

Riksdagens protokoll

2004/05:47

Torsdagen den 9 december

Kl. 9.00 – 20.48

Protokoll
2004/05:47

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 december.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2004/05:212

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:212 av Ana Maria Narti om särskilda kurser för akademiker från andra länder

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 december 2004.

Skälet till dröjsmålet är att interpellanten hade förhinder på den av statsrådet föreslagna tidpunkten för besvarande av interpellationen.

Stockholm den 8 december 2004

Utbildningsdepartementet

Leif Pagrotsky

Interpellation 2004/05:213

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:213 av Sven Bergström (c) om regeringens planering för infrastruktur

Interpellationen kommer att besvaras den 18 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är möte i EU-nämnden och andra redan inplane-
rade åtaganden.

Stockholm den 7 december 2004

Näringsdepartementet

Ulrica Messing

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 2004/05:214

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:214 av Martin Andreasson (fp) om Danviks-
lösen

Interpellationen kommer att besvaras den 25 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är möte i EU-nämnden och andra redan inplane-
rade åtaganden.

Stockholm den 7 december 2004

Näringsdepartementet

Ulrica Messing

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 2004/05:218

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:218 av Torsten Lindström (kd) om tåg i
Bergslagen

Interpellationen kommer att besvaras den 18 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är möte i EU-nämnden och andra redan inplane-
rade åtaganden.

Stockholm den 7 december 2004

Näringsdepartementet

Ulrica Messing

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 2004/05:219

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:219 av Ulrik Lindgren (kd) om tåg i Bergsla-
gen

Interpellationen kommer att besvaras den 18 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är möte i EU-nämnden och andra redan inplane-
rade åtaganden.

Stockholm den 7 december 2004

Näringsdepartementet

Ulrica Messing

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 2004/05:220

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:220 av Sven Gunnar Persson (kd) om tåg i
Bergslagen

Interpellationen kommer att besvaras den 18 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är möte i EU-nämnden och andra redan inplane-
rade åtaganden.

Stockholm den 7 december 2004
Näringsdepartementet
Ulrica Messing
Enligt uppdrag
Dag Ekman
Expeditionschef

Interpellation 2004/05:233

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:233 av Gunnar Andrén (fp) om samverkan
mellan statliga och kommunala myndigheter

Interpellationen kommer att besvaras den 18 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är möte i EU-nämnden och andra redan inplane-
rade åtaganden.

Stockholm den 7 december 2004
Näringsdepartementet
Ulrica Messing
Enligt uppdrag
Dag Ekman
Expeditionschef

Interpellation 2004/05:236

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:236 av Sven-Erik Sjöstrand (v) om problem
kring isocyanatanvändning

Interpellationen kommer att besvaras den 18 januari 2005.

Skälet till dröjsmålet är att det inte finns erforderlig tid i kammaren
den 10 december och att andra åtaganden inplanerats den 14 och
17 december.

Stockholm den 7 december 2004
Näringsdepartementet
Hans Karlsson
Enligt uppdrag
Dag Ekman
Expeditionschef

**3 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd mot-
ionstid**

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2004/05:35 till bostadsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående
proposition skulle förlängas till *fredagen den 21 januari 2005*.

4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 8 december

SfU1 Anslag inom socialförsäkringsområdet (utgiftsområdena 10, 11 och 12)

Punkt 1 (Parlamentarisk utredning av socialförsäkringarna)

1. utskottet
2. res. 1 (kd, m, fp, c, mp)
3. res. 2 (v)

Förberedande votering:

159 för res. 1
25 för res. 2
129 avstod
36 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

130 för utskottet
158 för res. 1
25 avstod
36 frånvarande

Kammaren biföll res. 1.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 129 s, 1 v
För res. 1: 1 s, 49 m, 46 fp, 25 kd, 21 c, 16 mp
Avstod: 1 s, 24 v
Frånvarande: 13 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 5 v, 1 c, 1 mp

Punkt 2 (Principer för socialförsäkringarna)

1. utskottet
2. res. 4 (v)

Votering:

243 för utskottet
26 för res. 4
44 avstod
36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 49 m, 46 fp, 1 c, 16 mp
För res. 4: 25 v, 1 c
Avstod: 25 kd, 19 c
Frånvarande: 13 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 5 v, 1 c, 1 mp

Punkt 9 (Företagares socialförsäkringsskydd)

1. utskottet
2. res. 9 (m)
3. res. 11 (c)

Förberedande votering:

50 för res. 9
21 för res. 11
241 avstod
37 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Huvudvotering:
196 för utskottet
50 för res. 9
67 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 131 s, 24 kd, 25 v, 16 mp
För res. 9: 49 m, 1 kd
Avstod: 46 fp, 21 c
Frånvarande: 13 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 5 v, 1 c, 1 mp

Punkt 23 (Flexibel sjukpenningnivå)
1. utskottet
2. res. 24 (m)
3. res. 25 (kd)
Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 31 (Samverkan i rehabiliteringen)
1. utskottet
2. res. 32 (fp)
Votering:
221 för utskottet
46 för res. 32
46 avstod
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 131 s, 49 m, 25 v, 16 mp
För res. 32: 46 fp
Avstod: 25 kd, 21 c
Frånvarande: 13 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 5 v, 1 c, 1 mp

Punkt 40 (Rehabilitering av långtidssjukskrivna)
1. utskottet
2. res. 35 (kd, m, fp, c)
Votering:
172 för utskottet
141 för res. 35
36 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 131 s, 25 v, 16 mp
För res. 35: 49 m, 46 fp, 25 kd, 21 c
Frånvarande: 13 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 5 v, 1 c, 1 mp

Punkt 58 (Tillsyn av försäkringsläkare)

1. utskottet
2. res. 54 (kd)

Votering:

287 för utskottet

25 för res. 54

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 49 m, 45 fp, 25 v, 21 c, 16 mp

För res. 54: 25 kd

Frånvarande: 13 s, 6 m, 3 fp, 8 kd, 5 v, 1 c, 1 mp

Helena Bargholtz (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Viviann Gerdin (c) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 62 (Förbättrade pensioner)

1. utskottet
2. res. 57 (v)

Votering:

262 för utskottet

26 för res. 57

25 avstod

36 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 49 m, 46 fp, 21 c, 15 mp

För res. 57: 25 v, 1 mp

Avstod: 25 kd

Frånvarande: 13 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 5 v, 1 c, 1 mp

Punkt 63 (Samordning av engångsbelopp inom yrkesskadeförsäkringen)

1. utskottet
2. res. 58 (v, mp)

Votering:

272 för utskottet

40 för res. 58

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 49 m, 46 fp, 25 kd, 21 c

För res. 58: 24 v, 16 mp

Frånvarande: 13 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 6 v, 1 c, 1 mp

Punkt 71 (Familjepolitikens inriktning)

1. utskottet
2. res. 62 (kd)

Votering:

217 för utskottet

25 för res. 62

70 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 1 m, 44 fp, 5 v, 20 c, 16 mp

För res. 62: 25 kd

Avstod: 48 m, 1 fp, 20 v, 1 c

Frånvarande: 13 s, 6 m, 3 fp, 8 kd, 5 v, 1 c, 1 mp

Tasso Stafilidis och Sermin Özürcüt (båda v) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 75 (Individualiserad/jämställd föräldraförsäkring m.m.)

1. utskottet
2. res. 70 (v)

Votering:

258 för utskottet

27 för res. 70

26 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 48 m, 44 fp, 21 c, 14 mp

För res. 70: 1 fp, 24 v, 2 mp

Avstod: 1 m, 25 kd

Frånvarande: 13 s, 6 m, 3 fp, 8 kd, 6 v, 1 c, 1 mp

Punkt 77 (Förstärkt försäkringsskydd för föräldrar med barn yngre än 240 dagar)

1. utskottet
2. res. 72 (kd, m, fp, c)

Votering:

171 för utskottet

141 för res. 72

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 v, 16 mp

För res. 72: 49 m, 46 fp, 25 kd, 21 c

Frånvarande: 13 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 6 v, 1 c, 1 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU7 Bostadsersättning till asylsökande

Punkt 1 (Avskaffad bostadsersättning för asylsökande)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, fp, v, c, mp)

Votering:

180 för utskottet

130 för res. 1

2 avstod

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 48 m, 1 v

För res. 1: 46 fp, 25 kd, 23 v, 20 c, 16 mp

Avstod: 1 m, 1 c

Frånvarande: 13 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 6 v, 1 c, 1 mp

Punkt 2 (Information till asylsökande)

1. utskottet

2. res. 2 (kd, c)

Votering:

249 för utskottet

46 för res. 2

15 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 49 m, 46 fp, 23 v, 1 mp

För res. 2: 25 kd, 21 c

Avstod: 15 mp

Frånvarande: 14 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 7 v, 1 c, 1 mp

Ulf Holm (mp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Reformering av asylprocessen m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

Votering:

155 för utskottet

49 för res. 3

107 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 130 s, 1 fp, 24 v

För res. 3: 49 m

Avstod: 45 fp, 25 kd, 21 c, 16 mp

Frånvarande: 14 s, 6 m, 2 fp, 8 kd, 6 v, 1 c, 1 mp

Torkild Strandberg (fp) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2004/05:SoU1
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg m.m. (prop.
2004/05:1 delvis, skr. 2003/04:172 och framst. 2003/04:RRS11).

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Anf. 1 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! I socialutskottets betänkande behandlas utgiftsområde 9. Det handlar om hälsovård, sjukvård och social omsorg med mera. Budgeten som detta grundar sig på har tillkommit genom ett samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. I detta betänkande behandlas också en rad motioner från allmänna motionstiden, och jag ska återkomma till några av dem.

Låt mig börja med att säga att i budgeten för 2005 tillförs kommuner och landsting i storleksordningen 7 miljarder kronor. Det är viktigt eftersom det är kommunerna och landstingen som ansvarar för de välfärdstjänster som vi nu ska debattera.

Majoriteten tillför dessa medel utan att minska på arbetsmarknadspolitik eller ersättningsnivåer i våra försäkringssystem. Eller som min gruppledare sade i budgetdebatten: Vi gör det utan att som en rad borgerliga partier gör, laga hål med hål.

Ett av sjukvårdens problem under de senaste åren har varit tillgängligheten. I budgeten föreslås nu att vi inför en vårdgaranti den 1 november 2005. Det är en vårdgaranti som vi utlovade i det 121-punktsprogram som förhandlades fram efter valet 2002 där vi också skrev att det behövs resurser för att en vårdgaranti inte ska påverka den prioriteringsordning som riksdagen har fastställt.

Vi har efter samtal med Landstingsförbundet blivit övertygade om att just den generella satsning som nu görs, med tillskott till landsting och kommuner plus de riktade anslagen för ökad tillgänglighet, gör det möjligt att införa en vårdgaranti utan att prioriteringsordningen förskjuts eller förändras. Men då krävs den genomförandetid som redovisas i budgeten, så att en vårdgaranti inte bara blir ett ord i den politiska retoriken utan också får genomslag i verkligheten, i praktiken. Därför föreslår vi att den införs den 1 november, alltså för att det ska finnas denna genomförandetid.

Budgeten innehåller också nödvändiga satsningar på psykiatri, missbrukarvård, alkoholförebyggande åtgärder, tobaksprevention och en permanent finansiering av Rett Center, som arbetar med människor med Retts syndrom. Det finns alltså lite stort och lite smått i budgeten.

Vi har också gjort fem tillkännagivanden i betänkandet. Det handlar om stödet till utvecklingen av ett IT-baserat patientinformationssystem, statsbidraget till handikapporganisationer, anhörigstödet, samt att regeringen bör inventera i vilken utsträckning kommunerna har handlingsplaner för arbetet med våldsutsatta kvinnor. Regeringen bör återkomma med förslag till hur kommunerna ska kunna ta ett systematiskt ansvar för det arbetet. Det handlar också om de mest utsatta i samhället, de hemlösa. Vi säger att regeringen bör återkomma med en redovisning av vad man gjort för den gruppen och vilka åtgärder man avser att vidta i syfte

att förbättra situationen för gruppen. De här är viktiga tillkännagivanden och bygger bland annat på vänsterpartistiska motioner.

Det tillkännagivande som gäller hemlösa bygger på en vänsterpartistisk motion, men också på motioner från andra partier. I vår motion menar vi att rätten till bostad ska skrivas in i socialtjänstlagen. Det förvånar mig därför att Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna reserverat sig i den frågan. I en reservation säger de att det ska införas en tak-överhuvudet-garanti. Kd säger i en reservation att socialtjänstlagen ska ge stöd för boende, som ska vara en social rättighet.

Min fråga till Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna blir därför: Varför vill ni inte att rätten till bostad ska skrivas in i socialtjänstlagen? Den motionen skickas ju till regeringen. Jag förstår inte reservationen, men det kommer säkert representanterna att utveckla.

Fru talman! Rapport efter rapport har visat att klassklyftorna i Sverige ökade under 90-talet. Jag menar därför att det är den nu sittande majoritetens uppgift att återskapa välfärden och minska klyftorna i samhället. Årets budget, liksom tidigare budget, är ett led i det arbetet.

Kan man då se ett resultat i verkligheten? Ja, det varierar lite grann. Antalet barn som lever i ekonomiskt utsatta miljöer har minskat. Samtidigt har klyftan mellan dessa barn, som nu är mindre till numerären, och de som bor i andra miljöer ökat. Det händer alltså både-och.

Vi har även analyserat och presenterat, vilket också redovisas i den här budgeten, de ojämlikheter som finns mellan kvinnor och män i hälso- och sjukvården. Nu krävs det att vi tar oss samman och kommer med reella förslag till åtgärder mot detta.

Personalrekryteringen är en av de stora utmaningarna för att klara framtidens vård och omsorg. I budgeten satsas medel på personalutbildning. Pengarna satsas dels för att höja kvaliteten i vården och omsorgen, dels för att kunna rekrytera och behålla vård- och omsorgspersonal. De är viktiga satsningar.

Vi fortsätter att ge riktade medel till förebyggande arbete i storstäderna när det gäller hiv/aids. Det är bra. Vi lämnar stöd till organisationer som arbetar med kvinnovåld, bland annat Rikskvinnocentrum. I dag presenteras dessutom en utredning som föreslår att Rikskvinnocentrum omvandlas till ett nationellt kunskapscentrum. Låt oss hjälpas åt att förverkliga utredningens förslag. Listan på stort och smått kan, som sagt, göras lång när det gäller åtgärder i betänkandet med inriktningen att laga revorna i välfärden samt stärka den generella välfärden.

Men är detta tillräckligt? Nej, mycket återstår att göra för att återuppbygga en stark generell välfärd. Det kommer med stor sannolikhet att krävas mer pengar i vården och omsorgen. Vår ambition är att långsiktigt kunna medverka till det, precis som vi under denna mandatperiod medverkat till att kommuner och landsting fått mer pengar i varje budget. Och det är pengar som vi inte tagit fram genom att minska arbetsmarknadspolitiken eller sänka ersättningsnivåerna i sjukförsäkringen. Vi har inte låtit arbetslösa eller sjuka betala för nya satsningar.

I betänkandet behandlas också motioner, och med anledning av detta har vi två reservationer. Den ena handlar om spelberoende och att man ska ha rätt till behandling. Den andra handlar om finansiering av kvinnojourerna. Jag vill uppehålla mig en stund vid den.

Vi menar att staten på sikt måste ta ett finansiellt ansvar för kvinnojourerna. I dag bedrivs det mesta arbetet på ideell basis, och det ser mycket olika ut över landet. Vi anser att kvinnojourerna har en mycket viktig uppgift att fylla. De ska vara ideella organisationer, men de måste ha en finansiering som kan garanteras. Mäns våld mot kvinnor är också ett statligt ansvar – inte enbart ett ansvar för andra kvinnor att arbeta på ideell basis. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 19.

Anf. 2 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! När jag kom in i riksdagen levde jag i tron att beslut här i Sveriges riksdag och tillkännagivanden till regeringen faktiskt betydde någonting. Jag lever inte längre i den föreställningsvärlden. Ett tillkännagivande till regeringen är tydligen till intet förpliktande. Beslut glöms bort, man låter bli att återkomma till riksdagen, eller så läggs beslut i någon byrålåda. Vi har sett det förut, och vi ser det här i dag. Ett enigt socialutskott kritiserar skarpt regeringens handläggning av ett antal tidigare tillkännagivanden.

Fru talman! En riksdagsmajoritet bestående av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet fastställer här de ekonomiska ramarna och innehållet i socialutskottets utgiftsområde 9. Moderaterna har i en kommittémotion förordat en annan inriktning på den ekonomiska politiken inom detta utgiftsområde. Det har vi närmare presenterat i det särskilda yttrande som finns i detta betänkande.

Dessutom borde vi här i dag ta tillfället i akt att också diskutera det kommande förbudet och stopplagen som handlar om hälso- och sjukvården. Detta är ett förslag, om det kommer, som hindrar vården och gör att Sverige går baklänges in i framtiden. Sjukvården lämpar sig mycket väl för konkurrens. Kvaliteten stimuleras, utvecklingen gynnas och personalen, inte minst kvinnor i den offentliga sektorn, får större frihet att välja arbetsgivare och möjlighet till högre lön.

För en gångs skull uppmanar jag regeringen att själv stoppa sitt eget förslag i byrålådan och sedan glömma bort det. Vi borgerliga kommer att riva upp ett beslut efter 2006 när vi har vunnit valet.

Fru talman! När det gäller omsorgen om äldre och omtanken om de funktionshindrade kommer Magdalena Andersson och Anne Marie Brodén att återkomma till det och våra ekonomiska satsningar på detta område.

Fru talman! Vi anser att regeringens tandvårdspolitik är både orättvis och ineffektiv. Dels diskriminerar den yngre personer med stora problem, dels är den kostnadsdrivande och långt ifrån heltäckande. Den är inte heltäckande ens för gruppen 65 år och äldre. I stället vill vi se ett renodlat högkostnadsskydd för samtliga åldersgrupper som inte fördelas efter ålder utan efter behov.

Den vårdgaranti som vi tillsammans med de övriga borgerliga partierna har föreslagit syftar till att korta väntetiderna för samtliga patienter med samtliga diagnoser från första kontakten med sjukvården till att de är slutbehandlade. Vi har därför föreslagit 2 miljarder kronor för året som kommer och 1 ½ miljard kronor för år 2006 i ett särskilt anslag. Det ger stora möjligheter att korta vårdköerna och ge patienter vård när de behöver.

Vi vill också satsa på utveckling av kvalitet inom vården och öppna kvalitetsregister. Motsvarande system för att kvalitetssäkra vill vi också ska innefatta den öppna vården, vilket i praktiken betyder en successiv övergång till elektroniska patientjournaler. Vi anser att detta journalsystem bör baseras på nationell standard och vara obligatorisk för samtliga vårdgivare. För att möjliggöra denna satsning avsätter vi i vårt förslag till 2005 års budget 750 miljoner kronor och än mer medel för kommande år.

Fru talman! Konsumentundersökningar visar att konsumenter alltmer använder sig av integrativ och alternativ medicin. Vi anser att det behövs ett nationellt centrum för detta. Det skulle omfatta forskning och utbildning på universitetsnivå. För detta ändamål avsätter vi i vårt förslag 10 miljoner kronor för 2005. Detta föreslår vi i en reservation tillsammans med Centern.

Satsningen på det förebyggande arbetet mot hiv/aids måste också öka i stället för att stagnera och minska. Vi föreslår ytterligare 25 miljoner kronor för detta ändamål.

På folkhälsoområdet anser vi att den centrala styrning som finns kraftigt bör minska. Man bör i stället göra lokala och regionala satsningar på folkhälsoområdet nära människorna.

Regeringen har i sin budgetproposition på detta område föreslagit 10 miljoner kronor för tobaksförebyggande arbete. De pengarna är redan avsatta för något annat ändamål och inte för tobakspreventivt arbete inför införandet av rökfria lokaler. Vi anser att pengar bör avsättas till detta.

Fru talman! Vi anser också att kraftfulla åtgärder för att minska missbruk är nödvändigt. Vi avsätter därför i vårt förslag 20 miljoner kronor mer än regeringen de kommande åren under anslaget Alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder.

Personer med allvarliga psykiska sjukdomar bör få rätt till ett personligt ombud. Vi anser att personliga ombud är en viktig insats för denna grupp av människor. Vi vill för detta ändamål avsätta 200 miljoner kronor mer än regeringen för kommande år.

Fru talman! Socialdemokraterna erkänner nu att vi har rätt och de har fel vad gäller moderata budgetsatsningar. Socialdemokraterna i riksdagens finansutskott accepterar nu Moderaternas sätt att räkna, det vill säga att kommuner och landsting får drygt 5 miljarder kronor mer med det moderata budgetförslaget än med regeringens. Vård, skola och omsorg får mer pengar med moderaternas politik än med regeringens.

I Dagens Nyheter den 19 november kan vi läsa att i finansutskottet har Socialdemokraterna nu tvingats ge upp sina försök att underkänna delar av Moderaternas anslag till kommuner och landsting. ”Min ambition är att det alltid skall vara korrekta siffror, säger Arne Kjörnsberg.”

Fru talman! Moderaterna står självklart bakom samtliga reservationer och särskilda yttranden i detta betänkande. Men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 1 under punkt 11. Samtidigt vill jag klargöra att vi inte deltagit under punkt 1 när det gäller den anslagsfinansiering som där föreslås av Socialdemokraterna och stödpartierna.

Anf. 3 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Det är sant, Cristina Husmark Pehrsson, att de siffror som finns i Moderaternas budget är korrekta. Låt mig konstatera att det tillskott som förs till kommuner och landsting finansieras med sänkt

ersättning i sjukförsäkringen till 75 % de första sex månaderna och en andra karensdag. SGI:n baseras på inkomsten de senaste 24 månaderna, det vill säga ett historiskt arv. Man sänker förtidspensionen till 60 %, och förtidspensionen ersätts av ålderspension vid 61 års ålder. Man inför höjd gräns för högkostnadsskyddet i vården med 600 kr till 1 500 kr. Man inför försämrat högkostnadsskydd för läkemedelsförmånen. Man lagar alltså hål med hål.

Jag vill fråga Cristina Husmark Pehrsson om till exempel högkostnadsskyddet i sjukvården. Vi vet vem som använder sig av sjukvård i dag. Det är ofta äldre människor och äldre kvinnor med väldigt låga inkomster. Hur tror Cristina Husmark Pehrsson att det samlade moderata förslaget slår just mot de människor som har låga inkomster? Låt oss kanske titta på just äldre kvinnor som har stort behov av samhällets service. De ska nu börja betala mer ur egen plånbok. Hur ser det ut för arbetslösa som också får sin ekonomi ganska drastiskt försämrade med de moderata förslagen? Hur kommer det att träffa kommunernas budget när det gäller socialtjänsten?

Anf. 4 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Med fru talmannens goda minne kommer jag att ägna mig åt det utgiftsområde som vi här diskuterar. Annars kan vi ha en allmän diskussion om budgeten över huvud taget. Men det tror jag att vi överlåter till våra partiledare. Jag diskuterar gärna utgiftsområde 9 som vi här har att behandla i dag.

Jag ska ändå röra vid frågan om budgeten. I vårt budgetförslag har vi lagt fram ett stort antal förslag. Vi har bland annat ett förslag om att få människor tillbaka till arbetet genom att ge dem vård i tid. De förändringar som vi föreslår kommer att ske successivt och med stor omsorg. Tryggheten ska naturligtvis inte urholkas. Vi har sagt, och det vet Ingrid Burman, att vi kommer att återkomma i vårpropositionen med hur vi kommer att titta på frågorna. Ingrid Burman kommer att få fullständig beskrivning av hur reformerna kommer att utformas. Det är ett arbete som sker nogsamt.

Min fråga till Ingrid Burman gäller snarare er samregering med Socialdemokraterna. Jag tycker att det är konstigt. Tänk på maxtaxan inom äldreomsorgen! Den gynnar rika. Tandvårdsreformen gynnar rika pensionärer. Maxtaxan finns inom både äldre- och barnomsorgen. Men ni gör ingenting för att ge människor med låga inkomster mer pengar i plånboken. Varför gör ni inte det? Varför tänker ni bara på de rika? Arvs- och gåvoskatten och maxtaxor och alltihop gynnar de rika. Ni gynnar rika men missgynnar de fattiga ensamstående med låga inkomster. Varför, Ingrid Burman?

Anf. 5 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag är liksom Cristina Husmark Pehrsson här för att diskutera just utgiftsområde 9. Därför är min fråga: Hur kommer det att drabba kommuner och landsting, till exempel socialtjänsten, när man flyttar människors försörjningsmöjligheter från statligt finansierade regelsystem, till exempel sjukförsäkringen, och sänker nivåerna? Det gäller också a-kassan. Kommer det att göra att socialtjänsten kommer att tvingas ta en större del? Vi vet alla vad det innebär inte bara för kommu-

nernas budgetar utan också för de enskilda individerna när vi sänker nivåer i de statliga ersättningssystemen.

Därför tycker jag att den satsning som Moderaterna gör på området som i numerären, i kronor och ören räknat, är korrekt äts upp när vi tittar på den andra sidan. Det är precis som min gruppledare uttryckte det: Att laga hål med hål.

Jag skulle gärna vilja höra en kommentar till de höjda högkostnads-skydden. Vi vet ju ganska väl ur vilka personers plånböcker detta kommer att tas. Det handlar inte om min plånbok. Jag går till läkaren max vart fjärde år. Men vi vet vilka som är högkonsumenter av sjukvård, eftersom man blir skröpligare när man blir äldre. Vi vet också hur ekonomin ser ut inte minst för de äldre kvinnorna. Jag skulle gärna vilja höra en reflexion om den omfördelning som det moderata förslaget innebär inom utgiftsområde 9.

Anf. 6 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Jag håller med Ingrid Burman; det handlar om hur mycket pengar man har kvar i plånboken. Men hos oss handlar det om egna pengar, som man har fått genom att arbeta och försörja sig själv. Ingrid Burmans pengar i plånboken handlar om bidrag. Det är det som gör skillnaden.

Ingrid Burman talade förut om tak-över-huvudet-garantin. Det hjälper inte att hela tiden skriva in saker i lagar om någonting inte kan bli möjligt. Tak-över-huvudet-garantin genomfördes efter förslag från Moderaterna i Stockholms stad under förra mandatperioden. Man satte till pengar, man bejakade frivilligorganisationerna och man såg till att det verkligen hände något. Det behövde inte skrivas in i någon lag.

Ingrid Burmans parti vill skriva in personliga assistenter i lagen. Vi sätter till pengar. Det hjälper inte att skriva in i lagar, Ingrid Burman. Det gäller att vi ger människor möjlighet och resurser. Vi ger 200 miljoner kronor mer för att kommunerna ska kunna anställa personliga assistenter. Ingrid Burman vill skriva in det i lagen. Det är det som är skillnaden.

Anf. 7 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Vad gäller anslaget under utgiftsområde 9 kommer vi i Folkpartiet inte att delta i beslutet. Vi har inte gjort det i utskottet heller. Det beror på att riksdagens majoritet den 24 november fastställde ramarna för de olika utgiftsområdena. Folkpartiet har förordat en annan riktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, och jag kommer nu att gå igenom vårt alternativ.

I betänkandet har vi också ett antal andra motioner och fem tillkännagivanden. Vi är tillfreds med dem; vi tycker att de är bra. Men vi är inte tillfreds med hur Socialdepartementet har behandlat tillkännagivandena tidigare. Det är lite upprörande att konstatera att vi gång efter gång måste upprepa våra tillkännagivanden och att regeringen inte bryr sig om dem. Det har varit eniga utskott och eniga riksdagsbeslut och ändå reagerar inte regeringen. Ett tillkännagivande har man inte ens noterat på Socialdepartementet. Nu är inte statsrådet här, men jag vill få fört till protokollet att jag hoppas att det här statsrådet kommer att bevaka riksdagens beslut och även åtgärda dem.

Det är bra att vi ger regeringen till känna att man ska avvakta med att genomföra tillämpningsföreskrifterna i statsbidragen till handikapporganisationerna. Socialstyrelsen utvärderar det nu, och vi uppmanar från utskottet regeringen att skyndsamt bereda Socialstyrelsens utvärdering och förslag och att överväga effekterna av det nya systemet. Jag tror att socialutskottet i sin helhet nog kommer att bevaka tillkännagivandet. Vi tycker att detta är angeläget, och det är någonting som vi från Folkpartiet har upprepat år efter år.

Fru talman! Folkpartiet har i sitt budgetförslag gjort de prioriteringar som vi anser vara viktigast på området. Vi har också gjort en besparing, och den gäller läkemedelskostnaderna. Det är en stor utgift. Vi anser att många olika åtgärder måste vidtas för att man ska få ned kostnaderna, så att vi också i framtiden ska kunna ha råd att se till att människor får nya, effektiva och ofta dyra läkemedel.

Därför föreslår vi en receptavgift på 20 kr per expedierat recept. Vi räknar med att det ska kunna ge en inkomstförstärkning på ungefär 950 miljoner kronor. Vi vill att den avgiften ska snabbutredas. Naturligtvis ska det också tas hänsyn till dem som är kroniskt sjuka och som har stora läkemedelskostnader så att de inte drabbas mer än vad de drabbas med dagens högkostnadsskydd.

Tillsammans med de övriga borgerliga partierna fortsätter vi att driva kravet om en vårdgaranti. Vi avsätter 2 miljarder kronor för att den ska kunna förverkligas. Det behövs pengar för att det här ska komma i gång. Regeringens tidigare löften om vårdgarantin har inte hållits, och vi litar helt enkelt inte på att man håller dem i fortsättningen heller. Köerna är fruktansvärt långa. Nu föreslår tydligen vänsteralliansen en stopplag – det ryktas om att en sådan ska komma – för sjukhus som drivs privat. Som vi ser det måste det innebära att det finns en stor risk för att vårdköerna kommer att öka ytterligare när man tar bort möjlig sjukvård som skulle kunna bedrivas här i Sverige. Jag hoppas att majoriteten ger ett svar på hur de ser på frågan.

För folkhälsopolitiska åtgärder mot narkotika och alkohol tillför vi ytterligare 300 miljoner kronor. Gabriel Romanus kommer senare att utveckla det förslaget.

På det handikappolitiska området återupprepar vi vårt förslag om att den del av reformen med personlig assistans som kommunerna ansvarar för ska återföras till staten. Vi vidhåller också våra förslag om återställande av de försäkringar som har gjorts av reformen. Därför anslår vi 300 miljoner kronor till detta.

Dessutom tillför vi ytterligare 70 miljoner till bilstödet. Någon gång måste anslaget komma i kapp behovet så att väntetiderna som finns i dag inte ska behöva uppstå. Pengarna måste räcka till årets slut. Detta gäller dem som behöver stöd, men det har också återverkningar på till exempel dem som utrustar bilarna. De får inte betalt – de kan få vänta jättelänge på att få sin betalning.

När det gäller beslutet som har fattats i riksdagen om handikappanpassning till år 2010, alltså tillgängligheten för personer med funktionshinder till offentliga lokaler med mera, anser vi fortfarande att det måste tillskjutas medel för att vi ska nå målet. Det går för långsamt. Vi i Folkpartiet vill inte vara med om att 2010 konstatera att målet inte har uppnåtts. Det går inte att komma in i affärer, det går inte att komma in i

kommunalhus och det går inte att komma in i skolor. Det är inte realistiskt att inte tillskjuta medel. Verkligheten borde ha lärt många beslutsfattare att det ofta behövs både morot och piska för att man ska nå målen.

Vi anser att den så kallade ansvars- och finansieringsprincipen, som vi naturligtvis stöder, i det här fallet har fått stelna från tumregel till en dogm.

Fru talman! Äldrepolitiken är ett område som kommer att diskuteras lite senare. Det är Erik Ullenhag som företräder oss där. Det är ett högt prioriterat område, och vi har anslagit 1 miljard kronor för det.

Fru talman! Jag har en kommentar till psykiatrin. Regeringen har anslagit 500 miljoner kronor till psykiatrin. Vi i Folkpartiet har samma summa i vårt budgetförslag.

Nästan varje vecka kommer olika larmrapporter. Senast i går redovisades i Landstingsförbundets statistik för 2003 att 1 180 vårdplatser har försvunnit under åren 2000–2003. Det är en paradoxal utveckling, kommenterade ordföranden i Svenska Psykiatriska Föreningen Hans Ågren. Det kan man instämma i.

Folkpartiet föreslog 500 miljoner kronor redan för det innevarande budgetåret, men det fick vi nej till. Hade regeringen redan för i år anslagit lite pengar hade kanske situationen inom psykiatrin varit lite mindre dålig.

Fru talman! Jag vill kommentera några av de övriga motionerna som finns i betänkandet och de reservationer som Folkpartiet har.

I vårt samhälle finns det ett stort behov av att hjälpa människor som har olika problem. Vården räcker inte alltid till för detta. Nationella hjälplinjen är en verksamhet som riktar sig till människor med psykiska problem och ger kvalificerade råd till dem som kontaktar dem. Därför behöver de en mer permanent finansiering av verksamheten. Det är ett viktigt komplement till vården, och speciellt viktigt eftersom den psykiatriska vården sviktar i dag. Det är också viktigt för många av de här personerna att kunna vända sig någon annanstans än just till psykiatrin som ibland kan vara ett hinder för dem.

Närliggande till detta är organisationen SPES, Riksorganisationen för suicidprevention och efterlevandes stöd. Vi vet att det fortfarande är många människor i Sverige som begår självmord. De här frivilligorganisationerna utför ett så viktigt arbete att samhället måste stödja dem så att de orkar och klarar av att fortsätta sitt viktiga arbete.

Marita Aronson kommer senare att redogöra för vår inställning när det gäller kvinnojourer, som bland annat Ingrid Burman tog upp.

Fru talman! Vi har länge arbetat för att få en bred översyn av handikappreformen. Vi är naturligtvis glada att vi nu har fått den här utredningen. Men när utredningen beslutades framhöll vi, och vi gör det fortfarande, att utredningen ska ha ett tilläggsdirektiv om att se över en statlig finansiering av LASS.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till reservation nr 12 och står naturligtvis också bakom övriga reservationer från Folkpartiet.

Anf. 8 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Kära vänner! I dag debatteras den för alla människor allra viktigaste välfärdsfrågan. Många opinionsundersökningar har gjorts under senare år, särskilt före varje val, om vilka frågor medborgarna i

Sverige tycker är angelägnast att lyfta fram. Vård och omsorg kommer alltid antingen på plats ett eller två, så också bland yngre människor.

Kristdemokraterna har den här hösten haft en lyssnarkampanj där vi har gått ut och frågat människor hur de ser på äldreomsorgen. Också där kan vi se en ny tendens att yngre människor oroas alltmer för sina far- och morföräldrars äldreomsorg och för hur framtiden ska bli för dem själva och deras föräldrar. Detta, mina vänner, är en viktig signal till oss i den här kammaren när vi lägger fram våra förslag och lyfter fram och prioriterar vad som är viktigast för människor.

När ohälsa, sjukdom och plötslig död drabbar oss får livet en helt ny dimension. Det som var viktigast innan är inte viktigast längre. Därför är det vår uppgift att lyfta fram värden. Kristdemokraterna har otaliga gånger sagt att värden måste ha en särställning när vi fördelar samhällets resurser.

Min fråga till regeringsföreträdarna och sedermera till Ylva Johansson som kommer till debatten är: Vad är regeringens ambitioner? Hur många procent av BNP kan få gå till vård och omsorg?

Fru talman! Kristdemokraterna är också mycket bekymrade över att människor som inte själva kan tala för sig nedprioriteras i det svenska samhället och i regeringens förslag. Det upprör mig och oss djupt. Ett samhälles grad av civilisation kan mätas efter hur man behandlar de personer som har det allra svårast. Jag tänker på de psykiskt sjuka, människor som under senare år har begått vansinnesdåd som de aldrig skulle vilja begå om de vore friska. Vi har fått exempel på att man har sökt vård men inte fått det. Detta är oanständigt och borde göra oss ödmjuka. Jag är mycket medveten om att väldigt mycket av psykisk ohälsa inte alls ter sig så, men det verkar som om svenska folket och regeringen inte vaknar till förrän sådana här vansinnesdåd händer.

Jag tycker att det är bra att regeringen tillkallat Anders Milton, som är en klok karl, som psykiatrisamordnare. Men jag kan inte förstå att regeringen inte lägger sig mer vinn om att föreslå det som Anders Milton har föreslagit. Det begriper jag inte. Anders Milton har ju redan lämnat förslag till regeringen och också sagt att det krävs en satsning på drygt 2 miljarder de kommande tre åren. Regeringen har lyckats skramla fram 700 miljoner. Kristdemokraterna anslår i sitt budgetförslag 925 miljoner mer än regeringen. På så sätt har vi kommit närmare Anders Miltons uppskattningar.

I gårdagens tidningar och på Rapport kunde vi, precis som Kerstin Heinemann nämnde, se vad som hände inom psykiatrin år 2003. Då försvann 6 % av alla vårdplatser trots att Anders Milton har sagt att det behövs fler. Det fanns ett undantag i ett län i det här landet där de inte hade minskat, och det var i Kalmar län, i mitt län. Det är ett borgerligt styrt län. Jag känner mig ganska stolt över det, men jag är ledsen över att det inte finns vårdplatser på andra ställen. Om man tillsätter en samordnare och ger vederbörande ett mandat, tycker jag att man ska lyssna bättre.

Jag tänker också på de äldre äldre. Det är en grupp som inte kan demonstrera utanför Riksdagshuset här i Stockholm i dag. Dessa personer behöver insatser. De behöver vårt stöd. Detta ska min partikamrat Ulrik Lindgren lyfta fram senare i debatten.

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Jag tror att det var i tisdags kväll som Uppdrag granskning hade ett program om tandvården. Det fanns flera exempel på människor som inte vågade gå ut ur sitt hus därför att tandstatusen var så förskräcklig att de inte ville visa sig. Det finns stora behov. Det citerades i programmet från Göran Perssons regeringsförklaringar att han aldrig kommer att acceptera att det syns i munnen vilken social status man har. Nu är vi där. Jag förutsätter att Ylva Johansson och regeringen lägger fram förslag.

Kristdemokraterna har i sitt budgetalternativ velat ta ett steg på vägen för att också inkludera munhålets sjukdomar i det totala högkostnads-skyddet. Det gäller kirurgisk behandling av tandlossningssjukdomar. Vi har avsatt 60 miljoner för detta. Vi har visat en ambition vart vi vill.

Den nationella vårdgarantin är någonting som mina borgerliga kolleger har talat om här tidigare. Vi har haft detta i sjön i över två år. Jag brukar inte vara särskilt otålig, men det ska bli spännande att se vad som händer. Vi har fått så många löften. 10–20 gånger har den socialdemokratiska majoriteten yrkat avslag på förslaget om vårdgaranti. Ingrid Burmans parti har nästan sagt att det är farligt med en vårdgaranti, men man har aldrig lyckats tala om varför det är farligt. Nu ser vi fram emot att det kanske händer någonting trots allt.

Den palliativa vården, vård i livets slutskede, berör oss alla djupt. Förr eller senare ska vi alla dö.

Det är snart fyra år sedan den statliga utredningen lade fram sitt förslag som jag tycker är bra. Jag hade själv förmånen att sitta med i utredningen. Vi har ännu ingen proposition och inte heller någon skrivelse på riksdagens bord. Det är förbluffande.

Jag är medveten om att ett och annat förslag har lagts fram, men vi har ingen helhetssyn. Det har lovats och lovats och skjutits fram. Detta är också en grupp människor som inte står här på Mynttorget och protesterar och demonstrerar.

För Kristdemokraterna handlar det också om att just lyfta fram de grupper som inte själva kan tala för sig.

I den budget som regeringen har lagt fram har Kristdemokraterna inte heller velat delta. Vi har velat visa på andra alternativ. Det är beskrivet i det särskilda yttrandet nr 3.

I vår budgetmotion visas också vilken etik vi står för. Vi vill i vår politik stärka tillväxtkraften och resurserna för de viktiga gemensamma välfärdstjänsterna. Det är en viktig inriktning. Vi måste ha intäkter.

Jag kommer så till frågan om stopplagen. När det nu är så stora problem i landet, när Gudrun Schyman till och med lämnar sitt parti för att hon inte tycker att det är lika lön för lika arbete och talar om hur många kvinnor som har låg lön, förstår jag inte att man kan protestera mot en mångfald. Det finns väl ingenting som skulle vara bättre för lönesituationen än om vi fick en mångfald av vårdgivare.

Det är ett tips till Ingrid Burman. Det kanske kunde vara ett sätt att få tillbaka Gudrun Schyman. Jag såg henne i TV-soffan i dag där hon ondgjorde sig trots att hon som feministisk partiledare i tio år har haft jättemycket makt. Hon har också varit regeringspartiets kompanjon. Visst finns det mycket att göra.

Den frågan ska jag ställa till Ylva Johansson.

När det gäller LASS, den viktiga handikappreformen, vet vi att många kommuner går på knäna därför att man ska finansiera de 20 första

timmarna. Vi tycker att det ska finnas ett tilläggsdirektiv, precis som vi har skrivit i reservation 12.

Jag yrkar bifall när det gäller förebyggande arbete mot självmord. Det är ett mycket stort och viktigt område för oss alla, och inte minst för de människor som drabbas i sina familjer.

Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Det går inte att undvika att ta replik när man blir apostroferad så ofta. Jag är glad över det intresse Chatrine Pålsson visar Vänsterpartiet och Gudrun Schymans fortsatta politiska arbete.

När jag nu har begärt replik kommer den att handla om den nationella vårdgarantin.

Den här trepartikonstellationen var väldigt enig om att man skulle införa en vårdgaranti när vi träffades efter valet. De problem vi såg var att man måste ha praktiska förutsättningar i verkligheten. Man kan inte bara skriva lagar eller utlova garantier om det inte fungerar i verkligheten. Därför har vi under de senaste åren tillfört tillgänglighetsmedel.

Vi har haft ganska långtgående samtal med landstingen om när man kan genomföra vårdgarantin utan att kronikergrupperna drabbas och utan att man stänger varmvattenbassängerna. En vårdgaranti handlar mycket om att räkna operationsköer – det finns det statistik på. Men hur ser det ut med de andra grupperna som är prioriterade?

Det är Landstingsförbundets bedömning, och det är Vänsterpartiets, regeringens och Miljöpartiets bedömning att det är dags nu. Men då måste det också finnas omställningsmånader i landstingen så att vi inte går ut till patienter med löften som landstingen inte kan hålla. Det kommer en sommar, och mitt i sommaren går det inte att genomföra. Därför har vi stannat vid den 1 november. Detta är ganska väl processat.

Min fråga till Chatrine Pålsson blir: Vilken beredskap tror du att landstingen har för den 1 januari? Det förstår jag att er reservation handlar om. Lovar man något man inte kan verkställa om vi talar om den 1 januari?

Anf. 10 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5.

När det gäller huruvida det här skulle vara till nackdel för personer med kroniska sjukdomar som inte ska opereras är det ett missförstånd. Där har vi inte kunnat kommunicera.

I den nationella vårdgarantin från de borgerliga partierna är det ju en behandlingsgaranti. Det är alltifrån att du får en diagnos av en doktor tills du får behandling, vare sig det är operation eller något annat. Vi har inte särskiljt det. Det är en väldigt viktig etisk fråga.

Om en reumatiker till exempel har besvär och behöver göra ett ingrepp i en hand, är det då inte bra för den kroniskt sjuka personen att få tre månader som maxtid?

Vad är det över huvud taget för ekonomisk fördel med att vänta? Det finns ingenting som blir billigare i det här landet om man väntar. Det kostar bara ännu mer pengar, som vi har sett, på socialförsäkringsområdet.

Därför menar vi att mångfalden behövs för att göra detta möjligt. Då finns det ju flera vårdgivare på arenan, och vi behöver inte en enda ny

stopplag. Det har diskuterats för mycket om stopplagar. I stället hälsar vi mångfalden välkommen till oss. Vi behöver mångfalden i vården. Då går det också snabbare att införa vårdgarantin.

Nu har vårt förslag legat i 2 ½ år. Det är inte någon ny grej. Om ni från majoriteten hade antagit det hade det redan varit genomfört.

Anf. 11 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Nog handlar det om missförstånd. Vad jag sade var att den vårdgaranti som nu ska sjasättas kommer att klara kroniker och behandlingsgarantin. Nu finns den volymen pengar.

Jag noterar också med tillfredsställelse att de borgerliga partierna har ökat finansieringen av en vårdgaranti. Det tycker jag är bra när jag tittar bakåt i budgeten.

Däremot menar jag att det är viktigt att man gör detta i dialog med Landstingsförbundet så att vi inte lovar patienter att detta träder i kraft den 1 januari och sedan inte kan genomföra det praktiskt. Därför står det den 1 november i budgeten. Det tycker jag är ett seriöst sätt att jobba på som politiker.

Jag har också tittat på helheten i det kristdemokratiska förslaget och konstaterar att Kristdemokraterna, till skillnad från andra borgerliga partier, inte skär i välfärdssystemen i någon större utsträckning.

Kristdemokraterna finansierar sina förslag med engångsförsäljningar på i storleksordningen 60 miljarder. Min fråga till Chatrine Pålsson blir: Vad gör ni nästa år? Man kan ju bara äta matsäcken en gång, sedan är matsäcken slut. Hur ser den långsiktiga finansieringen ut när hela budgeten bygger på engångsförsäljningar av statliga företag, verk och egendomar på 60 miljarder?

Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är ju inte så att Kristdemokraternas hela budget står och faller med försäljningar. I likhet med regeringspartiet och Vänsterpartiet är vi väldigt måna om både att ha långsiktighet och att lägga våra förslag årsvis.

Samtidigt är det dock så att om vi inte får i gång tillväxten i landet, om vi inte får i gång rehabilitering och så vidare – det är ju därför vi har lagt fram så stora förslag – lär vi icke klara av vår situation.

Vi har erbjudit och inbjudit till diskussioner mellan partierna om vårdens långsiktiga finansiering. Vi tror att det är en viktig fråga.

När det gäller vårdgarantin måste ändå Ingrid Burman som är en klok person – oftast – förstå att vi är lite otåliga. Vi har hört de här löftena år efter år, månad efter månad. Man tycker och man tycker. Det är klart att vi då också vill se att det blir verklighet, och det vill även medborgarna.

Vi tror nämligen att det här också är en etisk fråga. Människor ska inte i onödan behöva gå och vänta med ångest, smärtor och oro utan ska snabbt få hjälp, komma i gång med jobbet och så vidare eftersom frågan är så prioriterad.

Det ska bli jättespännande att se vad det nu är som ska bli så bra. Jag hälsar det välkommet. Jag är glad för det. Det är ingenting som jag på något sätt ska misskreditera. Men låt se att det blir verklighet och inte bara ord, Ingrid Burman! *Då* ska jag applådera.

Anf. 13 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Välfärd, att färdas väl genom livet, är väldigt viktigt. I många fall får vi fin hjälp när vi blir gamla och sjuka, men vi vet också att det finns stora brister i välfärden. Psykiskt sjuka, hemlösa, missbrukare, kvinnor som utsätts för våld och så vidare – för dem som bäst behöver den är ofta tryggheten tunnast.

Ska vi långsiktigt klara välfärden måste vi klara tillväxten. Välfärdens kostnader måste anpassas till näringslivets bärkraft. Nu har vi, och då pratar jag om statens samlade budget, spenderbyxorna på, trots att vi går back i år och nästa år och fortsätter att låna i högkonjunktur. Min far sade: Pojk, tjäna ihop pengarna först och handla sedan! Det rådet är långsiktigt säkrare. Välfärd på kredit håller inte långsiktigt.

Vi måste släppa fram entreprenörskapet generellt men även inom välfärdssektorn. Mångfald är bättre än enfald. Det krävs nytänkande och ett tillåtande klimat. Vi ska självfallet inte förbjuda vård när olyckliga människor står i vårdköer, har ont och behöver hjälp. Stopplagsplanerna ska till papperskorgen.

Vi behöver strukturella åtgärder. Någoting är onekligen fel när Sverige har "råd" med 170 miljarder i inkomstersättning men inte att satsa nödvändiga resurser på rehabilitering och att korta vårdköerna. Vi behöver en helhetssyn på människan och hälsan. Vi behöver byta fokus mot en mer förebyggande hälso- och sjukvård där folkhälsoarbetet, egenvården och närvården stärks, där individens och de anhörigas inflytande och delaktighet förbättras och där en välfungerande vårdkedja skapas. Vi behöver en nationell vårdgaranti. Vi behöver minska vårdköerna, erbjuda attraktiva arbetsmiljöer och långsiktigt säkra personalförsörjningen.

Även om landsting och kommuner nu visar en något ljusare ekonomisk situation för 2005 och 2006 ser vi i prognoserna att det åren därefter riskerar att bli kärvare igen. Det allra viktigaste för kommuner och landsting är att vi skapar långsiktiga och stabila spelregler där det kommunala självstyret faktiskt betyder någonting. Vi behöver också bredda vårdsektorns resursbas.

Den bästa välfärdspolitikerna är inte den som ger de allra högsta bidragen utan den som ger människor chansen att lösa sina problem och försörja sig genom eget arbete. Och inte minst viktigt: När vi behöver skydds nätet får inte maskorna vara för stora, vilket de är i dag. Kvinno våldet är ett exempel där åtgärder är helt nödvändiga. Det hoppas och tror jag att vi kan vara eniga kring.

Vänsterpartiet och Ingrid Burman talar med varmt hjärta när det gäller utsatta grupper, och jag tror på er vilja. Men Ingrid Burman brukar ofta glömma att det faktiskt är hon som har ansvaret. Vänsterpartiet har faktiskt ett stort ansvar för att det ser ut som det gör i dag. Det tycker jag att hon skulle vara ärlig och peka på. Hon borde vara beredd att ta det ansvaret, peka på åtgärderna och inte skylla på andra. Man ska ta ansvar och visa på sina åtgärder.

Fru talman! Centerpartiet har presenterat ett budgetalternativ för ett friskare, företagsammare och grönare Sverige. För utgiftsområde 9 erinrar jag om att Centerpartiet i högsta grad medverkat till att vården och omsorgen nu får mer resurser.

Vi står inte bakom budgeten utan redovisar våra alternativa synpunkter i ett särskilt yttrande. Jag tänkte något kommentera dessa.

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

För det första är det egna beteendet och den personliga situationen minst lika viktiga för människors hälsa som de insatser sjukvården kan erbjuda. Folkhälsoarbetet behöver uppvärderas. Centerpartiet föreslår här 200 miljoner kronor utöver regeringens förslag för nästa år och även åren framöver. Vi pekar framför allt på insatserna mot alkoholen, som behöver intensifieras. Vi behöver introducera rökförbudet och satsa betydligt mer på tobaksförebyggande insatser. Vi vill även satsa på att utveckla den gröna dimensionen i rehabilitering och förebyggande arbete.

För det andra vill Centerpartiet stärka medborgarnas tillgänglighet till vården. Vi föreslår ånyo den nationella vårdgarantin, som är gemensam för de borgerliga partierna. Vi avsätter 2 miljarder för 2006 och 1 miljard för 2007.

För det tredje behöver IT-satsningarna inom vården tillföras mer kraft. Vi föreslår 40 miljoner kronor för nästa år för att påskynda ett fungerande hälsönät. Det bidrar till att vi kan ha en decentraliserad hälso- och sjukvård och en fungerande närvård, något vi från Centerpartiets sida vill ha i hela landet.

För det fjärde föreslår Centerpartiet ett nationellt center för komplementär medicin. Centret ska ägna sig åt värdering av olika behandlingsmetoders effektivitet samt fungera som bas för att sprida information och kunskap om verksamma komplementära behandlingsmetoder till bland annat sjukvårdshuvudmännen. Vi föreslår 10 miljoner kronor per år till centret. Här har vi samma förslag som också Moderaterna lägger fram.

För det femte är föräldragrupper viktiga i det förebyggande arbetet – att träffas regelbundet, byta erfarenheter, ta del av information och på det sättet stärka de sociala nätverken kring föräldraskapet. Vi har många fina exempel. Leksands kommun rekommenderas till studiebesök. Vi föreslår 10 miljoner kronor för att utveckla föräldrastödet.

För det sjätte föreslår vi ytterligare 10 miljoner kronor per år till handikapporganisationerna.

För det sjunde vill vi stödja frivilligorganisationer och volontärverksamhet och föreslår 5 miljoner kronor för 2005.

För det åttonde vill vi göra administrativa besparingar på sammanlagt kring 64 miljoner kronor för nästa år.

Vi har ansträngt oss efter bästa förmåga för att få en förebyggande profil på våra alternativa förslag. Jag skulle vara väldigt intresserad av att höra vad Vänsterpartiet och Ingrid Burman tycker om det. Kan vi inte få ett litet erkännande om att vi har en satsning på det förebyggande från Ingrid Burmans sida?

Avslutningsvis, fru talman, är det inte ofta som jag får en enskild motion tillstyrkt. Det får jag i dag, i likhet med två av mina kolleger på dalabänken. Det rör sig om Pion, Patientinformation online, en IT-tjänst som utvecklats av sjukhusbibliotek och som är det mest omfattande sökverktyget för patientinformation på svenska. Nu ska regeringen åtminstone överväga ett nationellt stöd till Pion. Det är alltid en början. Övriga tillkännagivanden är vi överens om, och det tycker jag är bra.

Det allra sista, fru talman, är att Assistanskommittén, som översynen av LASS har döpt sig till, är i gång och arbetar. Det är bra. I reservation 12, som jag yrkar bifall till, framgår det att vi vill ha ett tilläggsdirektiv till utredningen för att undersöka ett statligt kostnadsansvar för LASS. Det hoppas jag så småningom kommer.

Jag står självfallet bakom övriga reservationer där Centerpartiet förekommer.

Prot. 2004/05:47
9 december

Anf. 14 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Det är trevligt att bli apostroferad så ofta i en debatt. Man får som sagt anledning att begära replik.

Kenneth Johansson! Vänsterpartiet tar ansvar. Jag tar ansvar. En budget består av kompromisser. Jag vet att regeringspartiet kompromissar, och de är inte alltid nöjda. Miljöpartiet kompromissar, och de är inte alltid nöjda. Vänsterpartiet kompromissar, och vi är inte alltid nöjda. Men helheten är bra.

Helheten är bra därför att vi förmår att satsa utan att skära ned på arbetslösa och sjuka. Vi förmår att behålla ett perspektiv med den generella välfärden som bär upp kvinnor och människor som under perioder står utanför arbetsmarknaden. Det finns hur mycket forskning som helst som visar vad just ett generellt tänkande innebär.

Däremot har Vänsterpartiet, precis som alla andra partier, en otålighet att driva politiken framåt. Det innebär också att vi tar andra initiativ för att förhoppningsvis sedan sy ihop en kompromiss vid nästa budgetförhandling.

Ett sådant initiativ är just att vi menar att staten behöver ta ett finansiellt ansvar när det gäller kvinnojourer. Vi vet hur det ser ut över landet. Det har sagts att kvinnor får väl ta ansvar för mäns våld mot kvinnor då, och sedan finansieras det ibland med lite småpengar i kommuner och ibland inte alls.

Tyvär har inte Centerpartiet ställt sig bakom den reservationen. Min fråga till Kenneth Johansson är: Hur ser Centerpartiet på ett statligt finansiellt ansvar för kvinnojourerna?

Anf. 15 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Skillnaden mellan Ingrid Burman och mig är att Ingrid Burman sitter och rör i grytorna medan jag är en enkel tjänare i Herrens hage. Jag ställer frågor och bildar opinion, och Ingrid Burman beslutar och bestämmer. Det är skillnaden. Det är skillnaden mellan att vara i majoritet och att vara i opposition.

Helheten är bra, säger Ingrid Burman. Jag vet inte om jag delar uppfattningen att helheten är bra när man ser alla dessa psykiskt sjuka som finns runt om i samhället, som lever ett ovärdigt liv och som mår dåligt, när man ser missbrukare fara illa – antalet befaras öka av den alltmer ökande alkoholkonsumtionen – när man ser de hemlösa, uppåt 10 000, varav hälften i Stockholms stad. Är helheten bra när man ser att antalet fattiga barn till och med ökar, att klyftorna ökar, Ingrid Burman? Helheten är bra. För mig rimmar det verkligen illa. Det är en bakvänd fördelningspolitik som Ingrid Burman är ansvarig för, och hon ska inte komma ur det ansvaret, trots att det finns ett varmt hjärta.

När det sedan gäller kvinnojourer är det ett område som jag ser som betydligt större än kvinnojourer i sig. Det är ett helt paket av åtgärder som krävs. Det handlar om skärpt lagstiftning, och det handlar om att vi ska ge ett ökat stöd till kvinnojourer och brottsofferjourer. Det är vi eniga om. Formen kan vi diskutera. Det handlar om förebyggande insatser. Det handlar om mäns och pojkars attityder. Det handlar om kvinnors rätt att

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

säga ja eller nej till sex. Det handlar om att vi som förebilder måste ta vårt ansvar i den roll som vi har. Men att säga att helheten är bra i den situation som vi har i dag tycker jag var magstarkt.

Anf. 16 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Låt mig först konstatera att Centerpartiet inte vill att vi ska ha en statlig finansiering av kvinnojourerna. Det var vad Kenneth Johansson sade. Jag delar Kenneth Johanssons uppfattning när det gäller andra delar. Vi har mycket mer att göra än enbart den delen. Men Centerpartiet tycker inte det. Då vet vi det.

Är helheten bra eller inte? Jag sade att vi måste fortsätta att arbeta, och vi ska göra det med den generella välfärden som grund. Helheten är bra jämfört med alternativet. Alternativet är till exempel Centerpartiets politik som handlar om besparingar när det gäller ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp på 8,4 miljarder, när det gäller arbetsmarknad på 19 miljarder, varav bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd är 16,8 miljarder, och köp av arbetsmarknadsutbildning på 2,2 miljarder. Det är klart att helheten är om inte bra så i alla fall bättre i den budget som nu presenteras. Glöm inte bort att om Centerpartiet kommer till makten ska Kenneth Johansson också kompromissa med sjukersättningsnivåer på, vad är det, 65 %.

Kenneth Johansson har fel när han talar om de fattiga barnen. Det är ett jättebekymmer. Det ska vi fortsätta arbeta med och en arbetsgrupp är tillsatt. Men antalet individer har minskat sedan den här konstellationen tillträdde. Däremot har klyftorna mellan de som har det sämst ställt och övriga ökat. Men antalet minskar, och det är viktigt att säga. Och det arbetet är viktigt att fortsätta.

Sedan ska jag säga att det är svårt att förstå sig på Centerpartiet. Ena dagen klagar man på att kommunerna inte använt det statliga stöd som skulle gå till psykiatrisk verksamhet. Nästa dag säger man att staten har för stort inflytande över kommuner och föreslår en skattemodell som omöjliggör att riksdagen förverkligar sina ambitioner på det vardagspolitiska fältet. Då undrar jag: Vilken är Centerpartiets linje egentligen?

Anf. 17 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Skillnaden när vi pratar om en helhetssyn är att vi pratar om att vi totalt sett vill stärka individen, att vi vill ge människan möjlighet att växa, att vi vill ge människan möjlighet att ta sitt ansvar och att vi vill att människan ska få en chans att komma ur ett bidragsberoende. Vi har 1,1 miljoner människor som försörjer sig på bidrag. Det borde vara en politik som vi kunde enas om, att vi skulle få människor att klara sig själva, att kunna försörja sig. Men där har vi tydligen en skillnad i synsätt.

Jag vill att man genom arbete eller studier ska ha möjlighet att försörja sig själv. Jag vill satsa på företagande. Jag vill satsa på ett fungerande näringsliv som gör att det är bättre att få gå till sitt jobb än att tvingas gå till socialen och få bidrag. Det är en skillnad i effekterna av Ingrid Burmans politik och Centerpartiets politik.

När det gäller att arbeta mot mäns våld mot kvinnor tar Ingrid Burman ut en liten del. Jag pekade på en helhet, alltifrån lagstiftning till attityder, kvinnojourer och brottsofferjourer. Vi har inte på något sätt låst

oss för hur man ska finansiera det. Vi har en allmän syn som innebär att vi har förtroende för att kommuner via den kommunala påsen med stöd och uppmuntran själva kan fatta de beslut som krävs. Jag trodde att vi var ganska överens om att vi i ett tillkännagivande nu indirekt uppmanar kommunerna att ta fram kommunala handlingsplaner för våldsutsatta kvinnor. Det kan vara ett steg i rätt riktning.

När det sedan gäller kommunernas ekonomi och skattemodellen är den samlade bilden av Centerpartiets skatteförslag att vi stärker skattebasen för kommunerna. Vi värnar en utjämning mellan kommunerna. På det viset ger vi lika villkor för den lokala nivån att ta sitt ansvar.

Anf. 18 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Hälso- och sjukvården är en omistlig del av välfärden. Människor måste kunna känna trygghet i att samhället bistår dem som behöver vård. Sjukvården ska därför vara offentligt och solidariskt finansierad. Vården ska också hålla den höga kvalitet vi alla förväntar oss, den ska minska medikaliseringen och stötta det friska hos varje individ.

Grunden inom äldreomsorgen måste vara att ta till vara det friska så länge som möjligt och sätta individens egna funktioner och färdigheter först. Det är viktigt att vi planerar för att möta en växande grupp äldre och deras behov. Att bo kvar i eget boende är en allt vanligare önskan, och det måste därför i större utsträckning vara möjligt men självklart inte ske på bekostnad av trygghet och medicinsk säkerhet. Kompetensen vid de anpassade institutionsboendeformerna blir en allt viktigare fråga, och fler specialiseringar blir nödvändiga. Bara inom demensområdet finns behov av flera olika former av vård och boende.

Ett ökat stöd till anhängvårdare är nödvändigt för att deras viktiga insatser ska fungera bra – inte minst för att de anhöriga ska orka.

För de funktionshindrade finns det ständigt mer att göra. Den ökade satsningen på bilstödet är ett exempel på ett område där behoven har varit betydligt större än resurserna. Nu ökar vi anslaget för att komma i fatt en bit.

Jag ser mycket positivt på den fortsatta satsningen på funktionen personligt ombud för personer med psykiska funktionshinder. Den funktionen har fått ett bra genomslag i kommunerna och innebär både ökad säkerhet och livskvalitet.

Det är viktigt att samtliga handikapporganisationer och deras medlemmar kan delta i det demokratiska samtalet. De problem som dessa grupper och deras föreningar drabbats av på grund av förändringarna i bidragssystemen hoppas jag att regeringen nu löser. Det är ju ett enigt utskott som i betänkandet gör ett tillkännagivande om att effekterna måste analyseras innan man går vidare med förändringen av bidragssystemet. Det är främst merkostnadsbidraget, de multihandikappade och de psykiskt funktionshindrade jag tänker på. Men jag är säker på att regeringen lyssnar på ett enigt utskott i den frågan.

Fru talman! Socialutskottets betänkande SoU1 Utgiftsområde 9 behandlar regeringens förslag till budget, 140 motioner, en framställning från Riksrevisionen samt en skrivelse från regeringen i en avgiftsfråga. Det är ett ganska omfattande material. Jag blev ganska överraskad när det slutliga dokumentet inte blev tjockare. Det här är också det första

betänkandet som jag har deltagit i att lotsa fram som riksdagsledamot och ledamot i socialutskottet. Därför känns det både viktigt och spännande.

Det är många avvägningar som ska göras och många intressen där självklart inte alla kan få allt de skulle behöva. Det är vård, omsorg, tandvård, psykiatri, äldre, barn, folkhälsa, funktionshindrade, genusfrågor, socialtjänst i kommunerna och mycket mera. Sedan är det alla intresseorganisationerna inom de områdena som självklart inte heller alltid kan bli helt nöjda. Jag tycker ändå att utskottet har lyckats över förväntan att hantera dessa frågor, och jag instämmer i att betänkandet till allra största delen är bra. Jag yrkar därför bifall till det mesta. Jag återkommer senare till de avvikande meningar jag har.

Som redan framgått av debatten finns det många olika åsikter i en del av frågorna som behandlas i betänkandet. Jag ska uppehålla mig bara vid de detaljer som jag tycker särskilt förtjänar att kommenteras ur ett grönt perspektiv.

Det är glädjande att utskottet gör ett tillkännagivande att regeringen bör tillse att patientinformationssystemet Pion får ett nationellt stöd. Det är en viktig utveckling för både personal och patienter. Tillgänglighet till information är en viktig säkerhetsfråga. I ett grönt samhälle ska systemen självklart stödja den enskildes vilja och förmåga, såväl inom yrkeslivet som inom privatlivet, att ta både ansvar och fatta egna beslut.

De tredje och fjärde tillkännagivandena som utskottet gör uppfattar jag egentligen inte som särskilt positiva men nödvändiga. Det är självklart inte önskvärt eller bra att riksdagens tidigare tillkännagivanden inte har föranlett rimliga reaktioner från regeringen. Det är nu bara att hoppas att regeringen tar sig samman och lämnar en rapport om anhörigstödet framtid samt att uppföljningen av propositionen "Kvinnofrid" snart blir av. En grön regering lyssnar naturligtvis till det folkvalda parlamentet.

Extra glad är jag däremot över att vi i Miljöpartiet har fått in ett synligt anslag till Rett Center i Östersund. Det är många små poster som lätt hamnar i kläm när det stora budgetpusslet ska läggas. Det krävdes ett ihärdigt bevakande från våra förhandlare på just den lilla posten för att den inte skulle tappas bort. Därför känns det lite grann som en personlig seger.

Anslaget 14:1, Insatser mot aids, föreslås ökas med 6 miljoner. Underlaget till utökningen i budgeten är en skrivning från Miljöpartiet om ett fast anslag till RFSL på precis den summan. Man kan inte hitta anslaget specificerat i regeringens budgetförslag, och utskottet har valt att inte kommentera frågan. Jag utgår dock från att regleringsbrevet till Statens folkhälsoinstitut blir tydligt på den punkten. Vi har gjort en uppgörelse om detta, och ingen har ifrågasatt det enda motivet som finns till anslagsökningen. En grön regering håller ingångna avtal.

Det finns också flera motioner som pekar på en ojämlig behandling av organisationer när det gäller bidrag för arbete med hivprevention. Att de organisationer som numera brukar sammanfattas under begreppet HBT-organisationer ges en styvmoderlig behandling står uppenbarligen utom allt tvivel. Jag tror tyvärr att det förhållandet bidrar till att de medel som anslås för hivprevention inte får optimal effekt. Vi från Miljöpartiet har verkat för att formerna för bidrag till frivilligorganisationerna ska förändras eftersom vi ser att de kan bli både effektivare och rättvisare.

Den nuvarande modellen där medel slussas exempelvis via Statens folkhälsoinstitut är inte särskilt bra för det området.

Jag vill därför här passa på att yrka bifall till reservation nr 4 där Miljöpartiet har en motion och medverkar i ytterligare en där kritiken konkretiseras mer mot den nuvarande bidragshanteringen för medel för hiv-prevention.

Visst är det bra att staten satsar på förebyggande insatser mot alkohol, narkotika och tobaksbruk. Det är bra att kommuner och landsting också gör det. Men, fru talman, jag måste ändå passa på när jag har chansen här att säga att jag blev väldigt paff när jag under ett av mina första möten i socialutskottet insåg att den fråga som antagligen har störst betydelse när det gäller sjukvården och den sociala sektorns behovsbild och totala kostnad, nämligen reglerna för alkoholens tillgänglighet, inte är en fråga för socialutskottet. Att införselnivåerna, som otvivelaktigt är den enda åtgärd som i praktiken kan påverka den del av hälsotillståndet i landet och alla de sociala problem som direkt har koppling till nivån på alkoholkonsumtionen, nästan enbart hanteras som en skattefråga eller som juridiska konflikter med EU är för mig totalt obegripligt. Självklart borde Sverige inte ens antyda att den frågan kan vara något annat än en folkhälsofråga. En grön regering skulle inte tveka att ta strid för folkhälsan.

Jag ska även yrka bifall till reservation nr 22, som behandlar finansieringen av Läkemedelsverket. Det är också en fråga som kan få stor statsfinansiell betydelse. I dag finansieras Läkemedelsverket nästan uteslutande via läkemedelsbolagen. Det är till och med så olyckligt att verket får större intäkter ju mer läkemedel som säljs. Alla inser självklart att ett sådant intresse inte är förenligt med verkets uppgift. Sverige är också ganska ensamt om en sådan konstruktion.

Detta leder även till att andra metoder att uppnå hälsa, som exempelvis rätt kost och motion, naturpreparat med mera, blir lägre prioriterade metoder. Läkemedelsverkets motsvarighet i USA, FDA, som inte har samma ekonomiska beroendeställning till industrin, rekommenderar i betydande utsträckning naturkost och naturpreparat som alternativ till medicinering.

Den här frågan är mycket aktuell, inte minst på grund av den stora ökningen av konsumtion av antidepressiva läkemedel. Mest skrämmande är förskrivningen av sådana preparat till barn och ungdomar. Om det svenska läkemedelsverket hade varit lika oberoende från läkemedelsindustrin som dess motsvarigheter i många andra länder hade vi förmodligen haft en betydligt lägre läkemedelskonsumtion i Sverige och ett större inslag av andra hälsostärkande metoder. I ett grönt samhälle lever man sunt och naturligt, vilket dramatiskt minskar behovet av medicinering.

En offentlig finansiering av Läkemedelsverket skulle kunna lösas genom en beskattning av läkemedel. Det konsumtionsdrivande incitamentet hamnar då hos riksdagen i stället för hos Läkemedelsverket. Jag utgår från att riksdagen har större möjligheter att hantera en sådan frestelse än ett enskilt statligt verk har.

Att en sådan lösning skulle kunna få stora statsfinansiella konsekvenser beror på att den övermedicinering som vi har i dag ger stora biverkningar och en sämre folkhälsa. Vi skulle alla klart vinna på en minskad medicinanvändning. Dessutom bidrar medicinresterna indirekt till ohälsa.

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Förebygga, friskvård och folkhälsa måste vara ledorden. Varje sjukdag är i någon bemärkelse ett misslyckande, för den enskilde eller för samhället. Den medicinska utvecklingen går hela tiden framåt. Det innebär att gapet mellan vad som är möjligt att göra och de resurser som erfordras för att göra det hela tiden ökar. Om vård i de former som är möjliga även i framtiden ska kunna vara en lika rättighet för alla måste vi därför lyckas med att minska sjuktalet, eller öka frisktalet, om man så vill. Först då är det möjligt för vår ekonomi att klara av att praktisera alla de nya möjligheter som tekniken erbjuder.

Avslutningsvis, fru talman, är gruppen hemlösa tyvärr några som ofta hamnar mellan olika stolar. Staten skulle behöva utveckla stödet till kommunerna för att de på ett bättre sätt ska kunna hantera de problem som de hemlösa har. Även vi i Miljöpartiet anser att alla har rätt till en bostad. Vi vill därför särskilt påpeka vikten av att utskottets femte tillkännagivande tas på allvar av regeringen.

Med dessa kommentarer står jag självfallet bakom Miljöpartiets motioner, och jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 22.

I övrigt uppfattar jag betänkandet som väl avvägt mot alla de önskemål som finns redovisade men som inte till hundra procent kan tillfredsställas. Utifrån det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

För övrigt anser jag, som vanligt, att Banverket snarast möjligt ska bygga dubbelspår mellan Falun och Borlänge.

Anf. 19 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill gärna hälsa Jan Lindholm välkommen till den första stora och viktiga debatten inom de här områdena.

Jag har tre frågor som jag vill ställa. När det gäller anhörigvården delar jag helt de synpunkter som Jan Lindholm framför, men jag måste fråga: Varför kunde inte Jan Lindholm ansluta sig till Kristdemokraternas förslag om 100 miljoner extra utöver regeringens budget för stimulansbidrag till anhörigvården? Det skulle ha varit ett sätt att visa att man menar någonting med det.

Den andra frågan gäller den förebyggande vården, som jag känner att de gröna prioriterar. Kristdemokraterna har i sin budget föreslagit att de landsting som vill ska kunna kalla alla 40-åringar, män och kvinnor, till en hälsokontroll när man är mitt i livet för att diskutera hälsa, livsstil, stressfenomen och så vidare. Det skulle vara ett sätt att förebygga. Tycker Jan Lindholm att det vore en bra prioriterad åtgärd för staten att visa att det förebyggande arbetet är viktigt?

Min tredje fråga gäller alkoholen. Kommer Miljöpartiet att acceptera en skattesänkning på alkohol? Ställer Miljöpartiet upp på Kristdemokraternas förslag om en begränsad införselkvot, för att råda bot på ett av samhällets allra största problem, nämligen alkoholmissbruket? Miljöpartiet är ju en viktig part i regeringen, och därför vill jag ställa frågorna.

Anf. 20 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag kände inte till att Kristdemokraterna var för en sänkt införselkvot. Jag trodde att vi i Miljöpartiet var ensamma om att driva den frågan. Vi har väldigt tydligt signalerat att vi anser att de införselkvoter som rådde innan Sverige gick med i EU bör återinföras. Vi har tagit ganska mycket stryk för det.

Det är naturligtvis en svår fråga, där alla juridiska kompetenser på området hävdar att det här inte är möjligt. Man målar upp ett skräckscenarium på olika sätt, med jättelika magasin vid gränserna där Tullverket skulle bli skyldigt att magasinera all den alkohol som medborgarna tar med sig i väntan på att EG-domstolen ska döma i frågan. Sedan får vi så småningom se om vi får rätt eller fel om ett antal år.

Oavsett dessa hotbilder menar vi att en sådan här process beräknas ta cirka tre år. Som jag sade finns det ingen anledning att signalera att detta är något annat än en folkhälsofråga. Den striden är vi beredda att ta, och ni är välkomna på den fronten.

När det gäller beskattningen är vi självfallet inte några tillskyndare av en sänkt alkoholskatt. Vi säger klart och tydligt att det för vår del inte har någon betydelse var man köper sin alkohol, utan det viktiga är att få ned totalkonsumtionen. Vi kan inte se att den strävan som regeringen i dag har att försöka få tillbaka kunderna till Systembolaget skulle betyda någonting för folkhälsan.

Anf. 21 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! När det gäller införselkvoter är det bra att vi är överens. Kristdemokraterna har också haft den här åsikten, och ju fler vi är, desto bättre blir det.

Jag vill upprepa den fråga som Jan Lindholm inte hann svara på. Det gäller varför man inte ställde upp på de extra 100 miljonerna som en stimulans till anhörigvården. Man brukar säga att tre fjärdedelar av all äldrevård utförs av anhöriga, oftast helt oavlönat. För att man ska kunna få en stimulans till det arbetet och ge det stöd som behövs krävs det mera pengar.

Den andra frågan gällde 40-åringarna, om Jan Lindholm tycker att det är en bra idé att riksdagen beslutar om ett projekt för att visa att man tycker att det är bättre att förebygga än att människor drabbas av ohälsa. Är det ett bra förslag?

Anf. 22 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag kan inte detaljerna i kd:s förslag – jag har inte läst in mig på dem.

Jag försöker se det på det sättet att vi i Miljöpartiet deltar i ett samarbete mellan tre partier, och vi gör upp om saker och ting. Det finns massor med saker som vi skulle vilja genomföra, och det finns massor med önskemål från olika grupper, men vi får inte med alla saker. Det är en prioritering man gör. Det här har uppenbarligen, av olika skäl som jag ännu inte kan till fullo, hamnat utanför prioriteringsordningen.

Vi vill att kommuner och landsting ska kunna jobba mer förebyggande på olika sätt. Jag vet inte om de pengar som ni föreslår skulle vara mer fördelaktiga än de pengar som vi medverkar till att ge kommuner och landsting för att de ska kunna utveckla arbetet inom både förebyggande vård och socialtjänst. Jag kan inte svara mer än så på den frågan. Det är en prioriteringsfråga.

Anf. 23 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jan Lindholm säger att han blev paff när han kom till socialutskottet. Jag blev paff när jag hörde en del av vad Jan Lindholm

sade. Först vill jag bara ge en upplysning. Vi är ganska många partier som tycker att man ska sänka införelskvoterna. Centerpartiet är ett parti som definitivt jobbar för det.

Jag blir paff när jag noterar att Jan Lindholm som säger sig företräda gröna idéer inte ställer sig bakom de satsningar som Centerpartiet föreslår när det gäller förebyggande hälsovård, att förbättra folkhälsan och att jobba ännu mer intensivt för att motverka alkoholens skadeverkningar. Vi har anslagit 200 miljoner i vår budget utöver vad Jan Lindholm ställer sig bakom. Det skulle jag vilja ha en kommentar till.

Jag blir också paff när jag märker att Jan Lindholm inte ställer sig bakom de förslag Centerpartiet har när det gäller att förstärka tobaksförebyggande insatser och att introducera lagstiftningen till restauranger och kaféer från den 1 juni 2005. Det är ytterst få resurser avsatta för att klara av det. Erfarenheter från andra länder visar att det behövs kompletterande insatser så att en bra reform får ett bra resultat. Varför ställer inte Jan Lindholm upp på det?

Jag blir paff när jag märker att Miljöpartiet inte ställer sig bakom ett nationellt centrum för komplementärmedicin. Två partier har gjort det. Ett av dem är Centerpartiet. Jag har hört i diskussionen att Miljöpartiet ibland säger att de jobbar för komplementärmedicin, men det visar sig ju inte i praktiken i detta arbete. Varför ställer sig inte Miljöpartiet bakom ett nationellt centrum för komplementärmedicin?

Anf. 24 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att de förslag som Kenneth Johansson nu räknade upp kostar pengar. Då kan jag bara svara att jag inte har de pengarna.

Anf. 25 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Det var ett fylligt svar. Politik är att vilja. Politik är att prioritera. Om man är med i en majoritet kan man se om man lyckas få stöd för sina idéer eller inte. Jag konstaterar att med det svar som Jan Lindholm ger måste det vara ett misslyckande, åtminstone i delarna komplementärmedicin, alkoholarbete och tobaksarbete. Det är ett misslyckande. Jan Lindholm har inte pengarna. Då är det också ett svar.

Anf. 26 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Ja, det är ett svar. Vi tycker att den budget vi lägger fram är väl avvägd i de här frågorna. Vi har kommit så här långt i dag. Vi jobbar vidare.

Anf. 27 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Jan Lindholm. Jag är glad att Jan Lindholm talade om anhörigstödet. Det är något som vi från Folkpartiet har jobbat med i jättemånga år här i riksdagen. Det blir mer och mer aktuellt. Majoriteten har sagt att man ska göra något åt det.

Det som jag är lite fundersam över är hur Miljöpartiet ser på anhörigstödet. Att vi har en reservation beror på att vi också vill ge de anhöriga en möjlighet att själva kunna bestämma vad det är för hjälp de behöver, inte bara bli hänvisade till att kommunen säger att de kan få avlastning en vecka eller lite då och då. Det kan finnas väldigt många olika

behov hos anhöriga. Hur ser Jan Lindholm och Miljöpartiet på hur vi bäst ska hjälpa de anhöriga att klara av det viktiga arbete de utför?

Jag har också en fråga när det gäller handikappområdet. Vi var samtliga i riksdagen överens om att vi skulle öka tillgängligheten för funktionshindrade. Målet var satt till 2010 när vi tog beslutet 2001. Från Folkpartiet ser vi att det går alldeles för sakta. Vi är rädda för att man inte klarar av att nå målet. Sverige skulle få skämmas riktigt om vi fortfarande inte skulle kunna se till att människor har tillträde till offentliga lokaler, att skolbarn inte kan gå i den skola de gärna vill eftersom de inte kommer in i skolan på ett rimligt vis. Hur ser ni på det här? Tror ni att ni tillsammans med de övriga i majoriteten kommer att klara av målsättningen att få ett bättre och tillgängligare samhälle 2010?

Anf. 28 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur det ser ut runtom i Sverige när det gäller försöken att klara kravet att offentliga lokaler ska vara tillgängliga för funktionshindrade till 2010. Jag har inte fört någon större diskussion om det. Jag känner inte heller till var olika partier står i den frågan. Där får jag svara utifrån min egen ganska personliga uppfattning. Jag vet inte hur förankrad den är i mitt parti.

Jag anser inte att det här är en fråga där man ska tillföra särskilda medel. Jag tycker att frågan om tillgänglighet för funktionshindrade är en sak som varje verksamhetsansvarig själv är skyldig att se till. Jag anser att kommuner och landsting om de hyr lokaler av fastighetsägare och inte har egna lokaler ska skriva avtal om sådana saker. Det är upp till verksamheten att själv ta de kostnaderna fram till år 2010. Jag anser att alla statliga myndigheter och verk, kommuner och landsting bör ha en plan där man har avsatt medel för att klara det här fram till 2010. Då tar man sitt ansvar.

Vi har gett ökat ekonomiskt stöd till kommuner och landsting. Det här borde vara en högt prioriterad del i deras verksamhet. I de kommuner jag känner till jobbar man med detta och har ambitionen att klara det fram till 2010.

Anf. 29 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Det låter bra om det rullar på bra i de kommuner Jan Lindholm känner till. Vi är överens om ansvars- och finansieringsprincipen, som det heter. Men nu handlar det om att reparera gamla försyndelser. Det är väldigt många olika lokaler som inte är tillgängliga, eftersom de är byggda för förfärligt länge sedan. Jan Lindholm känner säkert också till att många kommuner har en väldigt besvärlig ekonomisk situation. Så vi ska inte skylla på kommunerna om de inte klarar av det här. De behöver faktiskt få hjälp. För oss är tillgängligheten så oerhört viktig så vi anser att vi måste hjälpa kommuner, landsting och andra att se till att man uppnår de här målen.

Jag vore tacksam om Jan Lindholm i sitt andra inlägg kunde kommentera hur Miljöpartiet ser på anhörigstödet. Hur ska det vara utformat? Ska det vara givna regler eller ska vi också kunna se till att man får en betydligt större valfrihet angående vilken hjälp man vill ha? Det gäller naturligtvis både dem som blir vårdade och anhörigvårdarna som vi vill slå vakt om. Vi vill verkligen se till att de klarar av sitt viktiga förvärv.

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Om de inte gör det blir det en väldigt besvärlig situation både för kommuner och landsting.

Anf. 30 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Fru talman! Jag är av den uppfattningen när det gäller tillgängligheten att det är en fråga som de verksamhetsansvariga själva ska klara av. Vi har gett redan nu och vi kommer att öka det statliga stödet till kommunerna. Vi i Miljöpartiet är väldigt negativt inställda till öronmärkta pengar. Vi tycker att det kommunala självstyret är viktigt. Om vi nu talar om kommunerna, eftersom Kerstin Heinemann nämnde just kommunerna, tycker vi att det är viktigt att de själva gör en prioritering i vilken ordning fram till 2010 de löser sina problem.

När det gäller anhörigvård är jag av den uppfattningen – och där tror jag att vi har ungefär samma syn – att det måste vara den person som får vård och den som utför vård, vare sig det är en anhörig eller någon annan, som bedömer vilka behov man har. Kommunerna ska vara mycket frikostiga och inte styra vad för insatser man ska få hjälp med. Jag känner inte till regelverket. Det är ett område som jag inte behärskar särskilt väl. Man kanske behöver någon som kommer och hjälper till eller själv får en paus att göra något annat som kanske gör att man orkar mer.

Som jag sade i mitt anförande tror jag att det är väldigt viktigt att man satsar på att anhörigvårdarna ska orka. Då kan inte vi säga vad det är som gör att de ska orka, utan det måste de själva avgöra.

Anf. 31 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Herr talman! Trygghet är en förutsättning för att var och en ska kunna känna frihet. För att alla ska kunna ges möjlighet att utvecklas krävs det ett trygghetssystem som är generellt – ett system där vi alla är med och betalar för välfärden och där alla får del av den. Det innebär att vi utjämnar resurser mellan olika delar av landet, mellan kvinnor och män, mellan generationer, mellan fattiga och rika samt från friska till sjuka. Det är ett system som vi värnar om.

Vi socialdemokrater tror inte på ett system där patienternas ekonomi ska avgöra vilken vård de får. Vi tror inte heller på det system som Moderaterna har lanserat, att patienternas sjukdom ska vara avgörande för vilka ekonomiska villkor de får.

Vid internationella jämförelser står sig den svenska välfärdsmodellen väl när det gäller människors livsvillkor, välfärdens kvalitet och fördelning. Det är en myt att Sverige har en låg förändringsbenägenhet. Tvärtom tillhör vi de europeiska länder som tidigast orkade ta itu med obalanserna i ekonomin under 90-talet.

Styrkan med det svenska välfärdssystemet är att det har kunnat förändras i takt med nya förutsättningar utan att de grundläggande principerna har övergivits.

Det är därför viktigt att vi verkligen angriper de problem som finns i samhället. Arbetet med att bygga välfärd måste ständigt bedrivas, inte minst inom vårt – socialutskottets – område.

Jag vill börja med att ta upp en mycket stor trygghetsfråga, eller snarare otrygghetsfråga, nämligen våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är ingen ny fråga. Det är inte en kvinnofråga. Det är en samhällsfråga. Likgiltigheten och ointresset för kvinnors rättigheter har fått råda alldeles

för länge. Det måste ersättas med engagemang och handling så att kvinnors rättigheter respekteras fullt ut.

Om vi i Sverige ska kunna fortsätta att kalla oss för ett välfärdsland måste vi komma till rätta med det här problemet, inte gömma undan det eller förminska det utan lyfta fram det i ljuset och angripa det på bred front.

De kvinnor som har fått sitt liv begränsat på grund av hot och våld, oftast från en närstående man, känner sig naturligtvis inte trygga. Det gör inte heller de barn som ser sina mödrar utsättas för våld. De känner sig inte trygga.

Många kvinnor lever i dag med skyddad identitet. Det är den allvarligaste graden av åtgärd som visar på en egentligen absurd situation. Trots att det är kvinnorna som har rätten på sin sida är det deras rörelsefrihet som begränsas, inte männens, de som hotar och slår.

Lagstiftningen har förbättrats under senare år, bland annat genom ändringar i lagen om besöksförbud och införande av begreppet grov kvinnofridskränkning. Men lagstiftningen är bara en del av det som måste förbättras för att motverka våld mot kvinnor.

Mäns våld mot kvinnor förekommer i alla samhällsklasser, men oavsett var det förekommer måste det motarbetas.

Arbetet för kvinnofrid måste ske på alla nivåer i samhället och kan komma att kräva ytterligare lagändringar.

Det lokala arbetet har stor betydelse. Samhällsengagemanget och den massmediala uppmärksamheten har varit väldigt stora under de senaste veckorna. Låt oss bara hoppas att det inte stannar vid det.

De ideella kvinnojourerna har länge arbetat i motvind. Det är bra att deras arbete nu lyfts fram och uppmärksammas. Men det är kommunerna som har det yttersta ansvaret för att ge hjälp, stöd och skydd åt kvinnor som är utsatta för våld.

Det finns ett viktigt tillkännagivande från utskottet angående detta. Regeringen ska snarast återkomma till riksdagen med en kartläggning av i vilken omfattning det finns handlingsplaner i kommunerna. Regeringen bör också återkomma med förslag till riksdagen om hur kommunerna ska kunna ta ett systematiskt ansvar för arbetet med våldsutsatta kvinnor.

När det gäller hanteringen av de tillkännagivanden som har gjorts instämmer jag i den kritik som utskottet framför om att regeringen inte har handlagt just detta tillkännagivande, som var oerhört viktigt, på ett bra sätt. Det har vi också markerat för regeringen.

Ett annat viktigt område är missbruksvården och regeringens satsning *Ett kontrakt för livet* i budgetpropositionen. Att stimulera en utbyggnad av missbruksvården så att fler missbrukare får kvalificerad vård är av stor vikt.

Avgörande är att få vårdkedjans alla delar att hänga ihop, från uppsökande verksamhet till avgiftning, vård, boende och sysselsättning. Utan en hel och fungerande vårdkedja riskerar vårdinsatserna att bara få kort-siktig eller tillfällig effekt.

Samverkan mellan den statliga och kommunala nivån måste utvecklas så att alla delar – avgiftning, vård, eftervård, bostad och sysselsättning – ingår.

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

De olika ideella organisationer som arbetar med missbruksvård kan vara av stor betydelse, speciellt när det gäller att skapa nya nätverk så att gamla mönster kan brytas.

Ett område som behöver förstärkas är anhörigstödet. De överläggningar som regeringen har med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet är viktiga för att stödet till anhöriga ska utvecklas i kommuner och landsting.

Utskottet vidhåller sin tidigare bedömning att det behövs en kraftfull utveckling av olika former för avlastning, stöd och utbildning. Utskottet anser att regeringen skyndsamt ska bereda och presentera förslag till insatser för att säkerställa och stärka stödet till anhöriga i enlighet med tidigare gjorda tillkännagivanden.

En inte så stor post i budgeten, men ändå oerhört viktig, är ökningen av bilstödet. Behovet av bilstöd är stort och pengar har tidigare tilläggsbudgeterats. Men för att täcka behovet ökas anslaget med 60 miljoner. Anslag till bilstöd är en fråga som utskottet noggrant måste följa framöver.

När det gäller stödet till handikapporganisationerna har utskottet tagit den oro som har framförts på största allvar. Övergången av merkostnadsbidragets konstruktion från 2005 och framöver kan innebära stora omställningar för en del organisationer. Det är viktigt att ett nytt system främjar och inte skadar handikapprörelsen.

Utskottet anser därför att regeringen bör avvakta med att genomföra förändringarna för 2005 till dess att regeringen haft möjlighet att analysera den utvärdering av bidragssystemet som Socialstyrelsen presenterar i början av nästa år.

Ett av de stora problemen inom handikappolitik och handikappanpassning av samhället är att handikappfrågorna ofta ses som ett samhällsområde för sig i stället för att finnas med i all verksamhet och all planering av samhället.

Handikappfrågor är inte bara en socialutskottsfråga. Det är lika mycket en arbetsmarknads-, socialförsäkrings- och utbildningsfråga – för att inte tala om trafik- och bostadspolitikens områden. Perspektivet måste vidgas. Handikappanpassningen måste redan från början finnas med i samhällsplaneringen.

Budgeten innebär också satsningar inom psykiatrin. Psykiatrisamordnaren Anders Milton gör en genomgång av den svenska psykiatris struktur och funktionssätt. För 2005 avsätts – som tidigare här har sagts – ytterligare 500 miljoner som i huvudsak ska satsas på vård, sysselsättning och boende för personer med psykisk sjukdom eller psykiskt funktionshinder.

Från 2005 sker kraftiga generella ekonomiska satsningar på kommuner och landsting. Syftet med satsningarna är att kommuner och landsting ska kunna behålla och utveckla verksamheten inom bland annat vård och omsorg.

En särskild specialdestinerad satsning görs därutöver för införandet av den nationella vårdgarantin. Sjukvården är i snabb utveckling. Nya behandlingsmetoder och effektivare mediciner gör det möjligt att behandla allt fler sjukdomstillstånd allt högre upp i åldrarna.

På många områden görs oerhört många fler ingrepp i dag än för några år sedan. Till exempel utförs det nu ungefär 80 000 starroperationer per år jämfört med ca 30 000 för tio år sedan.

Men köer och väntetider måste minimeras, och här kan vårdgarantin spela en roll. Vårdgarantin ska innebära garanterad vård inom tre månader efter beslut om behandling, och den kommer att innebära en ökad trygghet för patienter i sjukvården. Det är viktigt att det finns en samsyn med landstingen om garantins utformning och finansiering.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 32 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! I mitt inledningsanförande ställde jag en fråga om de långa vårdköer som vi kan konstatera finns. Nu är det tydligen en vårdgaranti på gång, vilket vi naturligtvis är glada över även om vi tycker att den kommer alltför sent. Men vi är väldigt oroliga för att förslaget om stopplagen, som eventuellt ska komma före eller efter jul, kommer att öka på köerna. Vi vet att en del av de sjukhus som nu eventuellt måste sluta med sin verksamhet har varit väldigt bra på att hjälpa till att korta köerna.

Jag ställde frågan tidigare och jag ställer den nu till Kristina Zakrisson: Hur ser ni på det här? Kommer det inte att innebära att det blir ännu längre köer än vad vi har i dag?

Anf. 33 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! Jag har lite svårt att se att det skulle skapa nya köer för att man vill gardera sig för att de sjukhus som vi verkligen behöver i allmänhetens tjänst inte säljs ut till privata ägare för att skapa privata vinstintressen. Jag tror inte att det är ett problem. De eventuella entreprenörer som vill bedriva sjukvård har förhoppningsvis inte det egna vinstintresset som största och första mål.

Anf. 34 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Det är svårt att veta hur man ska förstå det där. På något sätt får jag det inte att gå ihop att man ska förbjuda vård som kan bedrivas i Sverige när vi har ett stort behov av sjukvård.

Det är också litet konstigt att man får bedriva sjukvård men att det inte får ge något överskott, inte ge någon vinst. Ibland skulle jag önska att en del av landstingens sjukhus hade lite överskott, vilket jag inte tror att de har haft någonsin, och det kommer de väl inte att få i framtiden heller. Jag anser att vi behöver många olika former här i Sverige för att klara både dagens och kommande sjukvårdsbehov.

Sedan tycker jag att det är lite konstigt att tala om privata sjukhus. Vad det handlar om i första hand är att sjukhus ska kunna läggas ut på entreprenad. Jag tror inte, med det befolkningsunderlag som vi har i Sverige, att en massa företag kommer hit och bygger upp sjukhus eller vill ta över sjukhus att drivas i rent privat syfte. Det underlaget finns inte i Sverige. Den möjlighet man har är att lägga ut vård på entreprenad för att kunna få in nya idéer och möjligheter att arbeta, och jag tror att Kristina Zakrisson nästan kan hålla med mig om att en del landsting är lite gammalmodiga och har lite svårt att tänka nytt och tänka framåt.

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Anf. 35 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att Kerstin Heinemann har en poäng i att det är lite svårt för en del landsting att hänga med i utvecklingen. Som jag sade tidigare händer det väldigt mycket på den medicinska fronten. Det är inte alltid så lätt, speciellt inte i de små landstingen, att hinna förändra och utveckla i den takt som skulle behövas inom tekniken och medicinen, så där kan jag delvis dela Kerstin Heinemanns uppfattning. Däremot anser jag inte att en lag om vårdens ägarformer skulle vara det som är hindret för en bra sjukvård i Sverige. Jag tror snarare att det är tvärtom, och jag tror inte att det skapar nya köer.

Det är bra för er del att ni i Folkpartiet och de andra borgerliga partierna verkar vara väldigt överens i den här frågan, för i andra frågor spretar det åt väldigt många håll. Men just i den här frågan verkar ni vara rörande överens om att stopplagen skulle vara illa för landet. Det tror jag inte alls. Jag tror att det är tvärtom.

Anf. 36 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Det spretar i den borgerliga politiken, säger Kristina Zakrisson. Gör det inte det i Socialdemokraternas, kommunisternas och Miljöpartiets politik? Jag tycker att vi visar en betydligt större enighet i frågorna än vad ni uppvisar.

Frågorna om finansiering av äldreomsorg och handikappstöd till funktionshindrade återkommer vi till längre fram i debatten.

Jag skulle vilja uppehålla mig en kort stund vid just stopplagen, då utifrån kvinnors möjligheter att välja arbetsgivare och påverka lönen. Jag visste inte, Kristina Zakrisson, att vi hade så mycket pengar och så stora resurser till sjukvården att vi vill tacka nej till dem som vill bedriva den på ett bra och riktigt sätt.

Jag läser i dagens DN att det sedan början av 90-talet pågår en massflykt från vårdapparaten i Jämtland, och de vårdare som flyr tar ofta patienterna med sig. 1991 startades den första kooperativa äldreomsorgen i Jämtland som har åtföljts av en massa. Där står Socialdemokraterna, precis som Kristina Zakrisson och Vänsterpartiet, och varnar för privata initiativ och hur farligt det här kan bli. I dag kan vi läsa att Bismarksgården är den främsta exportprodukten i Jämtland. Där har de tagit emot 5 000 studiebesök från Australien, USA och Japan. Jag tror att de till och med har fått pris av PRO.

Varför vill Kristina Zakrisson och Socialdemokraterna hindra kvinnor från att kunna påverka vårdens innehåll och därmed också kunna få en högre lön?

Anf. 37 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! Jag skulle gärna göra mycket mer för att kvinnor i vården skulle få större möjligheter att påverka sina anställningsvillkor, sin arbetsmiljö och också sin lön. Jag tror inte att frälsningen för de här lågavlönade kvinnorna, som gör ett fantastiskt jobb, är att få jobba åt ett privat företag om det viktigaste är att få ta ut vinst ur företaget.

Jag tror att Cristina Husmark Pehrsson antingen har övertolkat mig eller lyssnat på någon annan som säger att jag är nästan skräckslagen inför privata initiativ. Jag tror visst att det är bra med mångfald och att det är många entreprenörer som kan bidra med nya idéer. Men vad det

handlar om är att ha en lagstiftning som gör att vi inte kan sälja ut alla sjukhus så att, om man nu ska hårdra det, alla sjukhus i landet skulle ägas av privata företag som har som mål att få en vinst att dela ut till aktieägarna. De skulle sedan kunna bestämma sig för att de inte vill äga ett sjukhus längre, och efter 20 år har då 50 % av sjukhusen sålts ut.

Jag tror alltså att Cristina Husmark Pehrsson övertolkar mig eller har lyssnat på någon annan.

Jag vill också poängtera att det är Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna som samarbetar.

Anf. 38 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Jag ska alltså skylla på något av dem då och inte på er allihop?

Det här låter intressant. Kristina Zakrisson säger här att vi inte ska sälja ut alla sjukhus. Då vill jag fråga: Ska det då bli möjligt för ett antal att få bedriva verksamhet på ett annat sätt? Jag tolkar faktiskt Kristina Zakrissons diskussion som en öppning eftersom hon säger att inte alla sjukhus ska få säljas ut. Men det handlar inte om att sälja ut. Politikerna ska väl inte abdikera från sin roll att sätta ramarna, följa upp och utvärdera. Det ska väl politikerna fortsatt göra, vilken drift det än är, så länge driften betalas med offentliga medel.

Det är för lättköpta poäng, Kristina Zakrisson, att säga: Vi ska inte sälja ut, och folk ska inte tjäna pengar på vården. Vi måste tacka ja till god vårdkvalitet och kostnadseffektiv vård. Vi är inte så duktiga på det.

Kan jag få ett klargörande från Kristina Zakrisson om vi kan tänka oss att S:t Görans sjukhus verksamhet får fortsätta?

Anf. 39 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! Jag ska inte föregå någon proposition eller de diskussioner som förs på regeringsnivå, men jag har inte hört någon som har uttalat sig om att det absolut inte får finnas privata initiativ eller privata entreprenörer. Den fråga som jag själv tycker är viktig är just att offentliga medel inte ska gå till aktieutdelning till privata ägare, utan de offentliga pengarna, våra gemensamma pengar, ska användas till vården och för att förbättra vården.

När det gäller hur mycket pengar vi har skulle jag återigen vilja betona att vi i samarbetet mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna har nya satsningar på kommuner och landsting. Cristina Husmark Pehrsson sade i inledningsanförandet att vi socialdemokrater försöker förvränga hur mycket pengar ni tillför kommuner och landsting. Men om man bortser från hur vi räknar och hur ni räknar och att vi kommer till olika resultat går det ändå inte att komma ifrån vilka det är som ska betala den eventuella satsningen.

Jag undrar också: Om det nu hade varit så att ni, vilket Gud förbjude, hade fått styra det här landet under den här mandatperioden, hur mycket pengar skulle då kommunerna och landstingen ha fått?

Anf. 40 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi i den här debatten ska ha patienterna för ögonen och inte organisationen. Tyvärr måste jag ge den kängan åt Soci-

aldemokraterna att jag ibland tycker att man värnar organisationen framför patienterna, och det är ovärdigt att göra så.

Jag ska börja med att ställa en fråga om en patientgrupp som tillhör dem som inte själva kan tala för sig. Det är de demenssjuka – eller de med demenssymtom. Vad anser Kristina Zakrisson om att fortfarande väldigt få människor som får sådana symtom utreds adekvat i Sverige i dag? Anser Kristina Zakrisson att det är värdigt att man inte får en utredning? Jag ställer frågan mot bakgrund av att jag vet att många sådana symtom har andra orsaker, rent kroppsliga orsaker, och att man på det här viset permanentar ett handikapptillstånd som kanske vore onödigt om man kunde få behandling. Jag vill ställa den frågan.

Min andra fråga handlar om missbruket. Det är en jättestor fråga, och där har också Kristdemokraterna i sitt budgetalternativ avsatt 100 miljoner kronor för narkotikaförebyggande. Hur tror Kristina Zakrisson, om regeringen nu föreslår en skattesänkning, att detta gynnar dem som behöver vård för sitt missbruk?

Och vad anser Kristina Zakrisson om att alltfler vårdenheter för missbrukare måste stänga på grund av att man inte har någon efterfrågan eftersom kommunerna inte har råd att skicka dit personer? Kristdemokraterna hävdar att vi behöver olika vårdnivåer så att alla kan få den hjälp de behöver.

Anf. 41 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att det är individen och patienterna som vi ska värna och inte i första hand organisationen. Därför görs det också på väldigt många håll förändringar inom organisationen. För som jag sade tidigare bygger vår välfärdsmodell på att vi måste kunna förändra efter förutsättningarna utan att lämna det som är det viktiga, principerna om lika rätt till vård för alla.

När det gäller demenssjuka tror jag personligen att det behövs mer på utbildningssidan. Det finns säkert andra diagnoser också som det skulle behövas mer kunskap om både hos allmänläkarna och på andra håll så att sjukvården gör de utredningar som man har rätt till och att man får rätt diagnos och därmed rätt behandling. På det området tror jag nog att det finns en del att göra. Det handlar inte alltid om att tillföra mycket mer resurser. Det kan handla just om att ändra utbildningen.

Anf. 42 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Herr talman! Men vad gör då regeringen för att förändra det här? Man kan ha olika förslag om detta, och Kristdemokraterna har föreslagit en värdighetsgaranti. Det är ju så att det inte bara är våra äldre som har demenssymtom. Även medelålders kan ha det.

Min andra fråga, om det nu är patienten vi ska utgå från, gäller att Anders Milton faktiskt har gjort bedömningen att vi behöver fler vårdplatser. Vad drar då Kristina Zakrisson för slutsats av att antalet vårdplatser har minskat med 6 % under förra året? Vad drar Kristina Zakrisson för slutsats?

Avslutningsvis har jag en fråga när det gäller mångfald och när det gäller Vårdförbundet, Kommunal och Läkarförbundet, som ser fram emot detta. Vad finns det då för anledning, om man har patientens bästa för ögonen, att vara så negativt inställd och till och med hoppa över folk-

valda landstingspolitiker och säga: Aja baja, ni får inte göra så! Även om ni uppfyller hälso- och sjukvårdslagen får ni inte göra vad ni tycker är bäst.

Skulle vi som riksdagsledamöter vara så pass mycket klokare än vad våra landstingspolitiker är, som också är folkvalda?

Anf. 43 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! Varken jag eller Chatrine Pålsson ska väl bedöma vem som är klokast – varken bland riksdagsledamöterna eller om man jämför riksdagsledamöter och landstingsråd. Så det avstår jag från.

När det gäller psykiatrireformen har jag också läst om uppgifterna att antalet platser har sjunkit. Jag tror i och för sig inte att det är antalet platser som är det absolut viktigaste för en god psykiatribehandling och en god vård inom psykiatrin. Jag läste också i Dagens Medicin, jag vet inte om det var den här veckan eller den förra. Där står det mycket tydligt att den kritiserade reformen inte har varit misslyckad. Man tar upp just diskussionen om att antalet vårdplatser verkar vara det som är det viktiga i förhållande till hur behandlingen verkligen utfaller. Den uppfattningen delas inte av Dagens Medicin, och inte av mig heller. Men jag tror att de pengar som nu tillförs behöver användas också för att öka antalet vårdplatser.

När det gäller missbruksvård och att det inte finns efterfrågan på platser är det ju alldeles rätt. Det har varit så att många kommuner har ansett att det är för dyrt och att det inte ger rätt effekt. Just därför finns ju den här satsningen i budgetpropositionen, dels så att kommunerna kan få mer pengar för att använda sig av vården, dels också för att man ska komma ihåg det som är viktigt *efter* behandlingen, att den här kedjan verkligen hänger ihop så att man får en effekt för den enskilde.

Anf. 44 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har två frågor att ställa. För det första har jag redovisat att Centerpartiet satsar 200 miljoner kronor mer än vad regeringen gör för att arbeta med folkhälsofrågor: alkohol och tobak, den gröna dimensionen inom vård- och rehabiliteringsarbetet, en mer hälsoinriktad hälso- och sjukvård.

Jag har försökt att få ett erkännande i tidigare replikskiften. Vänsterpartiet har ingen kommentar. Det får väl tolkas som ett tyst erkännande. Från Miljöpartiet kommer det inga pengar. Då är ju frågan till Kristina Zakrisson: Vilken vilja, vilket engagemang och vilken lust har Kristina Zakrisson för att stödja ett aktivt, offensivt folkhälsoarbete? Blir hon lockad av de satsningar som Centerpartiet gör i den delen?

Den andra frågan rör en synpunkt som jag ofta får när jag pratar med sjukvårdspersonal inom alla kategorier. Många säger: Tänk om jag fick jobba mer med patienten! Jag blir sittande i alla pappershögar. När man tittar på OECD-statistik styrks det väldigt klart att vår sjukvårdspersonal har relativt lite tid för just patientkontakt.

Då är min fråga: Skulle vi inte, precis som vi resonerar inom annan företagsvärld, kunna enas om ett krafttag för att minska byråkratin i vården i syfte att öka tiden för patienten utan, betonar jag, att på något sätt förringa behovet av säkerhet och dokumentering?

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Anf. 45 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! Just det som Kenneth Johansson avslutade med är det som lite grann är kroken i det här, för det är ju oerhört viktigt med dokumentation. Samtidigt hör jag naturligtvis folk inom vården, och också inom många andra områden, som tycker att de fastnar i för mycket administration. Men det är trots allt oerhört viktigt att dokumentera.

Nu har ju Ylva Johansson, statsrådet, börjat diskutera en satsning inom IT. Det gäller till exempel journalföring. Jag tror att den nya tekniken faktiskt kan innebära att det här blir både säkrare och snabbare och att vi därmed skulle frigöra personal för att arbeta mer direkt med patienten, även om naturligtvis patienten också är väldigt beroende av att vi har dokumentation och säkerhet. Jag tror att ny teknik och utbildningsinsatser på det här området kan göra så att vi kan frigöra personal för mer direkt vård.

Anf. 46 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ska upprepa min första fråga genom att säga att jag gärna skulle vilja ha en kommentar om det offensiva folkhälsoarbete som jag efterfrågar. De åtgärder som krävs och de insatser som jag anser förringas när det gäller behovet av att introducera tobakslagstiftningen, för att ta ett exempel, glömde Kristina Zakrisson bort. Men det är en viktig fråga.

När det gäller den andra frågan, om vi är överens om att minska byråkratin i vården, var svaret: Jaså.

Det är väl rätt att IT-satsningar kan vara bra, även om erfarenheter också visar att det knappast är mindre papper som de brukar leda till. Dock håller jag med om att det här kan vara bra. Detta med ett hälsonät är ett viktigt arbete som behöver utvecklas.

Vi har en generaldirektör på Socialstyrelsen som har dragit i gång ett arbete för att minska byråkratin i vården. Det finns också andra initiativtagare på det området som säger att om alla lagar, förordningar och bestämmelser lyfts fram ser man att en del kan läggas åt sidan, att de har gjort sitt. En del behövs inte längre; det ser man direkt. Sedan finns det också delar i regelverket som man ser till och med motverkar varandra. Jag är alldeles säker på att det utan att tumma på något vad gäller dokumentation och säkerhet går att göra stora insatser, gärna med IT-satsningen som ett verktyg i det arbetet.

Jag skulle vilja ha ett klart, tydligt och engagerat besked: *Ja*, vi ska minska byråkratin i vården och öka patientkontakterna för sjukvårdspersonalen. Frågan till dig, Kristina, är om du kan ställa dig bakom det.

Anf. 47 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! *Ja*, jag skulle gärna se till att göra det om jag var säker på att vi då klarade säkerheten och dokumentationen på ett bra sätt. Jag är ganska säker på att de som ser över att lagstiftning och regelverk är up-to-date verkligen kommer att göra vad de kan för att minimera risken att vi har regelverk som vi inte behöver.

När det gäller IT-satsningen har ju Kenneth Johansson själv poängterat att det finns en motion från Centern och Socialdemokraterna till exempel om Pion, som är just ett sådant databaserat informationssystem som också jag tycker att vi på något sätt ska uppmuntra.

Sedan gäller det Kenneth Johanssons små inviter kring om jag känner mig lockad av hans satsningar när det gäller folkhälsoarbete i den delen, som Kenneth Johansson uttryckt det. Ja, *i just den delen* skulle jag kunna känna mig lite lockad. Men alla de här delarna måste utgöra en helhet.

Det står också i Centerpartiets särskilda yttrande att Centerpartiet har medverkat till att vården och omsorgen nu får ytterligare resurser. När Centerpartiet går på den linjen och jobbar tillsammans med oss socialdemokrater är jag gärna med på satsningar som vi gör tillsammans. Där emot gör jag inte det när finansieringarna blir av den modell som det borgerliga blocket nu lanserar, för då anser jag inte att de små delar som lockar uppväger nackdelarna med helheten.

Anf. 48 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag och Kristina Zakrisson står bakom det här betänkandet när det gäller budgetdelen. I betänkandet behandlas också några motioner från den allmänna motionstiden.

Jag blev glad över att Kristina Zakrisson lyfte fram just den djupa problematik som finns när det gäller mäns våld mot kvinnor. Jag är också glad över utskottets tillkännagivande. Det är delvis att upprepa ett gammalt tillkännagivande, men vi vidgar det också. Det handlar om handlingsplaner och om kommunernas ansvar. Vidare pågår också annat arbete i det här samarbetet. Sexualbrottskommitténs förslag har lagts fram som proposition, och vi gör mycket.

Min fråga gäller just den del där Vänsterpartiet har en reservation. Vi har i det tidigare replikskiftet hört att Centerpartiet inte anser att man på sikt ska försöka få en statlig finansiering när det gäller kvinnojourer.

För oss i Vänsterpartiet är detta ett viktigt perspektiv. Men vi menar att bemötandet av kvinnor som utsatts för våld inte bara ska finnas i kvinnojourernas regi och vara ideellt som ett led in i andra delar. Ska då också finansieringen i princip bara vara ideell? Så ser det ju ut på en rad ställen i landet. Kvinnojourerna tigger leksaker, kläder och begagnade sängar så att kvinnorna har någonstans att sova.

Det finns också kommuner som tar ett större ansvar; det är jag väl medveten om. Men är det en fråga för kvinnor att ideellt så att säga också ur sina egna plånböcker ta hand om offren när män utövar våld mot kvinnor, eller kan vi mötas i en diskussion för att långsiktigt se om det finns ett statligt ansvar?

Anf. 49 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! Nej, jag anser inte att skyddet av kvinnor som blir utsatta för våld ska baseras på ideell verksamhet så att det skyddet kan ryckas undan om pengarna inte räcker.

Först och främst vill jag poängtera att detta är kommunernas ansvar. Det får inte på något sätt bli så att man, om kommunerna säger att de ger ett årligt bidrag till kvinnojourerna så de har löst den frågan, avhänder sig det här ansvaret, utan det är fullt ut kommunernas ansvar.

Om det sedan ska vara fråga om kommunen eller staten eller om kvinnojourernas och andra ideella organisationers verksamhet på det här området och hur det här ska finansieras kan jag just nu inte ge något svar om. Men jag anser att i vårt tillkännagivande till regeringen ligger också att titta på hur man kan säkra skyddet för kvinnor. Jag utgår från att man

också tittar till exempel på hur de särskilda boenden, de skyddade boenden, som i dag finns kan finansieras. Det här är en stor och viktig fråga, och detta får inte hänga på om de ideella organisationerna har pengar eller inte.

Anf. 50 INGRID BURMAN (v) replik:

Herr talman! Jag får tacka för det svaret och för den öppningen. Men jag konstaterar att det är synd att den del av Vänsterpartiets motion där just frågan lyfts fram om att på sikt se över om det går att ta ett statligt finansiellt ansvar har avstyrkts av samtliga partier, inklusive regeringspartiet. Jag är i varje fall glad över öppningen här.

Själv hade jag en aha-upplevelse när jag besökte Brottsofferjouren i Stockholm, som redovisade att man får pengar från Justitiedepartementet när det gäller hanteringen av brottsoffer. Men när det gäller hanteringen av just kvinnor som varit utsatta för mäns våld kommer pengarna från Socialdepartementet. Jag menar att vi där har en attitydfråga att tillsammans bearbeta.

Är kvinnor som utsatts för mäns våld brottsoffer, eller är det här en social fråga? Jag menar att det är dags att se kvinnor som utsatts för mäns våld som brottsoffer. Jag menar också att det är i den riktningen vi ska gå. Då ska vi också diskutera det finansiella ansvaret. Detta är icke ett socialt arbete, utan det handlar faktiskt om att kvinnor är brottsoffer och om att det är bra med kvinnojourer. Dessa ska vi uppmuntra och stödja. De är en första kontakt. Men alla dessa kvinnor som jobbar ideellt med att ta hand om detta med mäns våld mot kvinnor ska ha långsiktiga strukturella och finansiella förutsättningar för sitt arbete.

Tyvärr lyftes inte den tydligheten in i socialutskottets tillkännagivande i och med att den delen i Vänsterpartiets motion avstyrktes. Men jag är glad, Kristina Zakrisson, över att vi i debatten kan hjälpas åt med att vidga tillkännagivandet.

Anf. 51 KRISTINA ZAKRISSON (s) replik:

Herr talman! Vänsterpartiets motion går, såvitt jag kommer ihåg, ut på att det ska vara en statlig finansiering. Jag tycker att det finns anledning att diskutera hur finansieringen ska ske – om den ska vara kommunal eller statlig eller om den ska ske på annat sätt. Jag delar dock uppfattningen att frågan om finansieringen måste lösas.

När det sedan gäller brottsoffer och om det här är fråga om ett brott eller en social fråga så skulle jag vilja påstå att det är båda delarna. Konsekvenserna av misshandel i hemmet är att barn ofta på något sätt påverkas. Även om de inte blir slagna själva påverkas de naturligtvis oerhört negativt, och det får naturligtvis också stora sociala konsekvenser. Jag skulle alltså vilja påstå att det är både–och.

Anf. 52 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! För några år sedan blev jag upprörd av Birgitta. Hon var tidigare en aktad och mycket duktig socialsekreterare och var nu pensionär och levde tillsammans med sin man. Birgitta berättade för mig att mannen, Erik, nu var sjuk. Han mår inte bra. Han klarar inte att vara ensam längre. Han behöver mig precis hela tiden. Och det är klart att jag finns här för honom, sade Birgitta. Vi har gift oss, och det handlar om

både nöd och lust när man är tillsammans, så jag ringer inte för att klaga på min situation. Det är självklart för mig att finnas här för Erik. Jag har bara ett enda önskemål. Hela mitt liv har jag varit med i Röda Korset och varit engagerad där, och en gång i månaden har min avdelning månadsmöte. Tänk om jag kunde få gå på dem! Det går inte nu. Jag har ingenting eget jag kan göra längre. Tänk om jag kunde ringa till hemtjänsten och beställa äldreomsorg för de gånger det handlar om. Tänk att kunna ringa och bara boka den där hjälpen, utan krångel med biståndsbedömningar och beslut, för att man har en förståelse för att detta är viktigt, för att jag behöver andas och för att jag ska orka lite mer – inte för att jag är någon som ställer en massa ohemula krav på kommunen eller är något som knäcker den kommunala budgeten. Det är lite så jag känner när jag har pratat med de ansvariga. Tänk om man hade några andra rutiner här, vad det skulle göra både mitt och kanske också Eriks liv så mycket lättare!

Herr talman! Det finns väldigt många människor som Birgitta. Socialstyrelsen säger att ungefär 70 % av all vård och omsorg sker i hemmet av anhöriga. Just därför är stödet till alla dem ett av de allra viktigaste uppdragen vi har i äldreomsorgen. Det är en av anledningarna till att vi moderater avsätter 64 miljoner kronor om året i vårt budgetförslag för att stärka projekt som kan förbättra anhörigas situation.

Regeringen verkar ha en rätt kluven inställning till anhöriga och stödet till dem. Riksdagen har det inte. Här har man gjort ett par tillkännagivanden i den här frågan – det är några stycken som har pratat om det tidigare i dag – som regeringen förefaller ha förträngt, gömt eller glömt.

Det är riksdagen som är landets högsta beslutande organ. Det lär vi våra barn i skolan. Att tillkännagivanden från riksdagen då inte åtgärdas utan hamnar i en byrålåda eller en pappershög någonstans är skamligt, herr talman. Det är skamligt att ingenting händer och att regeringen bara låter bli att utföra den beställning som man har fått från riksdagen. Därför har socialutskottet nu varit tvunget att erinra regeringen. Ett enigt utskott säger att nu får regeringen göra någonting och skyndsamt agera, helt i enlighet med vad man har sagt tidigare.

Då tycker jag som så, herr talman: Vad kan vara rimligare än att vi i dag får ett besked? När kommer de här förslagen? Kan vi räkna med att det blir under det här riksdagsåret, 2004/05, eller ska det förhållas ytterligare? Eller ska vi behöva läsa, på riksdagens egen hemsida, fler pressmeddelanden som det som finns att läsa i dag? Jag kan citera vad det står på riksdagens hemsida. Det står så här: ”Stödet till personer som vårdar sjuka anhöriga måste bli bättre. Detta har riksdagen konstaterat och vid två tidigare tillfällen givit regeringen i uppdrag att presentera förslag på ett bättre anhörigstöd. Socialutskottet påminner om de tidigare uppdragen och vill se ett förslag från regeringen på detta område.”

Herr talman! Om jag vore ansvarig och var tvungen att läsa något sådant på riksdagens egen officiella hemsida så skulle jag just nu ha skammens rodnad på kinderna. Nu har Ylva Johansson en chans att se till att vi slipper läsa något sådant igen.

Herr talman! Moderat äldrepolitik innebär att man som äldre har rättigheter, att man betraktas som vuxen, att man får rätt och möjlighet att flytta mellan kommuner och också att man har rätt att välja vårdgivare. Vi vill införa en nationell finansiering av äldreomsorg, en som gör att man inte betraktas som en ekonomisk belastning för den kommun man

flyttar till. Vi vill också ge andra aktörer möjlighet att med hjälp av auktorisation kunna erbjuda både vård och omsorg till den som har fått det beviljat. Den borgerliga alliansens förslag om vårdgaranti är en garanti för en god och värdig vård också när man blir gammal.

Vi vill värna de anhöriga, precis som jag sade förut, med vårt stimulationsbidrag, de 64 miljonerna, men vi vill också luckra upp de regler som finns, som är så fyrkantiga och som gäller för ideella organisationer, eftersom de diskriminerar en del organisationer som är väldigt värdefulla och viktiga men som inte är utformade efter den mall som statsmakterna har tyckt ska vara den rätta, alltså både rikstäckande och regionalt. Vi tycker att en rikstäckande organisation kan vara precis lika värdefull som en organisation som har styrelser i tio olika län, som reglerna nu säger. Vi skriver i vår motion till exempel om Anhörigrådet, som är oerhört viktigt. Vi nämner också Terrafem, en organisation som arbetar för kvinnor som har utsatts för våld och som kan erbjuda hjälp på 30 olika språk. De är rikstäckande, men de har inte regionala styrelser, och då är de inte med i den mall som finns. Det är tråkigt att regeringen inte försöker luckra upp sådana här fyrkantiga regler.

Vi har en framtida situation när det gäller äldre som innebär att antalet växer och ökar. Det är fler och fler som behöver vård och omsorg, och samtidigt är det alldeles för få som kommer att arbeta. Försörjningsbördan blir tung på dem som är yngre, och det blir stora skillnader både lokalt och regionalt. Vi moderater har tidigare föreslagit att man ska tillsätta en parlamentarisk beredning för att gemensamt försöka hitta en uppgörelse över partigränserna om hur vi ska klara finansieringen av äldreomsorgen på lång sikt. Är det inte dags att försöka söka breda lösningar på den största utmaningen vi har inför framtiden?

Jag skulle vilja avsluta med att ställa ett par frågor till statsrådet Ylva Johansson. Vad kommer att hända med de tillkännagivanden om anhöriga och stödet till dem som riksdagen har gjort och gör i dag? Nästa fråga: Är regeringen beredd att tillsätta en parlamentarisk beredning för att söka sådana här breda lösningar som garanterar äldreomsorgens finansiering i framtiden?

Med det, herr talman, yrkar jag naturligtvis bifall på samma sätt som Cristina Husmark Pehrsson till reservation 1 under punkt 11.

Anf. 53 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Folkpartiet kommer, precis som Kerstin Heinemann tidigare redogjort för, inte att delta i beslutet om budgetramarna i dag, eftersom vi har en budget som skulle få folk i arbete i detta land. Däremot vill jag yrka bifall till reservation 17 angående anhängstöd.

I somras gav Folkpartiet ut en rapport som hette *Vågar man bli gammal?* Vi gjorde det mot bakgrund av att samtliga länsstyrelser i Sverige rapporterade en negativ utveckling inom äldreomsorgen. Vi gjorde det mot bakgrund av att man ser hur äldre runtom i Sverige nekas ett värdigt vardagsliv, möjligheten att komma ut i friska luften regelbundet, möjligheten att duscha och möjligheten att själv bestämma när man ska gå och lägga sig. Jag brukar fundera på det ibland: Hur skulle mitt liv se ut ifall någon sade att jag ska gå och lägga mig kl. 17.00 varje dag?

Det gjorde man mot bakgrund av att det är mellan 4 000 och 5 000 äldre i Sverige som nekas plats på äldreboende trots att de har bedömts

ha behov av det. Det gjorde man mot bakgrund av minskad andel äldre som får hemtjänst i Sverige. Det gjorde man mot bakgrund av att en stor andel av äldre lider av undernäring. Det fanns tyvärr en rad andra skäl att ställa frågan: Vågar man bli gammal?

Häromdagen svarade Röda Korset på frågan vad svenska folket tycker om att bli gammal. Man hade genomfört en opinionsundersökning, och det visade sig att sex av tio i Sverige är rädda för att de när de blir gamla inte får tillräckligt med stöd och hjälp av samhället. 60 % av människorna i ett land där man betalar världens högsta skatter litar inte på välfärden när man kommer att behöva den mest, det vill säga i slutet av sitt liv. 23 % i den här undersökningen sade till och med att de är rädda för att bli gamla och ensamma. Man upplever långt innan ålderdomen en rädsla för ålderdomen. 47 % av dem som svarade på enkäten sade att de hade dåligt samvete därför att de besökte sina äldre anhöriga för sällan.

Jag tror att det dåliga samvetet är kopplat till en oro för hur äldrevården fungerar. Om inte samhället tar ett ansvar måste jag som anhörig gå in och göra en större insats.

Den här undersökningen om bristerna i äldreomsorgen pekar på att vi står inför två utmaningar i Sverige. Den första är att få ordning på dagens äldrevård så att vi kan garantera att äldre människor känner en trygghet i att alla äldre, i ett land där man betalar världens högsta skatter, faktiskt kan få en värdig ålderdom. Den andra gäller, mot bakgrund av en del av siffrorna från Röda Korsets undersökning: Hur förbereder vi oss för en situation där vi kommer att ha många fler äldre och många färre yngre?

Det är en jätteutmaning när 30-talister, 40-talister, 50-talister i allt högre grad kommer att behöva äldrevård. Finansminister Pär Nuder har upptäckt den här utmaningen, och han har gått ut i debatten och talat om att 60-talisterna blir tvungna att ta hand om det köttberg som består av 40-talisterna.

Jag är själv född på 70-talet, och det är väl jag och andra som ska arbeta för att det ska fungera. Pär Nuders uttalande är för oss därför mycket bekymmersamt. Det är alltid farligt i den politiska debatten att ställa grupp mot grupp. Det undergräver solidariteten när man på ett halvpopulistiskt sätt försöker vädja till de väljare som är födda på 70-talet genom att skylla på dem som är födda på 40-talet. Vi är alltid ute på hal is när vi tar en grupp och pekar ut den som ett problem – dessutom med det språkbruk som Pär Nuder hade.

Det gläder mig att minister Ylva Johansson är här, och den första fråga jag skulle vilja ha svar på från Ylva Johansson är: Hur ser du på Pär Nuders syn på 40-talisternas ålderdom? Delar du finansministerns syn att det är ett köttberg som 60-talister och 70-talister ska ta ansvar för?

För att klara den framtida äldrevården behövs det mycket mer. Vi vet vad som behöver lösas. Vi vet att vi behöver lösa personalförsörjningen, se till att göra det attraktivt att arbeta inom vård och omsorg. Då kanske det inte är den allra smartaste åtgärden att införa en stopplag och förbjuda viss typ av förnyelse i vården. Fackförbunden säger att det kommer att bli mindre attraktivt att jobba inom vården. Som jag har förstått det är det en av Ylva Johanssons första insatser att ta itu med att det är mindre attraktivt att jobba inom äldrevården.

Det handlar också – och där har Folkpartiet en hel del kvar att tänka, men vi tänker leverera svaren inför valdagen 2006 – om hur vi ska kunna

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

säga till människor att vi klarat finansieringen, hur vi ska kunna vända de siffror som Röda Korset presenterat och hur folk ska kunna känna en trygghet för att pengarna kommer att räcka även när den som är född 1942, 1943 eller 1944 behöver bo på ett äldreboende.

Folkpartiet har i sitt budgetförslag, som tyvärr mot bakgrund av majoritetsförhållandena i denna kammare kommer att bli avslaget och delvis redan blivit det, anslagit 1 miljard extra i stimulansmedel till äldreomsorgen. Vi har gjort det därför att vi menar att ifall nu utmaningarna framöver kommer att bli ännu större så är de rätt akuta redan i dag. Den här miljarden skulle användas, och kommer att användas vid en borgerlig valseger, till att inleda en försöksverksamhet runtom i Sverige och införa omsorgsgarantier. Äldre ska veta vad de har rätt att kräva. Och om jag inte får det ska jag ha rätt att få den inbetalda avgiften till äldreboende tillbaka. Jag ska ha rätt att bestämma att jag vill bo i mitt eget rum.

De som har följt politiken en tid tänker sig: Eget rum, det var väl 1985 som Bengt Westerberg pratade om det. Ja, i ett tjugotal av landets kommuner är det så att andelen äldre som inte har ett eget rum, som inte kan stänga dörren om sig på kvällen när de ska lägga sig, ökar. Omsorgsgarantin ska handla om att man ska ha rätt att välja den typ av boende man vill ha. Jag ska ha rätt att ställa krav på att få komma ut i friska luften. Jag ska ha rätt att ställa krav på att kunna duscha regelbundet. Jag ska ha rätt att ställa alla de krav som jag har varit van att göra när jag varit yngre. Det handlar om att myndigförklara de äldre. För den omsorgsgarantin har Folkpartiet föreslagit 900 miljoner kronor.

Vi vill också öppna upp för äldreomsorgscentraler, ställen där de äldre vet att all kompetens om äldre- och sjukvård och om kontakter med myndigheter och andra finns samlad. Jag kan ringa ett samtal och göra ett besök och få kontakt med de myndigheter och få den hjälp jag behöver. Vi vill öppna upp äldreomsorgen och övrig vård för volontärverksamhet. Det är något märkligt med Sverige. Jämfört med andra länder gör vi mycket mindre frivilliginsatser i detta land. I Storbritannien, i Kanada och andra länder är det naturligt att man när man studerar eller går på gymnasiet gör en frivilliginsats. Det här tror jag behöver stimuleras ekonomiskt. Frivilliginsatser har ett värde som inte kan mätas i pengar.

Då och då tar jag, precis som alla andra riksdagsledamöter, emot skolklasser. Det sitter ett par skolklasser på läktaren nu. Den första fråga jag har ställt till dessa skolklasser är: Vem bestämmer i Sverige? Det vanligaste svaret är att Göran Persson bestämmer i Sverige. Det är delvis sant. Det är sant så till vida att man ser på nyheterna och hör att Göran Persson lägger fram ett förslag som röstas igenom i riksdagen, beroende på att han har ett lydigt transportkompani av socialdemokratin, Miljöpartiet och Vänsterpartiet som gör som Göran Persson säger. Men Göran Persson bestämmer därför att han har riksdagens stöd. Sedan brukar jag berätta för skolklasser att det händer att riksdagen tycker annorlunda än Göran Persson. Miljöpartiet och de borgerliga gör upp eller till och med Socialdemokraterna gör ibland upp med de borgerliga i riksdagen. Om Göran Persson då skulle vilja göra på ett annat sätt är Göran Persson tvungen att göra som riksdagen säger, riksdagen bestämmer.

Detta har skett vad gäller stödet till anhörigvården, inte en gång utan två gånger. Men problemet är att den svenska regeringen har struntat i detta fullständigt. Man har nonchalerat att det är riksdagen som bestäm-

mer. Det innebär att mitt besked till skolklasser som kommer hit den gången inte stämmer.

Herr talman! Den maktarrogans som hanteringen av anhörigstödet visar och den situation som äldreården har i Sverige är mycket tydliga exempel på att vi behöver en ny regering i detta land.

I detta anförande instämde Marita Aronson, andre vice talman Kerstin Heinemann och Gabriel Romanus (alla fp).

Anf. 54 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Väldigt kort skulle jag vilja ställa en fråga. Det är så många saker som jag inte behärskar inom de här områdena. Är Erik Ullenhag säker på att det han säger är sant?

Han påstår att det är alltfler som inte kan stänga dörren om sig. Vad jag vet – men jag kanske har fel – är det så att alltfler gamla numera får sin omsorg i hemmet. Jag föreställer mig att man då kan stänga dörren om sig. Att de människor som nu finns på institutionsboende har sämre prognos eller är mer vårdberoende och har större vårdbehov gör att andelen som finns där också har större behov av uppsyn. Det måste vara en förändring av själva sättet att ta hand om de gamla som gör att de här siffrorna har uppstått. Det är väl ungefär som att jämföra päron och äpplen. Jag bara undrar.

Anf. 55 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Svaret på den frågan är nej. Det är så att i ett tjugotal kommuner ökar andelen personer som borde ha rätt till ett eget rum. Andelen personer på äldreboenden som inte kan få den rätten tillgodosedd utan blir tvungna att dela rum ökar. De borde ha ett eget rum. Det är det ena svaret på frågan.

Det andra svaret är att det är sant att fler bor kvar hemma. Ofta kan det vara bra. Det kan vara bra att jag i högre grad kan bo kvar hemma. Men problemet, som jag också tog upp i mitt anförande, är att 4 000–5 000 äldre som har begärt och fått bedömningen att de behöver en plats på äldreboende inte får det. Personer som är så hjälpbehövande att de skulle behöva bo på ett äldreboende och känna den tryggheten får inte någon plats på äldreboende. Det är ett mycket stort problem.

Eftersom Jan Lindholm passade på att ta replik skulle jag vilja ställa en fråga i anslutning till ett tidigare replikskifte med Kerstin Heinemann. Du sade i ditt anförande att du stöder Folkpartiets tankar om att man som anhörig mer ska kunna påverka stödet för anhörigvården. Är du i dag beredd att rösta för Folkpartiets reservation på detta område?

Anf. 56 JAN LINDHOLM (mp) replik:

Herr talman! Jag tänker inte rösta för Folkpartiets reservation. Det var ett intressant svar som jag fick. Jag kommer att gräva ytterligare i detta eftersom jag inte tycker att du egentligen svarar på min fråga. Hur man tas om hand i olika boendeformer har ju att göra med hälsotillståndet. Jag upplever att du egentligen inte svarade på min fråga.

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Anf. 57 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Det här är jättefascinerande. Det börjar bli en repris av den debatt som ägde rum 1985 och som jag har läst om i efterhand. Då framhöll man från Folkpartiet att det är självklart att en gammal människa som bor på ett äldreboende ska kunna stänga dörren om sig. Det var ungefär vad vi sade. Nu säger jag samma sak: En gammal människa som bor på ett äldreboende ska kunna stänga dörren om sig.

Beskedet i den förra debatten var att de kanske inte riktigt vill det. De är kanske vårdkrävande och behöver tillsyn. Men låt de äldre själva bestämma! Jag beskriver en verklighet, att den andel som vill bo i ett eget rum men förvägras det ökar i ett tjugotal kommuner. Detta är ibland problemet, och Miljöpartiet börjar mer och mer bli som en del av den lite sönderfallande maktallians som för närvarande styr detta land. Man är så rädd för förändring och för att människor själva ska få bestämma. När jag säger det som jag skulle tro att nästan varenda svensk tycker är självklart, nämligen att man på ålderdomen ska kunna bestämma om att få stänga dörren om sig, då går miljöpartisterna inte upp och säger: Vi håller med. I stället säger man: Stämmer det där?

Jag kan plocka fram de undersökningar som det gäller. Jag borde ha tagit med dem upp i talarstolen. De visar vad som just nu sker. Jag hoppas att Miljöpartiet framöver kommer att backa lite grann och säga att det är ett jätteproblem att människor inte kan stänga dörren om sig på äldreboendet och att människor inte själva kan välja att bo i ett eget rum. Vi ska gemensamt försöka ändra på det.

Det är klart att jag gärna tar en valdebatt om eget rum i långvården en gång till. Tyvärr är det nu 21 år senare. Detta är en fråga som jag trodde att vi var överens om.

Anf. 58 ULRİK LINDGREN (kd):

Herr talman! Kristdemokraterna fick den 17 november till stånd en särskild debatt om äldrefrågorna, en angelägen debatt med tanke på alla de larm om vanvård som vi snart sagt dagligen har matats med under lång tid nu. Vårdens vardag, som ofta är av utomordentlig kvalitet, hör vi mindre om, vilket inte hindrar att larmen måste tas på största allvar.

I debatten den 17 november lyfte Göran Hägglund särskilt fram behovet av en värdighetsgaranti som en grund eller en minimilista som inte får underskridas men mycket gärna överskridas. Där ska finnas krav som att det ska finnas tillräckligt med personal för att hjälpa till med mat och dryck, att ingen ska behöva ligga och vänta innan en blöja byts och att ingen ska behöva dö ensam. Sammanlagt är det fråga om tolv punkter.

Kristdemokraterna har också lämnat in 23 interpellationer för att ur en mängd synvinklar debattera äldrefrågorna med ansvariga ministrar. Det är ju inte endast en äldreminister som har ansvaret för de här frågorna, och det handlar långt ifrån bara om vård.

Det fordras en väldigt bred debatt, en nationell medvetenhet och en mobilisering för att det nu ska gå väl med äldrevården.

Kristdemokraterna har också utlyst ett särskilt äldreår för att belysa frågorna över tid och få till stånd största möjliga uppmärksamhet på de här frågorna, men det räcker naturligtvis inte bara med ett särskilt äldreår. En nationell mobilisering måste ha en uthållighet i decennier framöver med tanke på hur befolkningssiffrorna ser ut, gärna som Mag-

dalena Andersson här har efterlyst en parlamentarisk kommitté där vi får till stånd – kanske som var fallet med pensionsuppgörelsen – en väldigt bred samling omkring vad vi minsann ska ha som ett gemensamt åtagande för att uppfylla rimliga anständighetskrav inom äldreomsorgen.

Herr talman! Statsrådet Ylva Johansson gav inte ett klart ja till en värdighetsgaranti i äldredebatten den 17 november. Statsrådet talade då om att värdighetsgarantin ”bör vara självklar” och att vi bör ställa högre krav än de som den presenterade värdighetsgarantin innehåller. Ja visst, gärna det och högre krav om man så vill, men varför inte börja med att med hela sin auktoritet som statsråd säga: Jo, vi ska ha den här miniminivån. Den får ingen underskrida, helt enkelt. Där hoppas vi kristdemokrater naturligtvis på ett väldigt klart och rungande ja-besked i dag från vår minister.

Det är naturligtvis så att en värdighetsgaranti fungerar bara i den mån personalen bär den, lever med den och har kompetens för sina alltmer kvalificerade uppgifter. Det är ett praktfullt socialdemokratiskt misslyckande att tio år efter ädelreformen har regeringen och dess stödpartier fortfarande inte vidtagit de nödvändiga åtgärderna för att kompetensförsörja äldreomsorgen.

I ädelreformen för tio år sedan tog kommunerna över många uppgifter från landstingen, många gånger med ett högt sjukvårdsinnehåll, men personalen i kommunerna var inte kompetensförberedd för den utmaningen, och det har inte blivit bättre på dessa tio socialdemokratiska regeringsår.

Fler och fler är i kommunens vård i stället för på sjukhus, fler är hemma i den egna bostaden trots svåra sjukdomstillstånd och fler dör hemma i stället för på sjukhus. Detta kan vara helt i sin ordning om de här människorna vårdas av personal som har tillräcklig kompetens, men vad gäller kompetens saknar 40 %, eller 100 000, av personalstyrkan i de kommunala omsorgerna en träffande utbildning. Detta har Socialstyrelsen kommit fram till.

Kristdemokraterna föreslår sammanlagt 4,2 miljarder mer än vänsterkartellen i statsbidrag till kommuner och landsting åren 2005–2007, men vi kostar också på oss ett välkomnande som vi tycker att Socialdemokraterna och vänsterkartellen ändå visar upp här. Efter ett antal år av kristdemokratiska krav visar vänsterkartellen en vilja att ge mer pengar till kommunerna 2005. Statsrådet Ylva Johansson har angett att det ska komma en satsning på kompetensutveckling för personal i äldreomsorg på en dryg miljard.

Denna kursändring från regeringen är som sagt välkommen, men samtidigt måste vi vara väldigt ärliga i den här diskussionen och se att det fortfarande handlar om alldeles för små belopp för att det ska bli verkligen på bredden och på djupet ett kompetenslyft i omsorgerna. Kommuner, landsting och enskilda måste svara upp med en mycket stor egeninsats för att den här miljarden ska räcka till någonting som verkligen ger ett genomslag, gör skillnad. En miljard under tre år räcker inte långt.

I rapporten *Investera nu!* som tio ämbetsverk tagit fram på regeringens uppdrag angående hur vi ska klara personalrekrytering och personalutveckling i omsorgerna, begärdes 5 miljarder, vilket kan jämföras med den miljard som blev resultatet.

Herr talman! Det är lätt att i en sådan här debatt ge bilden av de äldre som enbart en belastning. Vi har Pär Nuders kränkande ordval om "köttberg" som ett övertydligt exempel på detta. I verkligheten är det ju så att många människor arbetar även efter 65, i somliga fall i flera år. Förenings-Sverige med mängder av frivilliginsatser skulle inte fungera utan gänget av aktiva pensionärer och framför allt finns det en stor armé av äldre som gör frivilliginsatser i vård och omsorg, bemannar väntjänster eller passar en jourtelefon, och framför allt en jättearmé av anhörigvårdare. Utan dessa skulle den lönebetalda vården helt enkelt kollapsa.

Kristdemokraterna anser att varje kommun måste ha en tydlig och känd meny för anhörigstödet. Hur ska rådgivningen till den som vårdar se ut? Finns det en jourlinje som man kan ringa på när man har ett akut behov av hjälp? Vart ska man ringa? Det ska finnas en väl känd jourlinje. Hur är växelvården upplagd i min kommun?

Detta ska göras tydligt och känt för den som sitter med det tunga ansvaret för anhörigvården.

Alla blir vinnare på detta. Det är en vinst för kommunen ju mer och ju längre en anhörigvårdare orkar. Det är förstas en vinst för anhörigvårdaren om han eller hon orkar längre och känner att den man älskar kan man fortsätta att vårda och kämpa för och inte ge upp. Och det är förstas en vinst för den sjuke om vården fungerar väl.

Kristdemokraterna begär ett nationellt resurscentrum för anhörigstöd som kan tjäna som en kunskapsresurs för kommunernas arbete med anhörigstödet. Det finns inte med i detta betänkande, men det är ändå väldigt viktigt att komma ihåg för att följa detta arbete.

Angående anhörigstödet hänvisar jag till reservation 16 som jag yrkar bifall till.

Som flera har varit inne på är det mycket beklämmande att regeringen struntar i att verkställa det som riksdagen har begärt. Det gäller framför allt i en sådan här fråga som definitivt inte är någon cykelställsfråga. När det gäller hur anhörigstödet ska utvecklas och skötas och vilket lagstöd det ska ha, då har vi inte regeringen med oss, utan den är bara likgiltig och nonchalant i fråga om det hela.

Jag vore tacksam att få svar på Kristdemokraternas fråga i den fortsatta debatten.

Anf. 59 ELINA LINNA (v):

Herr talman! Det är endast tre veckor sedan vi här i kammaren debatterade äldrevården, då som en särskild debatt. Äldrepolitiken är ett viktigt område. Det känns därför rätt att fortsätta debatten om äldrevården också i budgetsammanhang.

Välfärden i Sverige har byggts upp av kvinnor och män som i dag är pensionärer. Den bygger på generella och individuella rättigheter och skyldigheter. Den har finansierats av skattemedel och syftar till att fördela resurserna rättvist.

Åldrandet ska inte vara förenat med oro för hur den dagliga försörjningen och vardagen ska klaras av. Den äldre ska inte behöva komma i en beroendeställning till sin partner eller sina barn. Det är därför viktigt att värna den generella äldreomsorgen utifrån behov. Vi kan dock konstatera att denna välfärd naggas i kanten då alltfler får sina behov tillgodosedda av anhöriga och andra närstående. Vänsterpartiet anser att sam-

hället ska ta det yttersta ansvaret för vård och omsorg, men då en anhörig vill och kan ge sin närmaste vård och omsorg ska hon, det är oftast kvinnor, få samhällets stöd och erkännande för sina insatser.

Det är bra att regeringen avsätter ytterligare 25 miljoner kronor per år under perioden 2005–2007 för fortsatt stöd till anhöriga. I övrigt föreslår regeringen inga insatser för att stödja anhöriga som vårdar sina närstående utan skriver att det för närvarande inte bör genomföras några lagändringar för att stärka anhörigstödet, detta trots att socialutskottet i två av riksdagen godkända tillkännagivanden har begärt en återrapport. Jag ska inte upprepa dessa tillkännagivanden eftersom de har nämnts tidigare här i talarstolen. De är alltså bekanta.

Vänsterpartiet anser att det är glädjande att utskottet nu tillstyrker motionen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet och föreslår ytterligare ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska bereda och presentera förslag till insatser för att säkerställa och stärka stödet till anhöriga i enlighet med de tidigare nämnda tillkännagivandena. Jag hoppas också att statsrådet ska kommentera både de tidigare tillkännagivandena och det som kommer att göras i dag.

På regeringens hemsida kan vi läsa om kompetensstegen – ett led i utvecklingen av kvaliteten i vård och omsorg för äldre. Vi i Vänsterpartiet är nöjda med att Ylva Johansson lyfter fram personalens roll och betydelse inom äldreomsorgen. Det är viktigt att personalen ges möjlighet till kompetensutveckling och att det finns tillräckligt med vårdpersonal för att kunna uppfylla behoven.

I dag finns det tyvärr ofta brister. Det handlar inte enbart om att personalen inte har adekvat utbildning, utan ofta handlar det också om att det finns för lite personal för att kunna upprätthålla kvaliteten inom äldreomsorgen. Personaltätheten är på många ställen för låg. Det finns inte en chans att leva upp till socialtjänstlagens mening att de gamla ska ha rätt till en aktiv och meningsfull tillvaro. Personalen känner frustration och missnöje på grund av att de inte klarar av sitt arbete på ett bra sätt. Lagarna hjälper inte till om inte verksamheten klarar av att leva upp till lagens andemening.

Det är bra att regeringen nu tar initiativ till en flerårig nationell satsning inom äldreomsorgen. Det behövs.

Andelen utlandsfödda äldre ökar. Den klart största gruppen av utlandsfödda är vi som kommer från Finland. Den gruppen skiljer sig från de andra stora grupperna på så sätt att sverigefinnarna tillhör gruppen nationella minoriteter.

Sveriges riksdag beslutade för fem år sedan om en samlad minoritetspolitik till skydd för de nationella minoriteterna i Sverige. Redan i förarbetet till beslutet betonades vikten av att äldrevård ska ges också på modersmål. I betänkandet står det att finsktalande äldre i de kommuner där det finns tillräckligt många äldre som använder finska ska ges en lagfäst rätt att få hela eller en del av den äldreomsorg som erbjuds i kommuner av personal som behärskar finska och att innan lagförslag utformas bör en översyn göras av i vilka kommuner det finns tillräckligt många äldre som använder och som är i behov av äldreomsorg samt vilka resurser som finns i dessa kommuner när det gäller personal som behärskar dessa språk.

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Behovet av finskspråkig personal ökar ständigt. Därför behöver det vidtas åtgärder för att påskynda uppbyggnaden av finskspråkig äldreomsorg i hela landet. Detta är en fråga som inte bara kan hanteras lokalt, utan det krävs en nationell strategi. Jag anser att vi borde ta fram en nationell handlingsplan för äldreomsorg på finska.

Åter till regeringens hemsida om kompetensstegen. Där kan man läsa: ”För äldre med omsorgsbehov behövs en flexibel och verksamhetsanpassad vård och omsorg där medicinsk kompetens kombineras med den sociala och kulturella kompetens som krävs för att bemöta människor utifrån deras unika livssituation och bakgrund.”

Den meningen väcker förhoppningar hos mig om att äldre med annat modersmål än svenska kan få sina behov tillfredsställda bättre än som sker i dag. Inom äldreomsorgen finns det en stor resurs av språk- och kulturkompetens bland personal som invandrat till Sverige eller som tillhör någon av grupperna nationella minoriteter. De är tyvärr en outnyttjad resurs. Det handlar i första hand om en brist på medvetande och organisation. Det är också kvalitetshöjande att särskilt uppmärksamma människor genom att möta dem på deras modersmål. På så sätt kan vi skapa en relation, och en relation krävs för att kunna bedöma behov och vilka insatser som krävs.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation 19.

Anf. 60 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Elina Linna för engagemanget för i synnerhet de finskspråkiga grupperna och över huvud taget för olika minoritetsspråk som vi i dag har i Sverige. Vi vet att kommuner som satsat på utbildning och fortbildning av invandrare med olika språk fått en mycket lojal och engagerad arbetsstyrka.

Jag vill tacka Elina också för att hon tycks dela upprördheten över att socialutskottet och riksdagen så flagrant negligeras och nonchaleras av regeringen. Som vi sagt i tillkännagivande efter tillkännagivande från riksmötet 2001/02 och framåt har vi inte fått något besked eller någon uppmärksamhet från regeringen beträffande anhörigfrågorna, vilket vi skulle vilja ha. Även i höst efterlyser vi samma saker, och tystnaden är ”skrikande”. Vad kommer regeringen egentligen att göra?

Frågan till Vänsterpartiet blir vad Vänsterpartiet, som en del i den vänsterkartell som inte orkar och inte förmår ta tag i denna fråga, kan göra och kommer att göra för att regeringen ska ta frågan på allvar. Delar Vänsterpartiet Kristdemokraternas syn att vi behöver ett lagstöd som en del i stödet till anhörigvårdarna?

Anf. 61 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! När det gäller anhörigstöd står ett enigt utskott bakom tillkännagivandet. Därför förutsätter jag självklart att alla partier bevakar frågan och kommer att arbeta för att regeringen ska åtgärda den och komma tillbaka till riksdagen med förslag. Jag ska inte föregripa statsrådet, som just nu inte är i kammaren ser jag, eftersom jag räknar med att hon kommer att kommentera frågan från talarstolen.

Beträffande lagstöd som en del av stödet i anhörigvården vill jag säga att Vänsterpartiet förutsätter att anhörigvård byggs på frivillighet. Som jag sade i mitt huvudanförande är det självklart att man, när man ställer

upp för en anhörig, måste få möjligheter att kunna ge den vården och då måste också samhället hjälpa till med stöd och resurser.

Prot. 2004/05:47
9 december

Anf. 62 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Det stämmer att ett enigt utskott är upprört över hur regeringen behandlar utskottet och riksdagens beslut i en så stor och viktig fråga som den om hur anhörigstödet ska utvecklas och hanteras. Jag tänkte att ni i Vänstern, som ju inte är främmande för ibland dramatiska aktioner, skulle kunna göra något och verkligen trycka på regeringen genom att säga att detta är en så oerhört central fråga att ni kommer att sätta hårt mot hårt, att ni har den och den kofoten som ni tänker använda om regeringen inte skärper sig och beaktar och respekterar vad riksdagen beslutat. Jag hade hoppats få ett konkret besked på den punkten.

När det gäller lagstödet är det just för att anhöriga inte ska hamna i olika tvångssituationer som vi behöver lägga ett lagtvång på kommunerna som innebär att de på olika sätt måste stötta den som vårdar en svårt sjuk nära anhörig. Förvisso upplever somliga anhöriga det som att de befinner sig i en tvångssituation. De känner sig utlämnade, vet inte vad de ska ta sig till i sin egen kommun, vet inte varifrån de kan få stöd. Det känns nästan som att en del kommuner räknar med att eftersom de anhöriga är så duktiga och sköter det hela själva slipper kommunen göra det. För att komma ifrån upplevelsen av tvång är det därför viktigt att kommunerna har ett lagtvång som gör att de inser att de måste stödja de anhöriga.

Sedan skulle jag gärna vilja ha besked om hur Vänsterpartiet ställer sig till att vi avsätter mer pengar för att vi ska kunna fortsätta det viktiga Anhörig 300-arbete som inletts. Vi vet att för att det ska ha framgång över tid krävs stor uthållighet. Vi anvisar därför 50 miljoner kronor för 2005 och 2006, men Vänstern är inte med där. Hur kan det komma sig?

Anf. 63 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! Jag börjar med det sista som Ulrik Lindgren tog upp. Vänsterpartiet står ju inte bakom Kristdemokraternas budgetlösningar. De pengar som Kristdemokraterna tar till det ändamålet tas från sådant som Vänsterpartiet står för, nämligen stöd på arbetsmarknaden, sjukersättningar och annat som togs upp i den tidigare delen av debatten i dag. Jag tror att detta också är mycket klart för Ulrik Lindgren. Helheten i vårt budgetförslag är bra, och vi är nöjda med den. Kommunerna får mera pengar.

Visst gillar Vänsterpartiet dramatiska aktioner, men i den här frågan vill vi satsa seriöst och ordentligt. Det behövs alltså inte några dramatiska aktioner.

Jag vill rekommendera Ulrik Lindgren att han, när han träffar personer som är oroliga, tar upp med dem vad de kan göra – för visst är oron många gånger befogad. Därför finns det äldreombud. Det är väldigt bra att diskutera med äldreombuden, som kan tala med både anhöriga och äldre och hjälpa dem i deras oro, och också sätta press på kommunerna.

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Anf. 64 ANNIKA QARLSSON (c):

Herr talman! Jag börjar med att instämna i Kenneth Johanssons tidigare anföranden och stöder de motioner som vi väckt och de reservationer som vi har i betänkandet.

”På Lövstagården bor det 49 äldre damer och herrar. De har alla var sitt enskilt rum med egna möbler och en liten köksvrå. I ett av rummen bor 83-åriga Britta Andersson sedan fyra år. Hon sitter i rullstol och är blind på vänster öga. På burspråkets fönsterkarm står några vackra rosa orkidéer och i en skål på bordet framför ligger en hög med små chokladkex som hon vunnit på bingo.

– Här trivs jag bra. Det finns absolut ingenting att klaga på. Annat var det när jag bodde kvar hemma. Då kom hemtjänsten inrusande med matkassarna, slängde dom på bordet och sedan försvann de. Här får jag mer kontakt med personalen, säger hon samtidigt som hon bjuder laget runt på chokladkex.”

Detta är från en artikel i Vårdfackets tidning. Och visst kan man känna hur chokladen smakar, se blommorna och förstå hur gott Britta tycker att livet är.

Herr talman! God livskvalitet är något som borde vara en självklarhet, men hur ser det egentligen ut för äldre i dag? Som Erik Ullenhag tidigare nämnde visar undersökningar att omkring 60 % av svenskarna är oroliga för att bli gamla därför att de inte litat på att de kan få en bra omsorg när de själva inte längre klarar av att putsa fönstren, tvätta håret eller skala potatisen till middag. Kvinnorna, som lever lite längre och som vårdat maken, får själva inte hjälp.

Alla människor, gamla som unga, har rätt till ett värdigt liv. Det måste vara självklart även för äldre att de ska känna delaktighet, valfrihet, självförverkligande, oberoende, värdighet och trygghet. För att människor ska känna sig trygga på ålderns höst är det viktigt att all äldrevård och omsorg har god kvalitet och att människor bemöts med respekt och värdighet.

Det är nödvändigt att öppna för nytänkande om hur äldrevård och omsorg ska organiseras på bästa sätt för att detta ska bli möjligt. Centerpartiet vill skapa förutsättningar för att de äldres vård och omsorg ska kunna drivas med utgångspunkt i enskildas behov och önsningar.

Den stora utmaningen för äldrevård och omsorg är att på ett bra sätt klara det snabbt växande antalet äldre varav många har en annan kulturell bakgrund. Svårigheterna att rekrytera, kompetensutveckla och behålla personal äventyrar möjligheterna till en kvalitetssäker äldrevård och omsorg i framtiden. Men det är inte bara kompetensutveckling som krävs. Det måste också finnas ekonomiskt utrymme för att kunna ge våra äldre en värdig vård.

Maxtaxan har gett mer pengar i plånboken för dem som har bra pension men har förvärrat situationen inom äldreomsorgen. Införandet av maxtaxa har medfört att många kommuner tvingas minska kostnaderna för verksamheten samt att man försöker kompensera intäktsbortfallet genom att höja andra avgifter.

Införandet av maxtaxan har fått den märkliga omfördelningseffekten att de sämst ställda pensionärerna får betala för de bättre lottades avgiftsreduktion samtidigt som allas kvalitet försämras. Centerpartiet anser att

regeringen snarast bör utvärdera konsekvenserna av den nu införda maxtaxereformen.

Herr talman! Antalet platser på äldreboenden minskar snabbt, och antalet äldreomsorgstimmar har stagnerat trots att alltfler har behov av både hjälp och omsorg. För att få en bättre äldreomsorg som kan hjälpa fler måste vi också se hur mycket tid och kraft all byråkrati i vården och omsorgen tar.

Äldreomsorgen har fått ökade resurser under senare år, mer än vad löner och priser har ökat. Men trots det försvann 5 000 äldreboenden bara under 2002. Om man slår ut hela verksamheten med alla tjänster som ingår blir det bara tre hemtjänststimmar kvar på varje heltid. Det är inte konstigt att personalen går på knäna. Det är inte acceptabelt.

Vi ser i dag en mycket snabb nedläggning av äldreboende runtom i Sverige. Visst är det så att många äldre vill bo kvar hemma, och självklart ska de kunna välja det. Men det är många som känner sig otrygga därför att de vet att de inte får plats även om de behöver i ett boende som ger trygghet, omsorg och tillsyn dygnet runt. Nedläggningen av äldreboendena, som beror på att kommunerna inte kan ta ut skälig hyra på grund av maxtaxans inlåsningsseffekt, minskar valfriheten för gamla människor.

Det finns fler som vill känna trygghet och njuta av livet som Britta men som inte får plats.

Vi som sitter här i kammaren tror ofta att vi kan lösa problemen i äldreomsorgen genom nya regleringar. I kommunerna och ute i verksamheten betyder det fler byråkrater och fler blanketter. Detta kostar. Det är inte fler regler, register, blanketter och byråkrater som de gamla behöver. Det är fler hemtjänststimmar och fler äldreboenden. Med maxtaxor och nya lagar gör Ylva Johansson och hennes företrädare det allt svårare för kommunerna att utforma en äldreomsorg efter lokala förutsättningar. Min fråga är: Vad det så man ville ha det?

Herr talman! Centerpartiet tror på människor och vet att möten mellan människor och familjebanden är livskvalitet. Vi kan inte besluta om barns besök hos sina gamla föräldrar, men vi kan göra något annat. Vi kan ge ett bra stöd till anhörigvården.

Vi kan uppmärksamma den fantastiska resurs som utgörs av alla de tusentals personer som är aktiva i Väntjänsten, där yngre och friskare pensionärer hjälper dem som är äldre. Eller som i Samverket hemma i Åmål, där frivilliga och organisationer jobbar tillsammans för att erbjuda olika aktiviteter som höjer livskvaliteten. Vi kan minska den byråkrati som står i vägen för de lokala och nära lösningarna. Men det allra viktigaste är kanske att vi är medmänniskor.

Det är faktiskt så att anhöriga och bekanta själva står för den största delen av Sveriges äldreomsorg. Äldre är inte en grupp som enbart är i behov av vård och omsorg, utan i högsta grad människor som har mycket att tillföra till samhällets utveckling.

Personalen runtom på alla äldreboenden och alla som jobbar på hemtjänsten är fantastiska som ger så mycket som de bara orkar. De är kittet som gör att verksamheten håller samman och går runt – trots bristande ekonomi, nya regler och tuffa arbetsförhållanden. För att ge dem en ärlig chans att få en hållbar arbetssituation måste regleringar och blanketter bort.

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Men, herr talman, för att långsiktigt garantera en bra välfärd måste det också till en hållbar tillväxt, och för det krävs en ny regering.

Anf. 65 CATHERINE PERSSON (s):

Herr talman! Inköp av tvål, vad har det med äldreomsorg att göra? För några år sedan var det vad de hetaste debatterna i Trelleborg handlade om. Det blev också en symbolfråga för i vilken riktning äldreomsorgen skulle utvecklas. Jag ska återkomma till det lite senare.

Först vill jag ta ett annat exempel om utvecklingen i vårt samhälle. För ett tag sedan när jag var och besökte en släkting på ett äldreboende var det samtidigt kalas för en annan boende. Jag fick genast berättat för mig att det var ett mycket speciellt kalas. Kvinnan fyllde nämligen 100 år. Det lite roliga var att kvinnan själv inte tyckte att det var något speciellt. Hon sade: Vadå? Nu är det så många som fyller 100 år. Sedan sade hon på ännu värre skånska än vad jag tror att ni tycker att min är: "Förr va di unika, di som fyllde hundra". Det är de inte i dag. Hon tyckte inte att hon var särskilt unik.

Det är kanske precis så det är. En av det svenska välfärdssamhällets största framgångar är att fler människor blir allt äldre. Det skapar också många utmaningar och möjligheter. År 1900 var det tolv svenskar som var äldre än 100 år. I mitten på seklet var det 43 personer. År 2000 var det 1 000 invånare som var över 100 år. Det är klart att kvinnan hade en poäng. Hon var inte så unik som tidigare, även om jag tyckte att hon var unik i åldershänseende.

Den förändrade åldersstrukturen i vårt samhälle kräver så klart att vi förändrar och anpassar samhället. Det gäller till exempel vård och omsorg, som vi diskuterar här i dag. Däremot är det viktigt att komma ihåg att den totala demografiska utvecklingen är inte fullt så dramatisk, i varje fall under de närmaste tio åren, som man ibland kan tro i debatten.

Antalet personer över 80 år kommer de närmaste tio åren att ligga på ungefär dagens nivå. Antalet 90-åringar kommer dock att öka med drygt en fjärdedel. Däremot börjar det om ungefär 25 år bli större förändringar. Det är när 40-talistkullarna är 80 års ålder och däröver. Därmed ökar också behovet av vård.

Det kräver naturligtvis att vi inom alla politikområden fattar kloka och långsiktiga beslut som ger balans mellan generationer, inte motsättningar mellan dem. Likaväl som vi måste ta till vara äldres kompetens i arbetslivet, likaväl måste vi få marknaden att inse att alla över 65 år inte är en grupp som vi buntar ihop och som har samma behov. Dessutom kommer många av dem att vara intressanta för marknaden när det gäller varor och tjänster, eftersom de kommer att vara kapitalstarka. Likaväl är det angeläget att satsa på barn och ungdomar så att nästa generation kan växa upp.

Därför är det viktigt för oss socialdemokrater att vi fullföljer kontraktet mellan generationerna. Det är viktigt för oss socialdemokrater att äldreomsorgen är solidariskt finansierad och till för alla efter behov. Det är viktigt för oss socialdemokrater att äldreomsorgen inte är en vara eller en tjänst på marknaden som endast utfaller utifrån inbetalda premier.

Herr talman! Politik som berör äldre kan vara det mesta. Men här och nu kommer jag dock att koncentrera mig på det som hör till socialutskottets budgetområde.

Det är som många tidigare har berört. Det finns många och ständigt nya utmaningar. Men det finns också skäl att peka på de framsteg som har gjorts inom sjukvården och äldreomsorgen för att erinra sig om att det faktiskt sker förbättringar. Bättre och nyare mediciner och behandlingsmetoder kommer allt oftare äldre till del. Hög ålder är mer sällan en risk då nya metoder tillämpas. Allt högre upp i åldrarna åtgärdas sjukdomstillstånd, något som vi för 20 år sedan knappast ens kunde drömma om. Som exempel kan nämnas bypassoperationer och tidigt insatt behandling av stroke.

Herr talman! Det är också drygt 20 år sedan mina första riktiga egna möten med äldreomsorgen skedde. Det var på en av dåtidens långvårdsavdelningar. Sedan dess har jag på olika sätt följt och präglat äldreomsorgen antingen som anhörig eller också i professionen, som ansvarig kommunpolitiker och på senare år i riksdagen och inom utredningar. Det har naturligtvis gett en mängd olika intryck.

Det område som jag bedömer har förändrats i stor utsträckning är boendesituationen, som det också har resonerats mycket om tidigare. I det avseendet blev ädelreformen ett riktigt startskott i landet, och jag brukar kalla 90-talet för boendets årtionde. Med tanke på det som Erik Ullenhag tidigare tog upp tycker jag att det finns skäl att kommentera hur det faktiskt såg ut för inte så hemskt länge sedan. Många kommuner fick från landstinget överta gamla långvårdsavdelningar där det så kallade boendet för den enskilde var en säng och ett sängbord i ett fyrabäddsrum.

En avdelning hemmavid hade en toalett till 17 pensionärer. Man fick hoppa över rullstolen för att kunna hjälpa till med olika bestyr, och då fick man ändå ha toalettdörren öppen eftersom den inte gick att stänga. På både sängkläderna och nattskjortan stod det ”tillhör landstinget”.

I min egen kommun renoverade vi och byggde många nya äldreboenden, och jag klippte band på löpande band. Det betydde att de äldre i särskilda boendeformer fick ett eget rum, egen toalett eller egen lägenhet. Man kunde möblera med egna möbler och ha egna kläder och egna sängkläder – självklarheter i ett eget hem, som vi precis hörde om. Britta, tror jag att kvinnan hette.

Allt fler villor och lägenheter har också anpassats med hjälp av bostadsanpassningsbidrag. Hemtjänst och hemsjukvård har integrerats för att smälta samman sociala och medicinska kompetenser.

Nu var det inte bara lokalerna och bostäderna som ändrades, utan attityderna till och kulturen inom äldreomsorgen sattes också på prov och förändrades successivt. Det gick inte på räls hela tiden, och det gör det fortfarande inte.

Nu kommer vi till historien om tvålinköpen. Att kunna köpa sin egen tvål och dofta som man vill är en självklarhet när man är frisk. Vi gör det i förbifarten när vi är och handlar. Ändå fördes det så sent som 1998 en jättedebatt om detta i min hemkommun Trelleborg. Kristdemokraterna tyckte att det var onödigt att varje person skulle inhandla sina egna hygienartiklar. Man tyckte att det var bättre att kommunen köpte in storpack till alla äldreboenden. Detta säger jag inte för att provocera Kristdemokraterna, utan för att belysa att det inte hjälper ett dugg hur fina äldreboenden vi bygger om vi inte jobbar med innehållet eller om vi tycker att det är okej att alla doftar likadant på ett äldreboende bara för att de är gamla och befinner sig i någon form av kollektivboende.

På den tiden var förbehållsbelopp inte nationellt reglerat. Vi hade det dock i min kommun. Jag ville höja beloppet just för att man skulle ha råd att köpa sina egna hygienartiklar med mera och få mer kvar av sin pension. Kristdemokraterna dränkte lokaltidningarna med insändare. Det fanns personal som tyckte att det var onödigt att man skulle få köpa sitt eget schampo, sin egen tvål och var det nu var för något. Jag hade också en äldre partikollega som tyckte att det var sorgligt att man inte ens en gång skulle få tvål på äldre dagar! De flesta av oss tyckte att det var sorgligt att man skulle behöva ha samma tvål som alla andra på äldre dagar och att man inte skulle kunna få köpa den för sina egna pengar – en självklar rättighet.

Tvålen blev en symbol för så mycket annat. Det handlade om att ändra strukturer och bryta hierarkier. Det handlade om en maktförskjutning och det handlade om att förskjuta bestämmandet från politiker, personal och anhöriga till de gamla – till den enskilde individen i äldreboendet. Vi har inte gjort det jobbet färdigt än. Det pågår varje dag.

Är vi färdigrenoverade vad gäller lokaler och innehåll? Nej, absolut inte. Det blir vi heller aldrig eftersom verksamheten hela tiden förändras, och måste göra det, tillsammans och i takt med dem som bor där och som berörs. Även om 90-talet var boendets årtionde på många håll finns det i landet äldreboenden som behöver stängas eller byggas om. Det är också en orsak till att det över tiden inträffar att det ibland är fler boenden som efterfrågas än vad vi kan tillgodose. Man lägger ned för att i avvaktan bygga nya. Kommunerna har också haft sviktande ekonomi under en period, vilket delvis förklarar detta.

Vi måste bli bättre på kvaliteten i vården. Vad tycker man på ålderns höst är viktigt som sverigefinne? Vad tycker man är viktigt i äldreboendet i Kiruna? Vad tycker man är kvalitet på Öster i Trelleborg? Det är vi inte tillräckligt bra på att beskriva i dag. Jag är inte heller säker på att en nationell värdighetsgaranti löser det. Däremot måste vi ge verktyg till landets personal att arbeta med detta lokalt så att man i kommunerna kan sätta upp parametrar för vad som är viktigt just där vi bor, där vi agerar och där vi lever.

Äldreomsorgen måste på ett ännu tydligare sätt ta hänsyn till individens behov. Det handlar om trygghet, frihet och självbestämmanderätt – många av de honnörsord som gällde för ädel och som fortfarande är aktuella. I dag står de också i den plan för äldrepolitiken som vi har fattat beslut om i riksdagen.

Även om äldreomsorgen är ett kommunalt ansvar måste också staten medverka till utveckling och genomförande av målen. Vi har tidigare hört hur flera myndigheter har getts i uppdrag att arbeta med de frågorna. Det har också under en längre tid varit känt för kommunerna, och det är därför angeläget att vi tillför dem medel så att de kan medverka i och möjliggöra en del av de önskemål som vi har. Man har tidigare nämnt 6 respektive 7 miljarder här för de närmaste åren – 2005 och 2006.

Det riktas också en särskild insats till äldreomsorgen om kompetenspengarna för kvalitetshöjande åtgärder. Det är också viktigt att vi här vågar använda nya kompetenser. Det är inte så att kvaliteten ökar bara för att vi anställer fler sjuksköterskor eller fler läkare. Det är minst lika viktigt att vi är beredda att använda nya kompetenser, till exempel betendevetare. Det som håller på att hända, och som jag vill varna för, är att

medicinen tar över. Det vardagliga, till exempel möjligheten att använda favoritkoppen och ha kexen på bordet, glöms bort. Det är så lätt att bara fokusera på de sjuka. Det är lätt att se att det behövs en sjuksköterska eller en läkare eftersom det är så konkret. Det sunda förnuftet försvinner däremot emellanåt.

Jag vill också uppmärksamma behovet av ökad kunskap när det gäller demensfrågorna. Det har också tagits upp här tidigare, och jag delar de uppfattningar som har nämnts.

Det finns en potential som vi utnyttjar i alldeles för liten utsträckning, nämligen tillgänglig teknik. Den måste vi använda i högre grad, liksom vi måste använda hjälpmedel i större utsträckning inom äldreomsorgen. Kunskapen på det området är inte tillräcklig. Jag har också lämnat en del förslag i den utredning som jag tidigare ansvarade för.

Vi har nollvision som mål i trafiken. Naturligtvis ska vi då också ha nolltolerans mot missförhållanden inom äldreomsorgen. Därför är det angeläget och glädjande att vi har stärkt tillsynsverksamheten och att vi gör det ytterligare under de närmaste åren i och med att vi har fler äldre-skyddsombud vid landets länsstyrelser.

Jag tycker inte som Centern att vi ska ta bort maxtaxan. Den är ett sätt att skydda dem med höga inkomster mot höga avgifter, men den är också ett sätt att behålla den generella välfärden eller finansieringen. Det som kostar pengar från statens sida och för kommunerna är inte att betala maxtaxan, utan att garantera att alla låginkomsttagare har ett förbehållsbelopp. Det är det som är kostsamt. Men det är det som är det viktigaste.

Jag yrkar bifall till det tillkännagivande som vi tidigare har hört om från landets anhörigvårdare. Naturligtvis är vi eniga i den delen. Men vi måste formulera oss på ett sådant sätt framöver att det inte blir ett tvång för anhöriga att vårda även om vi tydligare lagreglerar på vilket sätt de ska kunna få stöd. Då blir det en *backlash* som slår precis tvärtom och får motsatt effekt – en möjlighet för kommunen att dra sig tillbaka.

Jag yrkar bifall till utskottet förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 66 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Inledningsvis fick man en känsla av att Catherine Persson som majoritetsföreträdare inte har mycket mer att tala om än Trelleborg. Sverige är ju något större än Trelleborg, även om vi har all respekt för dess betydelse i världen.

Jag försöker ändå ta fasta på Catherines tal om frihet och självbestämmande för den äldre. Betyder det att Catherine Persson nu bejaktar att äldre ska få avgöra innehållet själva i hemtjänsten, eller ska det vara ett fortsatt detaljkringrännande av den äldres möjligheter att välja? Nej, du får ingen städning! Nej, du får ingen fönstertvätt! Nej, du får inte det och inte det, utan du får ta det som kommunen bjuder på! Ska man fortsätta säga så? Betyder det här talet att Catherine Persson är beredd att göra en stor förändring på hemtjänstens område?

Herr talman! Tidigare i debatten har vi hört om färre och färre vårdplatser i psykiatrin. Det var minus 6 % år 2003. Vi vet också att det finns färre och färre vårdplatser inom kroppssjukvården. Vi vet att det blir färre och färre vårdplatser i särskilt boende. Socialstyrelsen har särskilt uppmärksammat detta. Vi har även exempel på nedläggningar av grupp-

boenden för demenshandikappade. Som jag sade i mitt inledningsanförande kan detta i långa stycken vara i sin ordning om hemtjänsten kan kompensera bortfallet av vårdplatser på olika sätt. Men det är mycket oroande att vi har den här utvecklingen när det gäller de demenshandikappade.

Demensförbundet och Kristdemokraterna har ett centralt krav här. Vi vill få en väldigt stor enighet om – och vi hoppas att vänsterkartellen också är med på det – att sätta ned foten för att det inte ska läggas ned fler demensboenden. Vi kommer tvärtom att behöva fler sådana under många år framåt.

Hur blir det? Kan Catherine ge besked om det i dag?

Anf. 67 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kommer från Trelleborg, och det skäms jag inte för. Precis som Ulrik Lindgren ofta tar exempel från sin tid som kommunpolitiker, är det väl upp till oss att också få göra det även om vi tillhör majoritetspartiet. Jag tror också att jag nämnde både Kiruna och Stockholm och lite annat i mitt anförande. Poängen var inte att belysa Trelleborg. Poängen var att belysa att det faktiskt händer saker inom ädelreformen. Det tror jag också att Ulrik Lindgren hörde, om han hade velat göra det ordentligt.

När det gäller innehållet i hemtjänsten är det naturligtvis så att de som blir beviljade äldreomsorg, hemtjänst, äldreboende eller vad det nu är för insats ska ha ett stort inflytande. Men vi måste komma ihåg att grunderna för att erhålla någon form insats är att det i utgångsläget finns ett behov. Om det inte är så att individen ska göra ett rakt uttagande ur statskassan eller kommunkassan, kräver det att någon har bedömt det. Den ordningen som vi har i dag är att det är professionen som gör det i samråd med den som ansöker om olika typer av insatser. Om det är så att vi behöver förändra former för det, så låt oss ta ett resonemang om det. Jag ser inte en situation där vi över huvud taget inte har en biståndsbedömning av något slag och där man själv bedömer vilket behov man har. Det gör jag inte.

När det gäller de olika boendeformerna nämnde jag förut att en del läggs ned under tiden som man omstrukturerar. Med risk för att bli påhoppad händer det till exempel i min egen kommun. Man måste stänga för att göra det mer modernt. Under tiden bygger man ett annat som ibland inte blir färdigt samtidigt.

I takt med att vi har större krav på att personer med demensdiagnoser inte ska bo tillsammans med personer som är mentalt klara ökar belastningen på kommunerna. Det är en omställningsperiod. Det är bara att inse att i vissa situationer har kommunerna inte klarat med anledning av att de har en kärv ekonomisk situation.

Anf. 68 ULRİK LINDGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag erkänner villigt och glatt att Catherine nämnde fler kommuner än Trelleborg, dock ingen kommun i Dalarna.

Catherine Persson säger att hon bejakar ett stort inflytande vad gäller de äldres möjligheter till hemtjänst. Det jag talar om är att det är efter bedömning, det vill säga när någon har bedömts behöva hemtjänst, som flera kommuner har börjat bedriva ett framgångsrikt arbete. Den äldre får ett väldigt stort självbestämmande inom den ramen och kan säga: Nej,

jag vill inte att du gör det och det, utan jag vill att du i stället sitter ned och tar en kopp kaffe nu och så struntar vi i städningen.

Många kommuner vill fortsätta på den vägen. Frågan är om Catherine Persson är beredd att släppa fram mer frihet på detta område, som hon var inne på i sitt anförande.

Jag tycker inte att jag fick ett riktigt klart svar beträffande demensboendet. Här har till exempel Länsstyrelsen i Dalarna, utifrån sitt inspektionsansvar, varnat för att kommuner egentligen inte får lägga ned enskilda demensboenden. Sedan vet vi att det kan förekomma reparationer och sådant. Men vi får faktiskt inte minska antalet i Sverige längre. Det kräver Demensförbundet och det kräver Kristdemokraterna. Jag hoppas att även Socialdemokraterna är beredda att ställa in sig i det ledet.

Catherine Persson har rätt i att det inte är en så dramatisk demografisk utveckling som vi har att se fram emot de närmaste tio åren. Det är också rätt som Catherine Persson säger att äldre blir äldre än någonsin tidigare. Vi får fler och fler hundraåringar. Därmed får vi en mycket tuff utmaning. Under de kommande tio åren kommer vi också att få betydligt fler demenshandikappade. Därför måste vi sätta ned foten enligt vår mening och säga att man inte får lägga ned fler demensboenden.

Anf. 69 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller hemtjänsten är det så att biståndsbedömningen görs av kommunen. Jag anser inte heller att det är vi i riksdagen som ska hantera den frågan. Vi ska besluta om den övergripande lagstiftningen. Om man sedan bedömer att man kan byta ut kaffe mot städning eller tvärtom, må det vara upp till den kommunen att göra det.

Någon nämnde tidigare att det är svårt att köpa sig fri från ensamhet. Samma sak gäller på ålderdomen. Jag har en mycket äldre släkting som sade: Det värsta med att bli gammal är att alla mina vänner dör.

Det är svårt att göra någonting åt det. Det kräver att samhället kan stötta med olika insatser i den mån man vill ha nya vänner på äldre dagar.

Sedan tycker jag att det är rätt fascinerande att vi står här och pratar om att vi inte ska lägga ned fler demensboenden och att vi behöver satsa mer. Jag kan konstatera att Kristdemokraterna inte lägger en spänn mer i de olika budgeterna för att öka tillskottet till kommunerna eller äldreomsorgsbudgeten för att detta ska bli möjligt.

Jag kan också konstatera att om Ulrik Lindgren på något sätt skulle komma till makten skulle han regera tillsammans med partier som tvärtom vill dra in pengar. Det skulle inte ge bättre förutsättningar för det Ulrik Lindgren vill. Det kanske är så att Ulrik Lindgren måste fundera en gång till om han ska få igenom sina förslag.

Anf. 70 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det var en mycket intressant historia från Trelleborg. Det var lite kul att höra hur resonemangen går. Jag tror också att det är viktigt att vi ser att det är i kommunen som vi ska diskutera detta. Det är tur att vi inte står här i riksdagen och beslutar om vilken tvål som äldreomsorgen i hela Sverige ska ha. Och det är lite grann det som min kritik går ut på.

Även om vi här i riksdagen inte beslutar om tvålen så beslutar vi om exakt nivå, var det ska ligga. Man har ingen möjlighet att lägga upp arbe-

tet med sin äldreomsorg utifrån lokala förutsättningar. Man är låst i regleringar. Det har fått konsekvenser. Jag sade att under 2002 försvann närmare 5 000 platser i äldreboenden. Du säger att det är omoderna boenden som läggs ned och det kommer kanske nya, fast om något år.

Låt oss se det i ett lite längre tidsperspektiv. Mellan 1998 och 2003 minskade antalet platser från 119 000 till 111 000. Under det här året accelererade minskningen av antalet platser ytterligare. Om jag uppfattar dig rätt bedömer du det som en slump. Det har ingen som helst betydelse att de ekonomiska förutsättningar via regleringar som maxtaxan gör att kommuner inte erbjuder den här möjligheten till dem som söker och vill ha det här särskilda boendet. De får avslag. Vi ska inte tvinga in några, men vi ska ha valfriheten och möjligheten att erbjuda platser.

Sedan var du också inne på att pensionärer med låga pensioner skulle ligga risigt till om Centerpartiet fick bestämma. Vi garanterar en miniminivå på förbehållsbeloppet. Sedan tror vi på våra kommunala företrädare. Vi tror att de kan göra en bra verksamhet utifrån lokala förutsättningar.

Anf. 71 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag menar att friheten för kommunerna att organisera sin äldreomsorg är väldigt stor i dag. Det påstår jag efter den tid jag själv ansvarade för äldreomsorgen. Man kan välja om man vill bedriva hemtjänst eller om man vill bygga äldreboenden.

Jag sade att till viss del är det ibland en slump hur många äldreboenden som råkar finns just för dagen därför att man har lagt ned ett innan ett nytt är färdigställt. Jag sade också att i en del kommuner har det varit och är fortfarande en ekonomisk kärv situation som gör att man inte har kunnat utveckla äldreomsorgen på det sätt man har velat. Det har inte handlat bara om att förbättra husen utan också om att arbeta med innehåll.

Jag säger ibland att vi hade ett väldigt stort förändringstryck i äldreomsorgen på 90-talet. Sedan kom en lågkonjunktur. Man hade jobbat väldigt mycket med sina förändringar. Man blev trött och orkade inte fortsätta med innehållet.

Därför är det angeläget och positivt att statsrådet Ylva Johansson har aviserat medel för kompetensutveckling. Jag tror att det blir en nystart för kommunerna att ta tag i sitt innehåll.

Jag är övertygad om att det inte alls är så att införandet av maxtaxan skulle betyda att vi inte får till stånd nya äldreboendepplatser. Maxtaxan är snarare ett sätt att skydda individen – oberoende av om man bor i ett äldreboende eller i ett reguljärt boende – mot för höga hemtjänstavgifter. Tar vi bort den igen menar jag att vi får en debatt om att en del personer betalar både hög skatt och höga avgifter. Då vill man möjligen överge den generella finansieringen av äldreomsorgen.

Anf. 72 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis politiska skillnader mellan dem som har genomfört och står bakom en reform och dem som inte gör det, om man tycker att det fungerar bra eller inte.

Jag blir lite bekymrad om man inte ser utvecklingen över huvud taget och ser att det finns ekonomiska drivkrafter i reformen som lägger en

press på kommuner att få sin ekonomi att gå ihop. Det här utrymmet är helt stängt. Det finns inget mer att göra. Det finns inget utrymme.

Jag har tillit till mina lokala företrädare, till skillnad från Socialdemokraterna. Det blir stor frustration och otidlighet i hela det demokratiska systemet när inte beslut och ansvar ligger på samma ställe. Om man inte är nöjd med sin äldreomsorg, inte är nöjd med vilken mat mamma får hem eller det bistånd eller den hjälp hon får, var ska man då utkräva ansvar? Var ska man protestera? Är det hos kommunen, Socialdemokraterna i regeringen eller riksdagen?

Självklart blir det hos kommunen, men kommunen är kringgärdad av en mängd regler som man har bestämt om här. Det blir en stor otidlighet i var besluten tas och var man utkräver ansvaret.

Det är en av de stora saker som den borgerliga regeringen 2006 har att ta itu med. Det är ett stort bekymmer.

Anf. 73 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Just för att underlätta för kommunerna är vårt förslag att man ska tillskjuta mer pengar till kommunerna. De ska, som jag sade tidigare, kunna få bättre ordning på sin ekonomi och ha möjlighet att satsa på personalen och på förändringar.

Jag ser inte det alternativ som Centern uppenbarligen gör, nämligen att ta bort gränsen för hur mycket man ska betala i avgift. Vi kommer hela tiden att behöva diskutera nivåerna, på både förbehållsbelopp och maxtaxan utifrån att priser och inkomstförhållanden förändras. Jag ser inte att kommunernas lösning på sina ekonomiska problem skulle vara att skinna pensionärerna genom höga avgifter.

Det är inte min lösning. Vi måste se till att tillföra ytterligare skattemedel.

Anf. 74 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Det är spännande att höra en socialdemokrat prata om valfrihet. Det känns att vi kanske börjar närma oss lite. Det var snopet att valfriheten stannade vid rätten att välja tvål. Är det där som gränsen går för Socialdemokraterna, tycker jag att det vore fint om vi kunde komma lite längre i dag.

Vi moderater tycker att man ska rätt att flytta, både från den kommun man finns i, om man är i behov av omsorg, och från det boende man har, om man vill. Vill Socialdemokraterna det?

Vi moderater tycker att man ska rätt att välja boendeform, välja utförare, välja vem som ska ge hjälpen. Vill Socialdemokraterna det?

Vi moderater tycker att man ska ha rätt att byta om man har blivit beviljad hjälp och inte är nöjd med den som utför den. Vill Socialdemokraterna det?

Anf. 75 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är lustigt hur förutbestämbara vi ofta är. När jag skrev mitt anförande tänkte jag: Nu kommer man att raljera över att vi bara vill att man ska få välja tvål. Det blev precis så.

Jag måste tyvärr berätta det här igen, Ulrik Lindgren. Det var dessutom dina partivänner. Det var borgarna i Trelleborg som inte tyckte att

det behövdes ökad valfrihet i Trelleborg. Man tyckte att det var helt okej med alla de kollektiva lösningarna i vården.

Man pratade, precis som Magdalena Andersson gör här just nu, om att välja driftsform. Man brydde sig inte särskilt mycket om att det som betyder något för den gamle är att välja innehållet i vardagslivet. Det kan vara att få välja vilka kläder man ska ha på sig, att inte behöva ligga i landstingets nattskjorta, att faktiskt kunna välja tvål, att kunna välja vilken mat man ska äta och så vidare. Det blev en märklig diskussion. Jag känner att vi har den här igen.

Jag har lärt mig att de allra flesta uppskattar valen i vardagen. När man är gammal och trött tänker man inte på om det är kommunen eller aktiebolaget som står för vården. Det är vår uppgift att se till att någons frihet inte hindrar någon annans frihet. Det kan ibland hända. Det är därför vi pratar om organisationsformer, eller snarare på vilket sätt vi ska finansiera äldreomsorgen.

När det gäller att flytta, tycker jag att Moderaterna ofta skräms. Det tycker jag är farligt. Det finns i dag en laglig rätt att flytta om man vill byta kommun. Däremot ska jag säga att det finns problem om man ska flytta. Men det får jag återkomma till.

Anf. 76 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Catherine Persson använder sin tid till att svara på mina frågor. Det blir så mycket lättare då.

Man har i denna dag möjlighet att flytta från en kommun till en annan. Men hur många äldre kan göra det, när den mottagande kommunen bara ser problem och bekymmer och när det är svårt och kostsamt att ta emot en gammal?

Vi vill ge människor möjlighet att via en egen äldrepeng flytta, precis som jag sade i mitt inledningsanförande, och också vara välkomna dit de kommer.

Vi vill ge människor chans att välja en annan utförare om man inte är nöjd där man är. Det finns människor på äldreboenden som är rädda och som inte vill tala om hur de egentligen har det. De är rädda för repressalier. Så ska vi inte ha det i vårt land.

Vi vill ge människor makten över sitt eget liv. De ska kunna välja den tvål de vill ha. Det är jätteviktigt. Men de ska också kunna välja vem som ska hjälpa till när man tvättar sig med tvålen. Det är ännu viktigare för oss. Vill Catherine Persson det, eller inte?

Anf. 77 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! I den senare meningen har jag ingen annan uppfattning än föregående talare.

Jag måste däremot återigen säga att det är möjligt att flytta. Det intressanta är att veta i vilken omfattning mottagande kommuner missgynnar personer från andra kommuner i förhållande till de egna invånarna.

Man måste gå igenom de olika bostadsbesluten. Det är naturligtvis professionella bedömningar som ska göras. Det finns en laglig rätt att flytta, och det sker.

Jag ser inte att man skulle kunna lösa problemen på det sätt som Magdalena beskriver. Det ger ju inte mer pengar. Magdalena säger att

om vi bara lägger allt på nationell nivå och nationell administration så kan folk flytta kors och tvärs hursomhelst.

Det som ger betydligt bättre förutsättningar för människor att flytta är det vi föreslår, nämligen att det kommer mer pengar till kommunerna så att de kan utveckla sin verksamhet, i stället för att, som Moderaterna, dra ned pengar till kommuner och landsting.

Anf. 78 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utskottet och riksdagen för att ni har prioriterat äldreomsorgen med en egen debattrunda. Jag tycker att det är bra.

Jag är stolt över våra gamla, som många i dag är i behov av vård och omsorg. Det är de som har arbetat och slitit, som har fostrat barn, byggt landet och lagt grunden för vår välfärd.

Jag är också stolt över vår äldreomsorg där fantastiskt mycket bra arbete utförs. Det är ingen slump att vår äldreomsorg drar till sig intresse från nästan alla andra länder i världen. Det finns skäl till det.

Men det finns absolut ingen anledning att slå sig för bröstet eller att vara nöjd. Det är min och vår generations skyldighet att se till att vi har en tillräckligt bra vård och omsorg för våra äldre, och vi har en hel del kvar att göra.

Det handlar naturligtvis först och främst om att själva äldreomsorgen måste utvecklas i kvalitet och styrkas, både när det gäller möjligheten att välja och själv styra och när det gäller resurser för bemanning och personalens kompetens. Utöver detta finns det en annan fråga, som också Erik Ullenhag tog upp här tidigare, nämligen frågan om alla som i dag inte behöver stöd och vård via äldreomsorgen men som kanske är oroliga för att de inte kommer att få det den dagen de behöver det. Det är också en viktig del av välfärden: att känna trygghet och tillit till att det fungerar den dagen jag behöver hjälp, oavsett om den dagen är i morgon, nästa år eller först om tio år. Detta är också en viktig del när vi talar om äldreomsorgen.

Herr talman! Det finns naturligtvis mycket att säga här. Vi har haft en debatt för inte så länge sedan här i kammaren. Men jag vill ändå ta upp tre frågor som jag tycker är viktiga när det gäller äldreomsorgens utveckling.

Först och främst handlar det ändå om pengarna och resurserna. Det behövs en tillräckligt stark ekonomi för att klara av att satsa de nödvändiga resurserna på den generation som har varit med och byggt upp vårt välstånd. Det är vår skyldighet att se till att vi förvaltar det arvet och sköter vår ekonomi på ett sådant sätt att vi kan satsa tillräckligt med pengar på äldreomsorgen.

Nu tillför Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet många nya miljarder till kommuner och landsting nästa år och de kommande åren. Det är naturligtvis ett viktigt resurstillskott som kommer att behövas. Men minst lika viktigt är att vi också för en politik som skapar nya jobb och ger en stabil ekonomisk utveckling. Det ser ganska ljus ut när vi tittar framåt över svensk ekonomi. Minst lika viktigt som de statsbidrag som vi kan besluta om här i kammaren är att vi fortsätter att föra en sådan politik som lägger en sådan grund.

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Den andra frågan jag vill ta upp handlar om kompetensen och kunskapen hos dem som arbetar i äldreomsorgen. Jag möter ibland frågan om det inte vore bättre att man satsade på mer personal, fler händer, än på mer kompetens. De sakerna står förstås inte i motsättning till varandra. Men även om det ibland behövs just fler händer och fler personer är det viktigt att säga att det som behövs i äldreomsorgen är inte bara händer eller fötter – det är människor, det är empati, det är omsorg, det är kunskap, det är kreativitet, det är närvaro, det är allt det som hela människan besitter.

Jag tycker att vi på ett bättre sätt än i dag ska ta till vara hela den kompetens som de anställda inom äldreomsorgen i dag besitter. Vi ska ge dem möjlighet att utveckla sin förmåga och sin kompetens. Det är dags att vi satsar på dem som arbetar i äldreomsorgen. Självklart är det viktigt att vi åtgärdar de höga siffrorna för dem som i dag saknar relevant yrkesutbildning – Socialstyrelsen har angett den höga siffran 40 %. Men det är inte bara det som behöver göras, utan erfarna, kunniga och duktiga medarbetare i äldreomsorgen måste också få en chans att utvecklas.

Äldreomsorgens innehåll har förändrats. De gamla som vårdas är i dag mycket sjukare än tidigare. Det är andra typer av sjukdomar, och det är ofta multisjuklighet som ställer särskilda krav. Det har också förändrat sig i det att vi ju alla dör – den saken har inte ändrat sig, men var och på vilket sätt vi gör det har förändrats. Alltfler dör i dag i sitt hem, vilket gör att kravet på att ha god kunskap om den palliativa vården är en ny och stor utmaning för hemtjänsten.

Därför är det viktigt att alla som i dag arbetar i äldreomsorgen får en chans att utveckla sin kompetens, att lära sig nya saker, att kunna specialisera sig och att kunna fördjupa sig inom olika delar. För att man på ett bra sätt ska kunna sätta samman de team som arbetar kring vårdtagaren måste det också i teamet sammantaget finnas både bredd och djup i kompetensen, och det kan man uppnå genom att olika individer får chans att fördjupa sig i olika delar.

Det är ju kommunerna som ansvarar för personalens kompetensutveckling, och så måste det vara. Det är självklart arbetsgivarens ansvar. Det vi nu gör från statens sida är att vi satsar särskilda pengar i kompetensstegen för att ge en särskild skjuts åt kompetensutvecklingen inom äldreomsorgen. Vi vill både satsa pengar och bidra med kreativitet och utvecklingsarbete när det gäller kompetensutveckling.

När vi talar om kompetens från statens sida talar vi ofta om våra statliga myndigheter. Vi kan till exempel tala om SBU, som nu håller på med en sammanställning och ett arbete kring den evidensbaserade behandlingen av demenssjukdomar. Det är bra. Det är en kompetens som är efterfrågad och verkligen behövs ute i äldreomsorgen. Men det är viktigt att denna kompetens inte bara samlas på en statlig myndighet utan verkligen kommer ut till dem som arbetar nära vårdtagaren. Därför är frågan om kompetensutveckling för alla anställda, men främst för dem som arbetar närmast de gamla, en mycket viktig fråga för att höja kvaliteten.

Det kan handla om kunskap om demenssjukdomar. Det kan handla om palliativ vård. Det kan handla om hur man på ett bra sätt samverkar med anhörigvårdarna. Det kan handla om matsituationen. Det kan handla om näringslära och kopplingen mellan maten, näringen och medicinerna. Det kan handla om farmaceutisk kunskap när alltfler blir sjukare och äter

många olika mediciner. Det kan handla om benskörhet. Det kan handla om kunskaper om hur man arbetar i någons hem och vilka särskilda krav det ställer.

Det är inte vår sak att tala om i vilka delar kompetensen behöver höjas inom olika områden av äldreomsorgen. Det vet man bäst ute i kommunerna där man ansvarar för detta. Det vi kan hjälpa till med är att sätta fokus på frågan. Vi satsar sammanlagt drygt 1 miljard under tre år. Det räcker naturligtvis inte till all kompetensutveckling som behövs, men det är ett viktigt tillskott utöver det som kommunerna själva satsar. Vi kan också bidra till att utveckla en kompetensstege som blir giltig i hela landets äldreomsorg.

Den tredje frågan jag vill lyfta upp handlar om de anhöriga, som gör ett fantastiskt, stort och viktigt arbete och som flera här har tagit upp tidigare i debatten. Självklart ingår det i våra åtaganden gentemot varandra – i en kärleksrelation, i ett äktenskap och i förhållande till våra närmaste i andra relationer – att vi tar ansvar för varandra också i svåra tider, både i nöd och i lust. Lika självklart är dock att samhället måste ställa upp med stöd, hjälp och utbildning för dem som utför detta arbete. Det kan många gånger vara väldigt tungt och väldigt utmanande att under lång tid vårda en nära anhörig med stort vårdbehov.

Jag är inte stolt över att riksdagen känner sig manad att återigen ge ett tillkännagivande till regeringen. Jag kan bara säga att jag så fort som möjligt ska ta itu med de saker som ni tillkännager och återkomma till riksdagen i de frågorna.

Anf. 79 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Tack så mycket för svaret! Det var välgörande att höra att vi, såvitt jag förstår, under riksdagsåret 2004/05 kommer att få ett förslag till en åtgärdsplan eller vad det nu kan tänkas bli när det gäller de anhöriga. Tack för det svaret!

Jag ställde en fråga till i mitt inledningsanförande. Det den handlade om var om statsrådet är beredd att tillsätta en parlamentarisk grupp för att försöka se över hur vi ska klara äldreomsorgen längre fram. Det är ett stort åtagande. Det krävs stora insatser från alla håll, och jag tror att det vore väldigt bra om vi kunde enas om hur vi ska klara det finansiellt framöver.

När jag förberedde den här debatten tittade jag i Socialdemokraternas valmanifest. Det är alltid bra att veta vad de människor man ska debattera med tycker. Det fanns när det gäller äldreomsorgen ett par saker som jag tycker kan vara värda att kommentera. Bland annat säger man någonting fantastiskt bra: Nolltolerans mot missförhållanden ska gälla. Dessutom säger man att vi ska öka byggandet av äldreboenden.

Då är min fråga – det här skrevs ju för några år sedan: Hur rimmar den här nolltoleransen mot missförhållanden med det faktum att vi har gamla som får gå och lägga sig före klockan fyra fem på eftermiddagen, att det finns så många som hälften på äldreboenden som riskerar undernäring, att det finns äldre som, precis som jag sade förut, är ängsliga för repressalier och inte vågar berätta hur de egentligen har det och att det finns äldre som har så mycket som 25–30 mediciner? Hur rimmar alltså detta med nolltoleransen?

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Anf. 80 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig när det gäller en parlamentarisk grupp för äldreomsorgens framtida finansiering eller framtida utmaningar först säga att jag inte tror att det är det som är det svåraste. Äldreomsorgens finansiering är ju en väsentlig del av hur vi finansierar välfärden över huvud taget. Och det är en av de frågor som delar den här kammaren.

Det är ju här vi skiljer oss åt – vi inom majoriteten, som har en syn på hur vi ska finansiera välfärden, och ni inom maktalliansen, som gör anspråk på att vilja ta över, som har en annan syn på hur vi ska finansiera välfärden. Tyvärr är det så att vi i just den här frågan, en grundläggande ideologisk politisk fråga, skiljer oss åt, och när jag har lyssnat till debatten har jag svårt att se, i alla fall i dagsläget, att vi skulle kunna komma överens i den frågan. Men det kan naturligtvis bli ett annat läge längre fram.

När det gäller nolltolerans mot missförhållanden måste man naturligtvis göra flera olika insatser. Men jag vill i alla fall peka på en sak. Det är att för ungefär ett år sedan började de nya äldreskyddsombuden verka ute på länsstyrelserna. Det var ett välkommet tillskott för att utöka tillsynen inom äldreomsorgen.

I de rapporter jag får talar man om att det nu har inneburit en femfaldig ökning av den operativa tillsynen inom äldreomsorgen. Det är en fantastiskt stor förstärkning. Det resulterar också i att fler missförhållanden uppmärksammas, vilket också precis var avsikten. Det är en av de insatser som har gjorts för nolltolerans mot missförhållanden.

Anf. 81 MAGDALENA ANDERSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det räcker med det. Jag tror att det krävs många fler saker. Det krävs att man låter de äldre och de äldres anhöriga också få vara med i själva processen, i beslutet om hur de ska ha det. Det krävs att man själv kan få välja vem som ska komma hem till en och utföra den hemtjänst man har blivit beviljad av kommunen. Då kan man känna sig trygg. Det krävs att man har rätt att välja bort någon som man känner att man inte blir värdigt bemött av. Man ska våga säga det utan att vara rädd för att det händer någonting annat.

Det krävs också att man har möjligheten att flytta, att byta. Det ska gälla även om man bor på ett äldreboende och inte bara för de som bor hemma.

Det krävs också att alla de 250 000 anhöriga som hjälper sina anhöriga hemma med betydande insatser får hjälp och stöd. Ylva Johansson pratar om att här ska satsas 1 miljard på kompetensutveckling för människor som arbetar i vården. Hur mycket tänker hon satsa på de anhöriga för att de ska känna, orka och klara av mer för att deras gamla och sjuka inte ska belasta det totala skattekollektivet ännu mer än de gör?

Anf. 82 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att jag inte har någon annan uppfattning än Magdalena Andersson när det gäller vikten av att man själv och ens anhöriga får vara delaktiga i de beslut som fattas om hur hjälpen ska utformas, vad timmarna ska användas till och hur man på bästa sätt ska få den vård och omsorg som man vill ha. Det är självklart en oerhört

viktig del av att uppleva att omsorgen och vården tillgodoser just mina behov. Där har jag ingen annan uppfattning.

Jag vill bara avslutningsvis säga om kompetensutvecklingen och kompetensstegen för de anställda inom äldreomsorgen att vi också i direktiven säger att det är möjligt att inkludera anhörigvårdare. Även om det inte är den primära gruppen är det också en grupp som kan få delta i den här typen av kompetensutveckling. Anhörigvården är inte exkluderad från den satsningen, även om det inte är den primära gruppen i satsningen.

Anf. 83 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet för att hon deltar i debatten. Det visar att detta är den centrala politiska arenan i Sverige. Ibland tror man att det är Dagens Nyheters debattsida.

Jag vill också tacka för svaret om anhörigstödet. Om vi nu har fått en minister som kan se till att Socialdepartementet faktiskt följer vad riksdagen beslutar är det mycket bra.

Men jag skulle vilja lyfta fram två frågor till Ylva Johansson. Den ena är den diskussion som finansministern satte i gång då han talade om 40-talisterna som ett köttberg som 60-talister, 70-talister och andra skulle ta hand om. Vad är din reaktion inför det uttalandet?

Jag är, som jag sade i mitt anförande, väldigt bekymrad över att man för en politik där grupp ställs mot grupp. Någon ska betala någon annan, någon kommer att få bära en stor börda, och dessutom med ett språkbruk som "köttberg".

I anförandet lyfte Ylva Johansson själv fram vikten av att vi ska kunna lita på den framtida äldreomsorgen. Det är klart att den signal som finansministern skickar ut sänder en oro till 60- och 70-talisterna som tror att de kommer att få betala gång på gång, och det sänder ut en stor oro till alla de människor som väntar på äldrevård.

Den andra frågan gäller möjligheten att rekrytera arbetskraft till vården, i synnerhet äldrevården. Jag tror att det är väldigt bra att Ylva Johansson sätter fokus på kompetensutvecklingen. Tyvärr har en hel del löften som tidigare ministrar ställt ut inte infriats – sedan kommer en ny minister med nya löften. Men förhoppningsvis kan hon lyfta kompetensen.

Samtidigt som du gör detta med ena handen har jag förstått att ni är överens om den så kallade stopplagen som förhindrar förnyelse i sjukvården och som vårdfacken unisont säger kommer att göra vårdyrket mindre attraktivt. Det kommer att bli svårare för kvinnor att få en bra arbetsplats. Vårdföretagarnas undersökning visar att det är i de fria alternativen man trivs bäst.

Delar inte Ylva Johansson vårdfackens syn på stopplagen?

Anf. 84 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig först säga om finansministerns beramade uttalande att det är olustigt och olämpligt att kategorisera en generation som ett köttberg. Samtidigt måste vi komma ihåg att det budskap som han var ute efter att framföra var att vi inte skulle känna sådan stor oro. Han talade ju om att det kan beskrivas så här men att det inte är så det är. Vi kommer att klara äldreomsorgen framöver. Det var ju det som var sam-

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

manhanget i det han talade om. Men självklart var själva uttrycket olustigt och olämpligt, och det gynnar inte debatten. Det tror jag att vi alla kan vara överens om. Det tror jag att finansministern också är överens med oss om.

När det gäller möjligheten att använda sig av entreprenörer inom äldreomsorgen har jag inga som helst planer på att lagstifta för att styra hur kommuner och landsting prioriterar, om man vill använda egen regi eller entreprenörer inom äldreomsorgen eller inom primärvården. Jag tror att den bedömning som man kan göra lokalt är tillräcklig, och jag ser inte samma behov som när det gäller våra stora gemensamma sjukhus, till exempel universitetssjukhusen, som har en annan nationell uppgift. Därmed finns det anledning att nationellt reglera vissa spelregler för hur man i så fall ska lägga ut sjukhus på entreprenad. Jag ser inget motsvarande behov när det gäller äldreomsorgen eller primärvården. Jag kommer inte heller att lägga fram något sådant förslag.

Anf. 85 ERIK ULLENHAG (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar för det tydliga klargörandet vad gäller Pär Nuder. Ni kanske borde ha en kurs vid något regeringssammanträde om vad man ska säga och inte säga om hästar och köttberg så att vi i högre grad kan ägna oss åt sakpolitik.

Vad gäller stopplagen fick jag inget svar på frågan från statsrådet. Jag hänvisade till Vårdförbundet och Läkarförbundet och andra som mycket tydligt säger att om en stopplag genomförs blir vården mindre attraktiva. Det blir mindre utveckling för kvinnor i vården. Görs det kommer färre med rimlig sans och vett att söka sig till vården. Instämmer inte Ylva Johansson i den verklighetsbeskrivning som vårdföretagen för fram?

Sedan nödgas vi i oppositionen att då och då påminna om tidigare löften. Ett löfte som gavs innan valet, som sannolikt ligger på Ylva Johanssons bord att verkställa, är att tillsammans med den som har ansvar för bostadsfrågorna – Mona Sahlin nu för tiden – låta bygga 10 000 fler platser i äldreboenden. Hur går det med det? Byggmomsen skulle avskaffas, och bristen på äldreboenden skulle byggas bort. Kommer det att genomföras under mandatperioden?

Det är lite tråkigt att likt en papegoja vara tvungen att upprepa vad ni sade 1998 och 2002. Det beror på att det inte verkställs, och väljarna vill gärna få ett svar på när de 10 000 nya platserna kommer att finnas på äldreboenden runtom i Sverige.

Ylva Johansson sade i tidigare replikskiften något svepande om att vi har olika syn på hur vi ska finansiera välfärden i Sverige. Nej, det har vi inte. Alla i denna kammare, såvitt jag vet, är överens om att vi ska ha en gemensam, solidariskt finansierad vård och äldreomsorg. Sedan finns det en skillnad i att jag vill att patienten eller den äldre själv ska få bestämma mer än vad statsrådet vill. Men finansieringen är vi överens om.

Sedan kan det finnas skillnader i vilken nivå det ska vara på sjukersättningen och annat. Där kan jag lova att Folkpartiet kommer att fungera som garant i en ny regering för att vi ska ha kvar den generella välfärden.

Anf. 86 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ser gärna alternativ inom vården, och jag tror att vårdfacken gör en riktig bedömning att de kan bidra till att göra vårddyrkena mer attraktiva.

Som ansvarig minister, liksom denna kammare, har jag utöver att göra vårddyrkena attraktiva också ett ansvar att se till att vi kan svara för en gemensam, behovsstyrd skattefinansierad sjukvård utan gräddfiler. Då måste vi fundera på vilken typ av lagreglering vi behöver svara för här för att på ett rimligt sätt säkerställa detta. Det är det intresset vi vill säkerställa genom att göra spelregler för vad som ska gälla om ett landsting vill lägga ut ett sjukhus på entreprenad. Det är det arbetet vi håller på med, och där räknar jag med att vi kan komma fram med en proposition som kan debatteras i kammaren.

Tyvärr har vi inte en gemensam syn på hur vi ska finansiera välfärden, Erik Ullenhag. Det är roligt om Folkpartiet är en garant för att Moderaterna inte kan klara av sin finansiering av sitt budgetalternativ. Ni säger att ni ska regera tillsammans, och för att få detta att gå ihop blir det fråga om stora nedskärningar i andra delar av välfärden för att kunna satsa resurser i de delarna inom sjukvården.

För att kunna titta på den framtida finansieringen av äldreomsorgen måste man också vara någorlunda överens om hur vi ser på den totala finansieringen av välfärden. Det är roligt om vi tillsammans med Folkpartiet kunde hitta en samsyn där. Jag har inte sett att den har funnits hos Moderaterna.

Anf. 87 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill också tacka för att Ylva Johansson har kommit hit i dag. Vi är sannerligen inte vana vid att statsråd är närvarande vid våra debatter i kammaren.

Jag vill också ge en eloge för att jag tycker att Ylva Johansson snabbt och konstruktivt har tagit till sig detta oerhört viktiga område och presenterat kompetensstegen. Det finns mycket i detta som jag också tycker är bra, men det hade också varit oerhört bra om kompetensstegen hade kunnat innebära att många i äldrevården kunde få utbildning som undersköterskor. Jag är lite rädd för att klyftorna kan öka om det bara blir projekt och att kanske bara de allra bästa kommunerna kan formulera de bästa projekten på så vis att klyftorna ökar i stället för att minska.

Jag vill också säga något ord om den så kallade stopplagen. Jag gör det utifrån de senaste dagarnas diskussioner om kvinnolöner och feminism. Ingen av oss har kunnat undgå detta.

Det har gått många år, och man har diskuterat att det är märkligt att inte kvinnor och män kan ha samma lön för samma arbete. Vi vet att vårdsektorn är en oerhört viktig sektor där 80 % av dem som arbetar där är kvinnor. Jag är övertygad om att om inte vi släpper alla möjligheter loss för en mångfald får vi inte upp kvinnolönerna. Jag måste ställa denna fråga utifrån ett mångfaldsperspektiv. Det här är nyckeln. Anser inte Ylva Johansson att det skulle vara en möjlighet om vi finge konkurrens inom vårdområdet, som jag hoppas ska kännas som en framtidsbransch för fler och fler unga människor, att få upp lönerna även för kvinnorna?

Anf. 88 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Tack för de vänliga orden. De kändes bra.

Jag delar Chatrine Pålssons uppfattning om att kompetensbehoven inom äldreomsorgen är mycket stora, långt större än vad vi har någon som helst chans att täcka genom kompetensstegen. Det finns stora behov av att utbilda dem som i dag är utbildade eller som bara har biträdesutbildning upp till undersköterskenivån. Det är helt nödvändigt, och det handlar om stora grupper.

Vi ska också komma ihåg att vi inte ska sjösätta ett system som inte varaktigt kan få en god effekt för de framtida kompetensbehoven. Självklart måste arbetsgivaren ha hela ansvaret för sina anställda, både för löner, arbetsvillkor och kompetensutveckling. Det kan vi inte lyfta av för en viss grupp. Då kan vi få en snedvridding i incitamentsstrukturen för hur kommunen som arbetsgivare måste höja sin ambitionsnivå.

Vi kan hjälpa kommunerna genom resurstillskott och genom att utveckla modeller för hur man på ett effektivt sätt kan arbeta med kompetensutveckling i ett verksamhetsnära lärande. Här vet jag från många äldreboenden som jag har talat med att också pengar som är avsatta för kompetensutveckling inte går åt. Det är liksom ingen som riktigt hinner med att över huvud taget arbeta med den frågan. Det är inte bara fråga om resurser utan det är också en fråga om att få stöd och hjälp i på vilket sätt man kan bedriva kompetensutveckling så att den inte stör den ordinarie verksamheten alltför mycket.

Anf. 89 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag förstår alla de insikterna. Det är säkert en god insikt. Låt mig i all ödmjukhet skicka med lite synpunkter på den kommitté som ska ledas av Kerstin Wixell och som ska förbereda projekten. Ta med paramedicinare, sjukgymnaster och arbetsterapeuter så att rehabiliteringsprofilen kommer fram.

När kommer denna proposition som vi och stora delar av svenska folket är oroliga för? När kommer den så kallade stopplagspropositionen? Jag hoppas fortfarande att den inte kommer, att det blir något strul i maskineriet.

Kristdemokraterna har väckt, tror jag, 23 interpellationer. Vi vill verkligen fördjupa samtalet omkring äldreomsorgen. Det är så oerhört viktigt för framtiden och för hela vår nations trovärdighet. Det är helt riktigt att våra äldre har byggt upp samhället och har gjort oerhörda insatser. Men enligt mitt synsätt är det inte det som gör att man har rätt till värdig vård utan det är faktiskt att man är människa. Hur skulle det annars gå för alla dem som inte har kunnat bidra till samhällets tillväxt?

Anf. 90 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Självklart har alla samma rätt till äldreomsorg oavsett hur mycket man har arbetat eller på vilket sätt man har bidragit tidigare. Jag välkomnar också ett fördjupat samtal om äldreomsorgen. Jag tror att vi behöver det. Det är ett stort ansvar vi har gentemot den äldre generationen och deras nu och kommande vård- och omsorgsbehov. Det är både ett ansvar som samhället ska ta, via staten och framför allt kommunerna och landstingen, och vårt ansvar som medmänniskor, som det framöver kommer att bli allt viktigare att vi vågar prata om.

Låt mig svara på frågan om propositionen om vårdens ägarformer. Den kommer att presenteras i riksdagen så fort vi är färdiga med beredningsarbetet.

Jag tycker att det är lite märkligt att höra Chatrine Pålsson fråga hur det ska gå om vi inte släpper fram mångfalden. Vi har en mångfald inom vården. Jag tror att det är en tredjedel av landets kommuner som till exempel inom äldreomsorgen använder entreprenörer för att utföra äldreomsorgen. Jag tror att den utvecklingen kommer att fortsätta. Vi har en mångfald inom vården, och jag tycker att det är bra. Jag hoppas att det är en utveckling som fortsätter.

Men vi har också ett ansvar, om man ska sälja eller lägga ut väldigt stora enheter som representerar stora investeringar från samhällets sida och som i mångt och mycket är bärare av det gemensamt finansierade och behovsstyrda sjukvårdssystemet, för att här i kammaren besluta om vissa spelregler för detta. Då tycker jag – det är min uppfattning – att alla sjukhus inte ska vara till salu. Universitetssjukhusen ska vi äga samhälleligt. Jag tycker inte att något landsting ska få sälja ut alla sina sjukhus. Om man lägger ut ett sjukhus på entreprenad och har hundra procentig finansiering från landstinget ska det inte finnas dubbla köer, och man ska inte stoppa vinsten i egen ficka.

Anf. 91 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att Ylva Johanssons huvudanförande var sympatiskt. Äldre är en resurs. Det var viktiga områden som togs upp.

Ett område togs inte upp, och där tänkte jag ställa några frågor. Det gäller äldrejukvården, och min första fråga handlar om resurserna.

Jag har tagit del av tidningstexter som beskriver att Ylva Johansson har backat från sin företrädares målmedvetna arbete att vårdens inklusive äldrejukvårdens procentuella del av BNP ska gå upp till 10 %. Då ställer jag frågan: Är det mindre än 10 % som Ylva Johansson ser? Är det mer än 10 %? Eller är svaret ”vet ej”?

Den andra frågan handlar om stopplagen. Jag uppfattar att vi är överens om att vi ska stimulera alternativa driftsformer inom den kommunala omsorgen, äldreboenden och liknande, och även inom primärvården. Vi kan ha olika uppfattningar om hur stort engagemanget för att nå resultat är, men på papperet är vi i alla fall överens om att vi ska jobba med det.

För mig är det ändå tydligt att om vi har en mycket avig inställning när det gäller att jobba för mångfald och alternativa driftsformer inom den slutna vården spiller det över på både primärvården och den kommunala vården och omsorgen, framför allt boendet. Jag tycker att det är olyckligt, och jag tycker att det också måste vägas in i den bedömning som görs. Även jag hoppas att vi ska slippa se det här stopplagsförslaget på detta bord.

Anf. 92 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller att jag anklagas för att ha en avig inställning till entreprenadvård tycker jag att det är att se spöken på ljusa dagen.

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Jag har ett ansvar, och jag skulle önska att Kenneth Johansson också kände ett sådant ansvar. Det gäller inte bara att stimulera alternativ, vilket kan vara bra många gånger, utan också att ta ett ansvar för att vi har ett gemensamt finansierat sjukvårdssystem, som inte öppnar för dubbla köer och gräddfiler, som säkerställer att vi fördelar sjukvården så att man har tillgång till den utifrån behov och som säkerställer att vi har en gemensam och god sjukvård i hela landet både nu och i framtiden.

En del av de här perspektiven måste vi ta ansvar för genom att stifta lagar här i Sveriges riksdag. Man ser inte hela det perspektivet ute i varje enskilt entreprenadavtal som kan träffas i en kommun eller ett landsting. Det är minst lika viktigt. Båda de här intressena behöver tillgodoses.

Det är bekymmersamt när Kenneth Johansson bara tittar på den ena delen – ja, det är bra med alternativ. Men den andra delen då: Hur säkerställer vi ett rättvist och bra system, som kan garantera att vi inte får nya orättvisor eller en marknad inom vården?

Jag ska också svara på frågan om sjukvårdens andel av BNP. I dag tar sjukvården 9,2 % av BNP. Vi satsar mer pengar därför att sjukvårdens andel av BNP bör öka. Det är den politik som vi för och som vi arbetar för. Men det är också min bestämda uppfattning att det inte är något bra styrmått att styra sjukvården genom andel av BNP. Jag vill styra sjukvården utifrån vilken kvalitet och vilka resultat som ska uppnås. Jag kan aldrig medverka till att vi om BNP sjunker ska börja skära i sjukvården för att säkerställa att vi håller en viss procentsats. Resurserna till sjukvården ska styras utifrån de behov vi har att tillgodose.

Anf. 93 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Det sista var ett svar som jag kan acceptera. Då är ambitionen att vi ska sträva efter att ta fram de resurser som behövs. Det kan vi vara överens om.

För Centerpartiets och min del handlar det då om att bredda vård- och omsorgssektorns resursbas. Det handlar om att vi har en tillväxt och ett företagssamhälle som gör att resurserna kommer fram. Det handlar om att vi ska ha ett förtroende för att kommuner och landsting, med ansvar inför sina väljare, kan utföra de uppgifter som åligger dem. Att organisera hälso- och sjukvården och omsorgen är en uppgift för våra landsting och våra kommuner.

Det är därför det är så olyckligt att Ylva Johansson fortsätter att använda metoden med statliga pekpinnar, åtminstone inom den slutna vården. Det är någonting som är kontraproduktivt när det gäller att få ut så mycket resurser som möjligt av en organisation.

Jag och Centerpartiet står för en gemensamt och solidariskt finansierad hälso- och sjukvård och omsorg. Vi står för att det är behovet som ska avgöra och att det inte är plånboken. Men vi ser en fördel i att ha en mångfald av vårdgivare. Alla tjänar på att vi har den här öppenheten. Det är för patienternas bästa, och det är för personalens bästa. Genom det effektivast tänkbara systemet får vi ut så mycket som möjligt av de resurser som vi sätter in.

Det här handlar om att ansvarsfullt ge möjligheter för våra medborgare att få ut så mycket som möjligt och på det sätt som man själv efterfrågar.

Anf. 94 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, Kenneth Johansson, det gäller att vi ska få ut maximalt med vård och nytta av de pengar vi satsar på sjukvården. Då gäller det att titta på de fakta vi har och hur det ser ut, inte låta sig förblindas av en ideologisk vilja att privatisera så mycket som möjligt.

När vi jämför det svenska sjukvårdssystemet internationellt ser vi att det är just på den här punkten vi får mest beröm. Vi får ut väldigt mycket nytta av de pengar vi satsar på svensk sjukvård. Jag ser trots det väldigt stora utmaningar i fråga om hur svensk sjukvård ska bli bättre och få ut ännu mer nytta. Men när vi jämför oss med andra länder, som har system som är mindre sammanhållna och har en mindre rättvis fördelning, ser vi att vi får ut väldigt mycket mer nytta av det svenska systemet.

Nu ska vi inte vara systemkramare så att vi bara pratar om system. Det är självklart att det är patienten som är den viktigaste aktören. Men vi har här i Sveriges riksdag ett ansvar för vilka spelregler vi sätter upp, både för att få ut maximal nytta för de gemensamma skattepengar som vi satsar på sjukvården och för att få en fördelning som är rättvis och behovsstyrd, så att vi inte öppnar för en marknadslek med sjukvården. Jag tror att det vore förödande.

Anf. 95 ULRIK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Även jag välkomnar statsrådet Ylva Johanssons tal i inledningen om att det inte bara handlar om att tillföra miljarder till kommuner och landsting för att det ska bli god vård. Det handlar också om att skapa tillväxt så att vi får högre skatteinkomster i kommuner och landsting och därmed möjligheter finansiellt. Vi ska åtminstone inte försämrade för kommuner och landsting genom exempelvis utökat sjuklöneansvar för arbetsgivaren som kommer att försvåra avsevärt både på den privata och den offentliga sidan från den 1 januari.

Det handlar även om mer resurser. Kristdemokraterna anvisar mer resurser till kommun och landsting, 4,2 miljarder under perioden framöver och framför allt till psykiatri. Vi anslår också 2,8 miljarder till rehabiliteringsförsäkring för att vi ska få tillbaka människor i arbete så att alla jobbar eller så många som möjligt, att vi har pengar för detta och att vi, som också Ylva Johansson förtjänstfullt har tagit upp, har kompetens hos den personal som arbetar inom vård och omsorg. Allt detta tjänar till att vi ska ge innehåll, stadga och stabilitet till det vi kallar för värdighetsgaranti i vård och omsorg.

Ylva Johansson har i en tidigare debatt i november gett vaga besked om hur hon förhåller sig till att säga att det finns en miniminivå som vi inte ska gå under. Vi ska gärna hålla oss över den, men absolut inte vara under. Jag har i dag i debatten efterlyst besked om hur statsrådet förhåller sig till denna värdighetsgaranti. Är statsrådet beredd i dag att uttala att vi ska ha en värdighetsgaranti och säga att man inte får gå under en viss kvalitetsnivå men naturligtvis gärna göra mera? Vilket är beskedet i dag?

Anf. 96 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är inte främmande för att man kan behöva en annan typ av nationell reglering av hur vi ska nå en högre och jämn kvalitet inom äldreomsorgen. Det kan ta sig olika uttryck. Min företrädare talade om ett trygghetskontrakt. Nu talar Kristdemokraterna om en värdighets-

garanti. Folkpartiet har talat om en omsorgsgaranti. Man kan naturligtvis tänka sig olika varianter på detta. Men det är viktigt att komma ihåg att den som utfärdar rättigheter helst också ska vara den som ska stå för skyldigheterna. Det finns alltid ett problem när man särskiljer de här frågorna.

Jag utesluter inte att vi kan behöva någon form av ytterligare nationell reglering på den här punkten. Ulrik Lindgren ställer frågan till mig. Jag borde ställa frågan tillbaka. Ni Kristdemokrater ska regera tillsammans, säger ni, med tre andra partier, och vi fick höra att Centern tidigare i debatten sade att det är för mycket nationell reglering inom äldreomsorgen och att det är ett bekymmer för kommunerna. Jag skulle vilja ställa frågan tillbaka till Ulrik Lindgren. Blir det någon värdighetsgaranti om Kristdemokraterna bildar regering tillsammans med de andra i maktalliansen?

Anf. 97 ULRİK LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Det är alltid problem när man ska regera med andra partier. Men jämfört med den vänsterkartell vi har sett visa upp sina piruetter i höst – de har slitit håret av varandra i allehanda frågor – är samarbetet mellan våra fyra partier närmast att likna vid en smekmånad. Jag har stark tilltro till att vi, inte bara i den här fyrpartikartellen utan bredare än så, skulle kunna uttala att äldreomsorgen är en så viktig och vital sak i vår välfärd att vi kan ena oss om en värdighetsgaranti. Jag tolkar det positivt som att du också skulle kunna medverka till att vi får en sådan. Jag vill hemskt gärna ha en ytterligare bekräftelse i dag på att vi ska ha en värdighetsgaranti, att det finns en nivå som vi inte ska gå under vad gäller omsorgen i Sverige.

En annan väldigt viktig fråga som inte vänsterkartellen har gett besked om tidigare i dag och som jag lyfte upp i debatten är frågan om demensboendena. De får inte bli färre i Sverige. Vi har sett en dramatisk utveckling som inte minst Socialstyrelsen har pekat på att vi får färre och färre platser inom psykiatrin, inom kroppssjukvården och inom särskilt boende. Beskedet till våra äldre är snart: Du får hemskt gärna välja bara du väljer att vara hemma.

Här skulle jag vilja att statsrådet satte ned foten och sade att det är väldigt mycket som man får försöka kompensera på annat sätt med hemtjänst, kompetensutveckling och mer pengar, men att man också måste sätta en sista gräns, ungefär som med värdighetsgarantin. Det ska inte bli färre demensboenden i Sverige. Låt oss få höra det av vårt statsråd i dag.

Anf. 98 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det finns mycket att säga om särskilt boende. Jag är bekymrad över att platserna minskar i den takt de gör inom det särskilda boendet. Det är också ett bekymmer att det finns beslut om särskilt boende som inte verkställs. Jag kommer i nästa vecka att ta emot resultatet av en utredning som särskilt har tittat på den frågan. Det blir mycket intressant att se vad man har för bedömningar och förslag att komma med i den delen. Det är nog troligt att vi får återkomma till frågan om särskilt boende.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga om garantier att jag har roat mig med att läsa ett stort antal kommunala äldreomsorgsplaner. Det är imponerande ibland med vilken detaljrikedom och på vilket sätt man i kommunerna garanterar, lovar, sina medborgare med vilken kvalitet och på vilket sätt äldreomsorgen ska utföras och genomföras. När det sker på den kommunala nivån har det fördelen att det finns en direkt koppling till den som också är skyldig att anslå resurserna, som är skyldig att se till att det finns personal, att personalen har rätt kompetens, att det finns stöd till anhöriga och så vidare.

Kanske finns det mer att göra också när det gäller att utveckla de kommunala äldreomsorgsplanerna. Det är inte säkert att det är på nationell nivå som vi bäst sätter upp en högre standard för äldreomsorgen.
(forts. 7 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.56 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

6 § Frågestund

Frågestund

Anf. 99 TREDJE VICE TALMANNEN:

Det har blivit dags för frågestund som denna vecka har temat *Utvecklad välfärd*. Följande statsråd deltar, och vi hälsar dem välkomna: vice statsminister Bosse Ringholm, statsrådet Ylva Johansson, statsrådet Lena Hallengren och statsrådet Ibrahim Baylan.

Vice statsminister Bosse Ringholm besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Jag vill påminna om att varken frågor eller svar ska överstiga en minut.

Utredningen "Snö, mörker och kyla"

Anf. 100 LOTTA HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Min fråga riktar sig till vice statsminister Ringholm. Den handlar om en utredning som kom i somras med rubriken *Snö, mörker och kyla*. Den ingår i underlaget för den försvarspolitiska propositionen som vi ska besluta om nästa vecka.

Den här utredningen går ut på att ett utökat och fördjupat samarbete mellan svensk och utländsk försvarsindustri – det här var ett citat från utredningen. Det handlar om möjligheterna att flyga lågt över hela Norrland och att prova ut vapensystem direkt från tillverkare i andra länder.

Min första fråga är: Varför har den här utredningen inte gått ut på remiss? Den berör två tredjedelar av Sveriges yta och en stor del av Sveriges befolkning. Utredningen kommer kanske att få stora konsekvenser för många svenska medborgares vardag och boende. Varför har utredningen inte gått ut på remiss?

Anf. 101 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det försvarsbeslut som riksdagen inom kort kommer att fatta har naturligtvis stor betydelse för hur försvarets organisation kommer att se ut under åren framöver. Mot den bakgrunden är det viktigt att andra frågor ses som följdfrågor.

Den utredning som åberopas här är just en sådan följdutredning som är viktig att diskutera. Det försvarspolitiska beslutet är självfallet en ram för vad som eventuellt kan hända på andra områden.

Jag har själv vid tillfälle haft möjlighet att träffa exempelvis företrädare både för Arvidsjaur kommun och för andra kommuner som också är oerhört intresserade av den här utredningen. Den kommer naturligtvis att hanteras på vanligt sätt i fortsättningen när riksdagen väl har fattat det försvarspolitiska beslutet.

Anf. 102 LOTTA HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Det förs en väldigt livlig diskussion i landet just nu om nedbantningen av försvaret som berör väldigt många människor. Man kan fundera över i vilken mån att exponera Sverige för ett samarbete om övning, militära utprovningar och vapen för Nato, presumtiva JAS-köpare och vapenfabrikanter är förenligt med svensk alliansfrihet, vilket man säger sig vilja försvara framgent.

Frågan ur ett välfärdsperspektiv är: Hur kan man garantera för norrländska svenska medborgare att det här inte är ett sätt att sälja ut deras landsända snarare än att hjälpa till och få fart på tillväxt, välfärd och ekonomi? Det finns en mycket stor sådan risk. Många röster har redan höjts röster som säger: Det bor ändå så lite folk där, så det spelar ingen roll hur man gör med överflygningar och vapenutprovningar på norrländskt territorium.

Anf. 103 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det gäller att vara mycket tydlig. Det är självfallet så att Sverige, Sveriges riksdag och regering bestämmer om den säkerhetspolitiska ram och den försvarspolitik som vi ska ha. Allt annat får underordnas detta.

Det innebär att den typ av frågor som väcks i den här utredningen kan naturligtvis inte på något vis korsa vår säkerhetspolitik eller vår alliansfrihet.

Sedan vet jag att det finns många kommuner och inte minst kommunalpolitiker som ser en viss positiv ekonomisk effekt. Det finns bland annat en sysselsättningspotential i en del av de förslag som diskuteras i utredningen. Därför är det viktigt att den hanteras på ett omsorgsfullt sätt i fortsättningen. Men självfallet ska vi inte på något vis överträda vår säkerhetspolitik eller begränsa vår alliansfrihet. Det bestämmer vi själva över. Sedan får dessa synpunkter helt enkelt underordnas.

Anf. 104 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Dagens tema *Utvecklad välfärd* är ju ett stort ämne, och där passar också min fråga in. Den tangerar även den fråga som Lotta Hedström ställde.

Det här handlar kanske mera om en avvecklad välfärd. Vice statsministern nämnde Arvidsjaur. När man lägger ned ett regemente som det i Arvidsjaur är det fråga om en välfärd som lämnar det samhället. Jag läste om att man har haft en stilla bön i kyrkan om denna nedläggning, och det visar väl på vikten av det här ärendet.

Det har också sagts från socialdemokratiska ledare att beslutet är ett direkt hot mot kommunens existens, och då man ju verkligen pratar om hot mot välfärden.

Kritiken mot försvarsbeslutet som vi ska fatta eventuellt nästa onsdag har varit omfattande. Den går ut på bland annat dåligt ledarskap hos Socialdemokraterna.

Min fundering är om vice statsministern vill vara så ärlig här i kammaren att han säger någonting om hur regeringen har funderat de senaste dagarna när det gäller att dra tillbaka propositionen en gång till med anledning av vad som hänt och händer just nu.

Anf. 105 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Regeringens försvarspolitiska proposition ligger på kammarens bord för hantering. Det finns inget skäl till en förändrad position där.

När man ska göra stora omställningar i vårt samhälle – antingen om det som i det här fallet gäller försvaret eller något annat område – finns det naturligtvis skäl att överväga det sätt på vilket omställningen kan komma till stånd. I det här fallet är vi starkt medvetna om att det är många orter i vårt land som under denna omställningsperiod får problem med sysselsättningstillfällen, service och mycket annat.

Det är därför som regeringen parallellt också arbetar med att se till att man via motkrafter och motinsatser kan förse Arvidsjaur, Östersund, Visby och många andra av de aktuella kommunerna med nya insatser av något slag. Det är viktigt att man tar hand om hela omställningen och ser till att de pengar som frigörs från den militära sidan kan föras över till exempelvis rättssamhället, polisen, kriminalvården på samma sätt som vi för några år sedan lät framför allt sjukvården få del av de pengar som frigjordes från försvaret, vilket jag tror att de allra flesta i vårt land uppskattade.

Anf. 106 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Vice statsministerns svar var väntat. Det är väl inte regeringens bästa gren att tycka att någonting har gått snett. Men det är ett unikt beslut som man är på väg att fatta där ett parti som inte vill ha något försvar satsar 40 miljarder på det – ett parti som leds av en kommunist. Det är det partiet som Socialdemokraterna nu håller i handen. Det rör sig alltså om ett historiskt beslut.

Jag måste än en gång fråga: Har frågan någon gång diskuterats? Eller är det så glasklart att man ska driva igenom detta? Har ni aldrig under de

senaste dagarna och timmarna när det har hänt så mycket funderat på att det vettigaste vore att dra tillbaka hela propositionen, Bosse Ringholm? Vågar du vara så ärlig att du vågar erkänna det?

Anf. 107 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag har full förståelse för att Rolf Gunnarsson, som representerar Moderata samlingspartiet, tycker att detta med att ompröva politik har ett stort värde och är nästan ett självändamål, eftersom det har varit Moderata samlingspartiets bästa gren under det senaste året. Man har omprövat bland annat sin skattepolitik, arbetsmarknadspolitik och arbetsrätten.

Jag får erkänna att i det fallet är nog Moderata samlingspartiet en vinnare. Det finns nog inget parti som har omprövat sin politik på så många områden som Moderaterna har gjort. Regeringen har inte för avsikt att ta upp tävlan i *den* grenen.

Mångfald och valfrihet i barnomsorgen

Anf. 108 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Tid är den stora bristvaran för många småbarnsföräldrar. Därför är det viktigt att familjepolitiken bejakar familjerna och ger dem trygghet, valfrihet och mångfald. Det vill vi kristdemokrater göra.

Den 7 maj förra året uttalade en majoritet här i riksdagen: "Det är viktigt med mångfald och valfrihet inom barnomsorgen. Det som passar den ena familjen passar inte den andra." Sedan lyftes olika sorters barnomsorg fram: kommunal, privat, kooperativ och valfrihet för dem som önskar att i större utsträckning vara hemma med sina barn.

Hittills har vänsterkartellen och regeringen ignorerat detta tillkännagivande från riksdagen. Det hette att det skulle behandlas i den förskoleproposition som diskuteras här i riksdagen på måndag, men där står inte ett ord.

Min fråga till statsrådet Lena Hallengren är: När och hur tänker regeringen följa riksdagens vilja?

Anf. 109 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Jag delar Torsten Lindströms uppfattning att mångfald och valfrihet är viktigt för våra barnfamiljer i förskolans verksamhet. Det är också så som förskolans verksamhet är utformad i det stora flertalet kommuner.

Om Torsten Lindström tar del av den förskoleproposition som nyligen har presenterats, *Kvalitet i förskolan*, som bland annat innehåller mer resurser till förskolan i form av 6 000 fler anställda, så kan han också läsa kapitlet som handlar om just valfrihet och att det ska finnas forum för inflytande för föräldrar.

Vi har i dag kommunala förskolor, kooperativ, enskilda förskolor med olika pedagogiska inriktningar. Vi har öppna förskolor och det finns även en föräldraförsäkring som ger stora förutsättningar och möjligheter för föräldrar att vara hemma med sina små barn under det första året. Det tillkännagivande som tidigare har kommit från riksdagen är i det fallet uppfyllt.

Anf. 110 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Fru talman! Det är bra att det satsas på förskolan, men det är inte bra att, som Socialdemokraterna gör, säga till föräldrarna: Ni får välja vilken bil ni vill bara ni väljer en svart bil. Det är nämligen precis det ni gör i förskolepropositionen. Det står ingenting om hur beslutet från riksdagen ska tillgodoses och skapa en verklig valfrihet.

Jag tror att Lena Hallengren är ganska ensam om, möjligen tillsammans med en och annan minister, att tycka att det finns en valfrihet och en mångfald i barnomsorgen i dag i vårt land. Det visar också flera undersökningar och även de lokala folkomröstningar som har genomförts i flera kommuner, senast i Örkelljunga där sex av tio röstade för att föräldrar ska få mer valfrihet. Det här är någonting som även regeringen måste ta på allvar och inte låta de ideologiska skyggglapparna styra alltför mycket över.

Vi kristdemokrater vill flytta makt från den här kammaren, från regeringen, från sammanträdesborden till familjerna, till köksborden.

Min fråga är: Har Lena Hallengren någonting nytt att säga, förutom det hon redan har sagt, till de föräldrar som faktiskt vill bestämma ännu mer över sina barns omsorg, som vill välja barnomsorg fritt och också få mer tid med sina barn, sina familjer, det som är det viktigaste de har?

Anf. 111 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Först vill jag säga att det vore intressant om den borgerliga oppositionen hade några gemensamma idéer om på vilket sätt den här valfriheten skulle utökas. Jag menar att valfriheten i dag är väldigt stor. Många föräldrar använder sig av möjligheten att välja olika former i förskolan.

När man frågar föräldrar om de är nöjda med förskolan är det en stor majoritet som säger att de är nöjda med förskolan, och enligt Svensk Kvalitetsindex är det den offentliga verksamhet som hamnar allra högst i topp. Det tycker jag är ett väldigt gott betyg till förskolan.

Det som Torsten Lindström talar om här handlar också om ett kommunalt vårdnadsbidrag. Vilka som kan leva på 3 000 kr i månaden och för hur många det är reell valfrihet, tycker jag är föremål för en egen debatt.

Skolpolitiken

Anf. 112 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Vi har ett läge i dagens skola där var femte 16-åring inte klarar av att läsa en dagstidning och var femte högstadieläro elev inte klarar av att räkna ut ett simpelt matematiskt problem. Vi såg senast i dag en rapport som visar på att över hälften av landets grundskoleelever inte känner en arbetsro i skolan.

Jag ser att vi håller på att få en ny klassindelning i Sverige, en kunskapssegregation. Jag ser den här segregationen som ett av de största hoten mot den uppväxande generationen, att en så stor del av dagens unga inte får del av vidare välfärd eller till samhällets möjligheter. Med dessa fakta på bordet har nye skolministern valt att börja prata om hur farligt det är med valfrihet och friskolor i landet. Det är ganska konstigt med tanke på de faktiskt ganska otäcka fakta vi har på bordet.

Min fråga till den nye skolministern är hur han tänker göra för att korrigera de misslyckanden som den socialdemokratiska skolpolitiken hittills har visat på med den stora segregation som vi har i dagens skola och samhälle.

Anf. 113 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Den svenska skolan är på många sätt och på många ställen en oerhört fin skola. Vi har tusentals lärare och annan personal som gör ett jättebra jobb. Det bör belysas, för oftast när den borgerliga maktalliansen pratar om skolan är det mörker och åter mörker. Jag tycker att det är viktigt att också föra fram allt det positiva som sker.

Dock finns det brister i denna skola. Jag är inte nöjd förrän vi har en skola som ger alla ungdomar en bra grund att stå på antingen de väljer att gå vidare till ett yrkesliv eller till vidare studier.

Vi ska naturligtvis bearbeta de brister som har framkommit och som framkommer i våra kontinuerliga uppföljningar och se till att de försvinner. En första viktig del i detta är att satsa mer resurser på skolan, att öka lärartätheten. En andra viktig del i regeringens politik är att stärka uppföljningen och utvärderingen. En tredje mycket viktig del är att se till att synliggöra varje barn och ungdom i skolan, bland annat genom skriftliga individuella utvecklingsplaner som vi vill införa från och med nästa höst.

Men, fru talman, jag tror att det kommer att kräva att vi jobbar på alla områden för att se till att alla barn får en bra skolgång, så att vi har en skola som präglas av trygghet, lärande och studiero.

Anf. 114 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Det låter ju fint. Och visst, skolministern, finns det flera skolor som fungerar väldigt bra. Men problemet är att det är långt ifrån alla skolor, och skolan kommer långt ifrån alla elever till del. När vi ser att det är en så stor andel av dem som lämnar grundskolan som inte ens kan läsa, räkna och skriva är det något som är fel. Då måste man som högsta ansvarig, i det här fallet skolministern, kunna ta tag i problematiken och inte bara blunda och säga att visst, det finns ändå positiva delar. Man måste våga och kunna lyssna på de rop på hjälp som finns från landets elever och lärare och från föräldrar som vill ge sina barn en ärlig chans från start i skolan. Det är precis också det som Centerpartiet vill.

Vi har tre konkreta saker som vi för fram. Det viktigaste är att satsa på kunskapen, se till att det blir en bra arbetsmiljö i skolan och också se till att det blir en bra elevanpassad skola där alla får det stöd och den hjälp de behöver från start.

Om skolministern vill ha en bättre skola borde han kunna ta tag i något konkret, men då måste han också göra en radikal förändring i den socialdemokratiska skolpolitiken. I vilka frågor är han beredd att göra en radikal förändring?

Anf. 115 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Det är positivt att höra att Centerpartiet anser sig ha goda idéer. Men det räcker tyvärr inte med fina ord och goda idéer, man måste också vara beredd att satsa.

Centern är naturligtvis hjärtligt välkomna att delta i satsningen på ökat antal lärare och annan personal i skolan. Centern är naturligtvis också välkomna att stötta regeringen i vår ambition att satsa mer på att stärka basfärdigheter i till exempel matematik och läsförståelse. Centern är också mycket välkomna att stötta regeringen i vår ambition att öka arbets- och studieron i skolan genom en ny lagstiftning som handlar om diskriminering och kränkningar och om arbetsron i skolan.

Fru talman! Jag tror säkert att Centern har en god vilja, men det räcker inte med bara ord. Ni är hjärtligt välkomna att stötta de insatser vi gör för att få en skola där alla får en god utbildning.

Tandvårdsförsäkringen

Anf. 116 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! Att ha hela tänder börjar åter bli en klassfråga. När en miljon människor avstår från tandvård som de skulle behöva därför att de inte har råd, kan vi inte längre säga att vi har en tandvårdsförsäkring som är värd namnet. Det kan kosta 5 000–10 000 kr om bara en enda tand går sönder.

Nu vill jag hälsa Ylva Johansson välkommen som ansvarig minister för tandvårdsfrågorna. De har länge legat i träda. Det är skönt med en ung kraft som vill ta tag i dem.

Vi kunde se Ylva Johansson i TV häromdagen, och hon gav då inget besked om vad som kommer att hända. Regeringen har funderat i två år på ett utredningsförslag som i och för sig var otillräckligt, och vi fick heller inget besked i årets budget.

Min fråga till Ylva Johansson är: När får vi ett förslag? Är ni beredda att satsa på en lösning som främjar tandhälsan och inte bara reparationer? Och är ni beredda att införa en försäkring som verkligen är värd namnet, som skyddar mot ohemula och överraskande stora tandvårdskostnader för vanliga människor?

Anf. 117 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Regeringen har ganska nyligen genomfört en mycket stor reform när det gäller tandvården, den så kallade 65-plus. Det är en reform som i år kostar ungefär 2 miljarder kronor. Högkostnadsskyddet har möjliggjort för väldigt många pensionärer att låta genomföra stora arbeten i munnen. Det har varit en viktig reform som har haft stor betydelse för många människor.

Vi vill gärna ta flera steg när det gäller att utveckla tandvårdsförsäkringen. Vi ska komma ihåg att det är väldigt många behov som här krockar. Dels finns det behov av att förstärka bastandvården och den förebyggande tandvården. Dels finns det också behov av att minska kostnaderna, de riktigt höga kostnaderna, för stora insatser. Det här summerar väldigt snabbt ihop sig till en väldigt dyr förändring. De pengarna har vi inte i dagsläget.

Anf. 118 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! Det finns en lösning. Det är en försäkring där man varje år betalar en fast avgift för att få den tandvård som man behöver. Den har

utvecklats i stor enighet i Värmland och Göteborg. Det kallas för abonnemangstandvård. Det är alltså en försäkring som skyddar mot de här stora kostnaderna, som får folk att gå i däck.

Nu läser jag i LO-tidningen att Wanja Lundby-Wedin säger att man ska förmå Socialdemokraterna att driva frågan om tandvården i nästa valrörelse. Det låter som om socialdemokratin vore något slags oppositionsparti. Vem är det ni ska driva det mot? Det är ju ni som har regeringsmakten. Det är ni som har sovit på det här utredningsförslaget i två år. Försöker ni springa ifrån ert ansvar genom att säga att ni ska driva det mot oppositionen i nästa valrörelse eller vad är det egentligen som är på gång?

Det kostar mycket pengar att gå till tandläkaren för vanliga människor i alla åldrar, inte bara pensionärer. Frågan är om vi ska ha en försäkring eller bara ett stöd, ett högkostnadsskydd, där man ändå kan få betala 10 000 kronor om man är pensionär för att få tänderna lagade. Det är väl inte någon försäkring?

Anf. 119 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Tyvärr har jag inget sådant trollspö som Gabriel Romanus tydligen har när han på ett enkelt sätt och utan stora kostnader kan göra kraftiga förbättringar inom tandvårdsförsäkringen. Tyvärr är det så att stora förbättringar inom tandvårdsförsäkringen också kostar stora pengar. Vi har genomfört en stor sådan reform för dem som är 65 år och äldre. Det är en väldigt viktig och bra reform som har betytt oerhört mycket för många människor, och jag är stolt över att vi har kunnat genomföra den reformen.

Gabriel Romanus problem är att Folkpartiet tänker sig att man ska regera tillsammans med Moderaterna, som ju redan i den här budgeten, som ni snart kommer att bestämma om här i kammaren, föreslår stora besparingar inom tandvårdsförsäkringen. Så ska vi diskutera förbättringar inom tandvårdsförsäkringen, vilket jag gärna gör, måste vi också vara överens om att finna hållbar finansiering för att klara en sådan förbättring.

Luftföroreningar

Anf. 120 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Jag har en fråga till vice statsministern. Den handlar om en utvecklad välfärd, och att må bra är en del av välfärden.

Nyligen har det publicerats en forskarstudie på 1 759 barn som följts från 10 till 18 års ålder. Det har visat sig att lungkapaciteten var fem gånger sämre för boende i förorenade områden som där luften var renast. Det var framför allt småpartiklar men även kväveoxider som satte ned lungfunktionen hos de här barnen för resten av livet. Det handlar om föroreningsnivåer som dem vi har på Hornsgatan i Stockholm.

Det finns från Länsstyrelsen i Stockholm ett förslag till åtgärdsprogram som i juni 2003 lämnades in till regeringen. Det bara väntar på beslut. Nu undrar jag om regeringen avser att fatta något beslut så att man kan vidta de åtgärder som behövs för att luften inte ska vara så hälsofarlig för barnen att de får lungskador för resten av livet.

Anf. 121 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Svaret är att vi är beredda att fatta de beslut, och har fattat de beslut, som behövs för att få i gång det här arbetet. Jag delar helt den uppfattning som framfördes om att problemen med våra luftföroreningar och de partiklar som framför allt påverkar små barns livsmiljö är oerhört viktiga att komma till roten med på ett tidigt stadium. Det ingår ju i hela vårt miljöarbete och miljömålsarbete att prioritera den här typen av insatser, så svaret är mycket positivt. Vi fattar just de beslut, och har fattat just de beslut, som behövs för att kunna dra i gång det här programmet.

Anf. 122 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Nyligen öppnades Södra länken. Det är en motorväg på sex kilometer, merparten i tunnel, som har kostat 8 miljarder kronor. Vi har också fattat beslut om ett investeringsprogram på totalt 381 miljarder under tolv år för infrastruktur fram till 2015. Vi kan se i fråga om Södra länken att vägtrafiken har ökat kraftigt. Det är redan köer trots att den här vägen är ganska nyöppnad. Det enda ställe där det har blivit luftigare är i tunnelbanan. Där kan fler sitta nu eftersom man har dragit över trafik till vägarna.

Mot bakgrund av det här undrar jag vad vice statsministern tycker om att Vägverket alldeles nyligen har bjudit in till samråd om en ny östlig förbindelse i Stockholmsregionen som inte ligger i det här investeringsprogrammet utan utanför det och bortom det. Är det i enlighet med regeringens mening om hur vi ska klara av transporter och miljö- och hälsomålen i framtiden?

Anf. 123 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! För att klara just miljömålen och hälsomålen, inte minst i våra storstäder, har ju vi i regeringen tillsammans med våra samarbetspartier vidtagit en rad åtgärder. Bland annat kommer vi under nästa år att påbörja ett stort försök med så kallade trängselskatter, eller miljöavgifter, i syfte att försöka styra över så att fler använder sig av kollektiva färdmedel och färre åker bil. Det är också ett led i miljöarbetet.

Vi har samtidigt i den plan som riksdagen har fattat beslut om för de närmaste tolv åren när det gäller investeringar både i järnvägstrafik och i vägar av olika slag sett till att högprioritera miljöfrågorna. Det är klart att det är det programmet som gäller. Sedan kommer det alltid att finnas önskemål om en rad vägprojekt och andra projekt därutöver, men det måste naturligtvis få prövas på vanligt sätt. Utöver de beslut som nu är fattade är det alltså inte aktuellt att föra in något ytterligare.

Jämställdhet i förskolan

Anf. 124 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till förskoleminister Lena Hallengren. Det jag är intresserad av är jämställdhet i förskolan.

Det är ju så att könsrollerna formas väldigt tidigt i livet, redan innan skolåldern. Det har visat sig att förskolepersonal själva inte är medvetna om att de behandlar pojkar och flickor olika. Flickor uppmuntras till att

vara gulliga, passiva. Pojkar uppmuntras mer till att vara aktiva och att ta för sig. Det här fortsätter ju sedan i livet i övrigt.

Jag tror att det är väldigt viktigt att man börjar tidigt och uppmärksammar det här. Jag vill fråga hur detta arbete fortskrider från regeringens sida för att uppmuntra jämställdhet i förskolan.

Anf. 125 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Hillevi ger ju här en väldigt bra beskrivning av hur viktigt det är att vi börjar arbeta tidigt med jämställdhetsfrågorna för att både flickor och pojkar ska kunna förverkliga sina drömmar och bli det de vill oavsett om de är flickor eller pojkar. Det finns en jämställdhetsdelegation som arbetar sedan ett år tillbaka och som för en vecka sedan också kom med ett delbetänkande om hur man faktiskt skulle kunna göra förskolan mer jämställd och hur man också får fler män i förskolan.

Det handlar inte bara om att få fler män i förskolan utan det handlar förstås också om att göra personalen medveten. Det gör vi till exempel genom att det finns möjlighet att söka resurser, söka pengar, för olika projekt som gör att personalen arbetar medvetet med jämställdhet för att det ska komma högre upp på dagordningen.

Läroplanen för förskolan är ju väldigt tydlig med att man ska motverka traditionella könsroller inom förskolan. Det är alltså ett uppdrag för alla förskolor.

Anf. 126 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag vet att regeringen jobbar mycket med den här frågan, men tyvärr har det visat sig att det är långt ifrån alla kommuner som har tagit till sig det här. Regeringen har ju avsatt pengar för så kallade jämställdhetspedagoger i förskolan och skolan, men det är bara hälften av kommunerna som har utnyttjat den möjligheten. Det visar sig också att jämställdhet i värdegrunden för skola och förskola kommer långt ned på dagordningen. Jag tror att det är tionde plats. Alltför många sätter jämställdhet, som borde vara på en av de första placeringarna, där.

Så jag hoppas att regeringen fortsätter det här arbetet och ser till att det även når ned på kommunnivå och ut till förskolorna så att vi får mer jämställdhet och att barnen i denna ålder får klart för sig att livet har fler möjligheter än att formas in i en roll bara utifrån vilket kön man råkar tillhöra.

Anf. 127 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Väldigt kort vill jag säga att vi har en konferens nästa vecka dit alla genuspedagoger och samtliga kommunstyrelseordförande är inbjudna. Det finns ett stort intresse, vilket gör att jag tror att medvetenheten ökar om inte annat, i kommunerna och på lokal nivå, på enskilda förskolor och avdelningar och hos föräldrar. Jag hoppas att det är ett arbete som vi ska märka kommer att ge ännu tydligare resultat.

Anf. 128 MARGARETA PÅLSSON (m):

Fru talman! Min fråga går också till statsrådet Hallengren. Den handlar om den allt större bristen på förskollärare i Sverige. Det är bra att riksdagen är beredd att anställa 6 000 fler inom förskolan – eller rättare sagt anslå pengar för att anställa. Vi tror att det huvudsakligen var tänkt att bli förskollärare, men med tanke på att det bara har utexaminerats ca 1 200 förskollärare per år under de senaste fyra åren undrar jag: Är det statsrådets mening att hälften av de 6 000 platserna ska gå till personal med annan kompetens än lärarexamen?

Frågestund

Anf. 129 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Det är en viktig fråga som Margareta Pålsson här tar upp. När det gäller resursförstärkningen till förskolan handlar det om att anställa 6 000 fler förskollärare, barnskötare och andra vuxna. Det kan då handla om musikpedagoger, dramapedagoger och dietister, och det kan handla bland annat om att se till att det finns en vikariepool i kommunen.

Jag är väldigt positiv till att kommunerna kommer att få möjlighet att göra alla dessa anställningar. Det kommer att betyda en 10-procentig resursförstärkning av personalen i förskolan och möjlighet att ha mindre barngrupper. Naturligtvis handlar det om att se till att använda sig av alla dem som redan är utbildade men som kanske arbetar på annat håll.

Vidare handlar det om att vi har givit högskolor och universitet i uppdrag att se till att man har en utbildning som också utbildar människor som väljer att arbeta i förskolor. Där har vi nu skärpt regleringsbrevet, vilket innebär att lärosätena ska se till att man har en särskild ingång till högskolorna för att utbilda förskollärare eller på annat sätt se till att vi säkerställer att de behov möts som vi vet finns.

Det vore intressant om Moderaterna också ställde upp på själva satsningen, för den tror jag kommer att betyda väldigt mycket för förskolan.

Anf. 130 MARGARETA PÅLSSON (m):

Fru talman! Den satsningen ställer vi upp på. Jag noterar att statsrådet gång på gång säger att vi inte gör det, men förhoppningsvis kan vi diskutera det mer på måndag.

Det är vällovligt att vi får dietister och musikpedagoger i förskolan. Men det är huvudsakligen förskollärare vi behöver. Det är ganska enkelt att ta reda på ungefär hur många förskollärare som kommer att utexamineras under resten av mandatperioden. De har ju redan påbörjat sin utbildning.

Högskoleverket uppfattar att det kommer ut 1 100–1 200 förskollärare per år. Men i går konstaterades det att det blir färre än tidigare, så med andra ord har det blivit ännu längre till de där 2 000 per år som vi skulle behöva.

Jag noterar att statsrådet inte svarar på min fråga: Är det meningen att hälften av de 6 000 ska ha annan kompetens än förskollärarexamen?

Anf. 131 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Vi har ju en ny lärarutbildning där de allra första studenterna precis i dagarna lämnar utbildningen. Det betyder att vi inte riktigt vet hur många det är som kommer att välja att arbeta i förskolan. Man har nämligen utbildning gemensamt med dem som arbetar med förskolklasser och med de tidiga åren i grundskolan. Jag hoppas naturligtvis att många ska känna att arbete i förskolan är ett viktigt och betydelsefullt yrke.

Som ett tydligt svar på frågan om vilka kategorier som ska anställas i våra kommuner kan jag säga att kommunerna själva bestämmer om det är förskollärare eller barnskötare eller om det är andra pedagoger eller kompetenser som behöver tillföras förskolan. Det handlar alltså om att använda både nyexaminerade och dem som redan finns men som i dag kanske inte arbetar som förskollärare. Svaret är alltså att det är upp till kommunen.

Skatteavdrag för hushållsnära tjänster

Anf. 132 STAFFAN DANIELSSON (c):

Fru talman! Ett stort bekymmer i dag är den svarta sektorn i Sverige – från hyreskontrakt till hushållsnära tjänster. Detta undergräver moralen, urholkar statens inkomster och ger många en otrygg tillvaro.

I Finland har man genom ett avdrag för hushållsnära tjänster med stor framgång skapat ordning och reda och en betydande vit marknad för dessa tjänster.

Skatteutskottets nya ordförande har här i kammaren sagt att skatteavdrag inte behövs därför att en barnfamilj bör redan i dag ha råd att köpa dessa tjänster. Hon exemplifierade med att det för en barnfamilj kan kosta 3 000 kr per månad att köpa städning och sade att det väl inte är så himla märkvärdigt.

Om makar tjänar så mycket som 25 000 var i månaden innebär det att ca 10 % av inkomsten skulle gå åt för att köpa städning. Delar vice statsministern uppfattningen att en tiondel av inkomsten borde en barnfamilj ha råd att avsätta till städning om man vill betala för att vinna tid och köpa denna tjänst?

Anf. 133 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Den som tycker att vi ska ha en marknadsekonomi, vilket jag tror att Centern tycker, vet att det är upp till de enskilda hushållen att bestämma hur stor del av sin inkomst man vill använda för boende eller tjänster av något slag som man vill köpa. Jag tycker inte att det finns skäl vare sig för riksdagen eller för någon statlig myndighet att reglera, att tala om för den enskilde hur han eller hon ska fatta sina beslut.

Det som har varit viktigt i den här diskussionen är, tycker vi, att man inte ska använda skattepolitiken för att subventionera vissa typer av tjänster och säga till familjerna: De där ska ni få billigare. De ska ni använda. Och de där kostar mer. De ska ni inte använda.

Vi tycker i stället att varje hushåll självt ska fatta det beslutet, alltså inte någon överhet.

Anf. 134 STAFFAN DANIELSSON (c):

Fru talman! I dag väljer många barnfamiljer att köpa dessa tjänster svart. Det är inte bra.

Statsministern svarade inte på min fråga om han tycker att 10 % av inkomsten för att kunna köpa städtjänster är en rimlig nivå. Man anser sig inte ha råd med det.

Den svarta ekonomin är ett gift i samhället. Samtidigt vore det bra med en ny arbetsmarknad för vita städtjänster. Många familjer skulle då kunna välja att köpa de här tjänsterna, och många skulle få arbete med att utföra tjänsterna och därmed erhålla den trygghet som våra försäkrings-system ger om skatt betalas.

Det är ganska trist med de rätt nattståndna argumenten mot den här reformen. Jag hoppas att droppen urholkar stenen och att jag möjligen kan ha bidragit till det i dag.

Alltfler röster, även inom den nuvarande riksdagsmajoriteten, börjar höras i frågan. Det inger ändå hopp – eller hur, vice statsministern?

Anf. 135 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Nej, mitt svar till Staffan Danielsson var mycket tydligt. Men han valde att inte lyssna, så jag får repetera svaret. Det är ju vanligt i skolan, så då får man väl göra det också i kammaren.

Jag tycker inte att hushållen ska ha någon pekpinne från staten genom att staten säger att x eller y % av inkomsten ska användas till den eller den typen av konsumtion. Jag tror att svenska hushåll själva har kapacitet och möjlighet att fatta det beslutet utan att någon Centerpolitiker eller Sveriges riksdag talar om för dem hur de ska bära sig åt.

Däremot delar jag uppfattningen att vi ska bekämpa svartarbete. Vi ska naturligtvis se till att vi får ordning på den typen av ekonomi. Men det gör man inte genom att införa subventionerade tjänster och ha det som grund för skattepolitiken, utan skattepolitikens uppgift ska naturligtvis vara att behandla alla lika och rättvist. Skattepolitiken ska inte användas som ett instrument för att styra konsumtionen åt det ena eller det andra hållet. Det tror jag att de svenska hushållen betackar sig för.

Rehabilitering

Anf. 136 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag vänder mig med min fråga till statsrådet Ylva Johansson. För några dagar sedan kunde vi i Dagens Nyheter läsa en mycket intressant debattartikel skriven av en före detta socialdemokratisk minister. Det gällde rehabiliteringen och det faktum att i ett land med enormt många sjukskrivningar köps det alldeles för få rehabiliteringstjänster. Denna bild har ännu tydligare kommit fram under hösten i Riksrevisionens analys av försäkringskassornas arbete. Också där har man bevisat att försäkringskassorna köper allt färre rehabiliteringar och allt fler utredningar.

Min fråga är mycket enkel: Vem vinner vad på att försäkringskassorna till döds utreder patienter och inte ser till att de får rehabilitering?

Frågestund

Anf. 137 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är en väldigt viktig fråga som Ana Maria Narti tar upp. Det finns mycket kvar att göra när det gäller att förstärka och utöka rehabiliteringen. Vi vet att det finns många människor som i dag går sjukskrivna men som skulle kunna komma tillbaka till arbetet om de fick ett tillräckligt bra stöd för sin rehabilitering. Här finns det alltså mycket mer att göra.

Jag har gott hopp om att de nya regler som riksdagen i går, tror jag, beslutade om och som gäller arbetsgivarens ansvar för den som blir sjukskriven kommer att utöka insatserna för rehabilitering.

Anf. 138 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Ja, i går beslutade vi tyvärr om någonting som definitivt kommer att låsa arbetslivet. Men en stor andel av de människor som behöver långtidsrehabilitering är också långtidsarbetslösa. För dem betyder den här nya regeln absolut ingenting därför att de har inte någon arbetsgivare som ska springa efter försäkringskassan för att tvinga försäkringskassan att köpa den rehabilitering som försäkringskassan egentligen är skyldig att köpa.

Vem tar hand om långtidsarbetslösa som är sjuka och som behöver rehabilitering men som i dag inte får någon rehabilitering alls därför att de är ”nollade” hos försäkringskassan?

Anf. 139 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tänker svara på det som ligger inom mitt ansvarsområde och som handlar om hur sjukvården arbetar med rehabilitering. Där vet vi att de två största grupperna av dem som i dag är sjukskrivna är dels de som är sjukskrivna på grund av någon form av psykisk sjukdom eller depression, dels de som har sjukdomar eller brister när det gäller rörelseorganens funktioner – till exempel reumatism. Inom båda de här grupperna vet vi att det finns väldigt mycket man kan göra genom rehabilitering. Här behöver vi utökade insatser. På den punkten är vi överens.

Skriv-Knuten

Anf. 140 ULRIK LINDGREN (kd):

Fru talman! Utvecklad välfärd är ju i högsta grad en fråga om utbildning. Det finns något som heter Skriv-Knuten, apropå utbildning. Det är en rådgivnings- och informationsverksamhet om läs- och skrivsvårigheter för alla som behöver råd, stöd och information om läs- och skrivsvårigheter. Det är öppet för alla via telefon, fax och i form av personliga möten.

Det här startade 1986, och Utbildningsdepartementet och Skolverket har sedan så småningom tagit över och finansierat den här verksamheten varje år. Men nu är det så att myndigheten har bytt skepnad. Den heter Myndigheten för skolutveckling, och Utbildningsdepartementet aviserar nu att dra in de här pengarna för 2005. Därmed måste Skriv-Knuten läggas ned.

Hur stämmer detta med allt tal om vad vi behöver göra för skolan? Vad avser vår skolminister Baylan att göra för att rädda Skriv-Knuten?

Anf. 141 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Jag har under den tid jag har hunnit vara skolminister uttryckt en oro för att vi märker att läsförståelsen och läsförmågan i kombination med matematiken har stagnerat något i vårt land bland de unga. Det här är en oerhört viktig fråga att belysa, men också att vara beredd att komma fram med åtgärder och resurser till. Jag vet av egen erfarenhet hur oerhört svårt det är att hänga med i undervisningen över huvud taget när man inte har läsförmåga och läsförståelse. Detta är viktigt.

Jag tror att vi behöver göra väldigt mycket. Förutom att satsa på att få fler pedagoger och annan personal i skolan tror jag också att vi behöver göra riktade insatser just när det gäller läsförmåga och läsförståelse. Jag skulle vilja att vi under de kommande åren kan göra satsningar för att stärka skolbiblioteken och att kvalitetssäkra olika läsutvecklingsprogram som vi vet förekommer i dag i skolan på olika håll och försöka sprida de goda exemplen.

Det finns en rad åtgärder som vi skulle behöva vidta. Slipsknuten har varit en av dem, och jag har för avsikt att titta på alla intressanta förslag på hur vi skulle kunna göra så att fler lär sig läsa och skriva.

Anf. 142 ULRİK LINDGREN (kd):

Fru talman! Det räcker inte att vara orolig över en slipsknut, eller i det här fallet en *Skriv-Knut*, utan det gäller som sagt var handling i det här fallet. De internationella jämförelser som har tagits upp tidigare i den här diskussionen visar med all tydlighet att det inte är särskilt upplyftande för svenskt skolväsende att ta del av de här jämförelserna.

Som lök på denna trista lax kommer då beskedet från vänsterkartellen att Skriv-Knuten ska bort, och jag får inget besked från ansvarig minister. Han svarar över huvud taget inte på frågan om han kommer att göra något för att rädda denna Skriv-Knut, utan beskedet är allmänt tal om andra åtgärder. Kan vi få ett klart besked? Kommer ministern att göra någonting för att rädda denna Skriv-Knut, eller ska den få gå i graven? Det är frågan.

Anf. 143 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Ibland kan tungan slinta även i denna kammare, hur konstigt det än må låta! Det är naturligtvis Skriv-Knuten jag pratar om.

Svaret på den fråga jag har fått är att jag kan lova att titta på frågan och ha en dialog med Myndigheten för skolutveckling om vilka projekt man satsar på när det gäller läsförståelse. Det är en väldigt viktig fråga. Vi har gett i uppdrag till just Myndigheten för skolutveckling att titta på olika åtgärder, och detta kan naturligtvis vara en av dem.

Avgiftsfri grundskola

Anf. 144 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! För mig handlar en utvecklad välfärd om en välfärd där inte plånbokens tjocklek avgör. I skollagen skriver vi bland annat att utbildningen i grundskolan ska vara avgiftsfri för eleverna. I rapporten *Ekonomiskt utsatta barn* presenterades siffror som visar att det finns ungefär 155 000 fattiga barn i Sverige. I år har Majblommans riksför-

ening konstaterat att avgifter tas ut i ungefär en tredjedel av landets grundskolor. Endast 11 % av landets grundskolor har en policy för avgifter.

Nu frågar jag skolministern hur han vill kommentera det här utifrån begreppet utvecklad välfärd.

Anf. 145 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Rätten till en bra, kvalitativ utbildning är oerhört viktig för regeringen. I det ingår naturligtvis att den utbildningen också ska vara avgiftsfri, för annars begränsas tillgängligheten – annars blir rätten till utbildning mer en fråga om plånbokens storlek, och den utvecklingen vill vi inte ha.

Det är redan i dag väldigt tydligt i skollagen att avgifter inte får tas ut i grundskolan. Likväl finns det, precis som Lennart Gustavsson säger, en stor kreativitet på en del av landets grundskolor för att kringgå det här förbudet.

Jag vill än en gång i denna kammare offentligt betona att det inte är förenligt med gällande lagstiftning att ta ut avgifter i grundskolan. Behöver detta förtydligas på något sätt kommer jag att medverka till det när vi nu skriver den nya skollagen.

Anf. 146 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Ministern svarar nästan på min följdfråga. Man måste konstatera att det finns en ganska utbredd verksamhet bland landets grundskolor där man tar ut olika avgifter för friluftsdagar, museibesök och så vidare. Det är klart: Ska vi leva upp till skollagens skrivningar, att grundskolan ska vara avgiftsfri, krävs en skärpning. Vi har ju också en skrivning i skollagen där vi säger att enstaka inslag som kan föranleda en obetydlig kostnad för eleverna dock får förekomma. Det kan hända att den är olycklig.

Min följdfråga till skolministern är om han är beredd att tillsammans med mig och Vänsterpartiet arbeta för att principen om avgiftsfrihet blir solklar i den nya skollagen och att alla grundskolor ska ha en policy som talar om kostnader i samband med skolverksamhet.

Anf. 147 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Jag vet inte på hur många sätt man kan vara tydligare än att säga att det för mig är oerhört viktigt att den grundläggande utbildningen är och ska förbli avgiftsfri, därför att så fort plånbokens storlek kommer in i bilden blir utbildningen inte tillgänglig för alla.

Är det så att det förekommer ska vi naturligtvis göra något. Vi har redan gett Skolverket i uppdrag att inspektera landets samtliga skolor. Det ska vara kring 1 000 skolor i landet vart sjätte år, och det blir sammanlagt alla 6 000 skolorna.

Förekommer det här på ett systematiskt sätt ska vi naturligtvis, om det är nödvändigt, kunna skärpa lagstiftningen. Jag tycker att den är ganska tydlig som den är i dag, men är det något fel på tillämpningen får vi titta på det igen.

Anf. 148 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till sjukvårdsministern om sjukvården kan bli bättre på att ta hand om misshandlade kvinnor.

I välfärdens Sverige i dag finns det kvinnor som blir slagna av sina män och nära anhöriga. Det sker i familjer, och det sker i alla samhällsklasser.

När någon blir skadad i trafiken, till exempel överkörd eller skadad på något sätt på gatan, hänvisar vi inte dem till att de ska tas om hand av Motormännen, utan vi tar hand om dem inom sjukvården. Men ofta är det så att kvinnor som har blivit slagna ska tas om hand av ideella organisationer.

Nu gör kvinnojourerna ett fantastiskt bra jobb i Sverige i dag, och behöver utvecklas, men sjukvården borde också framgent bli mycket bättre på att kunna ta hand om kvinnorna. Man borde också kunna ha ett kunskapslyft för vårdpersonal och se till att människor får veta hur man vänder sig till sjukvården när man ser en kvinna som har blivit misshandlad. Kan vi bli bättre på det, sjukvårdsministern?

Anf. 149 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är en mycket viktig fråga som Monica Green tar upp. Självklart är det inte acceptabelt att en kvinna som har blivit slagen, oavsett skälen, inte upplever att hon är välkommen eller i första hand bör vända sig till sjukvården för att få hjälp med sina skador. Jag tror också, som Monica Green säger, att det finns mer vi kan göra på det här området.

Delvis handlar det om informationsinsatser så att man vet vart man kan och ska vända sig, men det handlar också om kompetensen hos vårdpersonalen. Jag kommer att tala med utbildningsministern om vi eventuellt behöver göra förändringar också i den grundläggande utbildningen av läkare och sjuksköterskor när det gäller frågor som har med jämställdhet och kvinnors villkor att göra.

Anf. 150 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det är i den riktning vi vill gå. Frågan har belysts på ett annat sätt av Ingegerd Sahlström. Hon har lagt fram en utredning till jämställdhetsministern som handlar om hur vi framgent ska ombilda Rikskvinnocentrum till ett nationellt institut. Hon presenterar en lång rad förslag på kunskapslyft vad gäller mäns våld mot kvinnor och hur kommunerna ska kunna agera för att ta ett större ansvar i kommunala handlingsprogram och så vidare.

Frågan är fortfarande om sjukvården kan bli tydligare, öppna upp för centrum och se till att kvinnorna får veta vart de ska vända sig och känner sig välkomna. Hur kan vi tydliggöra för vårdpersonalen hur man ska ta hand om dessa kvinnor?

Anf. 151 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är absolut på det sätt som Monica Green beskriver. Vi kan bli mycket bättre inom sjukvården på att bemöta och behandla de

Frågestund

kvinnor som blivit slagna och söker sig till vården. Vi kan också bli bättre på att få dessa kvinnor att uppleva det som naturligt och välkommet att vända sig till sjukvården. Det handlar om dessa två delar – information om på vilket sätt man ska vända sig och kan förutse att bli bemött på ett sätt som man känner förtroende för och kompetensen hos den vårdpersonal som har att möta den vårdsökande.

Arbetsgivarnas medfinansiering av sjukfrånvaron

Anf. 152 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Jag vänder mig till vice statsminister Bosse Ringholm.

I går fattade majoriteten i den här kammaren ett beslut om ökad medfinansiering av företagen vid medarbetares sjukfrånvaro. De undersökningar som finns visar att företagsledare och företagsägare är nästan eniga på åtminstone ett par punkter. Den ena är att det inte kommer att minska sjukdomsfallen. Den andra är att kontrollen av medarbetarna före anställning kommer att öka och har redan ökat, kan jag intyga, och innebär att man får två grupperingar: en förväntad friska, en förväntad sjuka.

Min fråga är till vice statsministern: På vilket sätt utvecklar den här arbetskraftssegregationen välfärden?

Anf. 153 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Alla vet att sjukfrånvaron har ökat kraftigt under några år i Sverige. Regeringen har föreslagit denna kammare och kammaren har beslutat om att försöka halvera sjukfrånvaron fram till 2008. I en rad förslag från regeringen har det fastställts i kammaren och beslutats av riksdagen. Senast i går fattades ytterligare ett beslut som ska bidra till att halvera sjukfrånvaron.

Jag tycker att det förslag som fattades i går var ett klokt beslut, eftersom det ytterligare understryker en parts ansvar i processen, nämligen arbetsgivarens ansvar. Fördelen med gårdagens beslut är att arbetsgivarna får möjlighet att påverka sina egna kostnader på ett helt annat sätt än tidigare. Jag tror att det är väldigt positivt för Sveriges arbetsgivare att de ska kunna sänka både sina egna kostnader och landets kostnader och framför allt se till att fler människor kommer i arbete i fortsättningen genom gårdagens beslut. Det var ett mycket stort framsteg på väg mot målet om halverad sjukfrånvaro.

Anf. 154 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Fru talman! Det är intressant att höra vice statsministern här tala om någonting som de som *faktiskt* ska hantera detta inte tror på. Då måste min naturliga fråga bli till vice statsministern: Är det så att regeringen alltid fattar beslut tvärtemot företagsledarna i svenskt näringsliv, eller var detta bara en engångsföreteelse?

Anf. 155 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Regeringen har noga lyssnat till olika parter – arbetsgivare, fackliga organisationer, försäkringskassor och arbetsförmedlingar, sjukvårdsfolk och många andra. Vi inser att det finns många olika lösningar på hur man ska halvera sjukfrånvaron. Vi ser det som gemensamt

för alla grupper att de måste ta sin del av ansvaret. Alla grupper har hittills inte gjort tillräckligt mycket för att pressa tillbaka sjukfrånvaron. Vi ser att arbetsgivarna inte utnyttjat de möjligheter som hittills funnits att jobba med det här, bland annat därför att det också funnits synpunkter från arbetsgivarna om att man av ekonomiska skäl inte haft tillräckligt starka incitament för att bidra till att halvera sjukfrånvaron.

Arbetsgivarna får genom gårdagens beslut sänkta arbetsgivaravgifter den 1 januari nästa år. Alla arbetsgivare får sänkta arbetsgivaravgifter. Det har ingen arbetsgivare emot. Alla tycker att det är bra. De får samtidigt möjlighet att sänka sina egna sjukfrånvarokostnader genom att via medfinansiering se till att hjälpa till så att enskilda individer kommer in i rehabilitering. Då slipper man just medfinansieringen. Det är en dubbelvinst både för arbetsgivaren och för samhället och i sista hand även för den enskilde.

Ideella organisationer

Anf. 156 ANITA BRODÉN (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till vice statsministern.

Det finns en stor och viktig rörelse i vårt land som sällan uppmärksammas och uppmuntras från statsmakternas sida. Det är den stora ideella rörelsen, frivilligrörelsen. En stor del av svenska folket engagerar sig ideellt, och omsorgen om både barn och gamla skulle inte kunna fungera utan alla dessa goda krafter. Det handlar om allt från scoutverksamhet till besök hos sjuka och gamla. Alla dessa organisationer bedriver ett fantastiskt viktigt arbete, ett socialt viktigt arbete men också ett demokratiskt viktigt arbete. Man kan med en före detta finansminister tala om social ekonomi.

Det är djupt olyckligt att frivilligsektorn många gånger känner sig nedvärderad och styvmoderligt behandlad i stället för att dessa enorma insatser uppmuntras och på ett värdigt sätt får finnas med i samhällsbyggandet. Det handlar då, vice statsministern, om att lyfta fram och uppmärksamma föreningsrörelserna men också om att förbättra kommunikationen mellan dessa rörelser och regeringen. Det handlar om en dörr in. Hur ser Bosse Ringholm på detta?

Anf. 157 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag instämmer i Anita Brodéns beskrivning, att de ideella organisationerna i detta land gör en fantastisk insats för hela vårt folkhushåll, både det ekonomiska och sociala innehållet i vårt folkhushåll. Utan många av våra folkrörelser skulle vi inte ha den välfärd som vi har i dag i Sverige. Vi försöker från statsmakternas sida, från samhällets sida, på olika sätt uppmuntra de ideella rörelserna via stöd som riksdagen beslutar om och via stöd som landsting och kommuner beslutar om.

Jag ska påminna om en enda sak. Vi har under den här mandatperioden anslagit den så kallade idrottsmiljarden till idrottsföreningarna, som ger idrottsföreningarna möjlighet att se till att fler tjejer engageras i idrottsverksamhet, möjlighet att hålla låga avgifter, jobba med narkotika- och alkoholfrågorna och göra en rad andra insatser. Det har idrottsrörelsen svarat upp mot i mycket stor utsträckning, och samhället belönar det

med den här idrottsmiljarden. Jag tror att det är ett gott uttryck för ett bra samarbete och en bra dialog mellan folkrörelserna och samhället.

Tandhälsan

Anf. 158 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till Ylva Johansson. Det gäller den fruktansvärda situation många har när det gäller tandhälsan i dag.

Vi kunde se i ett TV-program i tisdags kväll hur människor inte går ut från sina hus, hur de mår oerhört dåligt på grund av att de inte har haft råd att gå till tandläkaren. Många blir också psykiskt knäckta av detta. Även om man har fått ett lån får man inte gå tillbaka till tandläkaren förrän lånet är betalat.

Jag undrar: Var har regeringen för förslag för att lösa problemet? Jag ser det som akut och oerhört viktigt. Jag tycker fortfarande att munnen tillhör kroppen. Jag hoppas att folk som drabbas av sjukdomar i munnen ska kunna känna trygghet i att få den vård de behöver.

Anf. 159 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Låt mig först säga att jag också är bekymrad över de uppgifter som kommer direkt till mig och som jag tar del av via massmedier eller via våra myndigheter om människor som upplever att de inte har råd att gå till tandläkare eller som inte går tillbaka till tandläkaren därför att de inte betalat sina tidigare skulder.

Socialstyrelsen har undersökt den här frågan. Man har tittat i fyra län och frågat befolkningen. Det visade sig att 85 % går regelbundet till tandläkare minst vartannat år. 15 % gör det alltså inte. Man har också ställt frågan: Tycker du att du har råd att gå till tandläkaren? Då har 25 % svarat att det inte tycker att de har råd till det.

Nu vet vi inte hur läget ser ut över landet. Jag kommer därför att ge Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga läget nationellt, hur det ser ut med den utvecklingen, för att se vilken grund vi har för vår oro. Helt klart är att vi behöver göra insatser. Men vi ska också veta att skulle vi hantera tandvården på samma sätt som vi hanterar sjukvården är det en reform som kostar mellan 10 och 20 miljarder kronor per år att genomföra. De pengarna har inte heller Chatrine Pålsson.

Anf. 160 TREDJE VICE TALMANNEN:

Detta fick bli det sista inlägget i den här frågestunden. Jag tackar medverkande statsråd och ledamöter.

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

7 § (forts. från 5 §) Hälsovård, sjukvård och social omsorg m.m.
(forts. SoU1)

Anf. 161 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Fru talman! Jag fick nästan börja fundera på vad det var som vi för en stund sedan debatterade. Det har ställts många frågor under den timme som har gått sedan den här debatten avbröts.

Jag pratade i mitt anförande om den utveckling som äger rum med nedläggning av äldreboenden och att det trots att det anslås mer pengar till äldreomsorgen kommer ut färre hemtjänsttimmar. Ser man på totalen finner man att det försvann runt 5 000 äldreboenden bara under 2002. Man har räknat ut att i hela verksamheten innefattande alla olika tjänster från dem som jobbar direkt i vården och omsorgen och i alla överbyggnader inklusive den byråkratiska delen blir det på varje heltid bara tre hemtjänsttimmar.

Det är så som du har sagt att de anställda som vi har i vården inte bara är händer och fötter utan hela personer. Vi måste få ut fler timmar av verksamheten. Vi måste tänka oss för i den här kammaren och inte här uppifrån besluta om mer av regleringar i form av maxtaxor och administrativa system.

När vi nu har fått ett nytt statsråd på det här området skulle det vara intressant att höra vilken inriktning på arbetet som du kommer att ha. Vill du minska bördan på dem som jobbar ute i verksamheten, eller kommer det att läggas på mer?

Anf. 162 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Vi har i dag faktiskt ett problem innebärande att trots att vi satsar stora resurser och trots att de som arbetar i äldreomsorgen sliter väldigt mycket och sällan känner att de räcker till är det konstigt nog ändå så att man i ett antal kommuner har kunnat visa på att man genom att arbeta mera flexibelt, ändra organisationsstrukturerna, satsa på personalens kompetens och visa tilltro till att personalen kan använda sin kompetens friare ute i vårdsituationen har uppnått fantastiskt goda resultat.

Jag tog rätt nyligen del av uppgifter från en kommun där man genom den här typen av förändringar hade åstadkommit en ökning av tiden hos vårdtagare från tidigare 45 % till nu 75 % av den tid som vårdbiträdet och undersköterskan kunde tillbringa hos vårdtagarna i hemtjänsten.

Här finns alltså en stor potential. En intressant reflexion i anslutning till det exempel som jag refererade till, som är hämtat från Nacka kommun, var att de som hade drivit projektet beskrev det så att den viktigaste förändringen har skett i personalens hjärnor, i sättet att tänka och i att man fått möjlighet att själv ta beslut om att handskas flexiblere både med de timmar som man ägnar åt vårdtagarna och med organisationen och vem som utför arbetsuppgifterna.

Här tror jag att det finns en oerhört stor potential i utvecklingen, och det är ett av skälen till att regeringen prioriterar att satsa på personalen och dess kompetensutveckling. Jag tror att det är en viktig nyckel för att varaktigt höja och utveckla kvaliteten inom äldreomsorgen.

Anf. 163 ANNIKA QARLSSON (c) replik:

Fru talman! Självklart är det jätte viktigt hur personalen utvecklas och hur den utvecklar sitt arbete. Jag tror också att den utbildningssatsning som görs är oerhört värdefull. Men någonstans måste vi också fundera på det ansvar som vi har här, där vi beslutar om regleringar och krav på verkställande. I stället kunde man låta det finnas möjligheter till lokala lösningar. Som jag sagt tidigare i debatten har jag en hel del funderingar kring maxtaxesystemet. Jag tycker att det snarare låser in än öppnar upp

möjligheter. Det sätter en press på att hitta genvägar och omvägar för att klara den ekonomiskt tuffa situation som de allra flesta kommuner har.

Jag har inte när jag pratat med våra lokala företrädare hört någon säga att man inte vill ha någon bra omsorg eller någon bra skola, utan de har självklart starka drivkrafter för en värdig vård, en bra skola och även en god omsorg om de små barnen. Men man sitter i en rävsax. Det kommer beslut från vår nivå, men det är inte vi som behöver bära ansvaret för att de sedan ska omsättas i verklighet.

För den som har sin mamma i ett äldreboende eller för den som har barn i barnomsorg och inte är nöjd är det, som det ser ut i dag, väldigt otydligt var man ska utkräva ansvaret. Vi sitter här inne i riksdagen och säger hur det ska vara, vad som ska göras, hur mycket pengar det får kosta och vad som ska rapporteras in, och detta måste göras.

Man försöker sedan i kommunerna utifrån bästa förmåga och lokala förutsättningar att pussla ihop det här. Det som händer är att jag som har min mamma i äldreboendet eller har mina barn i barnomsorgen klagar på kommunalpolitikerna fastän det egentligen är församlingen här inne som har tagit besluten i det första skedet. Det blir väldigt otydligt när beslut och ansvar inte hänger ihop.

Anf. 164 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis en viktig fråga som Annika Qarlssoon tar upp, hur vi fördelar ansvaret mellan kommunen och staten. Min syn är den att det är viktigt att vi har en balans mellan statens ansvar och kommunens ansvar, och ska man kunna fullfölja sitt ansvar måste man självklart ha tillräckligt många frihetsgrader.

Jag delar dock inte uppfattningen att kommunerna sitter i någon rävsax på grund av statlig reglering. Det är inte så att vi har särskilt mycket rapporter om hur läget är i äldreomsorgen. Kommunerna rapporterar inte särskilt mycket. Tvärtom saknar vi nationellt på många håll en bild av hur det ser ut i äldreomsorgen. Det är inte så att det finns särskilt mycket regler om hur äldreomsorgen ska bedrivas eller vilken kvalitet som ska nås. Tvärtom kan jag tänka mig att vi behöver pröva om man faktiskt skulle behöva några fler nationella styrregler om hur kvaliteten ska utvecklas.

Men jag vill ändå säga att jag alltid tycker att det är intressant att diskutera hur man kan byta olika typer av regleringar mot varandra. Det är kanske så att några saker ska regleras nationellt men i dag är kommunalt reglerade, och det kanske finns andra saker som ska vara kommunalt reglerade men som i dag är nationellt reglerade.

Men min syn är inte att kommunerna sitter i någon rävsax på grund av statlig reglering inom äldreomsorgen, och jag tror faktiskt inte heller att särskilt många kommuner delar den uppfattningen. Jag måste ändå, när man tar i så hårt och menar att det är den här kammaren och regeringen som har åstadkommit denna rävsax som gör att äldreomsorgen inte fungerar, säga att det faktiskt är så att den värsta rävsax som man suttit i ute i kommunerna var när den här kammaren och den dåvarande regeringen bedrev en ekonomisk politik som gjorde att kommunerna inte hade möjlighet att finansiera den grundläggande välfärden. Det var en rävsax.

Anf. 165 ANNE MARIE BRODÉN (m):

Fru talman! Det är en intressant dag och en intressant debatt. Vi har debatterat en bra stund om många olika saker. Jag ska lite grann gå in på handikappfrågorna och prata om de förslag som Moderaterna lagt fram i sin budget. Handikappfrågorna har kanske blivit lite bortglömda i debatten i dag.

Jag ställer mig naturligtvis bakom det yrkande och den reservation som tidigare nämnts och som handlar om ett nationellt centrum för integrativ komplementär medicin. Det är ett viktigt yrkande, och jag beklagar att inte fler står bakom det. Det gäller alltså reservation 1.

Jag vill dock prata lite grann om handikappfrågorna och då göra det utifrån utgångspunkten att det i den nationella handlingsplanen för handikappolitik talas om vikten av mångfald. Där sägs att mångfald är viktigt för demokratin. Genom att människor med olika erfarenheter och bakgrund möts speglas olika perspektiv. Detta leder till att politiska och andra beslut blir mer fullständiga och representativa. Det är vad som står i den nationella handlingsplanen. Vi kan se att den antogs i riksdagen år 2000. I dag skriver vi år 2004, och vi har kanske inte kommit så långt från ord till handling som vi moderater hade hoppats.

Det är helt oacceptabelt att många rörelsehindrade i Sverige i dag är diskriminerade. Det är lika oacceptabelt att många har rätt till stöd enligt LSS och sedan inte får det i verkligheten. Alla har rätt att vara hundra procent medborgare, som vi brukar säga, och jag tror att många delar vår uppfattning.

När det gäller den utredning som just satt i gång sitt arbete kring LSS och LASS har vi, tillsammans med många andra, en reservation som säger att de 20 första timmarna ska ges statlig finansiering. Jag sitter i utredningen, och vi får säkert anledning att återkomma och diskutera vad vi kommer fram till.

För oss är det en självklarhet att det är ett övergripande samhällsansvar att göra det möjligt för människor med funktionshinder att delta i samhällslivets alla delar. Personer med funktionshinder ska ha individuellt utformade insatser. I dag finns många begränsningar, vilket vi också ser i de redovisningar som kommit till riksdagens kännedom.

Det är väsentligt och viktigt att lyfta fram frågan om de personliga ombuden, och därför har vi i vår budget lagt 200 miljoner mer än regeringen på just det området. Det handlar mycket om psykiskt funktionshindrade, men också om människor med övriga funktionshinder.

Fru talman! Det händer alldeles för lite på detta område. Vi ser bekymret med samordningen mellan olika huvudmän. Det delade ansvaret på handikappolitikens olika delar medför dålig samordning, och personer med många olika behov hamnar lätt mellan stolarna.

Rehabiliteringsfrågorna har verkligen varit uppe till diskussion och debatt, och nu senast pekade Anders Sundström i DN på alla de brister som finns kring rehabiliteringsfrågorna. Vi moderater avsätter tillsammans med övriga borgerliga partier extra medel till en vårdgaranti, närmare bestämt 3 ½ miljard på två år. Den är också viktig för personer med funktionshinder, eftersom vi vet att de många gånger har ett stort vårdbehov. Tyvärr står man alldeles för ofta och väntar i de köer som finns runtom i landet, i stället för att få chansen och möjligheten till vård i tid.

Prot. 2004/05:47
9 december

*Hälsovård, sjukvård
och social omsorg
m.m.*

Vi får väl se vad som händer den 1 november nästa år. Jag är bekymrad över att många landsting fortfarande är så oerhört tveksamma till att införa en vårdgaranti. Det är naturligt att göra den här satsningen. Den har fått vänta alldeles för länge.

Vidare säger vi i budgeten att det är viktigt och väsentligt att satsa på en hjälpmedelsgaranti. Hjälpmedelsfrågan är högt prioriterad för människor med funktionshinder. Att vi föreslår extra medel till detta är naturligt, men vi föreslår också att en utredning tillsätts som tittar på frågan om en nationell hjälpmedelsgaranti i landet.

Beträffande kostnaden för hjälpmedelsgarantin kommer det troligtvis att krävas ytterligare resurser, och därför säger vi att den bör byggas ut stegvis. Den konkreta utformningen av hjälpmedelsgarantin måste därför bli föremål för en särskild utredning som analyserar och gör avvägningar kring vad som är rimligt och rätt. Bilstödet är ett exempel. Vi har sett att där finns bekymmer, eftersom pengarna inte räcker hela året ut. Det bör naturligtvis läggas in i vår framtida hjälpmedelsgaranti.

Som sagt, handikappfrågorna handlar om tillgänglighet och mångfald. När jag lyssnade på debatten tidigare i dag tänkte jag att vi är mest rädda för mångfald och mest försiktiga när det gäller att skapa möjligheter för fler vårdgivare. Då handlar det också om rättigheter, rättighetslagstiftning och möjligheter för människor som behöver samhällets stöd extra mycket. Vi anser att just dessa människor har behov av förslagen i vår budget, men de har också behov av just den mångfald som är så viktig för demokratin.

Anf. 166 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill först säga att det låter på Anne Marie Brodén som om föregående talare inte ville prata om de handikappolitiska frågorna. Det har faktiskt sin förklaring. Vi kom nämligen i utskottet överens om att först ha en övergripande budgetdebatt, och sedan skulle den så kallade andra rundan handla om äldreomsorg. Det är alltså inte av ointresse som övriga ledamöter berört de handikappolitiska frågorna i lite mindre utsträckning. Nu går Moderaterna upp efter den så kallade ordinarie debatten. Det är viktigt att lyssnarna får veta detta.

När det gäller bilstöd och hjälpmedelsgaranti hävdar Moderaterna att det finns pengar, även om de menar att frågan måste utredas ytterligare. Jag skulle vilja fråga vad exakt man kommer att få mer med Moderaternas förslag än med det förslag som vi har i dag.

Anf. 167 ANNE MARIE BRODÉN (m) replik:

Fru talman! För det första lägger vi 18 miljoner mer än regeringen på anslaget som vi kallar hjälpmedelsgaranti. Pengarna kommer alltså att räcka lite längre när det gäller bilstödet.

För det andra tror vi att om vi för samman de olika påsarna till en gemensam hjälpmedelsgaranti ger det en tydlighet beträffande de rättigheter man har på hjälpmedelsområdet. Lite mer pengar från oss moderater alltså, men framför allt en tydlig färdriktning om att en nationell hjälpmedelsgaranti skulle innebära stora förbättringar för människor med funktionshinder.

Anf. 168 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja påstå att det är att lura personer med funktionshinder. I dag lägger Moderaterna ihop anslagen för bilstöd, elektronisk kommunikation och ett nytt område som är hjälpmedelsgarantin. Det är naivt att tro att 18 miljoner skulle räcka till tre olika områden, varav i dag endast två existerar och där regeringen under tiden fått skjuta till pengar.

Jag tycker att det vore sjyst att i stället säga att okej, vi måste diskutera på vilket sätt vi ska tillhandahålla hjälpmedel utifrån en annan premiss än den vi möjligen har i dag, men då måste vi också vara beredda att avsätta medel för det. Det är på intet sätt så att 18 miljoner kommer att räcka till mer än ett fåtal rullstolar. Det handlar om anpassning av ett fåtal bilar, och då är inte inräknat vad som händer med de medel vi har för elektronisk kommunikation. Detta är att vilseleda väljarna.

Dessutom vill jag säga att den person som är i behov av någon form av hjälpmedel inte är mycket hjälpt av ett extra hjälpmedel – som det i och för sig inte heller finns pengar till – om vederbörande samtidigt får sänkt a-kassa, sjukpenning eller förtidspension.

Anf. 169 ANNE MARIE BRODÉN (m) replik:

Fru talman! Först måste jag rätta Catherine lite grann. Vi anslår 18 miljoner extra. Den totala summan är alltså bra mycket större än så. Jag tror att den är 291 miljoner totalt i vårt anslag. Det är lite skillnad. Vi säger också att det behövs en utredning för att se hur man kan förverkliga en hjälpmedelsgaranti.

Jag hörde tidigare att ministern hänvisade till Nacka, som är en moderatledd kommun, och då kan jag hänvisa till Halland, som är ett moderatlett landsting. Jag kan inte hänvisa till Trelleborg, eftersom jag inte känner till den så väl, men i Halland har vi en vårdgaranti värd namnet. Där får man verkligen sina hjälpmedel i tid.

Vi ser att det är en stor besparing för den enskilda personen när detta fungerar väl, men vi ser också att det är en besparing för samhället i stort. Det är precis på samma sätt som med andra saker när vi inte ger vård. Det kostar mer pengar än att ge vård. Trots detta har vi inte fått någon vårdgaranti. När vi inte ger hjälpmedel kostar det pengar, och ändå får vi ingen nationell hjälpmedelsgaranti.

Jag tycker att det är ett bra och klokt förslag som vi lägger fram, och vi är naturligtvis beredda att nästa år se över det så att det blir ännu mer pengar till detta. Men vi vill gärna först ha hjälp med utredningen.

Anf. 170 MARITA ARONSON (fp):

Fru talman! Det har sagts mycket här i debatten. Jag tänkte ta upp två områden inom socialtjänsten, nämligen våld mot kvinnor och hemlösa. Inom båda de områdena har utskottet glädjande nog föreslagit tillkännagivanden till regeringen att omedelbart vidta åtgärder. Vi får hoppas att regeringen nu agerar kraftfullt.

Vad gäller våld mot kvinnor har vi under den här hösten i denna kammare diskuterat de frågorna. Vi har både i TV i och övriga medier sett flera skrämmande fall av våld mot kvinnor. Våld mot kvinnor i nära relationer är ett utbrett samhällsproblem. Det kräver omfattande åtgärder från sociala myndigheter, rättsväsende och hälso- och sjukvården.

Trots att utskottet i februari i år beslöt att ge regeringen till känna att den bör göra ett tilläggsdirektiv gjordes inte det. Vi får hoppas att det blir bättre framöver. Jag tycker att det är bedrövligt och skamligt mot de hotade kvinnor som finns i Sverige. De finns i tusental. De lever under ständigt hot, utsatta för våld och har sin rörelsefrihet inskränkt.

I 139 svenska kommuner saknas till exempel kvinnojourer, och kommunerna kan sällan erbjuda skyddat boende. Det är viktigt att kvinnojouren kan utvecklas utan att arbeta under ständiga bekymmer med finansieringen, som bör vara kontinuerlig. Kommunerna bör hjälpa de ideella frivilligorganisationer som finns även om de också behöver ett statligt stöd.

Länsstyrelserna måste utnyttja sin tillsynsskyldighet gentemot kommunerna. Vite bör kunna utdömas till de kommuner som inte uppfyller socialtjänstlagens bestämmelser om stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor. Vi i Folkpartiet vill också att kommunerna ska ha handlingsplaner för våldsutsatta kvinnor. De har vi också skrivit om i tillkännagivandet. Vi har också förslag i våra motioner på ett helt batteri av åtgärder som bör kunna möjliggöra att dessa kvinnor får ett mer drägligt liv.

Nyligen besökte jag läkarstämman i Göteborg och tog del av en undersökning från en avdelning för folkhälsa och forskning på Sundsvalls sjukhus. Deras resultat visade att våld både mot kvinnor och män gjorde att de som utsatts för våld hade klart sämre hälsa och större vård- och läkemedelskonsumtion än de ej utsatta även efter kontroll för socioekonomiska faktorer och rökning.

De frågade sig om inte läkare på vårdcentraler mer rutinmässigt skulle kunna börja ta upp de här frågorna om våld och hot med patienterna. De fann bland annat att bland ensamstående kvinnor i åldern 18–29 år hade 26 % varit utsatta för våld och hot under de senaste tolv månadersperioden.

Här behövs verkligen inventering av vad som händer i denna fråga ute i kommunerna. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur kommunerna ska kunna ta ett systematiskt ansvar för arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Fru talman! Vi får inte heller glömma barnen i dessa familjer. Det är många barn som lever i familjer där kvinnan misshandlas. De uppmärksammas över huvud taget inte alls. Enligt Rädda Barnens senaste undersökning, *Anmälningar som försvann*, kom endast 20 av 72 barn till socialtjänstens kännedom. I många fall underlät polisen att anmäla barnens närvaro på brottsplatsen. I andra fall tappade socialtjänsten helt bort anmälningarna.

Den 15 december anordnar den tvärpolitiska barngruppen tillsammans med Bågen och Rädda Barnen en filmvisning här i riksdagen om kvinnovåld ur ett barnperspektiv. Gå och se den filmen.

Den andra frågan jag vill ta upp och som det finns ett tillkännagivande om gäller de hemlösa. Utskottet bad i förra årets budgetbetänkande om en redovisning. Men inte heller där har det hänt någonting. Detta är grupper som inte skriker högt själva, utan lider i tysthet.

Det vi ofta talar om i Folkpartiet är Det glömda Sverige. Vi vill införa en tak-över-huvudet-garanti. Det behövs bostäder för psykiskt sjuka och missbrukare. Det behövs en fungerande missbrukarvård för att många av de hemlösa ska få en chans att komma ur sin svåra situation.

Jag vill vädja till dem som hör till regeringspartiet att jobba för de två tillkännagivandena till regeringen som jag nyss har tagit upp så att de ger resultat och någonting händer. Det handlar om utsatta som inte kan göra sin röst hörd. Det är en skam att vi i vårt land inte har löst problemen på ett tillfredsställande sätt. Efter tio års regeringsinnehav hos Socialdemokraterna borde det ha hänt mer.

Fru talman! Jag står självklart bakom våra reservationer som vi har i betänkandet, men jag yrkar särskilt bifall till reservation nr 18.

Anf. 171 GABRIEL ROMANUS (fp):

Fru talman! Ett uppseendeväckande hål i budgetförslaget är att det finns ingenting sagt om en kommande tandvårdsreform. Inte heller under frågestunden som vi nyss hade fick vi något besked. Det enda vi fick veta vara att statsrådet Ylva Johansson är stolt över att äldre över 65 år har ett högkostnadsskydd.

Det betyder att de inte behöver betala mer än 7 700 kr plus material för en lagning. Det är en högre självrisk än vad de flesta har i sin bilförsäkring. Jag undrar om det verkligen är någonting att vara så stolt över. Alla andra som är under 65 år kan få betala många tiotusentals kronor för sin tandräkning.

Det är lite fantasilöst när ministern står här och säger att det kostar 10–20 miljarder kronor att lösa det. Om man ska behandla tänderna enligt sjukförsäkringslagen blir det dyrt. Men det finns andra lösningar. Det finns möjlighet att ha en särskild tandvårdsförsäkring där man betalar en fast avgift och sedan är garanterad den tandvård man behöver.

Det är någonting som vi i Folkpartiet tycker att både Folkvandvården och de privata vårdgivarna borde kunna erbjuda, och det kunde staten underlätta. Det är trist att sådana förslag har avvisats hittills. Vi får nu inte ens veta när något slags reform kommer.

Statsrådet var stolt. Eftersom statsrådet inte är kvar här i kammaren vill jag ställa en fråga till majoritetens företrädare i det som statsrådet kallade maktalliansen. Jag hörde att det uttrycket, den klyschan, användes här ett antal gånger under frågestunden. Jag vill fråga den röda maktalliansen om ni är stolta över läget när det gäller tandvårdsförsäkringen.

Det förebyggande arbetet på andra områden är också viktigt. I Folkpartiets budgetförslag, som ju är avvisat, föreslår vi att 300 miljoner ytterligare ska satsas på de områden som i budgeten kallas för folkhälsopolitik och alkohol- och narkotikapolitik.

Regeringens förslag innebär att man minskar på resurserna för de två områdena framför allt under åren 2006 och 2007. Det gör man trots att behovet av förebyggande åtgärder ökar. Det framgår också av regeringens budgettext. Hade man bifallit vårt förslag skulle det ha funnits utrymme för ökade insatser för att förebygga tobaksskador som till exempel hänger ihop med införandet av den nya bestämmelsen om rökfria restauranger.

Vad man skulle vilja fråga majoriteten i utskottet är: Hur blir det med de ökade insatserna? Det ska utvärderas, säger ni. Tror ni verkligen på allvar att man kan klara sig med så pass mycket mindre resurser i framtiden för förebyggande insatser än vad vi har haft för närvarande när problemen i stället ser ut att öka?

Ett allvarlig folkhälsoproblem som vi alla känner till är att vi dricker 30 % mer nu i Sverige än vad vi gjorde innan vi kom in i EU och att skadorna ökar. Det beror på två stora misstag. Det första misstaget var när Socialdemokraterna med Moderaternas stöd gav upp motståndet mot den fria införseln av alkoholdrycker för så kallat privat bruk. Det andra stora misstaget är att man har låtit den olagliga vidareförsäljningen av det som resande har fört in få fortgå, och man har fått etablerade försäljningskanaler.

Nu har vi tyvärr det läge som Folkpartiet varnade för redan när beslutet om införselreglerna fattades. Allt större del av alkoholen som dricks i Sverige köps utomlands. Det ser tyvärr ut som att en viss skattesänkning är ofrånkomlig. Den är inte ofrånkomlig för att i första hand skydda Systembolaget eller ännu mindre för att skydda de svenska bryggerierna. Den är motiverad av att hela den svenska alkoholpolitikens legitimitet hotas och förtroendet skadas om en allt större del av alkoholen köps utomlands.

Systembolaget sålde förra året ungefär 20 % mer än vad man gjorde innan vi kom in i EU. I år har visserligen försäljningen minskat med ungefär 5,6 % jämfört med förra året, men vi ligger alltså långt över det som Bolaget sålde när vi gick in i EU. Minskningen i förhållande till förra året är mindre i november än vad den har varit tidigare, i somras. Det är för tidigt att säga hur det går med den utvecklingen, men man ska inte överdramatisera situationen.

När det gäller bryggerierna var starkölsförsäljningen förra året ungefär 70 % högre än 1996, innan skatterna sänktes på starköl. Det som har minskat är lättöl och obeskattat folköl, och den försäljningen lär man inte ta tillbaka genom att sänka skatten på starköl precis.

Jag tror att en förklaring till att en del bryggerier har problem kan vara att vi har en överetablering i branschen. När Sverige gick med i EU fanns det 14 bryggerier som hade tillstånd att tillverka öl. I år har vi 30 bryggerier som har tillstånd att tillverka öl. Det är en strukturrationalisering i bryggeribranschen som förekommer i hela världen. Det är ingenting som har något direkt samband med våra skatter. Starkölsförsäljningen har som sagt ökat kraftigt.

Det nordiska samarbetet på alkoholområdet misslyckades 1996, när man förhandlade om införselreglerna. Nu håller man på och försöker reparera den skadan. Statsministrarna har godkänt en gemensam strategi gentemot EU. Den går bland annat ut på att halvera införselmängderna. Det är bra att man nu erkänner att vi behöver kontroll över införseln. Om man bara får föra in ett års konsumtion i stället för två års konsumtion är det inte precis någon dramatisk förbättring, men det kan ändå vara ett principiellt genombrott. Målet måste vara att varje land självt får bestämma hur mycket människor får föra in, även om man är med i EU. Man måste se att alkohol inte är någon vanlig vara.

Om man skulle lyckas begränsa införseln och om skatterna på alkohol skulle höjas i andra länder – vilket vi på grund av all forskning på området vet att det finns goda skäl för – kan de svenska skatterna justeras uppåt igen. Det är alltså inte fråga om att vi ska slå in på någon ny väg när det gäller att använda skatteinstrumentet i alkoholpolitiken.

Nu håller man – pådrivna av den svenska regeringen, vilket jag tycker är bra – på att utarbeta en alkoholpolitisk strategi för EU. Det finns ett

utkast. Det sägs väldigt strängt att det inte får cirkuleras och citeras. Det är inte riktigt den öppenhet som man skulle vilja ha i en sådan här organisation. Men jag har trots detta lyckats läsa förslaget, och det finns en del bra skrivningar i det. Men det finns också oroande drag; bland annat verkar det som att man är beredd att ge den kommersiella alkoholindustrin en alltför stor roll. Där skulle Sverige kunna bidra med lite erfarenheter eftersom vi här har haft ett havererat samarbete med den privata alkoholindustrin – det så kallade OAS-samarbetet.

Jag hoppas bara att den svenska regeringen, när man nu ska diskutera förslaget, driver hårt att man ska använda skatteinstrumentet i den gemensamma strategin och att de länder som vill ha högre skatter och högre ambitionsnivå ska få kunna ha kontroll över införseln. Sedan kan man som sagt också varna lite grann för att låta den privata alkoholindustrin få för mycket att säga till om.

Spelberoende håller på att bli ett allvarligt socialt problem i Sverige. Det är delvis självförvållat genom en aningslös statlig politik där Finansdepartementet har haft alltför stort inflytande över de statliga spelbolagens marknadsföring och deras allmänna företagsfilosofi. Mycket talar för att samma tänkande bör gälla för spelberoende som för annat beroende: Upplysning räcker inte, utan man måste också ändra miljön och regelverket för att kunna förebygga skador. Där säger utskottet någonting ganska viktigt. Utskottet förutsätter att man ska analysera risken för spelberoende med olika spelformer, och om det erfordras ta initiativ till ytterligare forskning och föreslå de åtgärder som en sådan analys kan föranleda. Man ska också ha ett genusperspektiv.

Detta är inget tillkännagivande; vi tyckte väl att fem tillkännagivanden kunde räcka från ett utskott i ett budgetbetänkande. Men jag utgår ifrån att regeringen kommer att läsa även när utskottet förutsätter någonting, och jag hoppas att utskottsmajoritetens företrädare vill påminna regeringen om det så att den inte glömmer bort vad som står här. Det står också att utskottet noga kommer att följa utvecklingen på området. Jag hoppas att ni vill bekräfta att det är meningen att det trots att det inte är något tillkännagivande är något som ska gälla för regeringen.

Anf. 172 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Fru talman! Med hänsyn till kammarens tidsplanering tänker jag inte svara på alla Gabriel Romanus frågor. Men jag tänker svara på den fråga som vi fick om tandvården i det första skedet. Nej, vi är inte fullt nöjda med hur tandvårdsförsäkringen ser ut i dag. Den behöver kompletteras. Det finns brister i den. Det kan vara väldigt dyrt för en del patienter. Det finns också förslag som fortfarande bereds på Socialdepartementet.

Däremot hindrar inte det att vi kan vara nöjda med det som vi har tillfört under de senaste åren. Personer som är över 65 år har i dag betydligt bättre möjligheter att få tandvård än de hade förut, och det är många som också har fått del av detta. Vi kan väl enas om att det är bra, även om vi skulle vilja ha ytterligare insatser i tandvårdsförsäkringen.

Jag vill fråga Gabriel Romanus hur ni har tänkt att ni ska finansiera alla de goda tankar som han framförde, och som jag kan hålla med om. Det finns ju inga pengar i er budget, Gabriel Romanus.

Anf. 173 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Först och främst tycker jag att det är lite svårt att vara nöjd om man har en ungefär dubbelt så hög självrisk för pensionärens tandvård som man har på en ganska flott bil. 7 700 kr plus material – det blir 10 000 kr i självrisk i det här systemet. Det är inte något som man kan jubla över precis. Jag är inte nöjd med det. Jag tycker att det är bättre än ingenting, men det är verkligen inte bra.

Det är lite fantasilöst att tro att man bara ska ha ett tandvårdsstöd som innebär att man tar skattepengar i anspråk. Det finns faktiskt ett system som kallas för abonnemangstandvård. Man kan använda olika namn för det. I till exempel i Värmlands län har man utvecklat detta i stor politisk enighet. Det finns också i Göteborg. Man får betala en fast avgift varje år. Det har visat sig att folk är beredda att betala en fast avgift för att gardera sig mot smällar. Vi såg ju i TV här att det kan kosta 100 000 kr om det vill sig illa. För en vanlig människa i 40-årsåldern som råkar bita av en tand blir det en smäll på 10 000 kr. För att skydda sig mot det kanske man är beredd att betala 500 eller 1 000 kr till varje år som en försäkring.

Det kan väl landstingen införa då, kan man naturligtvis säga. Men staten kan ju ha en tandvårdspolitik som stimulerar till att införa en tandvårdsförsäkring. Det har funnits utredningsförslag om detta i flera omgångar. Det förslag som Anders Sundström kom med för två år sedan tycker jag var otillräckligt, men det var dock en liten stimulans till så kallad abonnemangstandvård. Inte ens det har man orkat med fast man har hållit på och tänkt på det i två år. I stället skriver LO-tidningen nu att Wanja Lundby-Wedin säger att Socialdemokraterna ska driva tandvårdsfrågorna i nästa valrörelse. Mot vem då?

Anf. 174 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att jag fortfarande fick upprörda ord, men inget svar på frågan om hur Folkpartiet har tänkt finansiera tandvårdsförsäkringen. Tandvårdsstödet medger redan möjlighet till abonnemangstandvård. Det är möjligt för varje landsting att införa abonnemangstandvård precis på det sätt som Gabriel Romanus framför.

Gabriel Romanus påtalade så tydligt vad de olika allianserna, i det här fallet den rödgröna alliansen, gör. Det vi försöker göra är att komma fram till gemensamma förslag och sedan driva dem och även avsätta pengar.

När jag tittar på de olika förslagen om tandvårdsförmåner kan jag konstatera att Moderaterna ska dra bort ½ miljard. Kristdemokraterna ska tillsätta 60 miljoner. Folkpartiet ska inte göra någonting och Centern ska inte göra någonting. Tittar vi ännu lite längre fram ser vi att Moderaterna ska ta bort 1 ½ miljard. Hur har maktalliansen tänkt hantera det? I stället för att stå och raljera över vår allians hade det kanske varit på sin plats att hitta en finansiering av sina egna förslag.

Till och med Moderaterna har sagt att Folkpartiet har underfinansierat sin statsbudget med 17 miljarder. Var finns pengarna till tandvården?

Anf. 175 GABRIEL ROMANUS (fp) replik:

Fru talman! Vi har en socialdemokratisk regering, och det är den som ska regera landet. Det är den som sitter och sover på sina utredningsförslag i två år utan att kunna ge någon som helst signal. Jag har talat om att vi anser att man kan lösa detta bland annat som abonnemangstandvård. Om vi får regera ska vi säkert se till att vi också har medel i våra budgetar för att ytterligare förstärka tandvårdsstödet. Det viktiga är ju frågan om vi har en regering som regerar eller om vi har en regering som bara längtar efter att få lämna över ansvaret till oppositionen.

Jag har noterat att man använder uttrycket maktallians som en nedsättande klyscha mot oppositionen. Det retar mig lite grann. Ni har en allians. Vill inte den ha makten? Ni har ju till och med tvingat socialdemokraterna i Stockholm att gå ifrån sina vallöften för att ni ska få behålla makten. Är det något fult när oppositionen vill få fram ett alternativ till regeringen? Då heter det maktallians, men när vi själva talar om ert samarbete använder ni aldrig ordet maktalliansen. Då talar ni om samarbetspartierna, och det är så fint. Jag tycker att det där nedlåtande språkbruket när oppositionen försöker skapa ett alternativ är lite stötande. Antingen har vi två maktallianser, eller också har vi två samarbetsallianser. Det kan inte vara så att det rödgröna samarbetet är samarbete, men när oppositionen vill komma med ett alternativ kallas det för maktallians. Det tycker jag inte är en riktigt bra stil.

Anf. 176 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Med tanke på den infekterade debatten alldeles nyligen ska jag bara konstatera att jag tror att alla som ställer upp i ett politiskt parti faktiskt vill ha makt och att det är därför man vill utöva sin politiska gärning. Det är faktiskt fint att ha makt.

Fru talman! Vi har kommit en bra bit i Sverige när det gäller reproduktiv hälsa och kvinnors rätt till sin egen kropp och rätt till abort. Tidigare fanns även här i Sverige många strumpstickor, illegala aborter och kvinnor som förblödde eller på annat sätt fick bestående men efter att ha gjort abort.

Många kvinnor reste bland annat till Polen för att få hjälp. Nu har vi chans att ställa upp för kvinnor i andra länder genom att göra det möjligt för dem att komma hit och få experthjälp. Jag vill lyfta upp vår motion som handlar om utländska kvinnors rätt till abort på samma sätt som de har rätt att utnyttja övrig sjukvård i Sverige. Det är alltså viktigt att vi pratar om de här frågorna och att vi följer utredaren Eva Erikssons arbete i denna fråga, som det också står i betänkandet.

Dessutom vill jag passa på att visa min glädje över att den motion som Carina Ohlsson och jag lämnat in får ett bifall och leder till ett tillkännagivande om de kommunala handlingsprogrammen om hur misshandlade kvinnor ska tas om hand. Det är viktigt för att kvinnor och barn behöver skydd, hjälp och stöd. Det behövs också ett förebyggande arbete, och det inte att förglömma. Många tar kanske miste på detta och tror att man ska göra ett handlingsprogram bara för hur man ska ta hand om dem när de har blivit misshandlade.

Kvinnor ska inte bli misshandlade av sina män, nära anhöriga eller av någon annan i dagens Sverige. De ska inte bli utsatta över huvud taget. Vi måste därför satsa förebyggande på skolan, föreningslivet, nätverket

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

*Transplantationer
räddar liv*

8 § Transplantationer räddar liv

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2004/05:SoU8
Transplantationer räddar liv (prop. 2003/04:179).

Anf. 177 MARINA PETTERSSON (s):

Fru talman! I detta ärende behandlas socialutskottets betänkande 2004/05:SoU8 *Transplantationer räddar liv*. I betänkandet behandlas propositionen 2003/04:179 *Transplantationer räddar liv* samt 4 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Vidare behandlas också 20 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2003 och 9 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2004.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att ändra lagen från 1995 om transplantationer med mera så att regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att sjukhus eller enheter där transplantationer får utföras ska ha tillgång till en donationsansvarig läkare eller en kontaktansvarig sjuksköterska. Denna ska ha uppgiften att förbereda för donationer och ge stöd och information till närstående till den avlidna. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2005.

Utskottet ställer sig också positivt till att det inrättas ett nationellt råd för organ- och vävnadsdonationer vid Socialstyrelsen. Det ska ha ett tydligt ansvar för frågor om donation av organ och vävnader på nationell nivå.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks. I betänkandet finns tre reservationer och ett särskilt yttrande.

Fru talman! Med denna inledning överlämnar jag ärendet till debattörerna.

Anf. 178 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Moderaterna instämmer i stort i den här propositionen, men vill föra fram en viktig aspekt som vi inte tycker har belysts tillräckligt. Det handlar om samtyckesreglerna, det vill säga ställföreträdarfrågan. Den är ännu inte löst, trots att regeringen har uppmärksammat på frågan sedan fem år tillbaka.

Regeringen skriver i propositionen att något uttalat samtycke från de närstående inte behövs om den avlidnes inställning är okänd. Det räcker således med att de närstående inte motsätter sig ingreppet. Visserligen ska man, fru talman, som anhörig vara informerad och ha möjlighet att förbjuda, men vi menar att det inte är tillräckligt rättssäkert för den person som ska ge organ eller vävnad. Den dödes vilja riskerar att bli den närståendes vilja.

Ställföreträdarfrågan handlar alltså om vem som ska vara min röst den dag jag inte själv kan uttrycka en vilja eller ett önskemål. Så länge den frågan inte är löst, fru talman, följer vi inte svensk grundlag här i Sverige.

Till detta kommer att Europarådet har antagit ett tilläggsprotokoll till konventionen om mänskliga rättigheter och biomedicin som rör transplantation av organ och vävnader. I protokollet, som ännu inte under-tecknats av Sverige, finns en artikel enligt vilken medlemsländer bland annat ska garantera att patienter får lika möjligheter till transplantationsvård. I en annan artikel sägs att vävnader och organ inte ska tas ut från kroppen på en avliden person om inte ett sådant medgivande eller auktorisation tydligt finns utsatt i lagen. Det är just detta som Moderaterna ger uttryck för i reservation nr 1, fru talman.

Sverige kan alltså inte skriva under det här tilläggsprotokollet ens så länge vi inte har klargjort ställföreträdarfrågan i lag. Vi vet att det finns en utredning. Den kan ha kommit i dag. Men vi vet också, och vi har lärt oss av tidigare debatter här i dag, att bara för att det finns en utredning betyder det inte att någonting händer. Det kan ta årtal. Vi har sett det när det gäller vård i livets slutskede, fru talman. Det gick nästan fyra år innan någonting hände.

I reservation 2 framför vi också vikten av att medborgarna tar ställning i frågan om transplantation och att detta dokumenteras på ett säkert och enkelt sätt, till exempel på ett körkort. Här har jag ett körkort från Kalifornien som det står Elizabeth Nyström på. På det finns en lite rosa dutt nere i hörnet som det står *donor* på. Där har man alltså en möjlighet att tydligt och klart beskriva på körkortet att man är villig att vara organ-donator.

Det tycker vi är viktigt. Det skickar vi med till det nationella rådet.

Fru talman! Moderaterna står självklart bakom de båda reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

För övrigt tycker jag att ordet maktallians är precis vad som beskrivs, nämligen: Vi vill ha makten och vi är en allians.

Anf. 179 ERIK ULLENHAG (fp):

Fru talman! De fyra samarbetspartierna kommer hur som helst att bilda regering senast efter nästa val – sedan kan vi döpa det olika.

Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation nr 3.

Situationen i Sverige är sådan att vi har brist på organ. Många av oss, kanske alla, har träffat anhöriga till dem som har dött i väntan på organ. Vi har talat med patienter som står i kö.

Frågan är inte lätt. Det är också en etisk fråga om vilka krav man ska ställa på andra människor i samhället, om de ska ge bort sina organ eller inte. Det måste vara upp till den enskilde att avstå från att donera organ.

Från oppositionens sida är vi kritiska till ganska mycket hos den sittande regeringen, men låt mig säga att den här propositionen är ett steg i rätt riktning.

Vi kan titta på de länder som bättre än Sverige har klarat att få tillgång till organ. En av de slutsatser man kan dra från Spanien – om man bortser från det obehagliga att Spanien har många trafikolyckor – är att man har ett bättre sätt att möta anhöriga när det gäller att besluta om

organ ska tas från den avlidne eller inte. Den kunskapen skulle vi behöva i Sverige.

Jag tolkar förslaget om att Socialstyrelsen kan utse en donationsansvarig läkare och en kontaktansvarig sjuksköterska som ett försök att uppnå samma kompetens i Sverige. Har man den kompetensen kommer fler anhöriga till avlidna som inte har gett uttryck för sin egen vilja att i den svåra stund man befinner sig ställa upp på att donera organ.

Från Folkpartiets sida tror vi att man skulle kunna göra ännu lite mer. Man borde kunna ställa krav på att frågan om man är villig att donera organ alltid ska ställas. Det är min rätt att säga att jag inte vill ge uttryck för min ståndpunkt. Det skulle ytterligare kunna öka tillgången på organ i Sverige om man hittade ett system att till exempel i samband med utfärdande av ID-handlingar, körkort och dylikt alltid ställa frågan: Är du beredd att donera organ eller inte?

Det borde också alltid gå ut information med all samhällsinformation – om det inte är direkt stötande – om möjligheten att donera organ, och framför allt möjligheten att göra sin stämma hörd. Jag tror att om man bara får kännedom om bristen på organ i Sverige kommer alltfler att ta ställning och kommer också att ställa upp på att donera organ.

Det vore väl ganska bra om man hade en uppgift i donationsregistret och kunde föra in information om inställningen till att donera organ även på ID-handlingarna – om den enskilde vill. Jag har lite svårt att förstå varför majoriteten inte har varit beredd att ta det steget.

Jag hoppas att de ytterligare förslag som Folkpartiet har för att se till att vi får bättre tillgång på organ i Sverige inte kommer att behövas, och att de åtgärder som föreslås i propositionen med förbättrad kompetens på sjukhusen, det nationella rådet och ökad information och insatser kommer att leda till att organbristen minskar.

Vi får se om det blir så. Om det inte blir fallet kan alltid en klok regering – eller en annan regering – återkomma med förslag på ytterligare några punkter.

När det gäller ställföreträdarfrågan instämmer Folkpartiet i hög grad i det som Christina Husmark Pehrsson nyss sade. Samtidigt känner vi en vilja att i alla fall låta den utredning som kanske har kommit i dag, eller kommer någon annan dag, presentera sina förslag. Sedan får vi väl jaga ansvarigt statsråd med blåslampa för att se till att det blir verklighet av de förslagen.

Anf. 180 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Frågor kring organdonation och transplantation väcker väldigt många känslor hos oss alla. Jag var en av de ledamöter som var med här i kammaren 1994 när vi beslutade om den nya transplantationslagen och vet hur oändligt seriöst vi försökte arbeta. Det här är frågor som är svåra, främst kanske på grund av att det är svårt för många av oss att tänka på vår egen död. Det leder ju fram till det. Vi har inte riktigt ett samhälle där det är en naturlig del. Vi försökte aktualisera den frågan också 1994, och Socialstyrelsen gjorde en kampanj som var mindre lyckad; det kommer vi ihåg.

Många av de här frågorna ligger på de existentiella planen. Det är viktigt att vi respekterar varandra i de frågorna.

Faktum är att ungefär 600 svårt sjuka människor i dag står i kö och väntar på att få ett organ. Förra året dog 19 personer – som vi vet – därför att det inte fanns ett organ att få. Sverige är enligt statistiken tyvärr sämst på organdonation i hela Europa.

Det finns också positiva perspektiv i detta. Vi har kommit långt när det gäller att behandla svårt sjuka människor. Även blödningar i hjärnan behandlas nu med framgång, om man kommer till specialistsjukvård i tid. Det ska vi vara synnerligen glada för.

Vi vet att det finns olika anledningar till att det, trots detta, inte fungerar. Det kan finnas organisatoriska grunder. Man har ingen utarbetad verksamhet på sjukhusen som vi kan använda oss av, där man verkligen ser till att man tillvaratar dem som skulle vara möjliga donatorer. Det kanske är den viktigaste frågan när vi nu behandlar betänkandet *Transplantationer räddar liv*.

Jag tror att det också är viktigt att komma ihåg att det för många människor som får ett organ handlar om ökad livskvalitet. Jag tänker på njurtransplantationer. Det är ganska jobbigt att få dialys, kanske flera gånger i veckan. Jag tänker på hornhinnetransplantationer, transplantation av humana hjärtklaffar hos både barn och vuxna, hudtransplantationer och så vidare.

Det finns människor som inte överlever om de inte får en lever, ett nytt hjärta, lungor och så vidare.

Allt detta är ändå oerhört angeläget och viktigt.

Det kanske är förmätet av mig att även ta upp kostnaderna i det här sammanhanget. Man har räknat ut att om man får en njure sparar man drygt 2 miljoner kronor, som en dialys kostar. Donationsverksamhet är alltså inte så kostnadskrävande i relation till andra behandlingar. Det tycker jag också är viktigt att säga.

Det har satsats ungefär 27 miljoner kronor på att få människor att vilja ge sin synpunkt till känna eller donera sina organ. Vad har vi satsat för att orka med att optimalt följa upp det genom en bättre organisation och ökat stöd? Där har vi inte satsat särskilt mycket.

Jag hade förmånen att vara med på en konferens kring donationer – jag tror att det var den 2 november i år – som Statens medicinetiska råd, Landstingsförbundet och Socialstyrelsen arrangerade. Det var fler här i salen som var med. Där sade man klart och tydligt att man har synpunkter från både transplantationskirurgerna, neurokirurgerna och andra på hur man ska organisera detta.

Det är därför jag tror att den här propositionen är bra. Den tydliggör att man ska ha ett nationellt råd som Socialstyrelsen inrättar som ska hålla ihop det här. Samtidigt kan Socialstyrelsen föreskriva att sjukhus och enheter där ingreppet transplantation enligt lagen får utföras ska ha tillgång till en donationsansvarig läkare och en kontaktansvarig sjuksköterska med uppgift att förbereda för donationer och ge stöd och information till avlidnas närstående.

Jag tillstyrker alltså detta. Men jag säger samtidigt att detta arbete kommer att stå och falla med det nationella råd som tillsätts. Jag vill därför uppmana regeringens företrädare att se till att det nationella rådet blir bra sammansatt. Det kommer att vara en enormt viktig uppgift, och jag tror också att man framgångsrikt kan se till att den uppgiften fullföljs.

Men man måste se till att det blir en bra grupp som sitter och arbetar med detta.

Nu har vi i den här församlingen gjort vårt. Nu handlar det om att detta ska verkställas med stor ödmjukhet och respekt för människor.

Jag vill också yrka bifall till reservation 1. Ställföreträdarrollen är något jag har arbetat mycket med under senare år. Jag tror att det är en av många viktiga lösningar för hela sjukvården: att man kan utse en ställföreträdare om man inte själv kan säga vad man tycker. Det finns många fördelar med det, inte minst att jag själv kan få säga vem jag vill ska företräda mig.

Därför hoppas jag att Erik Ullenhag har rätt och att detta kommer i morgon eller övermorgon. Då ska jag vara glad. Jag ser fram emot det. Tills vidare yrkar jag dock bifall till reservation 1.

Anf. 181 CONNY ÖHMAN (s):

Fru talman! Det är drygt 30 år sedan vi kunde läsa i tidningarna och se på TV att den första hjärttransplantationen i världen hade ägt rum nere i Sydafrika. Det uppstod då en enorm debatt om medicinens möjligheter och etiken kring detta med transplantation.

Vi minns kanske alla också den stora debatt som fördes här i landet om dödsbegreppet, som ju faktiskt är en av de saker som möjliggör en del av de här ingreppen.

Det har gått ett antal år sedan den debatten. I dag kan vi konstatera att transplantation är en etablerad behandlingsform i Sverige som möter mycket ringa motstånd, om ens något. Fler och fler organ kan transplanteras. Vi ska vara glada att kompetensen att utföra denna avancerade sjukvård finns i vårt land. Vi kan påminna oss hur det var i början när vi skickade svårt hjärtsjuka människor utomlands för att få denna vård. Nog gör alltså sjukvården framsteg; det är min definitiva uppfattning.

Samtidigt är det en realitet att den svaga punkten i denna framgångsrika verksamhet är tillgången på organ. Vi kommer aldrig att få mer organ än vad människor är villiga att donera. Därför är det oerhört viktigt att alla människor kan få information kring vad detta innebär och få utrymme att själva ta ställning till vilken personlig uppfattning man har i frågan.

Jag ska gärna erkänna att när vi här i kammaren för ett antal år sedan beslutade att inrätta ett donationsregister hade vi förhoppningen att ett mycket stort antal människor verkligen skulle ta till sig frågan och ta personlig ställning. Med det antal människor som i dag finns anmälda i registret kan jag tycka att man kunde ha önskat att långt fler faktiskt hade tagit till sig frågan och gjort ett personligt ställningstagande.

Projektet Livsviktigt, som nu har drivits av Landstingsförbundet i tre år, har gjort ett mycket värdefullt arbete för att informera om dessa frågor, men vi kan konstatera att det behövs ytterligare arbete. Vad denna proposition handlar om är att i princip ersätta detta projekt med ett nationellt råd som ska ges ansvar för det fortsatta arbetet i en fast organisationsform kring organdonation och transplantationsverksamhet.

Det finns en betydande enighet mellan partierna kring de här frågorna. Det finns också enligt min uppfattning en betydande enighet ute i sjukvården om hur man bör hantera dessa saker. Det finns även en ganska betydande enighet om det etiska regelverk som omger organdonationsverksamheten.

Det är på ett par punkter i betänkandet som det finns lite skilda meningar. En punkt handlar om formerna för att tillkännage sin inställning till organdonation.

Från majoritetens sida menar vi att det kanske inte primärt är en riksdagsfråga utan en fråga för det nationella rådet att överväga vilken form som är bäst för detta. Man ska inte glömma bort, när man har kända idéer om hur detta bör gå till, att det inte är helt ovanligt att människor ändrar uppfattning i den här frågan. Har man en gång sagt ja till att organ får tas och sedan ändrar sig och vill säga nej till detta kanske inte det ska föra med sig att man behöver byta körkort, ID-handlingar och sådana saker. Den faktorn tycker jag också finns med i sammanhanget.

Det nationella rådet får dock i uppgift att noga studera denna fråga och komma fram till bästa möjliga lösning. Det är där problemlösningen bör ligga i detta sammanhang, som vi ser det.

Den andra punkten rör ställföreträdarskap. Detta rymmer ju många fler aspekter än bara de som har samband med just det här ärendet. Man måste titta på denna fråga i dess helhet, och därför vill vi inte springa i förväg innan man har utrett den i alla de aspekter som kan finnas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i detta betänkande och avslag på reservationsyrkandena.

Anf. 182 ELINA LINNA (v):

Fru talman! Det är ett litet men viktigt betänkande vi nu ska fatta beslut om. Vänsterpartiet har samarbetat med regeringen om propositionen *Transplantationer räddar liv* och står därmed självklart bakom betänkandet.

Det är 50 år sedan den första transplantationen i världen genomfördes, och för 40 år sedan gjordes den första transplantationen i Sverige, en njurtransplantation. Under åren som gått har tekniken förbättrats. Överlevnaden efter transplantationer är god, och möjligheterna att använda sig av olika organ eller vävnader inom sjukvården utvecklas för var dag som går. Med andra ord är behovet av donatorer stort.

Antalet donatorer i olika länder varierar. Spanien, som nämnts här tidigare, har 34 donatorer på en miljon invånare, vilket är flest i Europa. Sverige har tillsammans med Danmark den lägsta siffran av Europas länder, med 13 donatorer på en miljon invånare. Spanien har medvetet satsat på både personalen och organisationen i samband med donationer och transplantationer.

Landstingsförbundets informationsprojekt Livsviktigt har redan nu visat att det finns förutsättningar att få fler människor att anmäla sig som donatorer. Vår förhoppning är att det beslut som nu kommer att fattas leder till fler donationer och därmed fler transplantationer också i vårt land.

Fru talman! Jag vill kommentera några delar i betänkandet. Jag börjar med den om samtycke. Det handlar alltså om situationer då en person som inte tillkännagett sin inställning till att donera sina organ avlider och

de närstående har rätt att neka samtycke till donation. Jag delar regeringens uppfattning att ”det finns skäl att tro att hur viktiga samtyckesreglerna än är för allmänhetens förtroende för verksamheten med transplantation av organ från avlidna personer, har reglernas närmare utformning när allt kommer omkring inte ensamma någon avgörande roll. Stor betydelse har vårdens bemötande av de anhöriga och det stöd vården kan ge i en svår situation.”

Jag skulle våga påstå att tilliten till vården är avgörande för närståendes beslut. Det handlar mycket om personalens kompetens och empatiska förmåga att i en svår situation stödja de närstående så att de kan fatta ett beslut som känns rätt. Självklart behövs det personal med kompetens och stor empatisk förmåga i alla situationer som handlar om donationer och transplantationer. Det behövs personal med särskilda färdigheter i detta svåra arbete. Det är bra att det kommer att finnas både en donationsansvarig läkare och en kontaktansvarig sjuksköterska med uppgift att förbereda för donationer och ge stöd och information till anhöriga. Redan nu vet vi att där det finns kontaktansvariga sjuksköterskor har också antalet donatorer ökat.

Vänsterpartiet välkomnar också inrättandet av ett nationellt råd för organ- och vävnadsdonation. Det behövs en nationell instans som kan ansvara för alla de svåra och känsliga ställningstaganden som hör till frågorna om donation av organ och vävnader.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 183 ANNIKA QARLSSON (c):

Fru talman! Det här är ett betänkande som vi från Centerpartiet också ställer oss bakom. Det är ett viktigt betänkande på så sätt att det handlar om liv och död.

Det som finns i det här betänkandet och som jag har väckt en del motioner om tidigare är frågor om kunskap både hos donatorer och inom sjukvården. Det har handlat om hur man ger information och hur man stöttar eventuella donatorer. Det handlar också om ekonomiska frågor, om ersättningar för kostnadsbortfall och liknande.

I det här betänkandet tycker jag att man fångar upp och tar ett helhetsgrepp om frågorna. Det är precis som Cristina säger, att det som saknas handlar om ställföreträdardelen. Men eftersom det är en utredning på gång står det också i vårt särskilda yttrande att vi avvaktar den för att se vad den kommer fram till.

I det nationella råd som kommer att inrättas finns möjligheten att just jobba vidare. Det handlar om att både stärka kunskapen och kompetensen hos personal som jobbar nära de här människorna och även att kunna jobba vidare med hur man utformar kampanjer för att få fler personer att anmäla sig.

För egen del är jag lite tveksam till att ha informationen i någon identifikationshandling, körkort eller så. Det är inte säkert att det är samma känslor som styr när man tar ställning medan man är lugn och rationell och inte befinner sig i situationen att man faktiskt ligger på operationsbordet. Man kanske har en annan uppfattning då. Jag tror att det är viktigt att göra klart vad som ska gälla där. Jag tror också att det är viktigt att fundera ett varv till på i vilka olika register och liknande man sätter in den här informationen.

Sedan har vi alla en uppgift att få fler att anmäla sig till det här registret. Det är svåra diskussioner. Jag har fört dem hemma med min familj, och jag har en rolig diskussion med min bror. Det gäller att någonstans fundera över hur det ser ut den dagen jag själv ligger där och behöver ett organ för att kanske överleva. Ställs det i den vinkeln brukar det oftast vara lite lättare att komma fram till vilken inställning man har till att också donera organ. Jag och min bror ska fortsätta den diskussionen.

I övrigt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 184 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Jag ska inte alls bli långrandig. Det mesta är redan sagt i den här frågan, och jag har inte så mycket att tillägga. Jag yrkar för Miljöpartiets räkning också bifall till förslaget i betänkandet och har inte i det här fallet några invändningar.

Jag tänkte bara göra några kommentarer. Som redan har sagts har transplantationer blivit en löpande verksamhet som bidrar till att öka möjligheterna för vården. Det är just den del som handlar om donationer som är ett problem.

Jag har faktiskt inte tänkt så mycket på det här förrän det här ärendet kom upp. Men då kom jag på att om jag letade ordentligt skulle jag faktiskt så småningom hitta ett sådant där kort som jag någon gång för väldigt länge sedan har fyllt i. Jag minns inte hur länge sedan det var, tio år sedan eller längre än så.

Jag tittade på det och såg att det fanns tre svarsalternativ. Då tänkte jag: Skulle jag svara i dag som jag gjorde då, någon gång för länge sedan? Är det så självklart? Det var rätt kul att se att jag tänkt på det här någon gång för länge sedan, jag vet inte när. Därför tänkte jag att, visst, det är mycket diskussion om hur man informerar om det här och hur man på olika sätt ska lagra informationen, men det är också viktigt att man har något system för att någon gång ibland, kanske inte kontinuerligt, bli påmind om att man har avlagt sin åsikt i frågan en gång i tiden.

Jag har dragit mig till minnes några diskussioner som jag har haft kring det här. Det är kommentarer som jag minns. När jag pratade om det här var det en kvinna – jag vet inte om det är skillnad mellan män och kvinnor – som sade till mig: Jag vill inte att någon ska kunna se genom mina ögon. Det är en tanke. Det finns olika synpunkter.

En annan frågeställning som jag minns att jag har diskuterat är: Kan jag lita på vården? Då är det viktigt att vi har ett förslag där man inför de här kontaktansvariga sjuksköterskorna som förbereder, så att man får en möjlighet att känna att man har en trygg diskussion kring det här. Jag vill ju att man ska kunna känna sig trygg med att det här inte påverkar mitt värde som patient. Det är nämligen en frågeställning som jag har stött på. Törs jag lita på att vården i ett visst läge inte ser mig mer som en organbank än som en individ som till varje pris ska räddas vidare med alla sina funktioner? Det är en svår fråga egentligen.

Sedan var det någon som nämnde körkortet. Det står i handlingarna att det finns ett EU-direktiv. Eftersom jag tillhör Miljöpartiet, som ju tycker att EU lägger sig i för mycket, vill jag bara passa på att påpeka att om det nu skulle vara så att det tredje körkortsdirektivet i EU pekar ut körkortet som ett lämpligt ställe att placera den här informationen tycker inte jag att EU ska peka på sådana saker. Den detaljnivån, hur vi vill göra

med sådan information, tycker jag att vi faktiskt ska bestämma över själva. Akta er för det bara! Det ska vara en egen diskussion.

Mer än så tänkte jag egentligen inte säga, utan jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

9 § Näringsliv

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2004/05:NU1
Utgiftsområde 24 Näringsliv (prop. 2004/05:1 delvis).

Anf. 185 ANNE-MARIE PÅLSSON (m):

Fru talman! Förra gången jag startade en debatt i näringsutskottet var jag ensam i kammaren. Nu finns det flera från kommittén, och det gör att debatten måste bli mycket mer spännig än den var sist.

Målet för politikområdet näringsliv är att främja hållbar ekonomisk tillväxt och en ökad sysselsättning genom fler och växande företag. Så står det i betänkandet som riksdagen ska ta ställning till, och så stod det förra året också. Och kanske kommer det att stå så även nästa år.

Det är bra att regeringen formulerat en målsättning som denna, men frågan är hur trovärdig den är. Regeringen har många gånger förr sagt sig vilja värna näringslivet, ett bra företagsklimat, men trots mycket prat, många fagra löften och minsann en tillväxtkongress har inte mycket hänt. Faktum är att de svårigheter som företagarna möter i dag i sitt arbete är väsentligt precis lika stora som de var förr – kanske till och med större.

I förrgår röstade kammaren igenom ett förslag på att arbetsgivare skulle ha ett utökat ansvar för de anställdas sjukfrånvaro. Man tog bort den bortre parentesen och lät den 15-procentiga medfinansieringen kvarstå under oöverskådlig tid. Pratar man med företagare är knappast detta ett beslut som företagarna tycker gör deras tillvaro och verksamhet enklare utan snarare tvärtom. Missnöjet hos företagarna är mycket stort på den punkten.

Regelbördan – den som regeringen har sagt sig vilja åtgärda i decennier? Den frågan har varit aktuell sedan 1970-talet. Hur förhåller det sig med den saken? Det är inte så bra. För några veckor sedan offentliggjordes en granskning från Riksrevisionen om Näringsdepartementets arbete med att förenkla regelbördan. Det var ingen nådig läsning som framkom där.

Man hade förstås lovat en hel del, men man hade inte gjort någonting. Riksrevisionen konstaterade i sin rapport att för lite kraft läggs på att förenkla befintliga regler, att det brister i kunskapen om var regelbördan uppstår, att man kan mäta mer regelbördor om man så skulle vilja och att en samlad bild av regelförenklingsarbetet saknas. Granskarna säger vidare att antalet lagar som under de senaste fem åren ändrats med regelförändring som det primära syftet är litet. Visserligen gjordes en ambitionshöjning 2002, men den var tillfällig. Var det allt man lyckades åstad-

komma under 30 års tid minus de åren när regeringsmakten i stället innehades av den borgerliga koalitionen?

Nu har minsann Näringsdepartementet tagit sig samman, och på riksdagens bord finns nu en skrivelse med ett handlingsprogram från regeringen med inte mindre än 291 förbättringspunkter. Ambitionsnivån är hög, men mot bakgrund av den tidigare saktfärdigheten är mina förväntningar mycket lågt ställda på detta arbete. Frågan är om regeringen ens har menat allvar med skrivelsen. Ingen av de presenterade planerna är färdiga, och alla befinner sig i olika utredningsfaser. Det finns därför ingen garanti för att de över huvud taget kommer att genomföras. Av de fem förbättringspunkter som Riksrevisionen föreslog i sin granskning har regeringen hörsammat bara tre. Det är en ganska nonchalant hållning. De andra två har man valt att över huvud taget inte beakta. Som vanligt blir det mycket skrik men lite ull.

Vi moderater har varit tydliga på området. Vi har krävt en bättre näringslivspolitik under många år, men förgäves. Vi menar att mycket mer skulle kunna göras. Medan vi klagar på detta möts vi ofta av argumentet att en internationell granskning visar att det svenska företagsklimatet minsann ligger som nr 2 av 20 granskade länder eller nr 3 eller ibland till och med nr 1. Vad klagar ni på? Visst kan det vara så att i vissa rangordningar ligger Sverige högt, men i vissa ligger Sverige lågt.

Men det är inte den frågan som är den intressanta att granska. Det intressanta att ta ställning till här är följande: Är det svenska näringslivet så bra att det ger oss den sysselsättning och den välfärd som vi säger oss vilja ha? På den frågan måste svaret bli nej. Vi har fortfarande en stor arbetslöshet. Regeringen har inte lyckats få ned arbetslösheten till de nivåer man har önskat. Därtill finns det en dold arbetslöshet som sällan redovisas i statistiken. Vad gäller välfärdsutvecklingen har det sagts många gånger förr, men jag kan säga det en gång till med risk för att bli tjugig: Vi har gått från tredje plats i välfärdslistan till 17:e. Nu har det vänt, och vi har kanske segat oss upp till 15:e plats. Vi kan mycket bättre.

Det är lätt att klaga på tillväxten. Det är lätt att peka på en massa omständigheter som inte är bra. Frågan är då vad vi ska göra i stället. Det är inte så alldeles enkelt. Hur tillväxt skapas är nog en fråga som inte har fått och givits något bra svar.

Men det är några saker vi vet. Det kan jag ta fasta på. Vi vet först och främst att de stora företagens dominans är bruten. Det är inte längre hos de stora företagen som välfärd och sysselsättning primärt skapas. Det är enligt den allmänna bedömningen i de små och medelstora företagen. Det är framför allt de som sysslar med tjänsteproduktion som kommer att skapa välfärden framöver. Har man väl insett detta kan man åtminstone utifrån detta gå vidare och fråga sig vad man ska göra för att underlätta för den här typen av företag.

Tror vi att tillväxt skapas av små och medelstora företag måste dessa ges goda förutsättningar. Så är inte fallet i dag. De små företagen beskattas hårdare än globalt verksamma bolag. De som driver småföretag omfattas inte av samma trygghetssystem som anställda har. De som driver småföretag tar väldigt mycket större risker än anställda. Personer som driver småföretag ska dessutom med egna medel ansvara för de anställdas väl och ve. Inte minst detta upplevs som oerhört betungande.

Tror vi att tillväxt skapas genom kunskap måste kunskap belönas. Så är inte fallet i dag. I åtskilliga studier har man visat att utbildningspremien är låg. Kunskapsförmedlingen bedrivs fortfarande i Sverige i form av planekonomisk verksamhet. Regeringen bestämmer hur många som ska utbildas, var de ska utbildas, till vad de ska utbildas och hur mycket det ska kosta. Särskilt intresserad är regeringen av att utöka den tekniska utbildningen. Blir det bara mer teknikkunnande ökar tillväxten och välfärden. Så är det inte. Ska vi tro på en studie från Invest in Sweden Agency är det inte brist på teknologi som ger problemen i Sverige utan bristen på affärskompetens som ska ta vara på det tekniska kunnandet. Det behövs alltså mer affärskompetens.

Tror vi att det är i tjänstesektorn som tillväxten skapas måste den ges goda förutsättningar. Så är det inte i dag. Tjänstesektorn har en extremt hög beskattning. Den slår igenom särskilt hårt när det har att göra med företag som grundar sig på humanmånkapitalet.

Regeringen har goda ambitioner, men de omsätts inte i konkret handlande. Kanske kan vi få svar från den nye näringsministern varför så är fallet. I den moderata reservationen har vi pekat på en rad angelägna reformer på olika områden som vi vill genomföra för att vi ska kunna få till stånd ett bättre klimat för de företag som ska skapa välfärd för oss i framtiden.

Regeringen väljer att satsa på de statliga bolagen. I betänkandet finns en rad förslag till hur man ska förbättra tillvaron för dessa. Det trick man vill använda sig av är det särskilda kontot i Riksgälden. Där ska vinstgivande företag avsätta pengar som sedan ska användas för att hålla de mindre vinstrika företagen under armarna. Förebilden för detta tänkande är koncernerna, moderbolag och dotterbolag, och pengarna ska pytsas lite grann fram och tillbaka. Vi moderater motsätter oss bestämt en sådan lösning. Vi menar att staten över huvud taget inte ska ägna sig åt kommersiell verksamhet. I den mån staten ska driva företag ska det vara under alldeles speciella omständigheter med speciella motiveringar för detta.

De statliga företagen debatterades nyligen i kammaren. Det finns ingen anledning att här upprepa de argument som framfördes då. Men mot bakgrund av de skandaler som ständigt drabbar de statliga företagen finns det anledning att återkomma till denna fråga.

Fru talman! Tillväxt kan inte planeras fram och kan inte kommenderas fram. Det är ett kvitto på att de förutsättningar som gives företagare och företag är tillräckligt bra för att individer ska vilja ta på sig dessa ansträngningar och dessa risker. Det är genom att skapa ett sådant klimat som vi kan bryta utvecklingen i Sverige, eller alternativt, om man så vill, få ytterligare skjuts på denna. Vi har lyckats med detta förr, och vi kommer att lyckas igen bara vi gör rätt.

Fru talman! Med dessa ord ställer jag mig bakom samtliga moderata reservationer i betänkandet, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 1.

Anf. 186 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! Först vill jag passa på att hälsa den nye näringsministern välkommen till den första näringspolitiska debatten här i riksdagen och kammaren.

Fru talman! Thomas Östros är den femte näringsministern för min del sedan jag blev riksdagsledamot 1994. Det började med Heckscher och fortsatte med Sundström. Sedan kom Rosengren, som efterträddes av Pagrotsky. Och nu är det Thomas Östros som ska företråda regeringen i dessa viktiga frågor.

Fem ministrar på tio år ger en genomsnittlig tid som dessa herrar har varit näringsministrar på två år. Med en sådan omsättning hinner de knappt bli varma i kläderna förrän de ska ersättas av någon ny. Göran Persson byter näringsministrar likt en väloljad svängdörr – Välkommen, Adjö.

Thomas Östros kommer närmast från jobbet som utbildningsminister. Det kunde ha varit bra, men hans *track record* på den posten är inget som han bör skylta med i en CV om han söker jobb på den öppna arbetsmarknaden.

I november genomfördes den största utvärderingen av grundskoleelevernas kunskaper på tio år. Det visade sig att de hade blivit sämre i de flesta viktiga ämnen, inklusive läsning.

Den undersökning som presenterades i TV i morse visar att nästan åtta av tio yngre elever säger att det är lugnt i klassrummet på lektionerna bara ”ibland eller mer sällan”.

Det finns andra undersökningar, men jag behöver inte nämna dem.

Nåväl: Nytt jobb och ny minister, men jag förutser tyvärr samma gamla politik – en politik som sakta men säkert ser till att skrämja bort människor som vill satsa på framtiden, starta eget och bidra till den viktiga välfärden i Sverige.

Fru talman! Vi har en regering som begraver småföretagarna under ett berg av regler, vilket kostar svenska företag ungefär 50 miljarder per år. Riksdagen har vid två tillfällen under de senaste åren, 1999 och 2002, krävt att regeringen ska höja ambitionen och öka takten i regelförenklingsarbetet. För ett litet tag sedan kom Riksrevisionens rapport om hur det går. För att uttrycka det milt, fru talman, så går det inte alls. Det är en svidande kritik av Simplexgruppen och Regeringskansliets arbete som Riksrevisionens rapport ger vid handen. Till Östros långa lista säger jag: Lycka till! Det ska bli intressant att utvärdera arbetet så småningom.

Fru talman! Vi har dessvärre en regering som inte förstår allvaret i att snedvrیدا konkurrensen på marknaden genom såväl statliga som kommunala bolag. Att statliga Vasaskog nu ska ge sig in i turistbranschen är det senaste exemplet på en snedvriden konkurrenspolitik. Genom det särskilda kontot i Riksgälden åsidosätter man budgetlagen. Ett *carte blanche* för regeringen att subventionera statliga bolag som de vill åsidosätter dessutom riksdagens självklara rätt att säga sin mening om skattepengarna satsas på ett ansvarsfullt sätt eller ej.

Vi har en regering som inte vill kriminalisera kartellbrott utan hellre inför ett slags angiverisystem med betalda tjallare i statens tjänst.

Vi har en regering som helt har tappat kontrollen över de statliga företagen. Senast i raden är skandalerna inom Systembolaget och Vin & Sprit, SJ:s affärer, Vattenfall med mera. Bristerna och skandalerna är många. Vi i Folkpartiet har länge krävt en kommission för att se över hur de statliga företagen sköts och styrs.

Vi har en regering som med sin energipolitik, eller rättare sagt brist på densamma, allvarligt hotar såväl miljön som konkurrenskraften i Sverige. Regeringen stänger av rena, säkra svenska kärnkraftverk av politiska skäl, och som ersättning tvingas man importera el producerad av smutsig olja, gas och kol. Samtliga dessa bidrar till miljöförstöringen på ett plågsamt uppenbart sätt och urholkar den svenska industrins konkurrenskraft.

Fru talman! Sverige behöver en näringspolitik eller industripolitik som tar hänsyn till den verklighet som vi i dag lever i.

Vi behöver uppmuntra företagsamheten och entreprenörsandan så att de företag som lägger ned eller flyttar kan ersättas av annan verksamhet eller produktion. Nyföretagandet måste uppmuntras. Just nu ger 20 företagare om dagen helt enkelt upp.

Vi behöver ha en politik som underlättar att realisera patent och uppfinningar här i Sverige. I dag säljs de flesta utomlands och ger jobb och välstånd på andra håll i världen än i Sverige.

Vi behöver en resolut politik, som tar tag i problemet med kartellbildning. Karteller är en sorts stöld från oss konsumenter och borde självfallet kriminaliseras.

Fru talman! Jag kunde räkna upp otaliga exempel på det som vi i Folkpartiet har föreslagit genom åren för att förbättra företagsklimatet, men jag nöjer mig med att hänvisa till alla de motioner vi lagt här i riksdagen.

Jag ska med stort intresse följa näringsminister nr 5 i hans nya uppdrag. Jag önskar honom innerligt lycka till, men tyvärr skulle jag inte satsa en endaste sekin på att han kommer att lyckas. För att ha en chans att lyckas behöver han dessvärre byta parti.

Det är uppenbart att vi behöver mycket mer än en ny näringsminister: Vi behöver en helt ny regering med en annan politisk agenda.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 11.

Anf. 187 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1.

Först vill jag hälsa näringsminister Thomas Östros välkommen till ett av Sveriges viktigaste jobb. Alla som bor i Sverige är beroende av att näringsministern gör ett bra jobb. Landets företagare kommer självklart att nogsamt följa näringsministerns arbete. Men även alla arbetslösa, som väntar på att svenska företag ska börja anställa igen, är också beroende av att näringsministern lyckas med sitt jobb. Bara under 2004 har sysselsättningen minskat med ytterligare 20 000 personer, enligt uppgifter från AMS.

Fru talman! Som jag ser det finns det tre stora hot mot svenskt näringsliv. Det första hotet är att för få personer vill vara företagare.

Global Entrepreneurship Monitor, GEM, är en av de mest omfattande internationella studierna. GEM visar att endast 4 % av den vuxna befolkningen i Sverige är involverad i entreprenöriella aktiviteter, det vill säga antingen i färd med att starta nytt företag eller driver ett företag som är yngre än tre och ett halvt år. Motsvarande siffra för Finland är 6,9 % och för Norge 7,5 %. Sverige är alltså betydligt sämre än våra närmaste grannländer.

Dessutom visar GEM att 12 % av befolkningen har en affärsidé som de verkligen tror på och skulle vilja sjösätta, men det är alltså bara en tredjedel av dessa som verkligen gör det. Steget att starta eget är alltså så stort att två tredjedelar lägger planerna åt sidan.

Steget att starta eget måste bli mindre. Om det är regelkrångel som skrämmer måste regelverket bli enklare. Om det är skatter och avgifter som skrämmer måste skatter och avgifter bli lägre. Om det är otrygghet man känner måste vi göra det tryggare för människor att starta eget.

Fru talman! Det andra allvarliga hotet mot vår välfärd är att 180 000 företag står inför ägarskifte eller nedläggning när 40-talisterna bland företagarna nu börjar gå i pension. Man uppskattar att 45 000 av dessa kommer att läggas ned direkt, utifrån en undersökning som Företagarna har gjort.

Till detta kommer att lika många kommer att läggas ned på grund av att man inte har råd med ägarskifte. Man uppger att detta är en kombination av arvs- och gåvoskatterna och 3:12-reglerna, som orsakar att 50 % av dessa företag kommer att försvinna. Nu försvinner arvs- och gåvoskatten, men det känns ändå inte tryggt. Det krävs fler förändringar i näringspolitiken för att fler ska tycka att det är mödan värt att driva familjeföretaget vidare.

Det tredje hotet som jag ser är utflyttningen av företag och kapital från Sverige. Institutet för tillväxtpolitiska studier, ITPS, rapporterar att nästan en miljon människor arbetade i svenskägda koncerner utomlands 2001. Det var en ökning med 77 500 jämfört med året innan och en fördubbling jämfört med 1993. Samtidigt sjönk antalet anställda i Sverige i samma koncerner med 45 000 personer till 545 000.

Inget tyder på att trenden har vänt det senaste året, tvärtom. Exempel på företag som lagt tjänste-, IT- och forskningsjobb i låglöneländer är Astra Zeneca, Ericsson, SAS, Tele 2, Telia Sonera och Volvo. I en enkät om framtida jobbplaceringar som ITPS skickade ut till företagsledare bland de 400 största företagen i Sverige förra året framkom att hälften av alla handels- och verkstadsföretag planerar att öka antalet anställda i utlandet samtidigt som de svarar för nästan hälften av neddragningarna här hemma.

Varför flyttas då kapital ut från Sverige? En viktig anledning är förmögenhetsskatten. Kristdemokraterna har länge drivit kravet att förmögenhetsskatten måste avskaffas. Inte ens en bråkdel av de 500 miljarder svenskägda kronor som Riksskatteverket tror finns utomlands på oredovisade konton kommer att komma tillbaka till Sverige så länge förmögenhetsskatten finns kvar. Dessa pengar, som enligt andra bedömare kan uppgå till ett tre gånger så stort belopp, behövs som riskkapital i vårt land.

Förra veckan meddelade den socialdemokratiska finansministern i Finland att man avskaffar förmögenhetsskatten. Han hävdade att skatten internationellt sett är relik. I Sverige är det tvärtom. När finansministern kommenterade det finska tilltaget gick han på bevarandelinjen.

Inom OECD har högst 7 länder av 30 fortfarande kvar förmögenhetsskatten. Nästan alla har lägre skattesatser än Sverige. Det har lett till att regeringen sett sig tvungen att skapa ett skattefrälse för landets rikaste svenskar som fortfarande bor kvar i Sverige. Det är principvidrigt att ha ett frälse som inte behandlas efter samma måttstock som andra skattebe-

talare. Den skamfläcken skulle uttraderas samtidigt som förutsättningarna för ökad tillväxt skulle förbättras om Sverige följde det finska exemplet.

Fru talman! Företrädare för regeringen har varit ute i debatten och hävdade att kunskap är vår viktigaste konkurrensfördel. Eurostat mäter andelen anställda i kunskapsintensiva serviceyrken i de olika EU-länderna. Till dessa yrken räknas telekommunikation, utbildning, kultur, sjukvård, forskning och utveckling. Om man tittar på tillväxten i denna sektor ligger Sverige inte alls bra till. Den genomsnittliga jobbtillväxten inom denna sektor de senaste fem åren är 3,4 %. Sju EU-länder ligger bättre till än Sverige. I topp ligger Irland med en tillväxt på nästan 8 %. Också i Spanien, Italien, Luxemburg, Holland, Portugal och Finland växer den kunskapsintensiva servicesektorn snabbare än i Sverige. Sveriges ställning som kunskapsland är allvarligt hotad. Om några år har inte Sverige någon konkurrensfördel om den nuvarande utvecklingen fortsätter.

Fru talman! Kristdemokraterna vill arbeta för de små företagens möjligheter att utvecklas i Sverige. Under alltför lång tid har företagare från politiskt håll betraktats som outtröttliga skatteobjekt. Inte sällan har attityden varit att de flesta företagare är potentiella skattesmitare som behöver klämmas åt genom fler och hårdare regler. Detta har lett till ett ständigt växande regelverk och kontrollmaskineri.

Jag vill till sist uttrycka min glädje när det gäller arbetet inom alliansen för Sverige. Det finns ett tydligt alternativ till den socialdemokratiska näringspolitiken. Socialdemokraterna har pratat om företagsamhet i ett antal år. Först var det Björn Rosengren och Mona Sahlin. Sedan pratade Leif Pagrotsky, men inget eller mycket lite har hänt.

Fru talman! Det mullrar bland företagarna i Sverige, inte minst nu i samband med genomdrivandet av det företagsfientliga förslaget om utökad sjuklöneansvar. Förra veckan lovade s-regeringen företagarna bättre villkor. I går visade vänstermajoriteten vad löftena är värda genom att fatta ett beslut om en ny pålaga, ett kraftigt utökad sjuklöneansvar, som svenska företagare har kritiserat hårt och konsekvent.

För Sveriges bästa kan vi hoppas att Thomas Östros är bättre än sina föregångare på att övertyga resten av regeringen om behovet av en bättre näringspolitik. Men inget tyder på att det skulle gå bättre nu.

Anf. 188 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag vill också vända mig till dig, Thomas Östros, och hälsa dig välkommen till din nya viktiga uppgift. Vi vet att det är många som efterfrågar dina insatser.

Fru talman! Näringspolitik och tillväxt är en förutsättning för den svenska välfärden, den välfärd som vi människor i vardagen efterfrågar som vård, skola och omsorg, som vi tycker ska betalas från vår gemensamma kassa och som vi utgår ifrån ska finnas tillgänglig och dessutom i alla delar av landet. För mig och Centerpartiet är det därför avgörande att vi nu för en debatt om förutsättningarna för att få fram dessa pengar, dessa resurser som behövs för att sjukvården, skolan och hemtjänsten ska fungera för alla människor utan att man har en tjock plånbok att tillgå.

Alla pratar om att vi ska fördela välfärden, men väldigt få pratar om var pengarna egentligen kommer ifrån. Det är viktigt att förstå att det inte bara är politiken i sig som skapar tillväxten. Det är alltid människan och hennes drivkrafter som står bakom det vi benämner tillväxt. Politiken kan dock vara ett stort hinder mot människors vilja att våga satsa sitt liv på en företagsidé.

Fru talman! Det räcker inte att bara tänka på och förlita sig på de stora företagen Volvo, Saab, Ikea och Ericsson när vi ska bygga en stark välfärd, utan vi behöver de företag som vi tror ska bli stora under morgondagen. Svenska framgångar har alltid byggt på enskilda människors idéer och mod att förverkliga sina idéer. Det är människor av kött och blod som till exempel heter Ingvar Kamprad.

Vi måste skapa bättre möjligheter för företagaren, människan bakom företaget, så att litet kan bli stort. Vi behöver en företagaranda som genomsyrar hela samhället, där eleven lär sig att anställa, där människor vågar förverkliga sina idéer och också tillåts att misslyckas. Om vi inte antar den utmaningen har vi inte möjligheten att bygga det solidariska samhället och fördela välfärden eftersom vi inte har någon tillväxt att fördela.

Fru talman! Centerpartiet vet att det finns många människor som vill dra sitt strå till stacken och verkligen vill vara delaktiga i samhällsbygget. Det finns många goda idéer som kan bli morgondagens storföretag som Ikea och Ericsson, och det finns företagare som vill att deras företag ska växa med fler anställda. Men i dag är de rädda för att straffas av oss i riksdagen och er i regeringen med nya lagar och krångliga regler.

Fru talman! Det duger inte med en regering som ständigt misstror företagare, utmålar företagaren som skattesmitare och fiffle och ständigt utgår från en gammaldags klasskampspolitik i sitt agerande i företagarfrågor. Det finns en miljon människor som inte går till jobbet, och regeringen accepterar detta faktum, till synes oberörd av vad deras politik faktiskt har ställt till med.

Det duger inte med en regering som tror att tillväxt sker genom ökad centralisering och statlig kontroll, en regering som skapar nya lagar och krångligare regler, nya myndigheter med uppdrag att kontrollera och sitter och ser på när det dagligen försvinner företag ut ur Sverige. Regeringen drev så sent som i går i riksdagen igenom ett nytt sjuklönesystem som uppenbarligen kommer att slå mot människors möjlighet att få jobb och vidga de sociala klyftorna i Sverige och ytterligare slå undan fötterna för människor som vill komma ut på arbetsmarknaden.

De flesta företag tror på fortsatt tillväxt nästa år, men ändå kommer inte jobben. Bekymrar inte det den socialdemokratiska regeringen? Funderar den socialdemokratiska regeringen aldrig över vad som gör att företagaren inte vågar anställa?

Fru talman! Det måste formuleras en politik som uppmuntrar företagssamhet i tanke, ord och handling. Mitt viktigaste budskap till landets företagare är att Centerpartiet vill göra det enklare för dig som är eller vill bli företagare, och vi välkomnar dig som vill vara med och förverkliga dina kreativa tankar så att vi får fram de resurser som behövs för att ge bättre förutsättningar för sjuksköterskan, läraren och hemtjänstpersonalen.

Fru talman! Vi vill skapa enklare regler. Det är alltför många byråkrater och alltför få företagare som sysslar med näringspolitik. En majoritet i riksdagen har gett regeringen i uppdrag att genomföra förändringar som förenklar livet för företagen. Men vad händer när regeringen frågar landets myndigheter om konkreta förenklingar? Hälften av myndigheterna har ju inte ens brytt sig om att ha samråd med näringslivet.

Med makt över resurserna följer också en politisk vilja att agera ansvarsfullt. Så säger den svenska handelskammaren och lovordar den västsvenska regionen. Därför säger jag: Det är dags att stärka det regionala ansvaret över tillväxtfrågorna, och det är dags för staten att släppa taget.

Vi vill sänka skatter, och vi vill reformera 3:12-reglerna. Dessa har utretts, och vi vet att de har skadliga effekter, framför allt för de små företagen. Det är dags att göra det lönsamt att driva företag och att skapa ett samhälle där man till och med kan bli rik på sina idéer och på att vara företagare.

Fru talman! Med fler kvinnor som startar och driver företag skapar vi ett mer jämställt samhälle, men vi skapar också en starkare ekonomisk utveckling i det här landet. Därför är det dags att tillåta kvinnor att använda sin kompetens för att starta egna företag. Kvinnors kunskaper är i dag till stor del instängt i den offentliga sektorn. Det är dags att släppa loss kvinnors kompetens. Konkurrensutsätt de offentliga tjänsterna och släpp fram välfärdsföretagen!

Fru talman! Vi har alla behov av trygghet vid sjukdom och arbetslöshet, men uppenbarligen gäller detta inte företagare. Centerpartiet anser att samma villkor ska gälla för företagare som för anställda i fråga om kvalifikationer och ersättning från sjukförsäkring och föräldraförsäkring.

Sverige har stora förutsättningar: driftiga och kunniga människor, natur, social trygghet och ett rikt kulturliv som har varit internationellt framgångsrikt. Vi har stora möjligheter. Utmaningen är nu att också åstadkomma en politik som släpper den kraften fri. Det krävs alternativ till den socialdemokratiska regeringens näringslivspolitik, och det formar vi under fyra partiers arbete.

Fru talman! Jag står bakom Centerpartiets reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation nr 1.
(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.54 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg m.m.

Punkt 11 (Behovet av ett nationellt forskningscentrum för integrativ medicin)

1. utskottet
2. res. 1 (kd, m, c)

Votering:

203 för utskottet

90 för res. 1

1 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 41 fp, 1 kd, 24 v, 14 mp

För res. 1: 48 m, 1 fp, 23 kd, 18 c

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 21 s, 7 m, 6 fp, 9 kd, 6 v, 4 c, 2 mp

Punkt 15 (Stödet till HBT-organisationer)

1. utskottet
2. res. 4 (fp, c, mp)

Votering:

220 för utskottet

75 för res. 4

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 48 m, 24 kd, 24 v

För res. 4: 42 fp, 1 v, 18 c, 14 mp

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 fp, 9 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Punkt 17 (Stöd till arbetet med självmordsprevention m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 (kd, m, fp, c)

Votering:

164 för utskottet

132 för res. 5

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 25 v, 15 mp

För res. 5: 48 m, 42 fp, 24 kd, 18 c

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 fp, 9 kd, 5 v, 4 c, 2 mp

Punkt 29 (Tilläggsdirektiv till översynen av lagen [1993:389] om assistansersättning m.m.)

1. utskottet
2. res. 12 (kd, m, fp, c)

Votering:

164 för utskottet

132 för res. 12

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 25 v, 15 mp

För res. 12: 48 m, 42 fp, 24 kd, 18 c

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 fp, 9 kd, 5 v, 4 c, 2 mp

Punkt 32 (Anhörigstöd)

1. utskottet
2. res. 16 (kd, m)
3. res. 17 (fp, c)

Förberedande votering:

72 för res. 16

61 för res. 17

163 avstod

53 frånvarande

Kammaren biträdde res. 16.

Huvudvotering:

165 för utskottet

71 för res. 16

60 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 1 kd, 25 v, 15 mp

För res. 16: 48 m, 23 kd

Avstod: 42 fp, 18 c

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 fp, 9 kd, 5 v, 4 c, 2 mp

Punkt 34 (Kommunala handlingsplaner)

1. utskottet
2. res. 18 (fp)

Votering:

252 för utskottet

43 för res. 18

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 47 m, 24 kd, 25 v, 18 c, 15 mp

För res. 18: 1 m, 42 fp

Frånvarande: 21 s, 7 m, 6 fp, 9 kd, 5 v, 4 c, 2 mp

Punkt 35 (Kvinnojourerna)

1. utskottet
2. res. 19 (v)

Votering:

266 för utskottet

29 för res. 19

1 avstod

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 48 m, 42 fp, 24 kd, 17 c, 11 mp

För res. 19: 25 v, 4 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 fp, 9 kd, 5 v, 4 c, 2 mp

Punkt 37 (Finansieringen av läkemedelsverket)

1. utskottet
2. res. 22 (mp)

Votering:

279 för utskottet

15 för res. 22

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 48 m, 42 fp, 24 kd, 25 v, 17 c

För res. 22: 15 mp

Frånvarande: 21 s, 7 m, 6 fp, 9 kd, 5 v, 5 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU8 Transplantationer räddar liv

Punkt 1 (Legala ställföreträdares behörighet)

1. utskottet
2. res. 1 (kd, m)

Votering:

224 för utskottet

72 för res. 1

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 42 fp, 25 v, 18 c, 15 mp

För res. 1: 48 m, 24 kd

Frånvarande: 20 s, 7 m, 6 fp, 9 kd, 5 v, 4 c, 2 mp

Punkt 5 (Former för att tillkännage inställningen till organ- och vävnadsdonation)

1. utskottet

2. res. 3 (fp)

Votering:

208 för utskottet

41 för res. 3

46 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 1 m, 1 fp, 24 kd, 25 v, 18 c, 15 mp

För res. 3: 41 fp

Avstod: 46 m

Frånvarande: 20 s, 8 m, 6 fp, 9 kd, 5 v, 4 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Näringsliv

11 § (forts. från 9 §) **Näringsliv** (forts. NU1)

Anf. 189 MARIE GRANLUND (s):

Herr talman! Sverige är ett rikt land med stora möjligheter. Vi har gjort medvetna satsningar på kunskap, och de många människornas kreativitet och arbetslust har gjort Sverige till en ledande forsknings- och IT-nation med hög sysselsättning och många framgångsrika företag. Vår välfärd är utbyggd, och den gemensamma ekonomin är stark.

Men vi får inte slå oss till ro med detta. Vi måste hela tiden vässa våra vapen. Globaliseringen innebär just nu en enorm strukturrationalisering, och konkurrensen hårdnar hela tiden. Det är inget unikt fenomen för Sverige, utan mer eller mindre hela världen berörs av detta.

Näringspolitiken är en viktig faktor för att främja tillväxt och sysselsättning, men jag skulle vilja betona att det bara är *en*. Det handlar också om en fungerande infrastruktur. Det handlar om forskning och utveckling. Det handlar om en fungerande lönebildning.

Den svenska samhällsmodellen med både satsning på utbildning och social utjämning har bidragit till att Sverige växt sig starkt och står sig väl i den internationella konkurrensen. Regionala högskolor har inneburit att människor har fått en närhet till utbildning som gjort att allt fler har börjat studera. Generösa skatteregler har gjort det möjligt för det stora folkflertalet att ha en dator, vilket förutom att öka vårt kunnande också medverkar till att vår IT-industri är en av världens främsta.

En framstående hälso- och sjukvård som fördelas efter behov har inneburit en trygghet hos människorna på samma gång som den gjort Sverige ledande inom medicinteknik. Hårda arbetsmiljöregler har inneburit att människorna skyddats från många faror men också att Sverige blivit ledande på till exempel hörselskydd. Hårda miljöregler har medverkat till att vi i dag har framstående företag inom miljöteknik.

Det är självklart, för det hela hänger ihop. Tillväxten innebär sysselsättning och välfärd om den fördelas rätt. Och om vi tar vara på de

många människornas kunnande och engagemang får vi också ökad tillväxt. När människorna känner sig trygga minskar rädslan för förändringar. En arbetslöshetsförsäkring gör människor mindre rädda om det oundvikliga verkligen inträffar. Arbetsmarknadsutbildningar har gjort det möjligt för människor att finna nya arbeten då de gamla försvinner. Det har gjort att vi har vågat driva på den nödvändiga omstruktureringen av näringslivet när förutsättningarna för det förändras. Sverige har antagligen den mest teknikvänliga fackföreningsrörelsen i hela världen, som hela tiden hävdar trygghet i förändring, inte trygghet mot förändring.

Herr talman! Det svenska näringsklimatet står sig väl gentemot andra länder i vår omvärld. Vi har starka basnäringar som papper, trä, stål och verkstadsproduktion men också nya områden som mobila IT-tjänster, bioteknik, medicin och underhållning. Som skåning skulle jag vilja framhålla Kiruna som ett bra exempel på hur man kan kombinera det gamla och det nya. Kiruna har en av världens största gruvor, som hela tiden förnyas. Man hittar nya malmfyndigheter. Samtidigt satsar man på högteknologi med rymdstationen, dit forskare från hela världen kommer. Sedan har vi turismen och besöksnäringen med ishotellet i Jukkasjärvi, som drar turister från hela världen. Det är ett litet Miniatur-Sverige – de gamla näringarna som hela tiden utvecklas och de nya.

Herr talman! Ett flertal undersökningar pekar på att näringsklimatet i Sverige är väldigt gott. Anledningen till att jag redovisar det är att borgarna alltid svartmålar situationen. EU-kommissionens senaste uppföljning av Lissabonstrategin visar att Sverige är det land som har flest topplaceringar i de olika jämförelserna. Sverige framhålls som ett föredöme när det gäller ekonomiska reformer, sysselsättning, miljö samt forskning och innovation.

Enligt World Economic Forums *Global Competitiveness Report* hamnar Sverige i år återigen, precis som förra året, på tredje plats. Världsbanken, som har jämfört 145 länders företagsklimat, säger att Sverige hamnar på nionde plats. Det här är inte dåligt!

Varför håller då de borgerliga partierna hela tiden på och svartmålar Sverige? Ja, jag är övertygad om att det handlar om en politisk strategi. Man vill beskriva och göra verkligheten så mörk och dystert som möjligt för att kunna få gehör för sina bakåtsträvande förslag, som man annars inte skulle kunna få gehör för av folket – sänkta ersättningsnivåer och försämrade trygghet på arbetsmarknaden, förslag som man vet att det svenska folket aldrig skulle acceptera.

Striden om bilden av Sverige är en strid om samhällets framtid, och den striden tänker vi socialdemokrater ta!

Herr talman! Det gäller att fortsätta att utveckla Sveriges position i en alltmer konkurrensutsatt värld. För att vi ska kunna behålla det försprång vi har behövs det mer av samarbete och förnuft, inte konfrontation. Den strid som Byggnadsarbetareförbundet för i Vaxholm är därför av fundamental betydelse. Det inte bara handlar om byggnadsarbetarnas lönenivåer, utan hela den svenska arbetsmarknaden håller på att hotas.

Vi behöver ett konstruktivt samarbete mellan såväl arbetsgivare som arbetstagare. Det är så vi har växt oss starka, och det är så vi ska göra också i framtiden. Att konkurrera med dåliga löner och dålig arbetsmiljö ska inte vara Sveriges recept. Vi ska i stället konkurrera med kunskap och kompetens.

Vi behöver nya företag. Framför allt behöver vi, som flera tidigare har sagt, nya småföretag. Här kan samhället bidra på olika sätt.

Det handlar om teknikspridning. Det handlar om kompetensutveckling och innovationsfrämjande åtgärder. Andra saker är sunda konkurrensvillkor, minskad regelbörda, god tillgång till kapital, information och rådgivning samt ett underlättande av generationsskiften.

Jag ska här redovisa några av de åtgärder som är på gång och som håller på att genomföras.

Årets budget innehåller en innovationsstrategi med bland annat en satsning på riskkapital som innebär att förutsättningarna för såddfinansieringen radikalt kommer att förbättras. Tillgång till kapital i ett tidigt skede är ett centralt område och något som bankerna oftast inte medverkar i.

Förslaget i årets budget innebär att de sju teknikbrostiftelserna, Industrifonden och staten bildar ett holdingbolag för innovationsfrämjande åtgärder. Den nya koncernen beräknas kunna finansiera såddlån med ca 1,8 miljarder under en tioårsperiod. Till detta kommer att Almis möjligheter att finansiera innovationslån kommer att öka.

Nutek får i uppdrag att genomföra ett nationellt entreprenörprogram inriktat på grund- och gymnasieskolan men också på högskolor och universitet.

För att underlätta för kvinnor och invandrare när det gäller deras möjligheter att starta företag utgår också nästa år ett stöd om sammanlagt 54 miljoner kronor för rådgivning och kompetensinsatser. I detta ryms också satsningar på det kooperativa företagandet.

Satsningen på miljödriven näringslivsutveckling och miljöteknikexport är ett annat viktigt område. Miljötekniksektorn är ett av framtidens tillväxtområden med en snabbt växande världsmarknad. Sverige ligger därför långt framme i utvecklingen.

Svenska miljöteknikföretag exporterade varor och tjänster för nästan 15 miljarder under förra året och hade en tillväxt på 8,4 %. Det här innebär en stor möjlighet för Sverige och de svenska företagen.

3:12-reglerna reformeras, och satsningar görs på kredigarantiföreningar. För att underlätta generationsskiften avskaffas arvs- och gåvoskatterna. Nutek kommer också att få i uppdrag att utforma ett nationellt program för att klara att underlätta för ägarbyten i små företag.

När det gäller regelförbättringar har regeringen och samarbetspartier nyligen presenterat en ambitiös handlingsplan för att minska den administrativa bördan för småföretagen. Planen har ett brett upplägg som innehåller förenklingar av internationella och nationella regler, färre och enklare blanketter och uppgifter från företag samt bättre service och tillgänglighet hos myndigheterna. Vi återkommer till våren för att diskutera detta.

Självklart handlar det också om att slå vakt om det näringsliv som vi redan har. Regeringens åtgärdspaket för Trollhättan är ett bra exempel på hur man politiskt kan hantera en så svår situation och arbeta för att främja en näring, i det här fallet bilindustrin. Det handlar inte om direkta stöd utan om en satsning på forskning och utveckling, arbetsmarknadsutbildning och infrastruktur. I kommande forskningsproposition kommer också satsningar på olika delar av näringar som är fundamentala för Sveriges utveckling att göras.

Herr talman! De nyss uppräknade satsningarna är ett axplock av alla åtgärder som vidtas. Detta tillsammans med den övriga ekonomiska politiken skapar goda förutsättningar och gör att vi kan satsa såväl på tillväxt som på rättvisa.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 190 LENNART BEIJER (v):

Herr talman! Också jag vill hälsa näringsministern välkommen till näringsutskottets debatter. Jag kan försäkra att våra borgerliga kombatanter trots sina hårda ord faktiskt är ganska snälla djupt inuti.

Det är full fart i det svenska näringslivet. Tillväxten är stor. Optimismen är faktiskt också stor, även om det naturligtvis alltid finns problem. Sysselsättningen är högre i Sverige än i en stor del av övriga Europa. Men samtidigt tycker vi naturligtvis att arbetslösheten måste ned. Vi måste få ned arbetslösheten, som kostar oss så mycket i många olika delar. Det ligger ju i den enskildes intresse men också i samhällets intresse för att kunna finansiera skola, sjukvård och omsorg.

Under det senaste året och fram till i dag har produktiviteten i svensk industri legat på runt 10 %. Det är fantastiska siffror i sammanhanget. Det får till följd att vi inte har sett detta med nyanställningar som ett resultat av produktivitetsökningen. Ganska ordentligt och brett borde det vara läge för nyanställningar när vi kommer in på det nya året.

Om vart fjärde småföretag – det kan där vara fråga om olika gränser, men säg småföretag i allmänhet; de är ju ganska många – anställer en ny medarbetare skulle, vet vi, den öppna arbetslösheten antagligen suddas ut. Det skulle också omedelbart bli verkligt tydligt för oss att vi behöver ny arbetskraft, att vi måste använda också den arbetskraft som i dag inte finns på arbetsmarknaden.

Så mycket skulle det här göra. Frågan är om vi uppnår detta. Jag är övertygad om att mina borgerliga kamrater kommer att säga: Det där händer aldrig så länge ni kör mer er politik.

Vi får väl se. Det är andra saker som brukar styra om man anställer eller inte.

Naturligtvis är det också bra om vi kan underlätta för enmans- och småföretag att starta upp och utveckla sin verksamhet. Antalet onödiga och krångliga regler ska minska. Jag är övertygad om att vi kommer att klara av också detta, även om det inte är så lätt som vi kanske trodde i början.

Däremot finns det en rätt nyligen gjord undersökning om hur det ser ut beträffande småföretag och deras användning av datorer – huruvida de har en egen e-postadress och så vidare. Man överraskas kanske en del när man läser att det, även om det skiljer lite grann över landet, nog bara är en tredjedel av våra småföretag som har en egen e-postadress. Har man inte en sådan blir det självfallet väldigt mycket krångel med fax, telefon och kontakter med myndigheter av olika slag. Kanske det också är en viktig del i hela det här arbetet att se till att man börjar använda den nya tekniken. Måhända är det kanske det mest effektiva sättet att minska tiden för företag att ha kontakt med myndigheter. Den saken skulle jag gärna vilja se lite mera på.

När man läser betänkandet, herr talman, ser man att borgerligheten vill förändra, anpassa – det vill säga sänka skatten. Jag tror inte att man någonstans kan säga att de borgerliga partierna vill höja skatter. Man vill försämra arbetsmarknadsreglerna för att underlätta för företagsamheten. I det här sammanhanget kan man säga att det är en väldigt viktig kamp som Byggnadsarbetareförbundet just nu driver. Det kanske inte är förvånande men ändå konstigt att borgerliga ledamöter eller borgerliga partier inte mer tydligt ställer upp för kollektivavtalen utan blandar bort sig i en massa andra resonemang. Varför ska inte alla företag i Sverige följa kollektivavtal? Är det seriöst att låta några stå utanför?

Likaså vill man, åtminstone i det här betänkandet, börja sälja ut Sveaskog lite undan för undan, och vi vet att man i andra avseenden är beredd att sälja i princip alla de statliga bolagen. Man brukar säga att det här är till för att öka konkurrensen. Vi har haft diskussionen så många gånger förut, men det finns med i betänkandet, och jag undrar: Hur ökar man konkurrensen när man säljer ut stora statliga bolag till större eller lika stora privata bolag? Hur ökar konkurrensen? Och varför ska man ta bort den här möjligheten för svenska folket att påverka utvecklingen?

Herr talman! För något år sedan beslutade riksdagen – det var ett väldigt vist beslut vi tog den gången – att tillsätta ett nationellt program för ökad träanvändning. Som alltid tar det en stund innan sådana här beslut kan få några effekter och komma i gång. Nu har emellertid regeringen tillsatt en samordningsman för detta, och allting tyder på att vi nu börjar få fart på träprogrammet. Jag skulle dock ändå vilja slänga med en signal till näringsministern att det nu är viktigt att vi ser till att det här programmet får de resurser som behövs så att vi kan börja matcha våra finländska vänner, som har kommit väldigt långt. Vi ser av den undersökning som kom förra veckan från Trä- och Möbelindustriförbundet att man faktiskt innan detta program kommer i gång räknar med att behöva nyanställa 6 000 människor i träindustrin. Jag undrar: Är dessa siffror sanna? Är det riktigt? I vanlig, enkel träindustri kommer arbetsgivarna att vilja ha 6 000 nya medarbetare. Det tycker jag är fantastiskt, och det borde vara ett positivt tecken i skyn.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till förslaget i detta betänkande.

Anf. 191 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Näringspolitiken ska bidra till att skapa en hållbar utveckling med många intressanta jobb och rimlig välfärd i hela Sverige. För att klara det behövs det fler och växande företag med goda idéer och framtidstro. Då måste kompetensutvecklingen fungera väl så att företagen får den kompetenta arbetskraft de behöver och människor får kunskan, viljan och inspirationen till att starta egna företag. För företagen måste teknikspridningen, kompetensutvecklingen och de innovationsfrämjande åtgärderna fungera och driva åt rätt håll. Lönsamheten för investeringar måste ligga på en rimlig nivå, och hinder för bra kapitalför-sörjning måste undanröjas, särskilt för små och växande företag. Hur detta ska gå till och vad som krävs för det är det många som har fått i uppdrag att fundera över, och vi ser en del olika förslag och lösningar i det här betänkandet.

Men det som är häpnadsväckande är hanteringen av förmånsrättsförslaget. Vet inte regeringens ena hand vad den andra gör? Intrycket att kommunikationen mellan departementen saknas blir ganska starkt. För en kort tid sedan drev regeringen tillsammans med Vänstern igenom att steg två i förmånsrättsreformen ska genomföras från 2005, mot en riksdagsmajoritet.

I en artikel i Dagens Industri den 17 november stod det om vinnaren i Gaselltävlingen för Västra Götaland, Elfi Elektrofilter, att de har fått mycket svårare att låna pengar genom den nya förmånsrättslagen. Ett Gasellföretag är ett företag som utses efter några kriterier och får betraktas som ett kvalitetsföretag och ett föredöme. Bland annat ska ett Gasellföretag ha en omsättning över 10 miljoner kronor, ha minst tio anställda, ha ökat omsättningen kontinuerligt under de senaste tre åren, ha ett positivt resultat för de senaste fyra åren och ha sunda finanser. Trots detta säger ägaren Jan-Olov Wallin att det har blivit mycket svårare att låna pengar med den nya förmånsrättslagen. Alternativet att ta stöd av ett investmentbolag innebär att familjen måste avhända sig en del av företaget, och det är inte så trevligt.

Det här borde oroa näringsministern och justitieministern när man nu vill sätta kraft bakom det stora steget, steg två, som innebär att hundratusentals företag får nya, retroaktiva villkor för att försöka klara sin finansiering. Många är vardagsföretag som inte är så framgångsrika och attraktiva som vinnaren i Gaselltävlingen men som ändå sysselsätter väldigt många människor och har en, i varje fall före steg två, lönsamhet som gör att de överlever. För dessa företag finns inga alternativ som till exempel Finnvera i Finland, utan här ska experimentet först genomföras, och sedan ska alternativa resurser eventuellt sättas in. Ingreppet i kreditförsörjningen till småföretagen är ju enormt. Det kan handla om 50 miljarder som plockas bort i säkerhetsmassa för befintliga krediter. Det är omänskligt för småföretagarna, och det är riskabelt för vårt land. Steg två borde stoppas omedelbart och en konsekvensanalys upprättas för att minimera riskerna och maximera möjligheterna att det kommer något gott ur reformen.

Enbart i de fyra nordligaste länen försvinner kreditsäkerhet för ca 5 miljarder. Tänk vilket stort belopp som kommer att skada väldigt många familjeföretag, i många fall skador som inte går att reparera. Var finns samhällsnyttan i denna reform? Borde vi inte uppmuntra företagande och samhällsbyggande i stället för att rasera det?

Och som sagt: Regeringen drev igenom det här mot en riksdagsmajoritet. Hur man tricksade för att få fram beslutet berättade jag i den regionalpolitiska debatten för en vecka sedan. Varför tog man inte vara på möjligheten att uppskjuta del två och utvärdera reformen gentemot de små företagen? Det gjorde inte utredningen som föregick propositionen, och det har inte gjorts sedan heller.

Ett annat bekymmer är IUC, som har varit duktiga på att utveckla företag i samarbete med olika parter. Det var ett lyckosamt koncept för samverkande företag som har gjort god nytta, men som stryps av bristande medelstilldelning.

Ett grepp som tas för den förkommersiella finansieringen, såddfinansieringen, blir nu som ett resultat av Claes de Neergaards rapport att teknikbrostiftelserna omorganiseras i regionala bolag, och det bildas en

koncern för finansiering i tidiga skeden. Det bildas en ny fond för tidigt ägarkapital. Almi ska fortsätta med innovationsfrämjande verksamhet när det gäller produkter från enskilda uppfinnare med lägre kapitalbehov. Den nya koncernen föreslås vara mer inriktad på innovationer som kommer från näringslivet än vad som var fallet i tidigare system, och den ska ha ett utökat samarbete med Almi. Almi har ju fått mer resurser för att klara det här.

Det visar behovet av ett omtänk. Resultatet av att Sverige har jättemycket forskning inriktad på universitetsforskning är att de här förändringarna behövs. När det blir problem med att kommersialisera och få ut nya idéer som förbättrar både produkter och miljö så inrättar man tredje uppgiften. Den ligger inte i fokus för universiteten. De har inte betalt för det. Forskarna har ingen *credit* för det jobbet.

Andra länder lägger en stor del av kommersialiseringen på industriforskningsinstituterna och låter dem syssla med det de är bra på. Sverige mer eller mindre svälter ut dem och lägger kommersialiseringen på universiteten, som egentligen borde få syssla med fri forskning och inte i huvudsak med kommersialisering. Men det blir alltmer av det för universiteten nu. Jag funderar på om vi inte här ser en orsak till att vi får så lite ut av våra stora forskningsresurser. Jag tror att Sverige går över ån efter vatten när det gäller forskning och kommersialisering. Vattnet spills ut, medan man går över ån. Sedan står man där och frågar sig varför det är så lite vatten kvar i hämtaren och varför vi får så lite produkter och jobb av vår stora forskning.

Miljödriven affärsutveckling har Marie berättat en del om. Det är en väldigt viktig satsning, som Miljöpartiet har varit aktivt med att driva igenom. Vi hoppas mycket på det. Det är precis som Marie säger, att de stora möjligheterna framöver ligger på en bra miljödriven affärsutveckling.

Vi har också jobbat mycket hårt med regelförenkling för företagen. Det här var någonting som Miljöpartiet drev igenom tillsammans med borgarna, och sedan har vi jobbat med det tillsammans med Socialdemokraterna och Vänstern i departementet. Nu finns det alltså, som jag ser det, en stark vilja till att se till att det här ska bli bra. Det är ett väldigt ambitiöst grepp man tar. Vi har tillsammans uttryckt att vi ska bli bland de bästa länderna när det gäller regelförenkling, och vi har de högsta ambitionerna. Det här startas redan nu. Trots att alla mätningar inte är klara kommer målen gälla från 2004. Då är det ingen risk för att myndigheter sackar efter därför att de inte vill göra för många förändringar innan målet börjar gälla. Det är någonting som vi har varit lite rädda för. Men målet börjar gälla innan själva strukturen är klar.

Vi tycker också att det är viktigt att stödja ungdomars företagsamhet genom åtgärder och program i skolan. Det är viktigt att stödja invandrar- och kvinnors företagande. Det gör vi genom en summa pengar. Naturligtvis är det viktigt att förändra strukturer för att främja kvinnors och invandras företagande. Förändring av strukturer är viktigare än nål-pengar.

I det här sammanhanget vill jag ändå trycka på att Nutek måste bli bättre på jämställdhet. På Nutek ägnar man sig åt det som brukar benämnas ”*add women and stir*”, det vill säga att man satsar på planer och program, och när man är färdig med det frågar man sig hur man ska hantera

jämställdheten på ett vettigt sätt. Så går det inte att jobba om man ska ha framgång med jämställdhetsfrågorna. Man måste utbilda sin personal, och särskilt cheferna, på ett mycket seriöst sätt så att de förstår hur man ska jobba med jämställdheten.

Prot. 2004/05:47
9 december

Näringsliv

Anf. 192 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Herr talman! Får jag börja med att tacka för de varma välkomstorden och lyckönskningarna. Det kändes gott att höra. Men jag måste säga när jag lyssnar på de fyra representanterna för högeralliansen, som nu alla står upp för att hylla ytterligare, att jag aldrig förut hört en sådan samling dysterkvistar, trots att ni nu skrattar, beskriva svensk ekonomi.

I går kom Statistiska centralbyrån med, inte en ny prognos, utan utfallet i svensk ekonomi under tredje kvartalet. Där bedömer man att svensk ekonomi vuxit med 3,9 % – en BNP-utveckling på nästan 4 % det senaste året. Samtidigt står representanter för de fyra borgerliga partierna och beskriver svensk ekonomi som om vi skulle vara i en situation av fritt fall och minskande BNP. Det finns nästan inget annat land i Europa som når upp till 4-procentsnivån i BNP:s ökningstakt. Ni måste nog slipa argumentationen om ni ska få det här att bita. Vi har lämnat den internationella lågkonjunkturen och är på väg in i en stark uppgång.

Sysselsättningen har ännu inte tagit fart. Det har att göra med att svensk ekonomi samtidigt har gått igenom en mycket stark produktivitetensutveckling. Är någon av er emot denna utveckling? Vi har haft en ökning av produktiviteten i industrin under den senaste tioårsperioden på 60 %. Är det någon som tror att man kan möta globaliseringen och hårdare konkurrens på annat sätt än att jobba effektivare, klokare, med ett större kunskapsinnehåll och med en förbättrad produktivitet? Därför ser vi den uppgången först i och med att industriproduktionen ökar.

Exporten har ökat mycket kraftigt. I år har vi en bytesbalans på plus 160 miljarder kronor enligt prognoserna. Vi ser i SCB:s senaste undersökning att nu kommer också investeringarna, såsom det gör när konjunkturen vänder. Först använder man sig av befintlig arbetskraft, befintliga maskiner och befintlig investeringskapacitet. Sedan kommer investeringarna. Nu kommer de första tecknen på detta.

Jag kommer inte att vara nöjd förrän vi ser en stark sysselsättningsutveckling. Det är det som är avgörande för samhällsutvecklingen. Men vi har ett mycket starkt år i svensk ekonomi detta år. Då kan man inte stå i talarstolen och beskriva svenskt näringsliv som nästintill förslappat, gammalmodigt som inte kan sälja, inte duger till i internationell konkurrens, för så är inte fallet.

Det är utfall.

Hur ser det då ut för möjligheterna framöver? Det är det som måste vara det centrala i en framåtsyftande näringspolitik. Ja, grundförutsättningarna är goda.

Vi har hört talare för regeringen och samarbetspartierna tala om internationella utvärderingar som pekar ut de nordiska länderna som havande mycket goda förutsättningar för att skapa ekonomisk tillväxt också på lång sikt. World Economic Forum rankar Sverige nr 3 i världen både vad gäller företagens konkurrenskraft och vad gäller långsiktiga tillväxtförutsättningar.

Den europeiska unionen har försökt se på vilket land som har högst innovationskraft. Det borde vara en central fråga i den här diskussionen också. Där ligger mycket av Sveriges framtid – innovationskraft och innovationsmöjligheterna. Då rankar man Sverige nummer ett i Europeiska unionen.

OECD har försökt titta på hur det ser ut med andelen kunskapsintensiva arbeten i vår ekonomi. Det har en koppling till den uppgift som jag arbetat med under många år, utbildnings- och forskningspolitiken. Man säger att andelen av den svenska arbetskraften som finns i kunskapsintensiva arbeten ligger högst i världen. Vi har haft en tioårsperiod med god ekonomisk utveckling jämfört med de flesta andra, men det räcker inte med att titta tillbaka på den perioden. Det gäller att använda de här förutsättningarna och omsätta dem i ökad sysselsättning och ökad välfärd.

En sak man inte får glömma i de här diskussionerna är att Sverige är ett av världens mest internationaliserade länder. 45 % av vår produktion går på export, en stor förändring under de senaste tioårsperioden. Vi låg på drygt 30 % för tio år sedan, i dag på 45 %.

Det leder mig till en väldigt viktig slutsats. Vi är ett land som är framgångsrikt på exportmarknaderna, vi är beroende av öppenhet och frihandel. Vi är också ett land som naturligtvis påverkas oerhört snabbt av internationell konjunktur och internationell handel. Är man så framgångsrik i att exportera blir man också utsatt för ett mycket starkt konkurrenstryck. Vi kräver att vi är ett land som hela tiden orkar att strukturomvandla och hela tiden orkar gå vidare i ny produktion med högre kunskapsinnehåll och högre produktivitet.

Sverige är ett land som av tradition är öppet för detta. Vi har en befolkning som accepterar och bejakar förändringen. Vi har en fackföreningsrörelse som gör likaså.

Högeralliansen är på väg att formulera en politik som riskerar att dra undan det folkliga stödet för öppenhet, strukturomvandling och ständig förnyelse. Man bör tänka efter minst ett par gånger innan man driver det som en framtida politik.

Vad har vi framför oss när det gäller trygghetssystemen? Vi har det ledande partiet, Moderaterna, som driver mycket kraftigt sänkta ersättningsnivåer i socialförsäkringarna. Samtidigt driver man mycket tuffa villkor när det gäller arbetslöshetsförsäkringen. På det viset vill man både skapa ökat tryck på enskilda individer och sänka löneläget för de mest utsatta på arbetsmarknaden på ett mycket effektivt sätt.

Ni har inte bara formellt lämnat en del av era tidigare förslag. Ni har utvecklat nya förslag för att starkare sätta press på de löntagare som har lägst löner och minst förankring på arbetsmarknaden. Det kommer att bli konsekvensen av sänkta ersättningsnivåer och hårdare tillämpning av arbetslöshetsförsäkringen.

Vad tror ni att det kommer att få för resultat? Kommer människor att ställa upp på att vara en öppen ekonomi, redo till omvandling bara man känner att man får stöd och hjälp under den omvandlingen? När man känner att hjälpen och stödet inte längre finns där kommer man att mot-sätta sig att delta i att vara öppen för förändring.

Vi ser redan i dag protektionistiska diskussioner och tendenser runt om i världen – i USA och i delar av Europa. Den typen av politik kom-

mer att stärka en sådan opinion väldigt kraftigt också i Sverige. Att försöka säga nej till globaliseringen för att man inte får trygghet i förändringen är vad ni erbjuder i högeralliansen. Det kommer att minska dynamik, flexibilitet och förändringsvilja i svensk ekonomi.

Vi lever i en tid av globalisering med ständigt ökande konkurrens. Kina, Indien, östra Europa, Sydafrika och Brasilien – alltfler länder deltar i öppen internationell handel. Vi är ett av de mest framgångsrika länderna i det utbyte som finns inom världshandeln. Det måste vi vara rädda om. Vi måste också se till att det finns en trygghet för människor i förändringen, annars kommer man inte att ställa upp på detta.

En av de viktiga långsiktiga tillväxtfrågorna är den diskussion vi har framför oss när det gäller världshandeln. Doharundan går in i ett nytt skede. I Hongkong är det möte i december – om precis ett år – där världens länder, medlemmar i WTO, ska bestämma sig för hur man ska ha det med regleringen av handeln de kommande åren. Kan vi utöka möjligheten till friare världshandel, inte minst för tredje världen och därmed för ett land som Sverige, med nästan hälften av BNP på export och skapa goda nya tillväxtförutsättningar?

Sverige ska driva på för ökad öppenhet och för liberalisering av världshandeln. Då ska man också se till att man har en miljö i Sverige som hjälper till och stöttar i den förändringen.

Näringspolitiken är naturligtvis oerhört viktig för vår tillväxt. Jag vill peka ut fyra områden som jag ser som centrala under den kommande perioden.

För det första ska Sverige konkurrera med kunskap, inte med låga löner. Då spelar utbildnings- och forskningspolitiken en mycket stor roll. Det vi har gjort inom högskolans område är kanske en av de viktigaste näringspolitiska insatserna. Vi har kraftigt byggt ut högre utbildning med minst en stark högskola i varje region, under ständig batalj med borgerligheten som har sagt nej till den utbyggnaden.

Efter årsskiftet lägger regeringen fram sin forskningspolitiska proposition. Den är också väldigt viktig för vår långsiktiga konkurrenskraft och för en utveckling av näringspolitiken. Där har vi möjlighet att utveckla det vi nu gör med fordonsindustrin: ett handslag med näringslivet och gemensamma forskningsinsatser. Staten satsar stora resurser och näringslivet satsar lika stora resurser. Tillsammans omsätter vi det i nya forskare med frågeställningar hämtade från näringslivets verklighet, och därmed större möjligheter att bidra till näringslivets utveckling.

Vad säger högeralliansen – Folkpartiet i detta fall? De svarar med att dra ned Vinovas forsknings- och utvecklingsresurser med 300 miljoner kronor. Det är nästan en tredjedel av budgeten. Det blir inga handslag med näringslivet med den typen av politik. Det blir heller inga nya forskare av intresse för näringslivet.

För det andra ska vi stimulera småföretagsamheten och entreprenörskapet. Vi behöver fler företagare. Det är självklart att mycket av den nya sysselsättningen, som kommer inte minst i privat tjänstesektor, är mycket nära industrins utveckling. Den tjänstesektorn kommer att bäras av små och medelstora företag.

Förra veckan presenterade vi handlingsplanen med nästan 300 konkreta förslag för att förbättra regelverk, förenkla vardagen och förbättra servicen till företagare. Det är ett bra handlingsprogram som vi kommer

att kunna arbeta med under perioden framöver. Det är konkret och inriktat på att realisera bättre förutsättningar.

Det handlar också om attityder. På regeringssammanträdet i dag fattade regeringen beslut om att ge Nutek i uppdrag att bidra med ett entreprenörskapsprogram i skolan och högskolan – med 45 miljoner nästa år och likartade summor 2006 och 2007. Det är en stor satsning för att vara med och stötta förändring i attityder och väcka tanken på entreprenörskap. Det är viktigt för ungdomar och viktigt på högskolan, där vi samtidigt jobbar mycket med innovationssystemen.

Framöver ger vi Nutek i uppdrag att arbeta med att sprida erfarenheter om generationsskifte, planering inför generationsskifte, arbete inför generationsskifte i småföretagarnas vardag. Det är en oerhört viktig fråga med en allt äldre småföretagargrupp som behöver arbeta aktivt med sitt generationsskifte.

Arvs- och gåvoskattens avskaffande spelar naturligtvis en väldigt viktig roll. Det är en radikal reform vid årsskiftet som i ett slag förenklar generationsskiftet. Tillsammans med det programmet kan man sätta i gång ett intressant arbete.

För det tredje handlar det om tillgången på riskvilligt kapital i det tidiga skedet. Marknaden sköter riskvilligt kapital i den stora kedjan av företagsamhet, men man har svårt att komma in i det tidiga skedet. Riskerna är så stora och kunskapen kan vara låg om man verkligen kan realisera den idé som kanske kommer från forskning eller högteknologisk verksamhet och om den verkligen kommer att bära på marknaden.

Inom kort etablerar vi en ny statlig struktur, en nationell struktur, en teknikbrokoncern som kommer att jobba tätt intill innovationer inom forskning och utveckling för att realisera det i företagsamhet. Det är naturligtvis en väldigt viktig och central åtgärd. Vi skapar en nationell struktur som kommer att stötta högskolors och universitets verksamhet med att bli bättre på att kommersialisera forskningsresultat.

Där har vi mycket av framtidens företagsamhet inom medicin, bioteknik, informationsteknologi och nanoteknologi. Flera av de områdena vet vi kommer att innehålla mycket intressant utveckling för varor och tjänster för svensk marknad och för export.

För det fjärde måste vi bli bättre på att se till att våra små och medelstora företag tidigt kommer ut på exportmarknaderna. Det är naturligtvis viktigt att se till att stötta det lilla företaget som självt inte har möjlighet att alltid ha kunskapen och kompetensen, men som med rätt stötning får tillgång till de växande internationella marknaderna. Det gäller inte minst i Östersjöregionen men också på de nya marknader som nu växer så det knakar i Asien och i Latinamerika.

Vi gör nu insatser med 75 miljoner kronor till exportfrämjande åtgärder. Exportrådet får nya insatser och regeringen får möjlighet att stötta särskilda branscher för att de ska kunna gå ut på exportmarknaderna. Det spelar naturligtvis stor roll. Det säger Kristdemokraterna nej till. Man vill inte satsa på samma sätt på exportfrämjande. Man tror att det lilla företaget klarar det självt. Är det en klok investering för framtiden?

Alla de här områdena kommer att kräva väldigt mycket samverkan. Jag skulle önska att det fanns möjlighet till politisk samverkan, men debatten i dag är snarare en litania av eländesbeskrivningar. Det kommer att kräva samverkan med företagsamheten, samverkan mellan region och

nationell nivå, samverkan mellan kommuner och företag och mellan stat och företag för att ge så goda villkor som möjligt med respekt för att det är i de små och medelstora företagen vi kommer att se sysselsättningsökningen framöver.

Sverige har goda förutsättningar, och det återstår mycket att göra för att se till att vi behåller platsen längst fram. Det tror jag att vi har förutsättningar att klara.

Anf. 193 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Det var en hel del utbildningspolitik och sedan lite vackra ord, som vanligt, från näringsminister nr 5, Thomas Östros, som jag har äran att debattera med.

Jag är inte så förvånad över att Thomas Östros målar situationen för företagarna i rosenrött. Han tycker ju att det mesta i skolan är bra, samtidigt som man i november genomförde den största utvärderingen av grundskoleelevernas kunskaper på tio år och det visade sig att de blivit sämre i de flesta viktiga ämnen, inklusive läsning. Vi får väl se vad vi kan vänta oss här i framtiden. Inte blir det väl särskilt mycket, förstås.

Som vanligt var det alltså fina ord, men tomma, från representanten för vänsterkartellen, eller hur vi nu ska uttrycka oss.

Jag har dock en fråga till Thomas Östros, för att bli något mer konkret. I det betänkande vi behandlar i dag pratar vi bland annat om Sveaskog. Jag ber om ursäkt ifall jag sade Vasaskog i mitt anförande tidigare. Jag vill korrigera det själv. Jag undrar lite om detta med att Sveaskog ska ge sig in på den privata marknaden och dessutom bli ett lite mer turistorienterat företag. Ser inte näringsministern några problem med att Sveaskog nu ska konkurrera ut privata turistföretag? Ligger det i linje med hur regeringen fortsättningsvis kommer att göra med de statliga bolagen, det vill säga att alltmer konkurrera ut privata initiativ?

Anf. 194 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Jag tackar för klargörandet att det var Sveaskog det handlade om. Annars hade jag blivit tvungen att kolla igenom statens innehav för att hitta Vasaskog.

Det är klart att inte Sveaskog ska konkurrera ut privata turistföretag. Det handlar om att Sveaskog ska vara ett företag som kan upprätthålla de fantastiskt fina tillgångar som finns inom Sveaskog i form av markerna till lokala entreprenörer som ska jobba med turism. Det är alltså precis tvärtom: Vi ger ett uppdrag till Sveaskog att vara aktivt i att bidra till naturturismen och därmed till lokala entreprenörers möjligheter att driva denna naturturism.

Eva Flyborg väljer att totalt ducka för en sådan viktig fråga som forskning i samarbete mellan stat och näringsliv. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi kan göra handslag tillsammans för att utveckla forskning inriktad mot näringslivets behov. Jag uppfattar det också som en mycket stark åsikt i den medicinska industrin i Sverige, i fordonsindustrin, i pappersindustrin, i de små bioteknikbolagen och på informations-teknikens område att man skulle vilja se mer av sådan samverkan.

Därför har vi byggt upp Vinnova, en mycket kompetent myndighet under Näringsdepartementet, som utbildningsminister Leif Pagrotsky hanterar men som vi samverkar om. Den har till uppgift att just jobba

med dessa handslag, en av de viktiga framtidsfrågor som alla moderna länder ägnar sig åt. Detta rycker Folkpartiet undan mattan för. Jag är inte särskilt imponerad.

När vi nu ser en så stark ekonomisk utveckling, hur förklarar Eva Flyborg detta? Vi har 3,9 % BNP-ökning. Allt är eländigt, näringslivet är i dåligt skick, vi har ingen som helst näringspolitik, ingenting fungerar – och sedan har vi kanske den starkaste tillväxten i Europa. Hur går det till?

Anf. 195 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Den där beskrivningen att allt är dåligt i svenskt näringsliv får näringsministern helt och hållet själv stå för. Detta har jag aldrig sagt. Jag har däremot kritiserat regeringens näringspolitik, eller rättare sagt brist på näringspolitik.

Att vi har ett mindre anslag på Vinnova är inte alls konstigt. Vi ger dessutom mer pengar till universitetsforskningen, den fria forskningen, därför att vi tycker att pengarna gör bättre nytta där. Där lägger vi ½ miljard extra i stället. Det kanske näringsministern kan skriva upp till nästa debatt, så slipper vi prata om det.

En annan sak som är väldigt intressant är det här med karteller. Vi har från Folkpartiets sida tillsammans med våra borgerliga kamrater och flera andra föreslagit att vi ska kriminalisera karteller. Detta är regeringen emot. Jag förstår uppriktigt sagt inte varför.

Vi har ett Konkurrensverk som i flera år har klagat över att man inte får ut de bötessummor som man skulle vilja ha. De låga bötessummor vi har här i Sverige avskräcker nämligen inte ett enda dugg, Thomas Östros. Det är snarare så att man räknar med lite smisk på fingrarna, det vill säga en liten bötessumma, när man gör olika satsningar och annat. Så dålig är den svenska kartellagstiftningen!

Kartellsamarbete är stöld från oss konsumenter, och därför borde det vara kriminaliserat. Varför vill i stället näringsministern och hans regering ha ett angiverisystem med betalda tjallare i statlig tjänst? Är det verkligen en bättre väg att gå för svenskt näringsliv?

Anf. 196 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Nu kommer snart ett betänkande som ser över lagstiftningen på området. Vi får återkomma till detta när jag har tittat på de förslag som där finns och fått höra synpunkterna från viktiga aktörer i samhället.

Jag noterar att jag inget svar får på hur det kan komma sig att vi har 3,9 % ekonomisk tillväxt trots att allting verkar vara eländigt, enligt Eva Flyborg.

Det andra är att du bara så där viftar undan behovsmotiverad forskning och samverkan med näringslivet när resten av världen ser detta som en strategisk del i en modern näringspolitik.

Låt mig påpeka att Eva Flyborgs egen hemregion med stark fordonsindustri har mycket starka önskemål om den typen av gemensamma insatser. Låt mig påpeka att de pengarna kommer från Vinnovas budget. Drar du ned med 300 miljoner och säger att det ska universiteten få till fri forskning – vilket jag i och för sig tycker är roligt – dräper du ju den behovsrelaterade forskningen. Du dräper också det handslag vi nyss gjort

Anf. 197 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag får börja med att hälsa Thomas Östros välkommen till näringsutskottet som näringsminister. Det glömde jag i mitt första anförande. Möjligtvis kan det ha berott på att näringsministern var något sen, men det hade nog inte hjälpt även om Thomas Östros hade kommit i tid. Jag hade nog missat det ändå. Men hur som haver, välkommen hit!

Du märker att vi har det ganska kul i det här utskottet. Vi skrattar då och då.

Dock skulle jag vilja inleda själva repliken med en liten uppmaning om att vara lite noggrannare med hygien. Det verkar vara någonting i öronen som inte fungerar. Vi har blivit beskyllda för att ha målat Sverige i svarta och dystra färger. Det tycker jag inte alls att vi har gjort, inte någon av oss. Tvärtom tog vi upp precis de saker som näringsministern sedan tog upp i sitt anförande, det vill säga hur vi skulle kunna göra saker och ting ännu bättre.

Låt mig citera din chef: stolt men inte nöjd. Det kan man väl vara. Man ska inte vara nöjd. Man ska inte vara nöjd med att en och en halv miljon människor inte befinner sig på arbetsmarknaden. Man ska inte vara nöjd med att vi har en kraftig produktivitetstillväxt som inte kommer alla till del. Man ska inte vara nöjd med att de små företagen inte kan växa och utvecklas på ett sådant sätt att fler får sysselsättning och välfärd.

Det var detta vi pratade om. Vi tog intressant nog upp nästan precis samma punkter som näringsministern sedan tog upp.

Vi tog till exempel upp att man skulle stimulera de små företagen. Jag uppehöll mig ganska mycket vid det. Jag menade att det regeringen har gjort hittills inte gav någon anledning att vara imponerad. Man har gjort precis tvärtom: Man har gjort allt man kunnat för att göra livet surt för de små företagen, till exempel med sjuklöneansvaret.

Låt mig också säga något om trygghet. Trygghet var en stor sak i näringsministerns anförande. Vi ska ha trygghet i samhället. Min fråga är då: Varför ska tryggheten inte gälla de små företagarna? De som tar risker, de som satsar eget kapital, de som ska ha ansvar för de anställda – varför ska tryggheten inte gälla dem?

Anf. 198 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! För mig är det centrala i näringspolitiken och helheten i politiken när det gäller ekonomisk utveckling att vi kan vara flexibla, dynamiska och förändringsvilliga. Det är det centrala. Det ska ske på en väldigt stark kunskapsgrund. Därför blir utbildnings- och forskningspolitik också oerhört viktigt. Det måste realiseras genom stark småföretagsamhet, för det är där flexibiliteten finns i framtiden.

Då gäller det också att tryggheten ska kunna gälla alla, att man upplever att det finns ett samhälle som ställer upp om det av olika anledningar går snett. Om det inte finns ett samhälle som ställer upp vet vi konsekvenserna. En del kommer att uppleva en större frihetsgrad och att samhället blir bättre. Men stora grupper kommer att uppleva att det bara är bördor som faller på dem och inga möjligheter. Då skapar vi en politisk

situation i Sverige där väldigt många kommer att uppleva det som rationellt att sätta sig emot förändring, att sätta sig emot öppenhet på marknaderna för import och export, att sätta sig emot en ekonomi som fungerar fritt. Och det skapar väldigt mycket mindre av den dynamik som vi vill ha.

Det är det som är så listigt med den moderata politiken. Ni har förlorat alla debatter som handlar om arbetsrätt, den om kollektivavtal är ni på väg att förlora, de klassiska frågorna. Men då vänder ni och så säger ni: Låt oss i stället göra reformer i socialförsäkringarna. Och inte vilka reformer som helst, det är mycket kraftiga sänkningar av ersättningsnivåerna. Det kommer att leda till en mycket kraftig press nedåt på lönerna och därmed också en mycket osäkrare situation för en stor grupp människor. På vilket sätt gynnar det dynamik, förändringsvilja och modernisering?

Det är en gammaldags politik. Den tar bort det som har varit grunden för att vi får så stark tillväxt i Sverige och att vi är så förändringsvilliga.

Anf. 199 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik:

Herr talman! Inte har jag fått mycket till svar på min fråga, inte.

Vi ska vara förändringsbenägna – *fine!* Vi ska vara flexibla – *fine!* Men vad ska jag säga till den småföretagare som inte omfattas av de trygghetslagar som hans anställda gör, som inte omfattas av de transferingsmöjligheter när det gäller arbetslöshet, sjukdom och så vidare som gäller alla andra? Vad ska jag säga till honom eller henne? Vad ska jag säga till honom när han dessutom har gått i konkurs och har tvingats att teckna en personlig borgen för de lån han har tagit i sitt företag därför att förmånsrätten har ändrats? Vad ska jag säga till de människorna? Ni ska vara flexibla! Ni ska offra era hem, era familjer, er egen trygghet därför att näringsministern har sagt att ni ska vara flexibla.

Nej, ska vi prata om trygghet ska trygghet gälla även småföretagarna, annars kommer vi inte att få den aktivitet vi behöver.

Några ord om utbildning. Här pratas det mycket om utbildning – *fine!* Jag kommer från universitetet. Jag tycker mycket om utbildning. Jag tycker att det är viktigt. Men vad gör näringsministern åt detta?

Den utbildningspolitik vi har i Sverige liknar mest av allt en planekonomisk verksamhet. Regeringen bestämmer var utbildningen ska ske, vem som ska utbildas, hur mycket det ska kosta och vilken utbildning som ska förekomma. Man satsar på teknik. Det är inte teknik ungdomarna vill ha. Ungdomar vill ha någonting annat. Det kanske inte är teknik vi behöver heller i dag, om man ska tro de utvärderingar som gjorts.

Vi behöver affärskompetens, människor som kan utveckla alla dessa patent vi har i Sverige och lansera dem någon gång på den internationella marknaden. Men detta kommer vi aldrig att få så länge utbildningspolitiken är ett planmonopol där man styr och ställer på det här sättet och därtill drar ned satsningarna per student. Universitetet klagar. De får svårare och svårare att hävda sig. Tala om hur det ska gå till!

Anf. 200 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Nog har Anne-Marie Pålsson arbetat på universitetet, men hon känner inte riktigt till hur utbildningspolitiken fungerar. Jag skulle kunna fördjupa mig väldigt länge i att berätta om vilken frihet ett

universitet har i dag att helt och hållet välja utbildningsinriktning. Det styrs inte uppifrån. Det är bara att ta reda på.

Men utbildningspolitik är också att uppmuntra den här förändringen. Det är det vi ser ute i regionerna, hur högskolan har blivit ett kraftcentrum också för företagsamhet och ekonomisk tillväxt. Ungdomar som kommer till högskolan får goda kunskaper. Företag söker sig till högskolemiljöerna för att få tag på arbetskraft och få idéer till nya innovationer. Teknikcentrum växer upp kring högskolorna. Med såddfinansiering och riskkapitalbolag stärker vi nu möjligheten att få ut mer av ekonomisk tillväxt från högskolorna. Det har Moderaterna motsatt sig.

Jag vill ju se ett fortsatt ökat entreprenörskap i Sverige, ett fortsatt ökat företagande. Företagande kräver att vi har ett stöd från befolkningen att människor som är framgångsrika med sina företag också får god avkastning från detta. Det tycker jag är en självklarhet för en god företagarpolitik.

Men vi behöver också förändra attityder, se till att människor upplever det som att företagande kan vara ett lika naturligt yrkesval som att bli anställd. Då behöver vi också bidra till att utbildningsinstitutionerna tillsammans med näringslivet är med och uppmuntrar unga människor att bli företagare.

Men på vilket sätt är er politik till nytta för småföretag? Varför är det bättre för småföretagare att vi sänker ersättningsnivåerna så att människor blir rädda för förändring? Varför är det bättre för småföretagare att vi drastiskt försämrar arbetslöshetsförsäkringen?

Jag vill bidra till bättre villkor för företagandet. Men det får inte ske genom att tro att det är sämre villkor för alla andra som ska vara verktyget för att nå ett bra företagsklimat. Det tror jag är alldeles fel.

Anf. 201 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Herr talman! Näringsministern tyckte att vi var dysterkvistar. Jag tog upp tre saker som jag tycker är oroväckande och som jag tycker att näringsministern också borde ägna en tanke åt.

Det första var att det är för få svenskar som vill vara företagare. Vi ligger sämre till än våra grannländer. Det är någonting vi också har fått kritik för från EU. Hur ser näringsministern på det här? Hur ska vi få fler företagare?

Det andra allvarliga hotet som jag tog upp var att 180 000 företag står inför ägarskifte de närmaste åren. FR Företagarna visar att 45 000 av dem riskerar att läggas ned. Är inte det ett problem?

Det tredje jag tog upp var hotet om utflyttning av företag och även kapital. Ser inte näringsministern ett problem i att 500 miljarder finns på icke redovisade konton? Andra experter menar att det är mycket mer, pengar som skulle kunna vara hemma i Sverige, vara ett viktigt komplement och ge riskkapital. Hur ska vi få hem de här pengarna om vi inte gör som Finland nyligen har bestämt sig för att göra och tar bort förmögenhetsskatten?

Till sist de 3 ½ procenten i tillväxt, är det inte ett bekymmer att det än så länge inte blir några nya arbeten? Under det här året har det än så länge blivit 20 000 färre arbeten, enligt AMS. Hur ska vi få fler arbeten?

Anf. 202 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! För mig är ökad sysselsättning prioritet nr 1, självklart. Det är den viktigaste effekten av en bra ekonomisk utveckling, att människor får ett eget arbete och en egen försörjning. Det handlar om makt, det handlar om framtidstro och det handlar om människors livskvalitet. Jag tror att en viktig del i detta är att små och medelstora företag expanderar, sysselsätter och anställer fler.

Enligt senaste Småföretagsbarometern, som organisationen Företagarna gör, ser vi för första gången på mycket länge att den optimismen börjar komma. Det är fler företagare som kan tänka sig att anställa, fler som ser optimistiskt på framtiden. Det är också en viktig signal, därför att då märker vi att industriuppgången, som har manifesterats i ökad produktion och ökad produktivitet, men inte i fler anställda, nu börjar spilla över i tjänstesektorn, den som levererar tjänster och varor till industrin. Då är det de små och medelstora företagen som får luft under vingarna och kommer i gång.

Det sprider sig till den övriga servicesektorn, och vi får en ökning i antalet anställningar. Sist i kedjan kommer kommuner och landsting när de ser att skatteunderlaget ökar med ökad sysselsättning. För mig är det den absolut mest centrala frågan.

Fler företag genom att fler unga startar företag men vi behöver också, precis som Mikael Oscarsson säger, hjälpa till att förbereda för ägarskiftet genom att avskaffa arvs- och gåvoskatten, som vi gör nu. En mer central åtgärd i det här läget, menar jag, än att avskaffa förmögenhetsskatten. Men vi ska också se till att bygga de här nätverken med näringslivets organisationer för att stötta planeringen inför ett generationsskifte. Nu när skattefrågan är löst krävs det också förberedelser för att det ska gå smidigt till.

Mikael Oscarsson har en åtgärd som sticker ut i den budgetmotion som väckts. Man tycker inte att vi ska satsa på exportfrämjande för små och medelstora företag. Förklara för mig hur det kan hjälpa företagare att klara sig i globaliseringen, med nya möjligheter som öppnar sig på nya marknader?

Anf. 203 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker inte jag fick några svar alls på de frågor jag ställde. Där var ett hot om att så få vill vara företagare. Faktum är att det är 28 000 färre företagare i dag än det var för tio år sedan när ni tillträdde. Det är ett allvarligt problem som vi måste fundera på. Hur kan vi få fler människor att satsa på företagande? Vad är det för problem i form av krångel, skatter och så vidare som hindrar?

Sedan var det frågan om 3 ½ % tillväxt. Som jag sade förut är det bara inom den offentliga sektorn som vi ser de nya arbetstillfällena skapas än så länge, trots att vi har den höga tillväxten. I det privata näringslivet består det i produktionseffektivisering, det vill säga att företag lägger ut sin produktion och tjänster utomlands och sedan tar hem vinsten.

Hur ska vi få fler arbeten? Hur ska vi få tillväxten att resultera i nya arbeten och nyanställningar? Behövs det inte rejäla tag i regelverken och byråkratin? Behöver inte skatterna ändras? Jag nämnde särskilt förmögenhetsskatten. Det skulle vara intressant att höra en kommentar om hur du ser på Finlands agerande. Är det inte en sak som även vi bör tänka på?

Varför ska det vara ett skattefråse, några få, de allra rikaste i Sverige, som slipper förmögenhetsskatten, men inte vanliga svenskar?

Kan vi inte få höra något om hushållstjänster? Här har flera, bland annat Kvinnoförbundet, talat om att det bör införas skattelättnader för hushållstjänster. Jag vill gärna höra en kommentar om det också.

Prot. 2004/05:47
9 december

Näringsliv

Anf. 204 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Det är alltid intressant att få känna på nya debattekniker. 20 frågor blir inget svar på två minuter. Det är imponerande.

Jag fick inget svar om exporten. Det är den enda åtgärd som sticker ut i Kristdemokraternas budgetmotion, nämligen att man inte vill att vi ska satsa på exportfrämjande för små och medelstora företag. Är det en klok åtgärd? Är det där ni ser att man ska dra ned för att få resurser till annat? Jag tycker att det verkar vara en åtgärd som snarare skadar tillväxtpöjligheterna för små och medelstora företag.

Sedan var det frågan om förmögenhetsskatten. Ibland får den nästan rent symboliska värden. Det är klart att den är viktig. Det är klart att vi måste fortsätta att reformera förmögenhetsskatten. Till årsskiftet ser vi till att ta ytterligare steg när det gäller till exempel fribeloppet.

I ett litet företag som Mikael Oscarsson talar om – den lilla entreprenören – förmögenhetsbeskattas inte det arbetande kapitalet. I takt med att företaget utvecklas, värdet i företaget ökar, förmögenhetsbeskattas det inte. Som det fungerar i dag om man dessutom går in på kapitalmarknaderna, förmögenhetsbeskattas inte heller då det arbetande kapitalet för den framgångsrike företagaren. Det är inget hinder för expansion i direkta värdet i företaget.

Sedan kan det finnas skäl att fundera över förmögenhetsskattens framtid på grund av att den är lätt att undkomma för vissa grupper. Men om man säger att det är den som avgör småföretagarnas villkor har man inte sett hur förmögenhetsskatten fungerar.

Hur har det gått med företagsamheten? Den institution som är bäst på att beskriva företagandet i Sverige, ITPS, visar att det ligger på 35 000 nya företag per år. Det har legat där sedan vi gick från den låga nivån, vippningen under den borgerliga regeringsperioden fram till 1994, och upp till 35 000. Nu kan vi skönja en uppgång. Det är en ökad optimism bland småföretagare. Det är insatser från regeringen på bred front för att stärka företagsamheten. Jag räknar med att vi kommer att se fler företag också i framtiden.

Anf. 205 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Herr talman! Det låter som om den nye näringsministern är fullständigt ovetande om att det är Socialdemokraterna som har haft ansvar för näringspolitiken i tio år. Det faller naturligtvis tillbaka på socialdemokratisk politik om företagen är oroliga och inte vågar anställa.

Uppenbarligen lyssnade inte ministern heller på vad jag sade. Jag beskrev de stora förutsättningarna, möjligheterna, som Sverige har med driftiga och kunniga människor. Det handlar om att frigöra den kraften och skapa förutsättningar så att de också förverkligas och övergår till nya företag, att man vågar satsa sina idéer för att gå vidare.

Jag tycker inte att ministern tidigare har svarat på frågorna hur man kan skapa nya arbeten. Ministern kan inte vifta bort gårdagens beslut om

sjuklöneansvaret, som direkt slår mot de enskilda människornas möjligheter att få jobb. Ni lägger fram förslag som ökar de sociala klyftorna mellan människor som har arbete och människor som inte har arbete. Vad ska jag svara de människor som efterfrågar arbete som den högsta punkten på dagordningen – som har någon form av handikapp, har en sjukdom?

Anf. 206 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Åsa Torstensson frågar om vi är beredda att ta ansvar för de tio år vi har suttit i regeringsställning. Resultatet ekonomiskt, både när det gäller näringslivets utveckling och BNP-utveckling, har varit bättre än de 20 tidigare åren för svensk del. Det har varit bättre än när vi jämför oss med de flesta övriga europeiska länder. Det är klart att vi kan ta ansvar för det.

Men jag är inte på något sätt nöjd. Jag vill se ökat företagande, fler innovationer, stärkt samarbete också med traditionella basindustrier i Sverige och med framtidsindustrierna. Det kan vi göra på en rad olika sätt. Vi kan göra detta med hjälp av de skatteförändringar vi genomför vid årsskiftet. Vi kan fortsätta att reformera 3:12-regler. Vi kan samverka kring forskning och utveckling. Vi kan samverka kring infrastrukturinvesteringar. Vi kan skapa system som uppmuntrar förändring. Men vi tar definitivt ansvaret för tio år bakåt i tiden.

Sjuklönefrågan är viktig både för företagare och för alla löntagare. Det är ett rimligt förslag vi har kommit fram till. Jag är övertygad om att det kunde också ha varit en borgerlig regering som hade lagt fram förslaget. Det handlar om att bygga in sunda drivkrafter i vårt system som gör att man tar ansvar för att människor som råkar illa ut får en chans att komma tillbaka till arbetslivet.

Det finns trygghetsregler i botten som skyddar den lille företagaren. Det är grundbelopp som man slipper betala. Det är en procentuell andel av anställningskostnaden som man inte behöver överstiga.

Jag kommer naturligtvis att noga följa utvecklingen. Det kommer alla som är näringspolitiskt intresserade att göra. Men det kommer också att ge effekter i form av att vi tar bättre vara på varandra och ser till att man kan komma tillbaka till arbetsplatsen på deltid. Därmed slipper man avgiften på 15 %.

Mera rehabilitering och mer av deltidsanställningar för dem som i dag är långtidssjukskrivna leder tillbaka till arbete.

Anf. 207 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ställde inte frågan på det sättet.

Jag möter människor som i dag är arbetslösa. Vi har en hög arbetslöshet i Sverige, trots tillväxt. Det beror på att våra företag inte vågar anställa. Precis det som ministern sade.

Många av dessa arbetslösa har sjukdomar, har handikapp. De undrar vilka möjligheter de har att pröva nya arbetsplatser. De är utestängda. Här har vi en socialdemokratisk regering som lägger fram förslag som ökar klyftorna mellan dem som har arbete och dem som inte har arbete. Det var det min fråga gällde. Vad svarar jag de människor jag möter på min hemmaplan?

Anf. 208 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Svaret är inte så enkelt att du skrämmer människor och företagare.

Vi har i dag ett system på plats, efter beslutet i går, som kommer att ge goda drivkrafter till arbetsgivare, företagare såväl som offentlig sektor att ta väl vara på sin personal. Det är sunt och klokt. Det är jag säker på att en borgerlig regering hade kunnat stå här i dag och argumenterat för. Men så fungerar oppositionsmekanismerna naturligtvis: I dag framställer man detta som om det vore en dramatiskt annorlunda situation.

Det viktigaste framöver är att se till att vi får en ekonomisk utveckling så att vi får en ökad sysselsättning i små och medelstora företag, i våra storföretag och i offentlig sektor. Efterfrågan på arbetskraft gör att det är mycket lättare för alla grupper att komma in på arbetsmarknaden. Det är dit vi är på väg. Det är tack vare att vi för en ekonomisk politik som ger oss ekonomisk tillväxt som gör att vi börjar få signalerna, först i storstäderna och efterhand i övriga delar av landet. Det är att föra en politik för att se till att alla får möjlighet att komma in.

Men Centern vill ju samarbeta med partier som dramatiskt ska försämrade villkoren för en långtidssjukskriven, för en förtidspensionerad, för en arbetslös, som ska få dramatiskt sämre privatekonomiska villkor. Moderaterna vill förändra hela vår arbetsmarknads funktionssätt, och detta ställer Centern upp på. Sedan står man här och darrar på stämman, och man ska samarbeta med de partierna. Jag tycker inte att det verkar vara en särskilt klok inriktning på en näringspolitik.

Anf. 209 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! När jag skulle gå till den här debatten passade jag på att slinka in i vårt lärum här nere och hittade min lokala tidning Norra Västerbotten. Där läste jag snabbt ett par saker. Det ena var att det nu går bra för företagen i länet. De har fått order som aldrig förr, och det är stor optimism. Men det finns ett bekymmer: De har svårt att få lån på banken och har svårt att få tag i kapital. Orsak: förmånsrättsreformen.

Lite längre ned i tidningen stod det om ett företag i Lycksele som vill bygga en fastighet i centrala Lycksele. Alla hyresgäster är klara, och det är inga problem på så sätt. Men de får inte låna pengar från banken. Orsak: förmånsrättsreformen.

Jag undrar: Vad vill ministern göra för att få en rätsida på den här situationen, så att optimismen kan ge utväxling i form av den utveckling vi vill ha, och inte så att det blir flaskhalsar och stopp?

Anf. 210 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Det viktigaste också för bankerna är om man har framtidstro eller inte. Jag är övertygad om att när vi ser den ekonomiska utvecklingen stärkas kommer vi att se banker som agerar annorlunda. De vill också göra goda affärer. Det är risk för att de agerar trubbigt inför årsskiftet, därför att de använder den nya förmånsrättslagstiftningen som något slags tumregel. Det där måste vi följa väldigt noggrant.

Jag har noterat att organisationen Företagarna stöder de nya förmånsrättsreglerna. Det gör mig lugn i fråga om att här finns rim och reson också från företagarehåll.

Det är klart att vi ska följa detta och lyfta fram exempel där vi tycker att bankerna agerar orimligt. För deras del måste det självfallet vara klokt att delta för att stötta ett nytt näringsliv. Det är viktiga kunder för dem.

Det är roligt att höra om norra Västerbottens optimism. Det där kommer efter hand att sprida sig. Jag är den som alltid går och är bekymrad om vi inte ser en sysselsättningsökning, men jag tror att vi kommer att se den framöver. Det kommer inte minst i små och medelstora företag.

Anf. 211 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! För att kompensera för den här reformen har man från företagarkåll räknat ut att det skulle behövas 50 miljarder i riskkapital för företagen. Det där finns i Finland, som var exempel när man diskuterade att man skulle gå in på den här reformen. I Sverige finns inte den stora satsningen i form av Finnvera som finns i Finland. Jag undrar om ministern har funderat på möjligheterna att inrätta något liknande i Sverige.

Dessutom vill jag svara när det gäller företagen. Företagarna är den företagsorganisation som är positiv till det här. Svenskt Näringsliv är det inte. De anser att det här kan ställa till stor skada. Företagarförbundet är det absolut inte. Det är alltså Företagarna, och de är också splittrade i frågan. Det är inte alls enhetligt, utan tvärtom.

Jag vill passa på att ställa en fråga till, och det gäller socialt företagande. Det är ett av svaren på en del av de problem som vi fick höra om från andra, nämligen stora sjukskrivningar, handikappade som inte kommer ut i arbete och så vidare. Socialt företagande kan ge dem en annan chans på ett nytt, spännande och annorlunda sätt. De får vara verkligt deltagande i kooperativ verksamhet. Men det finns flaskhalsar för det här, och det gäller att undanröja hindren och att till exempel informera om upphandlingsregler. Vi borde kanske starta ett kompetenscentrum för det här. Hur ser ministern på de här frågorna?

Anf. 212 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik:

Herr talman! Jag kommer att med stort intresse föra diskussionen om olika konkreta idéer från Miljöpartiet för att ta nya steg för att förbättra företagsklimatet. Jag kommer inte att reagera spontant på alla dessa från talarstolen, utan vi får fortsätta att resonera på djupet.

När det gäller förmånsrätten är det en tydlig signal för mig. Företagarna har även under den här debatten stått ganska stadigt och sagt att man inte ska överdriva konsekvenserna, för det här är i grunden en klok förändring. Jag har tagit intryck av detta. Jag kommer att följa utvecklingen noggrant.

Jag tror också att kloka banker ser till att vara med i en uppgång och ser till att det finns krediter för nystartade företag. Annars kommer man att missa möjligheterna att göra goda affärer. Låt oss tillsammans följa utvecklingen och se till att det blir en bra effekt av det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2004/05:NU3
Utgiftsområde 21 Energi (prop. 2004/05:1 delvis).

Energi

Anf. 213 ULLA LÖFGREN (m):

Herr talman! Jag vill börja med att hälsa Mona Sahlin välkommen. Det är trevligt att ha fått en ny energiminister igen. Jag är ändå frestad att säga att energiministrar kommer och energiministrar går, men den dåliga energipolitiken består. Det återstår att se om Mona Sahlin kan bli den som bryter den traditionen. Det hoppas jag verkligen.

Herr talman! I Sverige använder vi ca 15 000 kilowattimmar per invånare och år. Vi är den fjärde största elanvändaren per invånare i världen efter Norge, Kanada och Island. Främst beror det på vårt kalla klimat, men även på att vi har en mycket framgångsrik industri, som kräver mycket el som insatsvara.

Att den energiintensiva industrin har varit så framgångsrik beror i stor utsträckning på att Sverige har ett väl fungerande energisystem. Genom landets goda tillgång till vattenkraft och den framsynta kärnkraftspolitiken på 1950- och 1960-talet har vi hittills haft en konkurrenskraftig elproduktionsindustri.

Jag säger att Sverige har ett fungerande energisystem, men framtiden är osäker. Den politik som regeringen nu driver undergräver de goda förutsättningarna. Den medvetna politiken för att lägga ned fungerande och miljövänlig elproduktion i våra kärnkraftverk har gjort att Sverige nu nettoimporterar elektrisk kraft.

IEA, International Energy Agency, har gjort beräkningar som visar att under extrema torrår, eller om flera torrår följer på varandra, kan importbehovet hamna på 19 terawattimmar, vilket motsvarar över en tiondel av vår elkonsumention. IEA bedömer också att Sverige ungefär en gång under varje tioårsperiod riskerar att drabbas av effektbrist på ca 2 000 megawatt. Det bör tilläggas att denna bedömning gjordes *innan* regeringen aviserade att Barsebäck 2 ska stängas redan nästa år.

Förtidsavvecklingen av kärnkraften, den så kallade gröna skatteväxlingen, och en ogenomtränglig röra av skatteregler, subventioner och andra styrmedel gör att energipolitiken varken främjar god miljö eller säker försörjning av energi. Det ökar i stället vårt beroende av importerad oljekraft och vår sårbarhet, exempelvis höjningar av oljepriset.

Herr talman! För att större aktörer i elbranschen ska våga fatta nya stora investeringsbeslut krävs en annan säkerhet om framtiden än den vi nu har. Vilka nya skatter och pålagor tänker regeringen lägga på elbranschen? Vilka nya uppgörelser med stödpartierna ställer nya krav på branschen? Vad händer med kärnkraften?

Osäkerheten är stor, och resultatet blir uteblivna investeringar, mera importerad kolkraft och försämrad miljö. De investeringar som ändå görs, i exempelvis vindkraft, kan på långa vägar inte ersätta den kärnkraft som ständigt hotas av nedläggning.

Dessa ständiga nedläggningshot är inte bara hot mot en konkurrenskraftig elindustri i vårt land. De är också hot mot säkerheten. I och med att man hittills har satsat på kärnkraften har man kunnat göra tekniska

förbättringar, fått högre säkerhet och säkrare drift. Ett kärnkraftverks livslängd bedöms i dag till över 40 år. Men det betyder också att vi behöver fortsatt forskning och utbildning inom kärnteknikområdet allt framgent. Det gäller att hålla alla dörrar öppna för att klara miljömålen.

Förutom den stora osäkerheten om kärnkraftens framtid har nu ett annat orosmoln dykt upp på kärnkraftshimlen. Studsvik publicerade i förrgår att man kommer att lägga ned sina två forskningsreaktorer och i stället sluta ett strategiskt samarbetsavtal med Haldenreaktorn. Det betyder att kärnkraftsindustrin ändå kan få sitt behov av bränsle-, material- och kemiundersökningar tillgodosedda, men det betyder också att forskningen och utbildningen inom kärnteknikområdet minskar. Vad det betyder för kärnkraftsindustrins personalförsörjning i framtiden är ovisst. Dessutom försvinner ju omedelbart ca 100 jobb inom den nukleära sektorn.

Herr talman! Det är anmärkningsvärt att Norge som inte ens har någon egen kärnkraftsindustri har en forskningsreaktor som nu ska ta hand om undersökningarna för den svenska kärnkraftsindustrin. Även i andra länder än Norge ökar man nu sina insatser kring forskning om kärnkraften. Man inser att kärnkraften kan komma att behöva omprövas, bland annat med tanke på klimatfrågorna. Min fråga är: När ska regeringen ompröva sin inställning till kärnkraften? Det blir spännande att höra vad den nya ministern svarar på den frågan i dag.

Herr talman! Vi tror att i den framtida energipolitiken måste många blommor få blomma. Det är nämligen vår uppfattning att energiproduktionen bäst främjas genom en fri elproduktion inom ramen för givna miljö- och säkerhetskrav. Det betyder att vi välkomnar alla nytillkommande energianläggningar om de uppfyller sådana krav som vi har ställt på miljö och säkerhet. Regeringens målflora på energiområdet bör reduceras till ett övergripande mål om att energipolitiken ska främja en säker och konkurrenskraftig el- och energiförsörjning i hela landet samtidigt som den uppfyller höga säkerhets- och miljökrav. Den synen innebär att vi anser att det system med elcertifikat som regeringen och dess stödpartier drivit igenom är felaktigt.

Följaktligen anser vi också att det är fel att ställa upp kvantitativa mål för hur energiproduktionen bör fördelas mellan olika energislag. Målen bör i stället formuleras i termer av miljöeffekter, och styrmedel bör utformas därifrån.

Herr talman! En stor del av den svenska exportindustrin är mycket elberoende. Trots energieffektiviseringar är ett konkurrenskraftigt elpris en förutsättning för att den här industrin ska investera och utvecklas i Sverige. Regeringens och samarbetspartiernas politik för en grön skatteväxling leder till att industrins kostnader ökar. Enligt budgetpropositionen ska ytterligare 7 miljarder växlas under mandatperioden och utöver detta 13 miljarder ytterligare fram till 2010, tillsammans 20 miljarder.

Enligt regeringens inkomstberäkningar i budgetpropositionen blir de samlade intäkterna från energiskatterna drygt 65 miljarder nästa år. Det är inte troligt att miljöskatter på andra områden än energiområdet inbringar några större belopp. Det skulle innebära att det krävs en ökning av energiskatterna med nästan 25 % på fem år. Var tänker ni ta ut den höjningen? Ska ni öka konsumenternas energibesättning, eller blir det industrin som får betala? Och vad betyder det i så fall för jobben och för välfärden?

Herr talman! Jag står givetvis bakom alla reservationer av Moderaterna men yrkar bifall till reservation 1.

Prot. 2004/05:47
9 december

Anf. 214 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Först vill jag hälsa Mona Sahlin välkommen som vår nya samhällsbyggnadsminister, i det här fallet energiminister.

Det är vinter i Sverige. Lamporna är tända, och elementen är på. På många håll runtom i landet ligger snön redan djup. Våra svenska kärnkraftverk noterar ett rekordår, och producerar maximalt.

Samtidigt jobbar hela den tunga basindustrin på för fullt och kräver goda och säkra leveranser av el. Kyotoprotokollet förpliktigar oss att uppfylla hårt ställda miljökrav, vilket gör att all energi som inte alstrar koldioxid är dit alla vill nå, alla förutom den svenska regeringen verkar det som.

I det här läget pekar regeringen med hela handen, tar till tvångslagstiftning och stänger det andra aggregatet i Barsebäck redan nästa år, 2005. Efter det ska man med några års mellanrum bestämma vilket verk i ordningen som ska stänga härnäst.

Man tar sig för pannan och undrar vilken värld regeringen lever i. För inte är det i samma som en majoritet av oss andra. En klar majoritet av svenska folket inser att vi inte kan eller bör stänga rena, säkra, väl fungerande svenska kärnkraftverk i förtid. En avstängning drabbar ekonomin och miljön väldigt hårt.

Erfarenheterna från avstängningen av Barsebäck 1 avskräcker. Där fick regeringen betala ut 8,3 miljarder i rena ersättningar till ägarna, 9,1 miljarder till omställningsprogrammet och ett antal andra miljarder för att köpa in el utifrån i stället för att använda billigare egen energi. Det ger i runda tal en nota på ca 20 miljarder.

Nu ska man stänga även den kvarvarande reaktorn i Barsebäck, och kostnaderna för detta kommer återigen att räknas i miljarder och åter miljarder. Det är pengar som i stället borde gå till att stärka skolan, vården eller andra områden med stora behov.

Herr talman! Röran när det gäller energipolitiken och regeringens oförmåga blir tydlig vid en närmare granskning av de olika mål som fastställts för politiken. Flera av de mål som regeringen ställer upp är helt motstridiga. Det gäller bland annat målet att avveckla kärnkraften samtidigt som tillgången på el och annan energi ska tryggas på kort och lång sikt, dessutom på villkor för industrin som är konkurrenskraftiga med omvärldens. De orörda älvarna ska man heller inte exploatera, och Kyotoprotokollet ska uppfyllas.

Vi kan inte uppfylla miljömålen genom en avveckling av kärnkraften. Utsläppen av bland annat koldioxid kommer att öka kraftigt, eftersom kol-, gas- och oljebaserad el är det som kompenserar bortfallet när kärnkraften avvecklas. Regeringens planerade kabel från det kärnkraftssatsande Finland är förstås mycket bättre rent miljömässigt men en ohotad toppnotering i dubbelmoral.

På uppdrag av bland annat Länsstyrelsen i Skåne utförde SMHI för några år sedan, 2001, en studie för att undersöka hur luftmiljön i Skåne påverkas om kraften i en av Barsebäcks kärnreaktorer ersätts med importerad fossilbaserad el från Danmark. Rapporten visar att utsläppen av

Energi

kväveoxider skulle öka med 14 000 ton per år och svaveloxider med 18 000 ton per år.

Den här rapporten är en av många som varnar för de mycket stora negativa konsekvenser som kommer att uppstå vid en eventuell stängning av Barsebäcks andra reaktor. Men nu händer det här i alla fall. Lägg här till planerna på ett nytt stort gaseldat kraftverk i Malmö som ska ersätta en del av bortfallet när Barsebäck nu stängs helt. Det ger ytterligare drygt en miljon ton koldioxid till luften i Skåne.

Miljöminister Lena Sommestad säger i Sydsvenska Dagbladet att tillståndet nu är akut vad gäller klimatförändringen och framhåller vikten av att få i gång politiken. Samma dag uttalar sig vår nya energiminister Mona Sahlin i Göteborgs-Posten om att kärnkraften ska avvecklas.

Trots att Sommestad och Sahlin numera jobbar i samma departement verkar de inte ha någon som helst samordning av sin politik. Eller är det deras plan att växthuseffekten ska motverkas genom att kärnkraften avvecklas? Väljarna låter sig dock inte luras av detta dubbelspel. De inser att vi måste motverka växthuseffekten genom att avveckla energiproduktion som ger koldioxidutsläpp, inte tvärtom som regeringen nu gör.

Lägg också här till att helstatliga Vattenfall får bottenbetyg i den ranking som Världsnaturfonden gjort över hur världens största energibolag påverkar miljön. Vattenfall hamnar på 19:e plats bland Europas 21 största energibolag. WWF:s generalsekreterare kallar Vattenfalls agerande för "en skandal".

Den massiva kritik som på senare tid riktats mot regeringens sätt att styra Vattenfall är välförtjänt. Regeringen och Näringsdepartementet har inte tagit sitt ansvar när det gäller att ge tydliga direktiv och prioriteringar.

Vi har nu ett statligt bolag som skulle bli flaggskeppet i den socialdemokratiska regeringens omställning av energimarknaden. Och det blev det ju, med besked! Det gick dock åt helt fel håll med tvångsförflyttning av minoritetsgrupper i det forna Östtyskland och brytning och eldning av gigantiska mängder brunkol med stora koldioxidutsläpp som följd. Dessutom finns det en underlåtenhet att återkomma till riksdagen för godkännande av stora investeringar i brunkol. Det handlar om ungefär 70 miljarder.

Till detta återkommer vi efter jul då vi har att behandla ett särskilt betänkande om just Vattenfall. Det lär bli en intressant diskussion.

Herr talman! Den svenska energipolitiken har havererat. Man har fastnat i så gamla hjulspår att man inte längre förmår att se verkligheten som den faktiskt är. Regeringen menar att den är modern när den stänger kärnkraftverk, men sanningen är ju den att det finns fler länder runtom i världen som bygger nya kärnkraftsanläggningar än vad det är som stänger av.

Just nu byggs och projekteras ca 30 kärnkraftverk runtom i världen. Ett tydligt exempel är Holland, som för en tid sedan beslutade att avveckla sin kärnkraft. De har nu ångrat sig och kör i gång sitt program igen. Det är, energiministern, precis vad den svenska regeringen också borde göra. Be hela svenska folket ha överseende med de senaste 25 årens kramp och haveri i energipolitiken. Ångra er och lyssna på era egna kommunalråd i denna fråga. Lyssna på det nätverk av förtroendevalda

socialdemokrater som nu vägrar ställa in sig i ledet och i stället aktivt försöker få er att ändra inställning.

Häv samtidigt alla de förbud som finns när det gäller forskning om ny kärnkraft eller uppförande av nya kärnkraftverk – här precis som i Finland. Lyssna på en bred majoritet av svenska folket.

Herr talman! Låt mig summera det hela: Energiminister Mona Sahlin vill få oss att tro att regeringen bygger det gröna folkhemmet. Men det är tydligt att det är det svarta folkhemmet som de håller på att bygga. Vi har svart olja, svart sot från kolproducerad el som driver in över Sverige från Danmark, svarta löner som inte tillåts bli vita när det gäller tjänster i hemmet och så vidare. Huruvida även själarna är svarta, som Evert Taube sjunger, finns det en annan, högre instans som prövar. Det gör vi inte i riksdagen.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation nr 5.

Anf. 215 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Välkommen energiministern! Vi har en ny energiminister – Mona Sahlin. Känn dig varmt välkommen. Det är ett rättbo du fått ärvat. Det kommer inte att räcka med en liten julstädning där. Det krävs en totalrenovering av tankemönster och annat, men det är värt ett gott försök.

Herr talman! I förra veckan fick vi larmrapporter från Sundsvall om att aluminiumsmältverket Kubal hotas av nedläggning inom tre år om inte elpriset sänks och stabiliseras. I fallet Kubal rör det sig om inte mindre än 500 arbetstillfällen. En hörnsten i svenskt näringsliv är hotad. Den svenska basindustrin har skapat arbete och välstånd för generationer av svenskar framför allt på orter som inte är så tätbefolkade.

Redan 500 arbetstillfällen i Sundsvall är en mindre katastrof, och det finns tyvärr anledning att tro att om den nuvarande energipolitiken ska ligga fast är detta bara början till slutet för svensk basindustri. Och det är fortfarande de varorna som utgör ryggraden i svensk export. Det är viktigt med mobiltelefoner, bilar, popmusik och design, men basindustrin står för en långsiktig säkring av välfärden i Sverige. Den sysselsätter 270 000 svenskar och står för 25 % av vår export.

Anser energiministern och samarbetspartierna att Sverige har råd att mista sin basindustri? Det gör i alla fall inte vi kristdemokrater. Och vad jag förstår gör inte många betydligt mer verklighetsförankrade socialdemokratiska kommunalråd i 66 kommuner heller det. Vad är Mona Sahlins besked till de 500 som riskerar att bli varslade i Sundsvall om inte en förändring sker?

Även Socialdemokraterna i riksdagen måste väl se sambandet mellan å ena sidan en otillräcklig inhemsk elproduktion och elimport och talet om nedläggningar i svensk basindustri.

Lennart Beijer talade tidigare här om jobb. Men det är ju ”jobblöshet” som skapas genom den energipolitik som just nu förs.

Herr talman! Jag fick i dag i min hand en alldeles färsk rapport som jag tror har presenterats i dag från Ångpanneföreningen. Man har tittat på och belyst om de kriterier som vi har lagt fast för en stängning av Barsebäck 2 under 2005 är uppfyllda eller inte.

Det handlar om att stängningen inte får medföra påtagligt negativa effekter för elpriset eller på tillgången på el för elindustrin. Effektbalansen ska inte riskeras. Miljö- och klimatfrågan ska ha en god utvecklingspotential vid en stängning. De här villkoren har prövats av riksdagen flera gånger. Vi debatterade dem 2001 och 2003. Vid dessa tillfällen fann också regeringen att villkoren inte ansågs uppfyllda på vissa punkter. Det gällde effektbalansen och påverkan på miljön och klimatet.

Hur är det nu då? Ja, det är det som Ångpanneföreningen har tittat på. Man konstaterar till att börja med att användningen av el fortsätter att öka i Norden. Även vid ett normal år är vi beroende av import från kontinenten och från Ryssland. Andelen fossil elproduktion har ökat i systemet. Vi har fått en installerad effekt, framför allt i form av en ökad andel värmekraft.

Ändå säger man från Svenska Kraftnät i sina bedömningar att vi klarar en kall tioårs vinter bara om samtliga elva kärnkraftsreaktorer har hundra procents tillgänglighet. Samtliga distributionssystem måste vara intakta. Erforderlig import måste komma till stånd. Effektreserven måste vara aktiverad. De förbrukningsdämpningar som är överenskomna med industrin måste komma till stånd efter att varningar har utfärdats.

Det är ganska många "om" som ska uppfyllas om vi inte ska få en effektbrist. Därmed kan man ganska tydligt se att effektbristen inte heller i dagsläget är uppfylld enligt de kriterier som vi har fastställt i riksdagen vid en stängning 2005. De planerade nya anläggningarna kommer inte att kunna reducera effekterna av effektbristen förrän 2009.

Hur påverkar en stängning 2005 elpriset? Här säger Ångpanneföreningen att en stängning kommer att föra prisnivån uppåt, och på kort sikt kan prispåverkan bli kännbar. I villkoren för stängning säger vi ju att det inte får medföra en påtagligt negativ effekt för priset.

Det allra allvarligaste tycker jag är ändå påverkan på miljön och klimatet. Den el som produceras i Barsebäck i dag kommer på marginalen att ersättas med kolkondens, men även med elproduktion som inte är fossilbaserad och biobränslebaserad kraftvärme. Men utsläppen av växthusgaser kommer att öka. Om det blir fortsatta år med torka kan ökningen bli så mycket som 5 % av Sveriges totala koldioxidutsläpp.

Jag anser att en stängning av Barsebäck 2 därför sker, i enlighet med Ångpanneföreningens beräkningar, i direkt konflikt med ambitionen att minska utsläppen av växthusgaser. Effektbalansen blir svår att upprätthålla, påverkan på priset blir kännbar och miljön kommer att lida negativa effekter. Villkoren är fastställda av riksdagen, men det är inte uppfyllt.

Det ska bli intressant att höra om Mona Sahlin kommer att medverka till en stängning av Barsebäck 2, trots att villkoren inte är uppfyllt. Det kommer i så fall att innebära en försämring av miljön och en svårighet att upprätthålla effektbalansen framöver. Jag väntar med spänning på det svaret.

Herr talman! Vi kristdemokrater anser att svensk energipolitik måste byta inriktning. Sverige tillhör de länder som har förutsättningar att bli nettoexportör igen. Jag tycker att det är bedrövligt att vi har blivit nettoimportör de senaste åren. Vi har potential. Vi har en stor yta, vi har naturliga tillgångar och vi har ett bra kunnande för energiproduktion. Vi har

möjlighet att bli en storproducent av miljövänlig el som kan spridas till Europa. Nu är det tvärtom, och jag tycker att det är en felaktig väg.

Ett första steg för att bryta det dödläge som har varit i svensk energipolitik så länge är naturligtvis att ompröva kärnkraftspolitiken. Vi har försökt att göra det på politisk väg, vi har diskuterat det, vi har haft utsträckta händer, och så vidare, men ingenting har hänt. Då har vi kristdemokrater sagt att när politiker inte kan lösa frågan på ett rimligt sätt är det rimligt att skicka tillbaka den till folket i en folkomröstning, där även de som i dag är under 43 år får vara med och tycka till om kärnkraften, för det har de inte fått. Folkomröstningen som ligger 25 år tillbaka i tiden fick de aldrig delta i.

Med anledning av detta vill jag yrka bifall till reservation 8.

Jag skulle också vilja säga någonting om den gröna skatteväxlingen. Jag läste med intresse Lennart Beijers debattartikel där han säger att han tycker att Vänstern måste ompröva skatteväxlingen därför att den fått orimliga fördelningspolitiska effekter. Jag håller med. Vi kristdemokrater tycker också att idén med skatteväxlingen är god, att grundtanken är riktig. Den skapar rätt förutsättningar, men den har genomförts på ett sätt som har fått orimliga konsekvenser för Sveriges låginkomsttagare framför allt.

Vi kristdemokrater har bett riksdagens utredningstjänst att räkna på vad skatteväxlingen har inneburit för ett typiskt hushåll sedan man påbörjade den 2001. Vi har då antagit att hushållet värmer upp sin villa med hjälp av fyra kubikmeter olja per år. Man konsumerar 5 000 kilowattimmar. Man kör en bil 1 500 mil per år vars tjänstevikt är 1 400 kilo. Det är två vuxna i familjen som arbetar. De tjänar 18 000 respektive 24 000 kr – ett ganska normalt hushåll.

Svaret som vi fick säger oss att den skatteväxling som Socialdemokraterna med stödpartier har genomfört inte har någon god fördelningspolitisk profil. Totalt sett har den gröna skatteväxlingen för den här familjen inneburit kostnadsökningar på 6 495 kr per år. Det är ganska mycket pengar för ett hushåll. Deras inkomstskatt har ju minskat tack vare skatteväxlingen, men bara med 3 992 kr per år. Det betalar alltså inte på långa vägar för de ökade skatter man fått.

Det som är allvarligt är att den här familjen egentligen har väldigt liten handlingsmöjlighet. Man kan inte, om man bor på landsbygden, klara sig utan bil. Det är en väldigt stor investering att byta uppvärmningssystem. Så vad ska man göra? Man drabbas av en högre kostnad. Till detta kommer att man får betala ganska mycket för elcertifikaten som höjer elräkningen på nationell basis med 1,3 miljarder kronor per år, varav 0,5 miljarder går till ren administration. Det är inte klokt! Vilket hushåll har bett om att få medverka till det?

Vår typfamilj är inte konstig på något sätt. Tvärtom är den ganska vanlig. Det här är orimliga konsekvenser av någonting som från början är en god tanke. Vi kristdemokrater anser att om en skatteväxling ska införas måste det medföra möjligheter för den som drabbas att ändra sitt beteende, och det är inte möjligt för flertalet av dem som drabbas av de negativa effekterna i dag.

Herr talman! Avslutningsvis måste jag konstatera att nuvarande regering och stödpartier saknar tydlig inriktning för energipolitiken och saknar långsiktighet i sina beslut. Energipolitiken har blivit något slags ex-

perimentlåda som åtminstone ett av stödpartierna har fått ganska fri tillgång till för att ställa upp som regeringsunderlag. Nu är det dags att i stället för att använda energipolitiken som en tryckventil i vänsterkartellen börja se till vad hushåll och företag har för behov.

Anf. 216 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! Jag vill också hälsa energiministern mycket välkommen. Det blir många intressanta debatter i energifrågor här framdeles.

Man kan inte tro det, men faktum är att den svenska energipolitiken är mycket framgångsrik. När man lyssnade på de tidigare debattörerna så var vi inte ens i närheten av en framgångsrik energipolitik.

Det politiska styrkebältet – Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet – driver på för att åstadkomma den helt nödvändiga energiomställningen.

Det som är så tråkigt efter alla dessa år är att såväl Moderaterna, som Folkpartiet och Kristdemokraterna inte vill ha någon statlig styrning över huvud taget. Kärnkraften får väl vara kvar hur länge som helst i princip. Fossila bränslen ska användas. Och förnybar elproduktion ska vi inte stödja på något särskilt sätt, utan den får väl konkurrera och visa sina fördelar utan några statliga stöd.

Det här är beklagligt. Men ändå händer saker. Vi går framåt på olika områden, och jag vill lyfta fram framför allt två områden som jag tycker har förändrat vår energipolitik och som också borde förändra diskussionen ganska avsevärt.

Elcertifikaten, som i alla fall några av de borgerliga partierna ogillar högst betydligt, visar att de gör nytta. De tränger ut fossila bränslen. De gynnar förnybar el och elproduktion. Fast de bara har funnits i ett år drygt märker vi hur de till och med påverkar den stora skogsindustrin, som ser till att bygga om sina anläggningar så att de på bästa sätt kan delta i det här systemet.

Vi vet att man diskuterar elcertifikat också i Norge och andra länder. Det är alldeles självklart att ju fler länder vi kan få att ställa sig bakom elcertifikaten, desto starkare och bättre blir det systemet. Är Folkpartiet och Moderaterna emot certifikat även i en sådan utveckling?

Handeln med utsläppsätter som kör i gång från 1 januari nästa år innebär ett helt nytt läge. Det kommer säkert att ta ett tag innan vi har fattat vilken betydelse de faktiskt har. Vi får nu en kontroll av koldioxidutsläppen på EU-nivå. Det ger också möjlighet att fatta beslut om att börja minska, i snabb eller mindre snabb takt, koldioxidutsläppen i hela Europaområdet.

Det går alltså inte längre, som Eva Flyborg och jag tror även Maria Larsson var inne på, att säga att det kommer smutsig kolkraft från Danmark eller någon annanstans. Det kan inte komma någon mer smutsig kolkraft eller några mer koldioxidutsläpp efter den 1 januari från den handlande sektorn, alltså industri- och energianläggningar. Det är det som är det fina. Det kan bli mer utsläpp på svensk mark. Men vi vet allihop och har konstaterat flera gånger att koldioxidutsläppen är farliga oavsett var de sker. De måste alltså minska någonstans i övriga Europa för att de ska kunna öka i Sverige. Om man befarar en fortsatt ökning av kolanvändning för att Sverige lägger om sin energipolitik är man fel ute, för det är så att trycket hålls uppe och det måste till andra åtgärder. Vi

klaras inte att öka koldioxidutsläppen ytterligare, utan de ska bort. Men de tre partierna vill också påbörja avveckling av kärnkraft, vilket ändå har gått ganska sakta.

Det är naturligtvis viktigt att det här systemet kommer att användas över hela världen. Det är viktigt att Ryssland, som nu har skrivit under Kyotoprotokollet, är med. Kina och Indien är viktiga länder som bör komma med i ett sådant här system. Vi får verkligen hoppas att också USA inser att det är en nödvändig väg att gå.

Jag måste bemöta Maria Larsson när hon tar upp Kubal i Sundsvall. Det är en intressant diskussion. Man kan säga att det finns fem industrier i Sverige som har liknande situation, som alltså är tungt elintensiva.

Frågan är naturligtvis hur de klarar sig. Det gäller säkert också andra, lika elintensiva, företag i Europa, alltså inte bara i Sverige. Frågan är bara hur Maria Larsson har tänkt angripa det här problemet – på en avreglerad marknad dessutom. Hade det varit innan 1996 kunde man alltid ha fixat det på något sätt. Men hur ska vi klara av att få till stånd elavtal som ligger på så pass hyfsat pris, och dessutom är så långsiktiga, att vi klarar hem de särskilt elintensiva industrierna? Det är inte så enkelt, och det beror definitivt inte på den svenska energipolitiken. Det beror på att vi har en avreglerad elmarknad som mer och mer blir en marknad för hela norra Europa.

Maria Larsson litar egentligen inte på den avreglerade elmarknaden. Det är väl antagligen det som är problemet. Den kommer att få konsekvenser, men jag tror ändå att vi ska kunna klara av merparten av elintensiv industri. Det har vi gjort hittills, och det tänker vi fortsätta med.

Däremot är det problem med utsläppen av koldioxid, bland annat när det gäller den stora transportsektorn. Där har vi inte kommit särskilt långt. Och frågan är vad man gör. Här ökar ju CO₂-utsläppen. Framför allt gäller det tunga transporter. Det går naturligtvis inte i en handvändning att bygga järnvägar och få ett rationellt järnvägssystem som kan ersätta dessa transporter, men vi måste dra åt det hållet.

Jag tycker alltså att det vore intressant att pröva på detta med certifikat även i den här sektorn för att få fram förnybara drivmedel. Kanske skulle vi också pröva utsläppshandel på Europeanivå för att även här fånga in denna bubbla. Det verkar något svårare, men det kanske är den vägen vi måste gå.

Fru talman! Eva Flyborg gjorde vilda angrepp på Vattenfall. Jag måste ändå besvara det. Jag tycker inte att det är seriöst. Vi vet allihop att om ett företag, ett energibolag, ger sig in på den polska marknaden, och dessutom i östra Tyskland, så lär det inte vara vattenkraft de pysslar med. I de här länderna är det upp till 97–98 % kol i botten av all energiproduktion. Om ett företag som Vattenfall tar ansvaret och gör ett effektivt arbete för att få så effektiva anläggningar som möjligt, ska man då säga att de missköter sig? Möjligen kan man säga att de inte ska vara utanför Sveriges gränser, men nu är de det. Jag tycker att de gör ett bra jobb, och man kan inte säga att de speciellt ska vara dem som går ifrån detta och gör något annat än att använda den kol som alltid har använts.

Fru talman! Vi börjar se möjligheterna till ett robustare energisystem – i Sverige, men faktiskt också lite grann på Europeanivå. Då tänker jag mycket på utsläppshandel. Det behövs säkerligen bättre samverkan mellan politik, kraftindustri och vanlig industri. Jag hoppas att vi når dit. Det

Energi

skulle vara jättebra, det har jag sagt flera gånger förut, om även de borgerliga partierna ville vara med i det här arbetet på ett mer seriöst sätt. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 217 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag ska också vända mig till Mona Sahlin och välkomna henne till den här energidebatten.

Fru talman! Låt mig gå rakt på sak. Denna årliga debatt kring energi-betänkandet har tyvärr utformats till att bli en årlig upprepning av 20-åriga positioner i kärnkraftsfrågan. Det är synd men förståeligt då energidebatten i Sverige sedan lång tid inneburit att allt fokus legat på kärnkraften. Därmed har debatten om framtida energisystem och deras miljöutmaningar undvikits.

Fru talman! Nu är det så att kärnkraften har en begränsad ekonomisk livslängd oavsett vad man tycker om tekniken i sig, dess brister och dess fördelar. Den dagen kommer, och den kommer närmare hela tiden, då de svenska kärnkraftsreaktorerna behöver ersättas med ny kraft. Visionen om en ekologiskt uthållig elproduktion kommer dock att förbli en ganska suddig dröm om vi inte tacklar uppgiften här och nu. Vår stora uppgift inom politiken måste därför vara att på ett ansvarsfullt sätt fasa ut dessa reaktorer och samtidigt på ett ansvarsfullt sätt ge förutsättningar för marknaden att fasa in mer och mer alternativa energikällor – och därmed förnybar elproduktion.

Fru talman! Varje svensk regering har att ta ansvar för de reaktorer som i dag finns. Vi har nybyggnadsförbud. Vi vet att reaktorerna blir gamla och till slut *för* gamla. Detta får aldrig komma som en överraskning. Därför har också varje svensk regering att ta ansvar för att svenskt näringsliv har konkurrenskraftiga villkor även vad avser energikostnaderna. Varje svensk regering har också att ta sitt ansvar för det globala miljöarbetet och att arbeta offensivt för att finna långsiktigt hållbara energisystem.

För att industrin ska känna sig trygg inför sina investeringsbehov förutsätts att de många partiernas ansvar tas. Vi vet att industrin aldrig kommer att genomföra nyinvesteringar om man inte vet vart energipolitiken tar vägen vid till exempel ett regeringsskifte. Vi vet att kraftindustrin säger: Vi har inte råd att leva med politisk osäkerhet. Det vet vi alla här i salen. Och jag vet att kraftindustrin förväntar sig att vi som politiska företrädare är tydliga i dessa deras frågor.

Fru talman! Närmare hälften av Sveriges elproduktion kommer från reaktorerna i Barsebäck, Oskarshamn, Ringhals och Forsmark. Alldeles självklart kan vi inte trycka på knappen i kväll, i morgon eller ens i övermorgon. Vi pratar sannolikt om decennier fram i tiden. Det kan låta långt, men i energisammanhang är det också långa tider vi har att prata om. Energisystem är otroligt långsiktiga system, och jag och Centerpartiet vill inte hamna i en situation där vi står utan halva Sveriges elproduktion samtidigt som vi inte har några alternativ. Stängningen av Barsebäck 1 är genomförd och den andra reaktorn är i planering för avstängning. Energiomställningen är påbörjad och ska fullföljas. Det är en viktig signal till marknaden. Investeringar i ny produktion kommer att underlättas när inriktningen ligger fast.

Jag måste dock upprepa att jag och Centerpartiet tror mycket på marknadslösningar och därför hade stora förväntningar på att vi tillsammans med kraftindustrin skulle ha hittat en ansvarsfull ansvarsfördelning av energiomställningen i stället för ett politiskt beslut om stängning av B2:an. Så blev det tyvärr inte. Det tycker jag är mycket tråkigt, och jag tar det som ett misslyckande. Men jag hoppas att inga dörrar är för evigt stängda.

Fru talman! Teknikens hållbarhet och kärnkraftens miljöbelastning kan vi ha olika uppfattningar om. Men att en ersättning måste fram måste vi vara överens om. Det vore dumt att tro att kärnkraften kommer att vara i evinnerlighet, längre än någon annan produktionsindustri eller längre än någon annan teknik som en gång i tiden varit modern. Skillnaden i det här fallet är att vi är väldigt beroende av just denna produktion. Därför kan vi inte lättvindigt hoppas på att omställningen löser sig själv.

För 30 år sedan var frågor om leveranssäkerhet i fokus. I dag har klimatfrågan och den säkerhetspolitiska aspekten tagit över rubrikerna inom energiområdet. Inom hela EU hörs oftare höjda röster för minskat importberoende från instabila regioner i vår närhet. För Sveriges del vore det också önskvärt att stärka den inhemska energiproduktionen till exempel genom ökad biobränsleanvändning. Den förnybara energin finns redan. Vad som behövs är en markant större inbrytning på marknaden. Sverige har stora möjligheter att utöka användningen av kraftvärme för elproduktion. Våra väl utbyggda fjärrvärmenät är här en stor fördel.

Jag avrundar här, fru talman.

Centerpartiet har en reservation om forskning och utveckling av alternativa fordonsbränslen. Naturligtvis ställer jag mig bakom denna reservation, men yrkandet hade passat bättre i miljö- och jordbruksutskottet. Jag vet att den typen av debatt – en debatt om alternativa fordonsbränslen – försiggår där. Därför yrkar jag inte bifall till reservationen.

Anf. 218 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Även jag önskar vår nya minister välkommen.

I svensk energipolitik har vi ett antal problem och ett antal icke-problem. Ett icke-problem är att elförbrukningen ständigt ökar. Men den ökar inte. Tvärtom har den minskat med 5 terawattimmar sedan toppåret 2001 och ligger ganska stadigt på 146 terawattimmar. Barsebäck 2 har under den senaste tioårsperioden producerat i medeltal 3,6 terawattimmar per år.

Den sedan år 2001 minskade elanvändningen innebär att Barsebäck 2 är ersatt redan innan den stängts. Elbalansen stärks dessutom av att biokraftsvärmen ökar, särskilt när det gäller skogsindustrin, med cirka en halv Barsebäcksreaktor till. Även vindkraften ökar lite grann. Framför allt *kan* den öka. I Tyskland producerar nu vindkraften 25–30 terawattimmar per år, det vill säga lika mycket som sju eller åtta Barsebäcksreaktorer.

Ett annat icke-problem är att vi är beroende av import av el. Under de senaste tolv månaderna har Sverige återigen varit nettoexportör av el. Om inget extremt inträffar under resten av december kommer Sverige att vara nettoexportör år 2004, och därmed sex av de senaste tio åren. Det borde ha varit sju år. Men år 2000 valde kraftindustrin att minska kärn-

kraftsproduktionen för att få upp priserna, vilket lyckades utomordentligt väl.

Under normalår exporterar Sverige. Under ett extremt torrår som år 2003 är Sverige nettoimportör. Om det är ett problem är det i alla fall inte ett problem som löses genom att bevara eller bygga kärnkraft som är alldeles för dyr som kraftkälla för att användas enbart som reserv någon månad vart tjugonde år.

Ytterligare ett icke-problem är att kärnkraftsavveckling leder till ökade koldioxidutsläpp. Möjligen är det sant i dag, men det är i alla fall inte sant från nyåret. Genom utsläppshandeln finns det en gemensam europeisk bubbla. Om någon ökar utsläppen måste någon annan minska utsläppen med lika mycket. Summan är konstant de närmaste tre åren. I Tyskland, Danmark och Finland måste utsläppen minska rejält.

Det finns också reella problem. Ett av dem är risken för effektbrist. Antingen kan man ta den risken till förevändning för populistiska utspel, eller också kan man gå till roten med problemet. Halva effektbehovet en riktigt kall vintermorgon täcks av elvärmen, kanske 14 000 megawatt. Barsebäcksreaktorn ger 600 megawatt – det vill säga om den fungerar när den som bäst behövs. Det krävs alltså en avveckling av 4–5 % av den effekt drivande elvärmen för att kompensera för Barsebäck, och det har kanske redan hänt.

Det är fantastiskt dyrt att hålla sig med ett elsystem som klarar att leverera 28 000 megawatt när vi egentligen skulle klara oss med hälften. Varannan ledning, vartannat kraftverk och mer än varannan transformator behövs för elvärmen. Det är nu 25 år sedan Socialdemokraterna och Folkpartiet lanserade linje 2 i folkomröstningen. På deras valsedel stod det att åtgärder vidtas för att styra elkonsumenterna bland annat för att förhindra direktverkande elvärme i permanentbebyggelse.

Men i själva verket byggs nästan alla småhus med just direktverkande elvärme.

Ni förutsåg problemet. Ni vann omröstningen på löftet om att åtgärda det. Trots att antingen Folkpartiet eller också Socialdemokraterna har regerat Sverige varje dag under dessa 25 år har problemet bara förvärrats.

Inför denna vinter har Svenska Kraftnät köpt avtal om minskad elförbrukning hos ett antal stora industrier. Det är naturligtvis bättre än strömavbrott, men det är uppochnedvända världen att industrier ska dra ned på produktionen därför att villorna tar elen från dem. En elmarknadsreform som lägger kostnaderna på ett riktigt sätt så att de som har största behovet prioriteras är mycket bättre. Det är för mig en gåta att borgerliga partier, som annars är för marknadsekonomi, inte på ett seriöst sätt studerar effekterna av en möjlig elmarknadsreform. Varför duckar ni bara och går undan i den frågan?

Det finns många sätt att minska elanvändningen i villor, bland annat genom att sätta in moderna fönster eller genom att ersätta hela, eller åtminstone delar av, elvärmen till exempel med en pelletsamin. Vattenburen elvärme är det lätt att ersätta, och det är dessutom lönsamt. Men det är dyrt att få fram den sista kilowattimmen.

Ett annat reellt problem är att elmarknaden starkt domineras av Vattenfall och helt och hållet av Vattenfall, Sydkraft och Fortum. Vattenfall har praktiskt taget monopol under tid med vinterkyla. Det må vara sant att Vattenfall utslaget på hela året bara har 20 % av den nordiska elmark-

naden, men på vintern finns det ingen nordisk elmarknad eftersom ledningskapaciteten är begränsad. Då sitter Vattenfall på 60–70 % av kapaciteten och är ofta ensamt om att kunna producera mer. Det här problemet kan man lösa genom att bygga kablar åt alla håll för 3 miljarder kronor styck, vilket ska betalas av elkonsumenterna. Eller också kan man minska elvärmen. Mindre elvärme innebär mindre marknadsmakt för Vattenfall.

Styrningen av Vattenfall har varit dålig i många år. Det är regeringens fel. Riksdagen har i en granskningsdebatt också fällt förre näringsministern Björn Rosengren på denna punkt. Det behövs en bättre styrning och klartext om en miljöhänsyn vars betydelse ledningen inte behöver tvivla på.

Vd Lars G. Josefsson visade så sent som i måndags i en TV-intervju att han inte har tagit till sig ett dugg av all kritik. Tillfrågad om Vattenfall i något läge kan prioritera miljön framför pengarna förklarade han att det på sikt skulle erodera kapitalbasen och leda till att Vattenfall upphör att existera. ”Vattenfall står ju för att vi ska vara nummer ett för miljön. Ju mer framgångsrikt Vattenfall är, desto bättre för miljön”, sade han.

Likt Storebror i Orwells roman *1984* där diktaturens nyspråk hävdar att krig är lika med fred och frihet lika med slaveri ägnar sig även Josefsson åt nyspråk. För Vattenfalls del är en hundrafaldig ökning av utsläppen av växthusgaser lika med att vara nummer ett för miljön.

Ett annat reellt problem är att Sverige har mest kärnkraft per capita i världen. Jodå, år 2002 gjorde vi av med 7 368 kilowattimmar per man, kvinna och barn – klart före Frankrike med 6 933 kilowattimmar. USA låg på 2 709 kilowattimmar och Storbritannien på 1 416 kilowattimmar. Länder som Danmark, Norge, Polen, Estland, Lettland, Italien, Turkiet och Indonesien låg på 0 kilowattimme.

Är då 7 368 kilowattimmar kärnkraft så mycket? Ja, det är mycket. Det är en energimängd som räcker för att lyfta 7 638 bilar till Eiffeltornets topp.

Det speciella med Sverige är inte att det här diskuteras avveckling av kärnkraft. Det speciella – ja, direkt extrema – är att vi har så mycket kärnkraft. Det är inget speciellt med avveckling. Sedan millennieskiftet har byggen av åtta reaktorer startat – en i Kina, en i Nordkorea och de övriga i Indien. Samtidigt har 19 reaktorer stängts för gott – en av dem i Japan, en i Kanada och alla övriga i Europa, varav tolv i Storbritannien där regeringen inte alls är mot kärnkraften.

Visst finns det exempel på länder som gillar kärnkraft: Nordkorea, Iran och Pakistan till exempel. Även Sydkorea och Taiwan har en historia av intresse för mindre fredlig kärnenergi, liksom givetvis världens nu ledande kärnkraftsbyggarland, Indien. Även al-Qaida gillar nog kärnkraft och funderade på att attackera sådana anläggningar när de valde mål inför sin stora attack fast de i stället valde tvillingskyskraporna och Pentagon.

Genom Sveriges oerhörda satsning på kärnkraft och genom att klamra oss fast vid den verkar vi för en farlig värld och för ett farligt Sverige. SKI håller så dålig ordning på terroristskyddet att Säpo har gjort razzia på inspektionen.

Inte nog med att vi har mest kärnkraft i världen per capita. Vattenfall och Sydkraft vill bygga ännu mer i Sverige. Det kommer att sätta samtliga politiska partier, men särskilt regeringen, på prov. Att öka effekten på befintliga kärnkraftsreaktorer får exakt samma verkan som att bygga en ny stor reaktor. Det ökar uranförbrukningen, det ger mer avfall, och om en olycka inträffar kommer mer radioaktivitet ut. Men effektökningen prövas av regeringen, och regeringen kan säga nej. Centern och Vänstern har också ett tungt ansvar i den här frågan.

Anf. 219 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s):

Fru talman! Vi behandlar nu budgetområde 21, Energi. Det omfattar tre verksamhetsområden: elmarknadspolitik, övrig energimarknadspolitik och politik för ett uthålligt energisystem.

Då man lyssnar på Ulla Löfgren, Eva Flyborg och Maria Larsson får man intrycket att de inte har förstått någonting av vår energipolitik tidigare, utan det är ungefär som Thomas Östros sade: Det är munterkvistarnas kväll i kväll.

Jag vill börja med att säga att målet för vår energipolitik på kort och lång sikt är att trygga tillgången på el och annan energi på med omvärlden konkurrenskraftiga villkor. Energipolitiken ska skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Härigenom främjas en god ekonomisk och social utveckling i hela Sverige.

Riksdagen har tidigare beslutat om vår inriktning för energipolitiken. De besluten baserar sig på överenskommelserna med Centerpartiet och Vänsterpartiet från 1997 och 2002. De innebär att vi ska trygga tillgången på el och annan energi på gentemot omvärlden konkurrenskraftiga villkor.

Jag vill något kommentera det Maria Larsson sade om Kubal. Maria, det är ju så att Sverige har ett av de lägsta elpriserna i Europa enligt den statistik som redovisas i en skrift som har kommit från Energimyndigheten, *Energiläget 2004*. Jag vill be Maria Larsson och övriga att titta vad som står där.

När det gäller Kubal och andra elintensiva industrier är det självklart viktigt att vi har möjlighet att ge dem förutsättningar att leva kvar i Sverige. Det är också vi socialdemokrater självklart överens om. Det enda bolag som är intresserat av att skriva ett avtal i dag är Vattenfall. De två övriga stora energibolagen, Fortum och Sydkraft, finns det inget intresse hos. Vad säger Maria Larsson till dem då? Har Maria Larsson möjlighet att påverka dem och säga att de också ska skriva långa avtal? Maria Larsson, jag tycker att om man vill ha en öppen marknad så ska man se till att även andra aktörer får sig en släng av slevan.

Fru talman! Jag ska gå över till att prata lite om kärnkraftens vara eller inte vara. Vi har ju hittills pratat en del om det. Vi tre partier som står bakom omställningen av vårt energisystem längre tillbaka och även nu säger i energiöverenskommelserna från 1997 och 2002 att vi ska avveckla kärnkraften på sikt. Vi har avvecklat Barsebäck 1. Barsebäck 2 ska stängas i maj 2005 enligt beslut av regeringen, som också har tillställts Barsebäcks ledning.

Vi har haft en utredare, Bo Bylund, generaldirektör för Banverket, som fick i uppdrag av oss i de tre partierna att diskutera med energisekretorn hur vi kunde komma fram till en avveckling av kärnkraften och ett förhållande där industrin var med. Men tyvärr nådde vi inte en överenskommelse. Industrin var inte intresserad av en sådan lösning. Det innebar att vi fick använda den stopplag som vi har och säga att Barsebäck 2 ska stängas. Utöver det har vi också sagt att på sikt ska vi driva det här vidare.

Jag vill understryka att det inte är någon förtida avveckling av kärnkraften, som de tre borgerliga partierna framhåller i sin reservation. Vi säger att avvecklingen ska göras på ett säkert och effektivt sätt så att industrin och privatkunderna även fortsättningsvis får låga priser på el. Vi säger vidare att vi ska bygga ut mer biobränslebaserad energi. Vi vill stimulera till att man i större samhällen bygger ut fjärrvärmesystem, så att vi kommer bort från fossila bränslen som kol och olja. Vi ska satsa på en utbyggnad av vindkraft, kraftvärme och småskalig vattenkraft.

Eva Flyborg, Maria Larsson och Ulla Löfgren sade alla tre att vi kommer att öka fossilanvändningen och att vi skulle importera mera kol. Men det är tydligen någonting som ni inte har förstått. Vi har fattat beslut i denna kammare om att vi från 1 januari inför utsläppsrätter, precis som Lennart Beijer och Åsa Torstensson sade. Det innebär att om vi ska öka utsläppen så måste man sänka någon annanstans, med det beslutet om utsläppsrätterna. Det innebär att våra tyska, polska och danska kamrater får se till att effektivisera och göra någonting för sina kolkraftverk för att de ska kunna leva vidare framöver.

Fru talman! I avsnittet om Energimyndigheten, en myndighet som ofta kritiseras och beskylls för att vara tandlös, vill reservanterna att myndigheten ska få en bättre tillsyn av nätföretagen och att man ska skärpa sanktionsbestämmelserna. Men jag vill peka på att vi här i kammaren för några veckor sedan givit myndigheten nya instrument för att vidta det som reservanterna pekar på. Vi har i kammaren beslutat om en särskild lag om särskild förvaltning av elnät. Genom införande av denna lag kan en anläggning ställas under särskild förvaltning om en koncessionshavare i väsentlig mån inte fullgör sin skyldighet enligt ellagstiftningen. Utskottets majoritet gör en sammantagen bedömning av detta, och Energimyndighetens tillsynsverksamhet förstärks med den nya lagen. Myndigheten har också den nya Nätnyttomodellen som ett nytt verktyg i sitt tillsynsutövande.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis ge en kommentar till affärsverket Svenska Kraftnäts investeringsplan för 2005–2007. Svenska Kraftnäts generaldirektör Jan Magnusson har föredragit denna plan om vilka projekt som de nordiska ländernas stamnätsföretag är överens om bör byggas för att säkra en bra överföring mellan de nordiska länderna.

Det projekt som det har varit diskussioner om är Fennoskan mellan Finland och Sverige. Det finns ytterligare fyra förbindelser som är viktiga för att stärka överföringen mellan de olika länderna så att vi ska få en säker energiöverföring. Detta ska vara genomfört omkring 2010 och ska ses som ett viktigt steg mot en bättre nordisk infrastruktur.

Den överföring som har diskuterats mest är den mellan Sverige och Finland. Svenska Kraftnät menar att kabeln skulle ge en bättre produktionsoptimering, ge mindre överföringsförluster, reducera risken för effektbrister, reducera risken för elransonering vid torrår och ge bättre förutsättning för elhandel över gränserna. Det är viktigt i en öppen elhandelsverksamhet.

Fru talman! Jag vill avsluta mitt anförande med att yrka bifall till förslaget i betänkande NU2004/05:1 Utgiftsområde 21 Energi och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 220 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! Egentligen hade jag inte tänkt begära replik och få debatten att dra ut på tiden, men jag glömde att yrka bifall till mina reservationer.

Därmed yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 30.

Anf. 221 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag får tacka för välkomsthälsningarna till den energipolitiska debatten. Jag ser fram emot många debatter från denna talarstol i den här rollen under de kommande tio åren.

I varje välfärdsbygge krävs det en effektiv, trygg och miljövänlig energiförsörjning. Det är den viktigaste byggstenen för att klara samhällsbyggen, oavsett vilket land i världen vi talar om. Det här också ord som står för den svenska energipolitiken – effektiv, trygg och miljövänlig.

Den stora fråga som omställningen handlar om är om ett uthålligt samhälle står i konflikt eller inte med att ha ett effektivt samhälle också med tanke på industrins villkor. Jag vill mena att det här inte är någon konflikt, i stället är dessa förutsättningar för varandra. Uthållighet och omställning är förutsättningen för att långsiktigt klara också industrins villkor. Det är därför jag sätter stort värde på det blocköverskridande samarbete som finns inom energiområdet ända sedan 1997 med Socialdemokraterna, Centern och Vänsterpartiet. Där ingår en strategi för den fortsatta avvecklingen av kärnkraften.

Vi i dessa tre partier är överens om att kärnkraften på ett kontrollerat och ansvarsfullt sätt måste fasa ut. Uran – det vill jag påpeka eftersom det verkar som att ingen riktigt har tänkt på det – kol och olja är alla tre *ändliga* bränslen. Det talas mycket om kol och olja, men minns att också uran är ändligt och inte en långsiktig lösning för energiförsörjningen.

Vi befinner oss i en situation, som många har pekat på i dag, där de reaktorer vi har tillkom under en period på 13 år och därmed riskerar att falla för åldersstreck under en väldigt kort period. Då kan vi tala om påtvingad och hastig avveckling med negativa konsekvenser för sysselsättning och välfärd. Det vi i stället vill göra är att visa hur vi kan fasa ut kärnkraftsreaktorerna i den takt som vi har ny och miljövänlig energi att ersätta dem med.

Barsebäck 2 ska ställas av. I Regeringskansliet förbereder vi ett beslut som innebär att rätten att driva reaktorn ska upphöra att gälla vid utgången av maj månad nästa år.

Utgångspunkterna för denna trepartsstrategi är inte nya. Sverige, som är ett mycket elintensivt land, är förstås beroende av en effektiv och väl fungerande elsektor. Det är viktigt att kunna fortsätta att erbjuda industrin el till konkurrenskraftiga priser och skapa förutsättningar för en effektiv och trygg elförsörjning med minsta möjliga påverkan på miljö och klimat. Det är väl den allra viktigaste uppgiften för den svenska energipolitiken.

Då är det hög tid att ställa om samhället för en hållbar utveckling. Det här arbetet blir alltmer intensivt också i världens övriga länder, inte minst inom EU. Bara för några veckor sedan var jag nere och träffade mina energiministerkolleger i Europeiska unionen. Det vi diskuterade var hur omställningen mot förnybar energi skulle gå till, inte om, utan hur, för denna frågeställning existerar i samtliga länder. Precis som många redan har påpekat i debatten sätter ju handeln med utsläppsrätter taket. Det är den där bubblan. Mycket av det de övriga borgerliga partierna har sagt har varit bubbler. Men här pratar vi om en bubbla för utsläppen, som på ett helt annat sätt än vad Europa och världen i övrigt ens har varit i närheten av kommer att reglera förutsättningarna för att få ett effektivt och hållbart system för att minska påfrestningarna på vår miljö.

Sverige får redan i dag en tredjedel av energin från förnybara energikällor. Det är en internationellt sett mycket hög siffra i sammanhanget. Men vi måste komma längre. Vattenkraft och biobränsle både är och kommer att vara centrala inslag i energiförsörjningen framöver. Redan på kort sikt har vindkraften betydande potential, och dess betydelse kommer också att kunna öka. På längre sikt ser vi alla möjligheter till ny energiteknik, som ligger i till exempel solceller, bränsleceller och vätgas.

Vi har satt upp ett ambitiöst mål för produktionen förnybar el. Där har elcertifikatssystemet under sina första 18 månader visat sig vara ett mycket effektivt styrmedel att främja produktionen av förnybar el. För att underlätta de stora investeringarna i den produktion som krävs är det viktigt att det här systemet får och har en ökad långsiktighet.

Men omställningen av energisystemet kan inte ske utan – och jag tror inte någon har nämnt det här – också en betydande energieffektivisering. I enlighet med det energipolitiska beslutet 2002 har redan en mängd insatser gjorts för att få en effektivare energianvändning. Vi har också gjort ganska stora framsteg, inte minst inom industrin. Men det finns väldigt mycket mer att göra.

Det program för energieffektivisering i energiintensiva företag som införs nu vid årsskiftet kommer att leda till ett minskat elbehov i de elintensiva företagen. Jag vill också påpeka att det förstås i hushållen finns stora möjligheter att förbättra energieffektiviteten och därmed, vill jag betona, frigöra el till industrin.

Därför är jag väldigt glad och spänd över möjligheten att få ta ett helhetsgrepp över både bostads- och energipolitiken. Jag vill bara ta ett exempel som är tankeväckande. Energimyndigheten har räknat ut att om alla svenska hushåll byter till resurseffektiva kranar minskar den nationella energiförbrukningen med minst 4 terawatt. Det motsvarar ungefär vad Barsebäck 2 ger. Det här är ingenting som går att åstadkomma på kort sikt, men det säger ändå något om vilka enorma möjligheter som finns. Där kommer vi att gå vidare. Ett annat exempel är EG-direktivet om byggnaders energiprestanda som vi har fått alldeles nyligen. Direkti-

vet innebär bland annat krav på energideklaration av byggnader när man säljer, hyr ut eller bygger nytt. Jag tror mycket på det instrumentet.

Även energihushållningsreglerna för nya byggnader ses över nu för att svara mot direktivets krav men också mot den tekniska utvecklingen. Vi ska bygga, och vi ska bygga om, energisnålt och miljövänligt. Här finns stora möjligheter att garantera industrin och andra förutsättningar.

Jag vill alltså se energiomställningen som en möjlighet och inte som en svårighet, och den är absolut nödvändig. Jag hyser framför allt optimism och tro på att den nya tekniken ger möjligheter att effektivisera energianvändningen. Det ger även möjligheter för vår industri och för Sverige att bli ett föregångsland inom det här området.

Det är stort för näringslivet. Det är en stor möjlighet. Det är också en marknad som vi vet växer oerhört snabbt i världen i dag. Den ska omställningen vara ett stort led i.

Både Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna vill ju, som man kan läsa i betänkandet, dra ned på stödet till energipolitikområdet. Moderaterna vill avstå från att avveckla den kärnkraft vi redan har, men är oklara om huruvida de tänker sig en fortsatt utbyggnad av kärnkraften. Hur har de, utan stöd till förnybara bränslen, tänkt ersätta kärnkraften när reaktorerna blir gamla? De blir gamla – tro mig på orden.

Hur har de tänkt parera den situation som kommer att uppstå när flera svenska reaktorer under en period av bara några få år måste tas ur drift av åldersskäl?

Folkpartiet vill förstås gå ännu längre och bygga ny kärnkraft. Kristdemokraterna är inte heller tydliga på den här punkten.

Vad är alternativen?

För var och en måste det ändå vara uppenbart om vi talar om mänskligheten – alla världens länder – att våra framtida energibehov inte kan täckas genom energiresurser som tar slut. Vi talar om årtionden. Det handlar om både fossila bränslen och uran.

Därmed inte sagt att världen kommer att klara denna enorma omställning fullt ut under min livstid. Omställningen av energisystemet är nödvändig, men den kommer att ta tid.

Påfrestningarna på samhällsekonomi, försörjningstrygghet och miljö måste vi alla ta gemensamt ansvar för. Just därför är det hög tid att börja denna omställning nu. Det ger Sverige stora möjligheter. Det ger våra svenska företag möjligheter att expandera och växa. Sverige kan vara ledande i detta arbete. Det är energipolitiken för regeringen och – på det här området – för våra två samarbetspartier.

Anf. 222 ULLA LÖFGREN (m) replik:

Fru talman! När uppgörelsen mellan Socialdemokraterna, Centern och Vänstern träffades 1997 ansåg den dåvarande näringsministern Anders Sundström att man genom den hade säkrat en långsiktigt trygg elförsörjning till konkurrenskraftiga priser, och därmed givit goda förutsättningar för industrins investeringar.

Domen från Anders Sundströms efterträdare blev hård. I en artikel i Dagens Industri avslöjade näringsminister Pagrotsky att han omedelbart efter sitt tillträde slogs av den osäkerhet som rådde i energipolitiken, och hur han nu fann det nödvändigt att finna en helhetslösning som skulle ge

förutsägbarhet och långsiktighet för kraftindustrin och därmed för hela svenska näringslivet.

Det var ju ett tydligt underbetyg till Anders Sundström som gjorde uppställningen.

Delar den nuvarande energiministern Pagrotskys omdömen?

Anf. 223 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik:

Fru talman! Föga förvånande tycker jag att den svenska energipolitiken är långsiktig, att den är hållbar och att den är helt nödvändig.

Jag vet inte vad Ulla lägger i ordet långsiktig. Är det några år, är det 10 eller 20 år? Oavsett vilken innebörd Ulla lägger i ordet långsiktighet, tycker hon att kärnkraft är långsiktig?

Om inte, hur tänker sig Moderaterna avveckla kärnkraften – och med vad – om man inte nu i god tid, för industrins skull är beredd att visa att det går att ställa om?

Ju längre man väntar med att dra ut en tand som är ond, varig och sårig ju värre blir det. Det är därför vi börjar nu.

Anf. 224 ULLA LÖFGREN (m) replik:

Fru talman! Moderaterna tänker inte avveckla kärnkraften. Det tycker vi att elkraftindustrin ska få göra själv. De främjas nog bäst och tycker att det är långsiktigt bäst om vi sätter de politiska ramarna och talar om vilka miljö- och säkerhetskrav vi vill ha. Sedan får de besluta i vilken takt man ska avveckla, eller starta nya energikällor. Vi tycker inte alls att vi ska avveckla kärnkraften.

I mitt anförande hade jag en fundering om Studsvik. Det är lite oroande att man nu lägger ned Studsvik. Det tycker jag. Jag vet att också Miljödepartementet tycker det. Norge, som inte ens har egen kärnkraft, har en reaktor där man kan forska och utbilda. I Sverige finns det efter detta ingen sådan reaktor.

Regeringen satsar också 15 miljoner i stöd till Uppsala universitet för att man ska kunna skicka studenter dit och forska på kärnbränslet.

Vad är samhällsbyggnadsministerns åsikt om detta?

Anf. 225 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Frågan om Studsvik ligger just nu hos Utbildningsdepartementet som analyserar den. Jag kan därför inte närmare kommentera vad som kommer att ske där.

Jag vill ändå fortsätta frågan om kärnkraften.

Moderaterna säger att man inte tänker avveckla kärnkraften. Det är ju lätt att säga. Den kommer inte att finnas där alltid. Den tar slut, förr eller senare. Om man ska ta ansvar för detta trygga, långsiktiga energibesked som industrin så väl behöver kvarstår min fråga: Vilken energikälla tänker sig Moderaterna som ersätter det kärnkraften i dag producerar?

Anf. 226 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! För mig är klimatfrågan viktig. Det kanske var därför vi berörde den allihop. För oss handlar det om att fasa ut kärnkraften och ersätta med förnybart, men inte att börja i fel ände.

Jag är inte omedveten om utsläppsrätten, men just nu har vi en otrolig möjlighet som nation att faktiskt bli den där nettoexportören av energi till Europa. Intresset för att köpa kraft som inte är koldioxidförorenande är stort. Det är ett unikt tillfälle. Låter vi det gå oss förbi, tror jag att vi gör ett misstag.

Vi kommer att vara beroende av kärnkraftsimport från Finland och från Ryssland i stället, om vi väljer att avveckla. Är den kärnkraften bättre, Mona Sahlin?

Har de 66 kommunalråden med socialdemokratiskt märke så alldeles fel? Har de inte förstått den långsiktiga energipolitiken eftersom de nu protesterar ganska ljudligt och kraftfullt och tycker att den förda energipolitiken faktiskt är fel?

Jag är lite orolig över att kostnaden för den snabba avvecklingen, när vi inte har något bättre att ersätta den med än att köpa den utifrån, faktiskt innebär att många jobb kommer att försvinna. Jag är orolig för hushållen. Jag är orolig för industrin. Jag trodde att jobben var prioriterade också för Mona Sahlin. Så är det uppenbarligen inte.

Anf. 227 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Maria Larsson talar sig i många andra sammanhang varm för marknaden och marknadens lösningar. När det gäller el har vi en marknad, både i Norden och i stora delar av Europa. Precis som har framförts tidigare är Sverige oftast de allra flesta åren nettoexportör. Ibland har vi importerat. Det är en del i det som jag hoppas ska bli en ännu viktigare del för att hjälpa omställningen i många länder.

Som jag sade tidigare är det något som alla länder står inför. Maria Larsson uttryckte själv: Vi ska börja fasa ut kärnkraften, men vi börjar i fel ände.

Om man ska börja fasa ut kärnkraften måste det väl vara en väldigt rätt ände att faktiskt göra det, och visa både industrin och vår omvärld att det är i den takten det är möjligt att klara jobb, välfärd och sysselsättning och att Sverige redan har påbörjat det andra länder har framför sig. Därför är det viktigt, signalmässigt men också innehållsmässigt, att påbörja avvecklingen, nu också av Barsebäck 2.

Maria Larsson gick i sitt anförande så långt som att hon tyckte att vi nu skulle börja folkomrösta igen, om jag förstod det rätt. De flesta som nu har rösträtt var inte ens födda då – var det rätt uppfattat att detta var ett starkt argument för att göra om kärnkraftsomröstningen?

Hur ska vi göra med omröstningen om EU? Ska vi ta om omröstningarna om rusdrycker, ATP och högertrafik? Det är väl ingen som lever i dag som var född när de folkomröstningarna hölls.

Är det verkligen långsiktighet: att fråga folket, men sedan testa om ifall man är missnöjd med resultatet? Det är inte en del i långsiktighet för socialdemokratin i alla fall.

Anf. 228 MARIA LARSSON (kd) replik:

Herr talman! Det finns möjligtvis en skillnad mellan socialdemokratin och kristdemokratin också i synen på demokrati, förstår jag nu. För mig är det oerhört viktigt att lyssna av folkviljan. I den här frågan är jag orolig, väldigt många kommunalråd av socialdemokratiskt märke är oroliga, en stor del av svenska folket är oroliga och de som jobbar i bas-

industrin är oroliga för hur utvecklingen ser ut, hur industrins konkurrenskraft ser ut framåt och så vidare. Då är det läge att faktiskt överlåta den här frågan till folket på nytt. Det är min demokratisyn. I en fråga som politikerna inte klarar att lösa ut utan att oroa stora delar av befolkningen är det absolut läge att låta dem vara med som ska leva med de beslut som fattas framåt i tiden.

Det här är en utmärkt fråga att gå till folkomröstning med. Det förvånar mig att Mona Sahlins demokratisyn är så insnävad att hon inte kan tänka sig att lyfta en fråga där vi i dag har en så bred folklig opinionsyttring till en ny folkomröstning. Det är en överraskning.

Anf. 229 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Maria Larsson, det var väl inte alls någon överraskning. Vi kan väl vara lite ärligare än så här i talarstolen.

Denna fråga, som är så lämplig och viktig för folket att uttala sig om, har vi just därför haft en folkomröstning om, precis som vi hade när det gällde om vi skulle bli medlemmar i den europeiska unionen. Då blev det ja. Ska vi testa om det också? Vi hade det också när det gällde om vi skulle gå med i EMU. Då blev det nej. Ska vi testa om det också?

Sanningen, Maria Larsson, är väl snarare att om det ska bli en borgerlig regering, vilket Maria Larsson vill, har inte den borgerliga regeringen någon som helst sammanhållen energipolitik. Då är det väl lättare att lämpa tillbaka frågan till folket igen i stället för att ta ansvar för den demokrati som Maria Larsson själv uttryckte var så väldigt viktig. Det är det som jag är övertygad om ligger bakom.

Våra tre samarbetspartier – Centern, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna – har visat att vi är beredda att fatta beslut som är långsiktiga och håller över mandatperioderna. Det kommer vi också att fortsätta stå för.

Anf. 230 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Det är en intressant första debatt om energipolitiken. Dock är det väl egentligen inte så anmärkningsvärt annorlunda svar än vad det brukar vara. Självklart är det så.

Jag tyckte mig höra energiministern säga – hon får rätta mig om jag har fel – att den svenska energipolitiken är effektiv, trygg och miljövänlig. Ungefär något sådant sade energiministern. Jag kan hålla med om det. Det är jättebra. Varför då ändra på en vinnande giv? Varför ska vi stänga av den svenska kärnkraften, som är effektiv, trygg och miljövänlig?

Det är klart att den avveckling som man genomför nu är förtida. Det minsta man antog då var en 40-årig livslängd. Nu har det gått 25 år sedan vi folkomröstade. Under tiden har vi effektiviserat, bytt ut väsentliga och stora delar och gjort massor med saker som gör att livslängden har ökat i de svenska kärnkraftverken. Det känner säkert också Mona Sahlin till. Det är därför vi talar om en förtida avstängning där den ekonomiska livslängden inte är utjänt. Att den är förtida tycker jag att vi kan avskriva från dagordningen.

Och varför ska vi egentligen vänta på EU-direktiv, som energiministern talade ganska stolt om, om vi ska bygga mer energivänligt? Vi bygger inte mer energivänligt i dag än vad vi gjorde för 40 år sedan, har

en avhandling från Chalmers kommit fram till. Det där är en intressant fråga som jag gärna ska vara med och debattera i framtiden: Hur ska vi bygga mer miljövänligt?

De förutsättningar vi står inför är att energi- och effektbalansen i Norden har försvagats under 90-talet. Under perioden 1992–2002 har elförbrukningen ökat med 17 % medan produktionsförmågan har ökat med endast 2 %. Det är alltså ett stort gap, som bara fortsätter att öka, mellan förbrukning och vad vi producerar själva. Vi har också så små marginaler i vårt energisystem att minsta problem föranleder störningar. Under flera vintrar har vi varit minuter från ett totalt sammanbrott.

Hur i hela världen får energiministern ihop detta med en massiv kärnkraftsavveckling?

Anf. 231 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Ibland talar Eva Flyborg om förtida avveckling, och nu var det massavveckling. Det energiöverenskommelsen handlar om är en avveckling i takt med att vi bygger upp de förnyelsebara energikällorna och i takt med att vi kan garantera de förutsättningar som Eva Flyborg själv nu nämnde. Här tycker vi uppenbarligen olika.

Jag vill uttrycka det så här: Världen står inför en omställning som inte är möjlig att ifrågasätta – den kommer, även om inte Eva Flyborg och jag kommer att leva på jorden då – där man måste bygga sin energiförsörjning på det som är förnybart. Menar Eva Flyborg att kärnkraft är en förnybar energikälla? Om inte, vad vill Eva Flyborgs parti ersätta kärnkraften med?

Talar vi nu långsiktighet är det verkligen på lång sikt. I lugn takt, i takt med att vi kan ersätta den, i takt med att vi kan modernisera vår industri för att också ge den chansen att vara med på den marknad som nu växer fram, ska kärnkraften i Sverige avvecklas – därför att den inte är förnybar, därför att den inte är långsiktig och därför att den inte är hållbar. Håller inte Eva Flyborg med om det?

Anf. 232 EVA FLYBORG (fp) replik:

Herr talman! Jo, kärnkraften i dess nuvarande form – det håller jag med om – är ett ändligt sätt att producera energi. Däremot har vi väldigt många saker vi fortfarande kan göra med dagens processer. Vi talar till exempel om acceleratordriven transmutation, något som gör att även avfallsproblemet kan tas om hand på ett helt annorlunda sätt. I stället för väldigt långa halveringstider får vi kanske bara ett par hundra år eller ännu mindre. Vi kommer också att kunna utnyttja avfallet till exempel som bränsle i stället för att det bara är avfall som i dag.

Men den tekniken och alla försök att effektivisera och göra det bättre och bra för Sverige motverkar regeringen genom att lägga en stor död hand över hela denna del av svensk industri, som skulle kunna vara en blomstrande del. Det var den på 50-talet, när vi så förtänksamt och bra började med det här programmet. Nu håller regeringen på att helt skjuta sönder detta som egentligen kunde ha varit en motor i svensk industri.

Anf. 233 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik:

Herr talman! Det var ju intressant att Eva Flyborg nu i alla fall sade att kärnkraften i dess nuvarande form inte är långsiktig, inte är hållbar

och alltså måste avvecklas förr eller senare. Ju förr man börjar, desto mindre får man den där döda handen över all utveckling som Eva Flyborg beskrev det som. I takt med att vi avvecklar blir det också en möjlighet, med hjälp av de energipolitiska stöd som bland andra ni vill dra ned på, för andra delar av vår industri att växa, blomstra och kunna vara en aktiv del när världens länder nu står inför den omställning som vi har kommit väldigt långt med redan.

Framtiden ligger inte i kärnkraften. Framtiden ligger i det förnybara, och det är inte kärnkraft. Det är sol, det är vind, det är vatten, det är bioenergi och det som framtiden kan ge oss i form av till exempel bränsleceller. Med den moderna inriktningen vill Centern, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet avveckla kärnkraften i lugn takt, och det kommer vi att fortsätta göra.

Anf. 234 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Svenskt näringsliv skiljer sig från övriga Europas på så vis att vi har en betydligt större andel elintensiv basindustri. Det gör att svensk ekonomi är betydligt känsligare för svängningar i elpriserna än de allra flesta andra europeiska länder. Eftersom ungefär en fjärdedel av Sveriges samlade exportinkomster kommer från basindustrin spelar den också en avgörande roll när det gäller finansieringen av välfärden.

Det finns också betydande industriella strukturskillnader mellan olika delar av landet. I mitt hemlän Västernorrland spelar den tunga basindustrin en väldigt viktig roll för sysselsättningen. Basindustrin är också en viktig motor för att hålla i gång underleverantörer inom exempelvis IT-området. Om vi ska klara av att öka sysselsättningen och skapa resurser till välfärden måste basindustrin ses som en av flera framtidsnäringar. Sverige måste bevara och vidareutveckla basindustrin samtidigt som vi uppmuntrar andra näringar att växa.

Till följd av öppna gränser och sammanslagningar mellan svenska och utländska företag arbetar vår basindustri i öppen konkurrens. Avgörande för om vi ska kunna behålla vår industriella bas är att konkurrensvillkoren är tillräckligt goda. Det är en självklarhet.

Energiförsörjningen är en viktig förutsättning för konkurrenskraften eftersom energikostnaden är en stor utgiftspost inom basindustrin. Därför måste energipolitiken dels se till att det finns en tilltro till energiförsörjningen på lång sikt, dels se till att energikostnaderna hålls på en konkurrenskraftig nivå. Därför är också en ansvarsfull och långsiktig energipolitik en grundförutsättning för basindustrins utvecklingsmöjligheter.

När det här är sagt vill jag peka på den utveckling vi har i dag med snabbt ökande energipriser och inte minst de ännu snabbare ökningarna av vinsterna i de elproducerande bolagen. Trots att produktion och försäljning har varit i det närmaste oförändrade under de senaste åren har vinsterna ökat mycket kraftigt. Jag tycker att det ganska tydligt visar att vi faktiskt har en bristande konkurrens på elmarknaden. Det fungerar inte som det var tänkt.

I ett sådant här läge menar jag att staten inte har råd att betrakta Vattenfall enbart som ett bolag som ska leverera in pengar till statskassan. Om vi ska kunna genomföra en omställning av energisystemet, som vi vill göra, och samtidigt skapa sysselsättning, tillväxt och välfärd måste vi använda alla till buds stående medel för att skapa en effektiv energipoli-

tik. Därför måste exempelvis Vattenfall användas både som ett aktivt redskap för att bygga ny energiproduktion och för att tillförsäkra basindustrin långsiktiga elkontrakt på konkurrenskraftiga villkor.

Det här handlar inte om att subventionera den elintensiva basindustrin, utan det handlar om att vårda sina största kunder. Det handlar om att se till att inte lägga sina priser så högt att de största kunderna slås ut. Sveriges ekonomi och välfärd är alldeles för beroende av den elintensiva basindustrin för att vi stillatigande från samhällets sida ska kunna acceptera att den slås ut från marknaden beroende på alltför höga elpriser och alltför stora vinster i de elproducerande bolagen.

Anf. 235 EVA FLYBORG (fp):

Herr talman! Tiden går snabbt när man har roligt. Jag hann inte med allt jag skulle säga, så jag begärde ordet en gång till.

Jag skulle vilja börja där ordväxlingen med samhällsbyggnadsmministern slutade för några minuter sedan. Min och Folkpartiets mening är att kärnkraften skulle kunna vara en framtidsbransch i Sverige. Men regeringen har genom tvingande lagstiftning, som tankeförbud och många andra saker, lagt som jag skulle vilja säga en död hand över hela denna viktiga bransch. Kärnkraften kan effektiviseras och utvecklas för att trygga jobben och miljön, och det är den energikälla som tillsammans med vattenkraften är viktig för Sverige i framtiden.

Hur mycket kommer avställningen att kosta? Mona Sahlin berörde inte detta med ett ljud. Barsebäck 1 kostade Sverige ca 20 miljarder i avställning i direkta avgifter till ägarna och många andra saker. Vad i det svenska samhället ska vi skära i för att finansiera det här vansinniga politiska projektet från regeringens sida? Är det skolan, är det vården eller vad är det?

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

13 § (forts. från prot. 46) **Arbetsmarknad och Arbetsliv** (forts. AU1)

Anf. 236 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! I förra veckan gjorde jag ett studiebesök på företaget Medvind i Glimåkra i nordöstra Skåne. Medvind är ett socialt företag som drivs på företagsmässiga grunder. Det startades 1997 i syfte att ge långtidsarbetslösa och långtidssjukskrivna praktik och utbildning för att de sedan ska lotsas ut på arbete i företag i närområdet. Dessutom har man en daglig verksamhet för personer med utvecklingsstörning enligt LSS.

Detta studiebesök hos Medvind gjorde mig både glad och bekymrad. Jag blev glad därför att det råder en positiv atmosfär i verksamheten. Ledningen, personalen och arbetstagarna verkar att trivas bra tillsammans. Under åren har många gått vidare till arbeten på företag i Skåne, Småland och Blekinge.

Men jag blev också bekymrad därför att jag återigen har fått en påminnelse om att utslagningen på arbetsmarknaden ökar. Arbetsmarknaden förändras i en allt snabbare takt som har till följd att fler och fler

hamnar utanför den reguljära arbetsmarknaden, och de enskilda personerna blir små brickor i ett spel mellan AMS, företagsregler, arbetsförmedlingen, Riksförsäkringsverket, den lokala försäkringskassan, socialförvaltningen, regler för funktionshindrade och EU-regler.

Denna uppräkningslista skulle kunna fortsätta, men den mynnar ut i frågan: Var finns egentligen samordningen mellan alla dessa parter? De har trots allt ett gemensamt mål – arbete för så många som möjligt. Och hur ska man förenkla och samordna alla dessa regelverk? Finns det över huvud taget möjligheter till förändringar och förbättringar för dem som i dag finns på arbetsmarknaden eller står utanför arbetsmarknaden?

Herr talman! Vi lär inte för skolan utan för livet. Det är ett bevingat uttryck av filosofen Seneca. Jag tror att detta uttryck kan appliceras på dagens arbetsmarknad i Sverige. Ökad rörlighet och individualisering är några av de tendenser som vi ser i dag. Livslånga anställningar är inte längre så vanliga. Detta ställer ökade krav på arbetsgivaren att vara rädd om sina anställda och låta dem ta del av utvecklingen i sin egen takt. Att se den enskilda människan är oerhört viktigt. Utbildning och kompetens är nyckelord i en process där man ser till individens behov, där man tar till vara varje människas värde, unika situation och möjligheter.

Om filosofen hade levat i dag hade han nog känt igen sig i Centerpartiets tankar om arbetsmarknadspolitik, där vi nämner det livslånga lärandet. Vi vill ha ett nyfiket samhälle där sökandet efter kunskap inte ska vara reserverat för ungdomsåren. Det måste finnas ett generöst system för individuellt kompetenssparande så att möjligheten till ett livslångt lärande underlättas. Detta system är bra för individen och för samhället eftersom kompetensen höjs och arbetslösheten begränsas. Dessa tankegångar vidareutvecklar vi i vårt särskilda yttrande.

Från det livslånga lärandet känns det naturligt att gå över till ett annat lärande, nämligen forskningen. Här känns det för Centerpartiet viktigt att värna om ett decentralistiskt tänkande. Det handlar om att bygga upp livskraftiga forskningsmiljöer runtom i landet. Därför bör en del av det forskningsarbete som i dag bedrivs på Arbetslivsinstitutet i stället bedrivas ute på landets universitet och högskolor. Vi överför därför 280 miljoner kronor till utbildning och universitetsforskning.

Herr talman! I måndags deltog jag i kulturutskottets budgetdebatt, och vi var rörande överens om kulturens värde för alla människor. Att få ha ett arbete, att känna sig behövd, är också viktiga värden för varje individ i dagens samhälle. Det har jag förstått av debatten i går kväll, och jag tror att det också kommer att framgå i fortsättningen i kväll.

Vi försöker nu övertyga varandra om att det är vi som har de rätta lösningarna. Det är extra viktigt att debattera och fatta kloka beslut just i arbetsmarknadsfrågorna. Det är skrämmande att över en miljon människor i arbetsför ålder i dag står utanför arbetsmarknaden. Sverige behöver fler företag som växer, fler företag som nyanställer. Vi behöver en ny politik med förståelse för företagarnas villkor. Då kommer fler människor att kunna beredas jobb.

Centerpartiet tror att alla människor är bärare av unika kompetenser, alla kan bidra till ett vitalt och dynamiskt Sverige. Vi har hört vår nye näringsminister i olika sammanhang tala om behovet av att stimulera kreativitet och förnyelseförmåga. Vi rekommenderar honom och regeringskollegerna att studera Centerpartiets motioner i ämnena näring och

arbetsmarknad. Jag ställer mig naturligtvis bakom Margareta Anderssons yrkande i detta ämne.

Till sist vill jag föra vidare ytterligare ett bevingat ord som jag tycker kännetecknar den nuvarande arbetsmarknadspolitiken. Det ordet hämtar vi från latinets: *festina lente*. Det betyder att skynda långsamt. Tänk om det i stället kunde sägas om vårt politikområde: *carpe diem* – fånga dagen, ta vara på möjligheterna.

Anf. 237 ULF HOLM (mp):

Herr talman! Det känns lite avslaget att ha delat upp debatten eftersom en hel del ledamöter saknas som pratade i går. Jag ska fortsätta på avsnitt 14 som handlar om arbetsliv. Härunder döljer sig faktiskt många viktiga frågor som jag kort vill beröra.

Ett av de viktigare är arbetsmiljöarbetet, som ligger på detta område. Vi i samarbetspartierna vill satsa – detta är ju budgetpropositionen, som är ett samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet – på arbetsmiljöarbetet. Bland annat föreslår vi att ett särskilt arbetsmiljöråd ska skapas. Vi tror att det är viktigt att satsa på det när det gäller att förebygga ohälsa på arbetsplatserna. Företagshälsovårdens roll måste också stärkas i detta arbete. Vi vill också ha en översyn av lagstiftningen för att förbättra det systematiska arbetsmiljöarbetet. Under detta område finns också försöket med arbetstidsförkortning som ska genomföras från och med nästa år. Jag tog upp detta i mitt tal i går, och jag ska inte beröra det ytterligare här.

Om de hade varit här hade de fyra borgerliga partierna gemensamt gått till attack mot frågan om individuell kompetensutveckling. Vi får konstatera att i den här budgetpropositionen nådde vi inte ända fram. Det var en bra tanke, men vi har tyvärr inte lyckats hitta ett system som är tillräckligt bra för att vi ska tro på det i det långa loppet. Vi har avsatt pengar i riksgäldskontot med över 1 miljard per år. Pengarna finns sparade och ska nu användas till annat i stället, bland annat kompetensutveckling för personal som arbetar med vård och omsorg. Möjligheten till studiemedel för äldre ska också förbättras.

Vi har inte hittat ett system för kompetensutveckling som framför allt slår någorlunda jämnt på arbetsmarknaden. De system som vi har tittat på har haft den lilla gemensamma nämnaren att det är de som har det bättre på arbetsmarknaden som tjänar på det. Vi vill ha ett system för kompetensutveckling som är någorlunda rättvist för alla samhällsgrupper, inte bara för dem som redan i dag har ett bra jobb och finns på en arbetsplats som redan satsar relativt mycket på kompetensutveckling. Vi vill komma åt grupper på arbetsmarknaden som i dag inte har en naturlig kompetensutveckling i sina arbeten. Det har vi helt enkelt inte lyckats med med de system vi har tittat på.

Under det här området finns också frågorna om diskriminering. Där tänkte jag lyfta fram HomO, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Vi föreslår i budgetpropositionen att HomO ska fortsätta att förstärkas med 700 000 kr per år de kommande tre åren. Vi har lagt fram ny lagstiftning om förbud mot diskriminering som ska efterlevas och som ska motverka homofobin i samhället. Samtidigt har antalet ärenden till HomO ökat kraftigt de senaste åren. Därför är det mycket motiverat att den satsningen som inleddes för tre år sedan när

budgeten utökades fortsätter ytterligare tre år. Jag beklagar att det finns ett parti, Kristdemokraterna, som yrkar på att HomO ska få mindre pengar än föreslaget, trots att partiet i en debatt för två veckor sedan anförde det som ett argument för att vi inte skulle genomföra förändringar inom sociala området.

Under området finns också de arbetsrättsliga frågorna. Där är det viktigt att lyfta fram problemen med visstidsanställningar, som de tre samarbetspartierna jobbar med. Vi har gemensamt en uppgift att vi ska försöka minska den osunda användningen av visstidsanställningar. Vi vet alla att utbredningen har ökat de senaste åren. Numera är det nästan 700 000 personer som har dessa otrygga anställningsförhållanden. Därför har vi en gemensam ambition att vi måste försöka minska missbruket av dessa.

Nu är det en departementsskrivelse på gång som ska gå ut på remiss till våren. Våra tre partier lägger fram ett förslag som vi vill att arbetsmarknadens parter ska ta sig en ordentlig funderare på och se om vi är inne på rätt spår. Sedan lär vi återkomma till riksdagen med en proposition på området.

Jag vill gå över till att tala om Arbetsdomstolen. Jag tyckte att Tina Acketoft från Folkpartiet hade en lång och välformulerad argumentering om att flytta diskrimineringsfrågorna från Arbetsdomstolen, inte minst vad gäller lönediskrimineringsfrågor.

Vi kan omöjligt stödja Folkpartiets reservation om detta, av den enkla anledningen att det utredningsarbetet redan ligger i Diskrimineringskommittén, som ska se om Arbetsdomstolen är den bästa myndigheten för att avgöra dessa frågor. Eftersom Diskrimineringskommittén ska lägga fram sitt förslag nästa år känns det lite förmätet att här i kammaren ändra på den ordningen. Nu låter vi utredningen ha sin gång, och sedan får vi se vad de kommer fram till. Därefter får vi ta ställning. Men det är inte helt obekant att Miljöpartiet har invändningar mot att just Arbetsdomstolen och arbetsmarknadens parter ska sitta och avgöra de här frågorna.

Sist, herr talman, är det jämställdhetsfrågorna, som ligger under det här avsnittet. Vi måste naturligtvis fortsätta att lyfta upp jämställdhetsfrågorna, och de ska genomsyra alla politikområden. Vi har ett gemensamt ansvar.

Förra hösten antog vi betänkandet *Jämt och ständigt*, där våra tre samarbetspartier har lagt fram förslag om fem prioriterade områden som vi måste jobba med ytterligare. Ett av dem är lika lön för likvärdigt arbete. Detta är ett arbete som vi måste fortsätta med, som man inte löser i en handvändning.

Där kom vi in på att staten är en arbetsgivare med flera myndigheter. Därför har vi nu i budgeten lagt till ett nytt anslag, 24:3, med inrättande av en delegation för stöd till jämställdhetsintegrering. Vi ska kunna vara ett föredöme på det här området för just de statliga myndigheterna, och då vill vi ha en samordning när det gäller jämställdhetsintegreringen. Vi har i nuläget sagt att delegationen ska verka i bara ett år, men det är inte omöjligt att det blir en förlängning på något sätt. Om delegation är det bästa sättet att arbeta på detta område eller inte får tiden utvisa.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi satsar ytterligare på jämställdhetsarbetet och att riksdag, regering och de statliga myndigheterna kan vara ett föredöme i det arbetet och påvisa att det är möjligt med förändringar, inte minst för resten av den offentliga sektorn, på landstings- och kommunnivå men också i privata företag. Man kan om man vill. Våra tre samarbetspartier har ett gemensamt intresse av att fortsätta detta arbete och bli ett föredöme.

Anf. 238 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Ulf Holm berör individuellt kompetenssparande och att ni inte har hittat någon bra metod. Det går kanske att hitta några guldkorn i Centerpartiets särskilda yttrande i det här ärendet.

Jag skulle vilja ta upp jämställdheten. Det är naturligtvis väldigt viktigt att regering och riksdag är föregångare när det gäller jämställdhet. Där finns säkert mycket mer att göra.

Jag tänkte också på en annan sak, på jämställdhetsarbetet ute i företagen. Enligt lag ska företag med mer än tio anställda ha en jämställdhetsplan. För ett par år sedan upptäckte man att det var mer än 10 000 företag som saknade jämställdhetsplaner, och då gick det ut en påminnelse. Jag har inte riktigt sett resultatet av den här undersökningen, men jag tror att det är väldigt många företag som fortfarande saknar detta viktiga instrument.

Jag undrar om Ulf Holm har någon tanke om hur man ska få företag att verkligen upprätta och aktualisera jämställdhetsplaner.

Anf. 239 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Det är riktigt, som du tar upp, att det har varit problem med behandlingen av dessa jämställdhetsplaner i början. Jag har förstått att det är två saker som har varit svåra. Företagen har inte vetat hur en jämställdhetsplan ser ut och hur den ska kunna användas praktiskt.

Därför har JämO utarbetat olika mallar för det här och tagit fram goda exempel. Jag vet att Miljöpartiets riksorganisation tog fram en jämställdhetsplan som skickades in, och den togs fram som ett gott exempel på hur en mindre arbetsgivare kan verka för de här sakerna. Det har då använts som ett gott exempel för andra som har efterfrågat hur man på en arbetsplats ska kunna verka. Jag tror att det är väldigt bra att man påminner om det.

Jag tror inte att det är möjligt att genomföra det här på ett år, men jag tror att det sprider sig mer och mer bland företagen att det är möjligt och att man kan jobba med det. Därför ska vi fortsätta att påminna företag som ännu inte har levt upp till kravet.

Anf. 240 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Herr talman! Jag är personligen ingen vän av pappersprodukter, och det finns många planer, arbetsmiljöpolicyer och jämställdhetsplaner. Men jag måste ändå säga att jämställdhetsplanen är någonting oerhört viktigt att jobba med. Det är inte bara innehållet utan också själva processen, där det sker ett nära samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagar. Det är också viktigt att de förnyas.

Det jag funderar på är om Ulf Holm har några tankar om att man ska kunna ha något slags sanktioner mot de företag som trots allt underlåter att upprätta jämställdhetsplaner. Hur ska man få dem att göra detta viktiga jämställdhetsarbete?

Anf. 241 ULF HOLM (mp) replik:

Herr talman! Det kan alltid vara bra med både piska och morot. Frågan är om vi har kommit till den situationen att vi kan konstatera att det inte hjälper med morot utan att vi kanske måste ha piska också. Jag vet inte om vi har kommit så långt. Jag är personligen inte helt främmande för att det kan behövas någon sanktionsmöjlighet.

Än så länge är jag dock övertygad om att arbetsmarknadens parter ska kunna komma överens om detta, precis som du säger att fack och arbetsgivarparter på de olika arbetsplatserna jobbar med detta tillsammans. Där är processen det viktiga, att uppmärksamma och att lära sig ta hand om de här frågorna på ett helt annat sätt än man har gjort tidigare. Det tror jag är det viktigaste.

Utvecklingen går trots allt i en positiv riktning när det gäller jämställdhetsfrågorna. Därför tycker jag inte att det just nu finns någon orsak att föra in piskan i det här arbetet, än så länge.

Anf. 242 LAILA BJURLING (s):

Herr talman! Och denna lilla spillra från arbetsmarknadsutskottet! Den här diskussionen känns, som Ulf Holm sade, en aning avslagen, när det kom en halv diskussion den ena kvällen och en halv kvällen därpå. Jag ser inte heller särskilt många som kan begära replik, så jag kanske inte ska förlänga debatten så mycket.

Det utgiftsområde som vi pratar om nu är utgiftsområde 14. Vi avhandlade 13 i går. När det gäller pengar är det ett litet område; det handlar om bara 1,2 miljarder kronor totalt. Men de här pengarna är nog så viktiga i sitt sammanhang.

I stället ligger tyngden inom det här utgiftsområdet på viljeinriktning och regelsystem för viktiga frågor som arbetsmiljö, arbetsrätt, jämställdhet och övrig diskriminering.

I Sverige har vi en alldeles utmärkt arbetsmiljölag – det verkar alla parter vara överens om. Ändå fungerar det inte så bra på arbetsplatserna. Ohälsan i arbetslivet och den höga sjukfrånvaron diskuterade socialförsäkringsutskottet hela dagen i går, så den debatten behöver vi inte upprepa i vårt utskott. Men det kan ändå vara värt att lyfta fram att den fysiska arbetsmiljön i Sverige är bra i en internationell jämförelse. Antalet arbetsplatsolyckor är betydligt mindre än i jämförbara länder. Däremot har vi fortfarande inte riktigt klarat ut den psykosociala arbetsmiljön, och det behöver vi göra mycket mer.

För att få kontrollen av arbetsmiljön att fungera ännu bättre har regeringen tillsatt en utredning om arbetsmiljölagen, och regeringen arbetar också med den kritik som Riksrevisionen har fört fram om styrning, redovisning och kontroll av Arbetsmiljöverket.

För oss socialdemokrater är det av yttersta vikt att vi har ett arbetsliv som inte gör folk sjuka. Hur det ska gå till har vi hört i den tidigare debatten, så det behöver jag inte upprepa igen. Men det räcker inte bara med att inrikta politiken på att människor inte ska bli sjuka. Vi måste

också skapa ett klimat på arbetsplatserna som tillåter att vi inte alltid behöver jobba hundra procent. Även vi som har en och annan skavank måste få chansen att vara med. Det måste ändå vara mycket bättre, både för individen, arbetsplatsen och samhället om vi får bidra med det vi orkar i stället för att vara sjukskrivna på heltid och om vi alla börjar prata om vad vi förmår och inte om vilka brister vi har.

Jag är också övertygad om att vägen till bättre hälsa bland annat går genom ett större inflytande över ens eget dagliga arbete. Varje individ bör så långt det är möjligt få inflytande över sin arbetsdag och sin arbetstid, både vad gäller längd och förläggning.

Runtom i landet vimlar det av olika sätt att få inflytande över den egna arbetstidens förläggning. Forskningen har visat att om man själv får bestämma när arbetstiden ska ligga känns det också som om man jobbar kortare tid. Det är väl i och för sig inte så konstigt, för om jag för möjligheten att styra mitt arbete efter fritidens behov får jag också större möjligheter att utnyttja fritiden på ett bättre sätt. Det pågår i den frågan en beredning i Regeringskansliet utifrån den utredning som KNAS har lämnat ifrån sig.

Det förekommer och har också förekommit en mängd försök med kortare arbetstid i olika former. Det handlar om sex timmars arbetsdag, kortare arbetsvecka, jobba tre dagar och vara ledig tre dagar, arbetstidsbank och mycket mer. Det utmärkande för nästan alla försöken är att personalen mår bättre och blir gladare, vilket gör att verksamheten fungerar bättre och effektivare.

Men många av de här försöken har fått sluta för att det kostat för mycket. Hittills har det inte gjorts någon ordentlig vetenskaplig undersökning om vad som finns på plussidan och minussidan. Det vill vi råda bot på genom att ge Arbetslivsinstitutet ett uppdrag – vilket man inte kan ge universiteten, Lars-Ivar – att organisera ett försök med arbetstidsförkortning under vetenskapliga förhållanden som gör att vi kan dra några säkra slutsatser av försöket, särskilt när det gäller sambandet mellan arbetstiden och hälsa men också om det påverkar jämställdheten både på arbetsplatsen och i hemmet.

Förutom en bra arbetsmiljö och inflytande över den egna arbetstiden är också en fortlöpande kompetensutveckling av största betydelse för ett gott arbetsliv. Samhällsutvecklingen i vår tid går oerhört snabbt. Både den tekniska och humanistiska utvecklingen går med rekordfart. Jag vet inte om det någonsin har varit så att det man lärde sig i ungdomsskolan räckte hela arbetslivet, men nu är det definitivt inte möjligt. Vi måste räkna med att lära oss nya arbetsuppgifter hela livet och kanske helt byta yrkesinriktning, inte bara en gång utan flera gånger under en livstid.

Det betyder att det livslånga lärandet måste fungera för alla, grundutbildning och gymnasium genom komvux, arbetsmarknadsutbildning för dem som är arbetslösa eller riskerar att bli det och högskoleutbildning även för vuxna som vill sadla om senare i livet. Allt detta ansvarar samhället för. Vi betalar kostnaden solidariskt genom vårt skattesystem.

Det största ansvaret för att alla ska hänga med i utvecklingen på en arbetsplats ligger förstas hos arbetsgivaren som ska stå för kontinuerlig fortbildning. Vi vet att det är stora skillnader på hur den slår för olika kategorier på arbetsmarknaden. Förenklat kan man säga att ju högre utbildning individen har från början desto mer fort- och vidareutbildning

får man på arbetsplatsen. Det betyder naturligtvis att LO:s kvinnor i vanlig ordning står längst ned på stegen.

Förutom samhällets och arbetsgivarens ansvar har vi under ett antal år försökt hitta ett system för ett individuellt ansvar för fort- och vidareutbildningen, inte genom kompetensutveckling, Ulf Holm, för det hoppas vi fortfarande ska fungera, utan genom kompetenssparande. Trots idoga försök att hitta en form för det individuella kompetenssparandet – jag lovar de borgerliga partierna att vi verkligen har ansträngt oss – har vi inte hittat ett system som uppfyller våra socialdemokratiska krav på rättvisa.

Vi ville hitta ett system som inte blir ett utvidgat pensionssparande utan som verkligen används för kompetensutveckling. Systemet skulle också göra det möjligt för till exempel de LO-kvinnor som jag tidigare pratade om, de som står längst ned på stegen till arbetsgivarens kompetensutveckling, att få vara med.

Alla förslag som vi prövat med olika former av subventioner och premier för dem med de lägsta inkomsterna har blivit alltför krångliga och för tunga att administrera. Lagrådet har också haft en mängd invändningar mot förslagen. Så, de borgerliga partierna, i denna fråga får ni rätt i de farhågor ni hade förra året. Det blir inget förslag om individuellt kompetenssparande.

I stället får vi glädja oss åt att pengarna kommer att användas till kompetensutveckling för just de kvinnor som jobbar och sliter i äldreomsorgen, de kvinnor som inte skulle haft någon möjlighet med det borgerliga förslaget till individuellt kompetenssparande. Pengarna kommer också att användas för att ge äldre i arbetskraften möjlighet att studera med studiemedel. Vi socialdemokrater vill öka möjligheterna för människor att stanna kvar i arbetslivet fram till pensionsåldern. Då är det också viktigt att man även de sista tio åren ska kunna ta del av kompetensutveckling och kanske till och med kunna sadla om till ett nytt yrke.

Herr talman! Utgiftsområde 14 behandlar också viktiga frågor som jämställdhet och andra diskrimineringsfrågor, men klockan är mycket och det är inte så många som är intresserade just nu. Riksdagen kommer att behandla de här frågorna i annan ordning också med speciella skrivelser så jag lämnar dem just i dag. Jag vill ändå lägga till lite grann om jämställdhetsfrågorna. Vi har konstaterat att Moderaterna och Folkpartiet inte vill ha de metodutvecklingspengar som Ulf Holm pratade om för att hitta nya metoder för jämställdhetsintegrering. Det vill man ta bort helt och hållet. Däremot noterade jag i går i den debatt som var att Folkpartiets representant Tina Acketoft tyckte att man kunde ordna jämställdheten genom att subventionera städtjänsterna. Det tror inte vi socialdemokrater på.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 december.)

14 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Utbildningsutskottets betänkanden
2004/05:UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning
2004/05:UbU2 Utgiftsområde 15 Studiestöd
2004/05:UbU3 Kvalitet i förskolan, m.m.

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden
2004/05:MJU1 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m.
2004/05:MJU2 Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

15 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 9 december

2004/05:248 av *Lena Adelson Liljeroth* (m) till statsrådet Morgan Johansson

Risken för hiv/aids-epidemi i länderna runt Östersjön

2004/05:249 av *Lotta Hedström* (mp) till näringsminister Thomas Östros
EU och bilaterala handelsavtal med länder i Afrika, Karibien och Stilla havet

2004/05:250 av *Anita Brodén* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Antalet dödade i trafiken

2004/05:251 av *Ulf Nilsson* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan
Svenska skolelevers kunskapsnivå

2004/05:252 av *Gunnar Nordmark* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds
Avkolonialiseringen av Västsahara

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 december.

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 9 december

2004/05:554 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds
Vapenembargot mot Folkrepubliken Kina

2004/05:555 av *Henrik S Järrel* (m) till finansminister Pär Nuder
Trängselavgifter

2004/05:556 av *Inger René* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Piratkopiering
2004/05:557 av *Inger René* (m) till näringsminister Thomas Östros
Piratkopiering
2004/05:558 av *Göran Lindblad* (m) till finansminister Pär Nuder
Felaktiga myndighetsbeslut
2004/05:559 av *Göran Lindblad* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Tandvårdskriterier
2004/05:560 av *Mikael Odenberg* (m) till statsrådet Jens Orback
Åtgärder mot utanförskap och bidragsberoende
2004/05:561 av *Ulf Sjösten* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Besparingar vid Kronobergshäktet i Stockholm
2004/05:562 av *Krister Örnfjäder* (s) till statsrådet Ylva Johansson
Varningstriangel på läkemedel
2004/05:563 av *Sverker Thorén* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Utbyggnad av vattenkraften
2004/05:564 av *Marie Wahlgren* (fp) till statsrådet Ylva Johansson
Spenshult
2004/05:565 av *Axel Darvik* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan
Arbetsro i klassrummet
2004/05:566 av *Jörgen Johansson* (c) till jordbruksminister Ann-Christin
Nykvist
Nödrätten i långbank
2004/05:567 av *Mikael Oscarsson* (kd) till statsrådet Ylva Johansson
Kostnader för aborter

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 december.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 8 december

2004/05:477 av *Helene Petersson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Tung trafik och vinterväglag
2004/05:489 av *Åsa Domeij* (mp) till samhällsbyggnadsminister Mona
Sahlin
Gasutbyggnad

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 december.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till och med 5 §
anf. 30 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med anf. 84 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 6 § anf. 160,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.54,
av talmannen därefter till och med 11 § anf. 192 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med 12 § anf. 215 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med anf. 224 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Monica Gustafson

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid	3
4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 8 december.....	4
SfU1 Anslag inom socialförsäkringsområdet (utgiftsområdena 10, 11 och 12).....	4
SfU7 Bostadsersättning till asylsökande	8
5 § Hälsovård, sjukvård och social omsorg m.m.....	9
Socialutskottets betänkande 2004/05:SoU1	9
Anf. 1 INGRID BURMAN (v).....	9
Anf. 2 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	11
Anf. 3 INGRID BURMAN (v) replik.....	12
Anf. 4 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	13
Anf. 5 INGRID BURMAN (v) replik.....	13
Anf. 6 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	14
Anf. 7 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp).....	14
Anf. 8 CHATRINE PÅLSSON (kd)	16
Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik.....	19
Anf. 10 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	19
Anf. 11 INGRID BURMAN (v) replik.....	20
Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	20
Anf. 13 KENNETH JOHANSSON (c)	21
Anf. 14 INGRID BURMAN (v) replik.....	23
Anf. 15 KENNETH JOHANSSON (c) replik	23
Anf. 16 INGRID BURMAN (v) replik.....	24
Anf. 17 KENNETH JOHANSSON (c) replik	24
Anf. 18 JAN LINDHOLM (mp).....	25
Anf. 19 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	28
Anf. 20 JAN LINDHOLM (mp) replik	28
Anf. 21 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	29
Anf. 22 JAN LINDHOLM (mp) replik	29
Anf. 23 KENNETH JOHANSSON (c) replik	29
Anf. 24 JAN LINDHOLM (mp) replik	30
Anf. 25 KENNETH JOHANSSON (c) replik	30
Anf. 26 JAN LINDHOLM (mp) replik	30
Anf. 27 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	30
Anf. 28 JAN LINDHOLM (mp) replik	31
Anf. 29 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	31
Anf. 30 JAN LINDHOLM (mp) replik	32
Anf. 31 KRISTINA ZAKRISSON (s).....	32
Anf. 32 Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	35

Anf. 33	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	35
Anf. 34	Andre vice talman KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	35
Anf. 35	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	36
Anf. 36	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	36
Anf. 37	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	36
Anf. 38	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	37
Anf. 39	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	37
Anf. 40	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	37
Anf. 41	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	38
Anf. 42	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	38
Anf. 43	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	39
Anf. 44	KENNETH JOHANSSON (c) replik	39
Anf. 45	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	40
Anf. 46	KENNETH JOHANSSON (c) replik	40
Anf. 47	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	40
Anf. 48	INGRID BURMAN (v) replik	41
Anf. 49	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	41
Anf. 50	INGRID BURMAN (v) replik	42
Anf. 51	KRISTINA ZAKRISSON (s) replik	42
Anf. 52	MAGDALENA ANDERSSON (m)	42
Anf. 53	ERIK ULLENHAG (fp).....	44
Anf. 54	JAN LINDHOLM (mp) replik	47
Anf. 55	ERIK ULLENHAG (fp) replik	47
Anf. 56	JAN LINDHOLM (mp) replik	47
Anf. 57	ERIK ULLENHAG (fp) replik	48
Anf. 58	ULRIK LINDGREN (kd)	48
Anf. 59	ELINA LINNA (v).....	50
Anf. 60	ULRIK LINDGREN (kd) replik	52
Anf. 61	ELINA LINNA (v) replik	52
Anf. 62	ULRIK LINDGREN (kd) replik	53
Anf. 63	ELINA LINNA (v) replik	53
Anf. 64	ANNIKA QARLSSON (c)	54
Anf. 65	CATHERINE PERSSON (s)	56
Anf. 66	ULRIK LINDGREN (kd) replik	59
Anf. 67	CATHERINE PERSSON (s) replik	60
Anf. 68	ULRIK LINDGREN (kd) replik	60
Anf. 69	CATHERINE PERSSON (s) replik	61
Anf. 70	ANNIKA QARLSSON (c) replik	61
Anf. 71	CATHERINE PERSSON (s) replik	62
Anf. 72	ANNIKA QARLSSON (c) replik	62
Anf. 73	CATHERINE PERSSON (s) replik	63
Anf. 74	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	63
Anf. 75	CATHERINE PERSSON (s) replik	63
Anf. 76	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	64
Anf. 77	CATHERINE PERSSON (s) replik	64
Anf. 78	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	65
Anf. 79	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	67
Anf. 80	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	68

Anf. 81	MAGDALENA ANDERSSON (m) replik	68
Anf. 82	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	68
Anf. 83	ERIK ULLENHAG (fp) replik	69
Anf. 84	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	69
Anf. 85	ERIK ULLENHAG (fp) replik	70
Anf. 86	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	71
Anf. 87	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	71
Anf. 88	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	72
Anf. 89	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	72
Anf. 90	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	72
Anf. 91	KENNETH JOHANSSON (c) replik	73
Anf. 92	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	73
Anf. 93	KENNETH JOHANSSON (c) replik	74
Anf. 94	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	75
Anf. 95	ULRIK LINDGREN (kd) replik	75
Anf. 96	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	75
Anf. 97	ULRIK LINDGREN (kd) replik	76
Anf. 98	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	76
	(förs. 7 §)	77
	Ajournering	77
	Återupptagna förhandlingar	77
	6 § Frågestund	77
Anf. 99	TREDJE VICE TALMANNEN	77
	<i>Utredningen "Snö, mörker och kyla"</i>	77
Anf. 100	LOTTA HEDSTRÖM (mp)	77
Anf. 101	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	78
Anf. 102	LOTTA HEDSTRÖM (mp)	78
Anf. 103	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	78
	<i>Försvarspropositionen</i>	79
Anf. 104	ROLF GUNNARSSON (m)	79
Anf. 105	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	79
Anf. 106	ROLF GUNNARSSON (m)	79
Anf. 107	Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	80
	<i>Mångfald och valfrihet i barnomsorgen</i>	80
Anf. 108	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	80
Anf. 109	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	80
Anf. 110	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	81
Anf. 111	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	81
	<i>Skolpolitiken</i>	81
Anf. 112	SOFIA LARSEN (c)	81
Anf. 113	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	82
Anf. 114	SOFIA LARSEN (c)	82
Anf. 115	Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s)	82
	<i>Tandvårdsförsäkringen</i>	83
Anf. 116	GABRIEL ROMANUS (fp)	83
Anf. 117	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	83
Anf. 118	GABRIEL ROMANUS (fp)	83
Anf. 119	Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	84

<i>Luftföreningar</i>	84
Anf. 120 KARIN SVENSSON SMITH (v)	84
Anf. 121 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	85
Anf. 122 KARIN SVENSSON SMITH (v)	85
Anf. 123 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	85
<i>Jämställdhet i förskolan</i>	85
Anf. 124 HILLEVI LARSSON (s).....	85
Anf. 125 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	86
Anf. 126 HILLEVI LARSSON (s).....	86
Anf. 127 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	86
<i>Bristen på förskollärare</i>	87
Anf. 128 MARGARETA PÅLSSON (m).....	87
Anf. 129 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	87
Anf. 130 MARGARETA PÅLSSON (m).....	87
Anf. 131 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	88
<i>Skatteavdrag för hushållsnära tjänster</i>	88
Anf. 132 STAFFAN DANIELSSON (c).....	88
Anf. 133 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	88
Anf. 134 STAFFAN DANIELSSON (c).....	89
Anf. 135 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	89
<i>Rehabilitering</i>	89
Anf. 136 ANA MARIA NARTI (fp).....	89
Anf. 137 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	90
Anf. 138 ANA MARIA NARTI (fp).....	90
Anf. 139 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	90
<i>Skriv-Knuten</i>	90
Anf. 140 ULRIK LINDGREN (kd)	90
Anf. 141 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s).....	91
Anf. 142 ULRIK LINDGREN (kd)	91
Anf. 143 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s).....	91
<i>Avgiftsfri grundskola</i>	91
Anf. 144 LENNART GUSTAVSSON (v).....	91
Anf. 145 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s).....	92
Anf. 146 LENNART GUSTAVSSON (v).....	92
Anf. 147 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s).....	92
<i>Vården av misshandlade kvinnor</i>	93
Anf. 148 MONICA GREEN (s).....	93
Anf. 149 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	93
Anf. 150 MONICA GREEN (s).....	93
Anf. 151 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	93
<i>Arbetsgivarnas medfinansiering av sjukfrånvaron</i>	94
Anf. 152 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m).....	94
Anf. 153 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	94
Anf. 154 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m).....	94
Anf. 155 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	94
<i>Ideella organisationer</i>	95
Anf. 156 ANITA BRODÉN (fp).....	95
Anf. 157 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s)	95

<i>Tandhälsan</i>	96	Prot. 2004/05:47
Anf. 158 CHATRINE PÅLSSON (kd)	96	9 december
Anf. 159 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	96	
Anf. 160 TREDJE VICE TALMANNEN	96	
7 § (forts. från 5 §) Hälsovård, sjukvård och social omsorg		
m.m. (forts. SoU1).....	96	
Anf. 161 ANNIKA QARLSSON (c) replik	96	
Anf. 162 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	97	
Anf. 163 ANNIKA QARLSSON (c) replik	97	
Anf. 164 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s) replik	98	
Anf. 165 ANNE MARIE BRODÉN (m).....	99	
Anf. 166 CATHERINE PERSSON (s) replik	100	
Anf. 167 ANNE MARIE BRODÉN (m) replik.....	100	
Anf. 168 CATHERINE PERSSON (s) replik	101	
Anf. 169 ANNE MARIE BRODÉN (m) replik.....	101	
Anf. 170 MARITA ARONSON (fp).....	101	
Anf. 171 GABRIEL ROMANUS (fp).....	103	
Anf. 172 CATHERINE PERSSON (s) replik	105	
Anf. 173 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	106	
Anf. 174 CATHERINE PERSSON (s) replik	106	
Anf. 175 GABRIEL ROMANUS (fp) replik	107	
Anf. 176 MONICA GREEN (s)	107	
(Beslut fattades under 10 §.).....	108	
8 § Transplantationer räddar liv	108	
Socialutskottets betänkande 2004/05:SoU8	108	
Anf. 177 MARINA PETTERSSON (s).....	108	
Anf. 178 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	108	
Anf. 179 ERIK ULLENHAG (fp).....	109	
Anf. 180 CHATRINE PÅLSSON (kd)	110	
Anf. 181 CONNY ÖHMAN (s)	112	
Anf. 182 ELINA LINNA (v).....	113	
Anf. 183 ANNIKA QARLSSON (c).....	114	
Anf. 184 JAN LINDHOLM (mp).....	115	
(Beslut fattades under 10 §.).....	116	
9 § Näringsliv	116	
Näringsutskottets betänkande 2004/05:NU1	116	
Anf. 185 ANNE-MARIE PÅLSSON (m)	116	
Anf. 186 EVA FLYBORG (fp)	118	
Anf. 187 MIKAEL OSCARSSON (kd)	120	
Anf. 188 ÅSA TORSTENSSON (c)	122	
(forts. 11 §).....	124	
Ajournering.....	124	
Återupptagna förhandlingar	124	
10 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	125	
SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg m.m.	125	
SoU8 Transplantationer räddar liv	127	

11 § (forts. från 9 §) Näringsliv (forts. NU1)	128
Anf. 189 MARIE GRANLUND (s)	128
Anf. 190 LENNART BEIJER (v)	131
Anf. 191 INGEGERD SAARINEN (mp)	132
Anf. 192 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s)	135
Anf. 193 EVA FLYBORG (fp) replik	139
Anf. 194 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	139
Anf. 195 EVA FLYBORG (fp) replik	140
Anf. 196 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	140
Anf. 197 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	141
Anf. 198 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	141
Anf. 199 ANNE-MARIE PÅLSSON (m) replik	142
Anf. 200 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	142
Anf. 201 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	143
Anf. 202 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	144
Anf. 203 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	144
Anf. 204 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	145
Anf. 205 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	145
Anf. 206 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	146
Anf. 207 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	146
Anf. 208 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	147
Anf. 209 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	147
Anf. 210 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	147
Anf. 211 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	148
Anf. 212 Näringsminister THOMAS ÖSTROS (s) replik	148
(Beslut skulle fattas den 15 december.)	148
12 § Energi	149
Näringsutskottets betänkande 2004/05:NU3	149
Anf. 213 ULLA LÖFGREN (m)	149
Anf. 214 EVA FLYBORG (fp)	151
Anf. 215 MARIA LARSSON (kd)	153
Anf. 216 LENNART BEIJER (v)	156
Anf. 217 ÅSA TORSTENSSON (c)	158
Anf. 218 INGEGERD SAARINEN (mp)	159
Anf. 219 NILS-GÖRAN HOLMQVIST (s)	162
Anf. 220 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	164
Anf. 221 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s)	164
Anf. 222 ULLA LÖFGREN (m) replik	166
Anf. 223 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik	167
Anf. 224 ULLA LÖFGREN (m) replik	167
Anf. 225 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik	167
Anf. 226 MARIA LARSSON (kd) replik	167
Anf. 227 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik	168
Anf. 228 MARIA LARSSON (kd) replik	168

Anf. 229 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik.....	169
Anf. 230 EVA FLYBORG (fp) replik.....	169
Anf. 231 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik.....	170
Anf. 232 EVA FLYBORG (fp) replik.....	170
Anf. 233 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s) replik.....	170
Anf. 234 HANS STENBERG (s)	171
Anf. 235 EVA FLYBORG (fp)	172
(Beslut skulle fattas den 15 december.).....	172
13 § (forts. från prot. 46) Arbetsmarknad och Arbetsliv (forts. AU1)	172
Anf. 236 LARS-IVAR ERICSON (c)	172
Anf. 237 ULF HOLM (mp).....	174
Anf. 238 LARS-IVAR ERICSON (c) replik.....	176
Anf. 239 ULF HOLM (mp) replik.....	176
Anf. 240 LARS-IVAR ERICSON (c) replik.....	176
Anf. 241 ULF HOLM (mp) replik.....	177
Anf. 242 LAILA BJURLING (s)	177
(Beslut skulle fattas den 15 december.).....	179
14 § Bordläggning.....	180
15 § Anmälan om interpellationer.....	180
16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	180
17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	181
18 § Kammaren åtskildes kl. 20.48.....	182

Prot. 2004/05:47
9 december

Elanders Gotab, Stockholm 2005